DE

LEVENDE CHRISTUS.

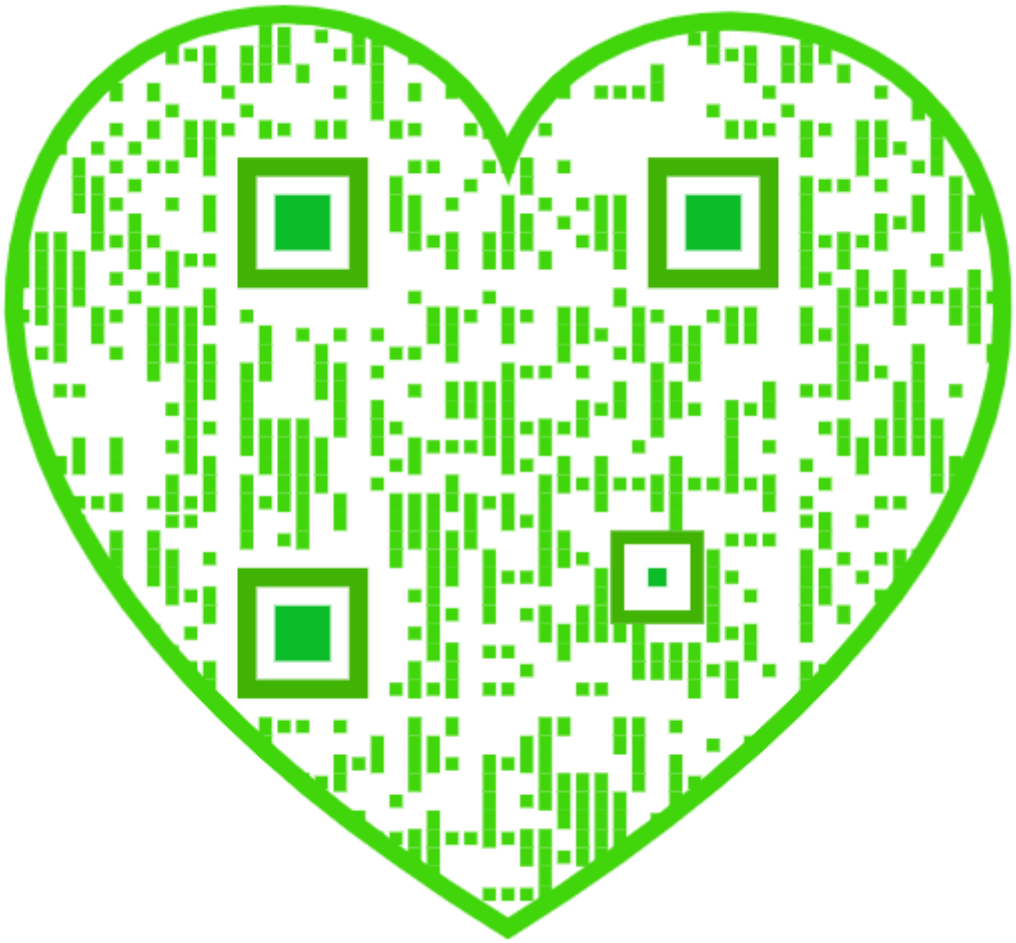

DE

LEVENDE CHRISTUS.

EEN PAASCH- EN PINKSTERBOEK.

NIEUWE LEERREDENEN

VAN

Dr. F. W. KRUMMACHER,

Koninklijke Hofprediker te Potsdam.

UIT HET HOOGDUITSCH VERTAALD

DOOR

J. F. SCHIMSHEIMER.

TE AMSTERDAM, BIJ
H. HÖVEKER.
1863.

VOORREDE.

Tot heden ontbrak nog aan de veelvuldige geschriften van den grijzen KRUMMACHER eene Serie van Leerredenen, die opzettelijk over het PAASCH-, HEMELVAART- en PINKSTER-Feest handelen; thans is in deze behoefte voorzien. Hoewel op zichzelven compleet, sluit dit Werk zich onmiddelijk aan de vroeger door hem uitgegevene Werken aan, getiteld: DE GEBOORTE VAN CHRISTUS, en DE LIJDENDE VERLOSSER.

Mogen deze Feeststoffen met hetzelfde genoegen gelezen worden, als zijne vorige beschouwingen, die, ofschoon bij honderdtallen in onze taal overgebragt, altijd een ruimen kring van lezers vonden. Wij achten dan ook verdere aanbeveling overbodig, en nemen liever tot kenschetsing van den inhoud dezer Leerredenen, de volgende zinsnede uit het Voorwoord van den Schrijver over.

„De ligchamelijke opstanding van Christus uit den dooden is de grondpilaar van het geheele positieve Christendom. „Is Christus niet opgestaan," zegt de Apostel, „dan is uw geloof ijdel;" zoo lang het der vijandige kritiek niet gelukt, dit *feit* als een sprookje uit het boek der Geschiedenis te wisschen, is hare moeite om den boven-natuurlijken grondslag van ons geloof en onze hoop omver te werpen, te vergeefs. — En dit is haar tot op dit oogenblik niet gelukt, hoe ijverig zij zich ook in haar vermetel pogen tot verwoesting betoond

heeft. Het wonder van den derden dag heeft al de in beweging gestelde krachten tot breken en vernielen, der geslepenste scherpzinnigheid, niet minder dan de ijdele pogingen eener exegetische goochelaarskunst wederstaan. Dat ééne wonder nu, wanneer het vast staat, drukt den stempel der waarheid op al de andere wonderen, waarvan het Evangelie getuigenis geeft. En het staat werkelijk vast „als de eeuwige bergen" en zal iederen aanval van den vader der leugenen trotseren."

Uit den aard der zaak heeft de Schrijver de groote vraag van den dag op verdedigende wijze moeten behandelen, doch door het Apologetische is het stichtelijk doel niet vergeten, integendeel de heerlijke waarheid van de opstanding van Christus is in al zijne bijzonderheden tot practisch gebruik aangewend, en wordt te gewigtiger, naarmate er, even als in de eerste eeuw, ook in de negentiende, mannen opstaan, die de gemeente van haren hechtsten grondslag trachten te berooven.

AMSTERDAM,
31 December 1862. J. F. SCHIMSHEIMER.

INHOUD.

		Blz.
1. *Matth.* 27: 62—66.	De Voorbereiding van Paschen.	1
2. " 28: 1—4, 11—15.	Het Paaschwonder.	13
3. " 28: 5—8.	Het Ledige Graf.	29
4. *Joh.* 20: 11—18.	De Eerste Verschijning.	44
5. *Matth.* 28: 8—10.	De Verschijning aan de Vrouwen en aan Simon Petrus.	59
6. *Luk.* 24: 13—35.	De Emmausgangers. *Eerste Overdenking.*	72
7. " 24: 13—35.	De Emmausgangers. *Tweede Overdenking.*	91
8. *Mark.* 16: 14.	De Vredevorst in de Vergadering der Discipelen.	103
9. *Joh.* 20: 24—29.	Thomas.	119
10. " 21: 1—14.	De Verschijning aan de zee bij Tiberias.	135
11. " 21: 15—17.	Hebt gij Mij lief?	149
12. " 21: 18—23.	De Petrusweg.	164

		Blz.
13. 1 *Cor.* 15: 6.	De Verrezene voor meer dan vijf honderd Getuigen	181
14. „ 15: 7.	De opgestane Christus en Jacobus.	193
15. *Matth.* 28: 16—20	De Verschijning op den Berg.	205
16. *Mark.* 16: 19.	De Hemelvaart.	221
17. *Hand.* 1: 12—26.	De Tijd des Wachtens.	237
18. „ 2: 1—13.	Het Pinksterwonder.	251
19. „ 2: 14—41.	De Pinksterprediking.	269
20. „ 2: 16—18.	De Pinkstertroost.	283
21. „ 2: 42—47.	De Pinkstergemeente.	296

I.

DE VOORBEREIDING VAN PASCHEN.

Indien Christus niet opgewekt is, zoo is uw geloof te vergeefs, zegt de Apostel Paulus, 1 Cor. 15: 17, en nooit werd er een woord met meer waarheid gesproken, en nooit is de waarheid van dat woord duidelijker en handtastelijker in het licht getreden dan juist in onzen tijd. De menschelijke wijsheid heeft zich in hare voorstellingen uitgeput, en alle middelen in het werk gesteld tot uitvinding van een laatst, voldingend en geruststellend antwoord op de vraag: „te zijn of niet te zijn"? En wat was de slotsom? Moede van hunne gedachtenvlugt, keerden onze denkers weder, en erkennen, dat het uitzigt op een persoonlijk voortbestaan na den dood zich voor hun vorschend oog altijd meer verdonkerd heeft. En zoo blijft ons dan over als eenigen, maar, de Heer zij geloofd! ook overvloedig voldoenden steun voor onze hope de groote gebeurtenis, waarvan wij op ons Paschen gedachtenis vieren. Aan deze gebeurtenis (in beloften de rijkste van geheel de wereldgeschiedenis) is de nieuwe reeks van beschouwingen gewijd, die wij, ongetwijfeld met uwe ongeveinsde instemming, heden beginnen. Ons oogmerk kan alleen zijn, vooreerst, om uwe overtuiging van de werkelijkheid dezer groote gebeurtenis te bevestigen tot onwankelbaarheid toe, en ten anderen, om u te leiden tot een geloovig, vreugdevol en zaligmakend gebruik van dit troostrijkste aller wonderen.

De Heere doe het eene zoowel als het andere genadig wel gelukken, en Hij bekroone reeds de voorbereiding tot de Paaschfeestviering, waartoe ik u thans uitnoodig, met zijnen zegen!

MATTHEUS 27: 62—66.

Des anderen daags nu, welke is na de voorbereiding, vergaderden de overpriesters en de farizeën tot Pilatus, zeggende: *Heer! wij zijn indachtig, dat deze verleider, nog levende, gezegd heeft:* NA DRIE DAGEN ZAL IK OPSTAAN. *Beveel dan, dat het graf verzekerd worde tot den derden dag toe, opdat zijne discipelen misschien niet komen bij nacht, en stelen hem, en zeggen tot het volk:* HIJ IS OPGESTAAN VAN DE DOODEN! *en zoo zal de laatste dwaling erger zijn dan de eerste.* En Pilatus zeide tot henlieden: *Gij hebt eene wacht, gaat heen, verzekert het, gelijk gij het verstaat.* En zij, heengaande, verzekerden het graf met de wacht, den steen verzegeld hebbende.

Verwondert u er niet over, dat gij den Heer der heerlijkheid ook nog in zijn graf als een kwaaddoener behandeld ziet. Wat de vijanden hier doen, loopt onder het bestuur van God op zijne verheerlijking uit. Het is eene eerewacht, waarmede zij, tegen hunnen wil, zijne legerstede omringen. Zóó bouwen zij aan zijnen troon, terwijl zij Hem een schandpaal meenen op te rigten, waaraan zij Hem als een leugenaar te pronk kunnen stellen. Zij meenen den Goeden Vrijdag te vereeuwigen, en leggen enkel onder de heerlijkheid van Paschen een donker vernis, boven hetwelk zij te schitterender kan uitstralen. Bezien wij deze zonderlinge handeling van meer nabij! Nadat wij met elkander de onwillekeurige voorbereiding van Paschen door de tegenstanders hebben aanschouwd, houden wij bij het heilige graf in eenen geheel anderen zin *onze* voorbereiding, welke God moge zegenen!

I.

Het ontzielde ligchaam des Heeren heeft den eersten nacht in zijne rotskamer gerust. Zijne moordenaren, de leden van den hoogen raad, rusten niet. Reeds in den vroegen morgen komen zij ons te gemoet in onrustige beweging, en uit hunne houding spreekt niets minder dan overwinning en innerlijke vrede. Hebben zij ook in den nacht booze geesten gezien? Ja, waar zij gaan of zich bewegen, gaat Hij, die zij naar het ligchaam aan het kruis vermoordden, thans als geest in hunne verbeelding achter hen. Zij doodden Hem, maar zij werden daarom niet los van Hem. Zij waren zich immers bewust, dat zij een onschuldig en onbestraffelijk mensch naar de regtbank gesleept hadden, en het gelukt hen niet, om met de gelogene uitvlugten, als had Hij Mozes wedersproken, tegen den tempel gelasterd, en het volk in beroering gebragt, hun ontwakend geweten te sussen. Wat zij op Golgotha gezien hadden: de heerlijke dood des regtvaardigen, het luide getuigenis van den Heidenschen hoofdman, en bijzonder de openbaring van de almagt Gods in de verduistering der zon, in de aardbeving en het openspringen der graven, vermogt niet anders dan de roede, waarmede de regter in hun binnenste hen onophoudelijk geeselde, nog te snerpender te maken. Geen wonder dus, dat de gekruisigde, eene bloedige schrik- en spookgestalte gelijk, hen overal voor den geest stond en den slaap uit hunne oogen weerde. Voorzeker ook onder ons kan niemand, die zich van Christus ten eenenmale meent te hebben losgemaakt, zich van Hem ganschelijk ontslaan. Zulk een mensch, al wil hij het ook niet erkennen, leeft in eenen voortdurenden geheimen strijd met een verborgen *ik* in zijn binnenste, dat zich van de erkenning van Jezus bovenmenschelijke hoogheid, en daarmede van zijn regt op de hulde en onderwerping van allen, niet kan ontdoen. Hoe ernstig hij ook dat *ik* bestrijde en tot zwijgen dwingt, onophoudelijk fluistert het hem toe: „Gij onttrekt u aan uwen regtmatigen Gebieder en eenigen Zaligmaker." Hij haat de prediking van Christus, niet omdat hij, zoo als hij voorgeeft, haar

voor onverstandig en bijgeloovig houdt, maar omdat er, zoo als gezegd is, iets onuitroeibaars in hem is, dat bij al zijn ongeloof nogtans gelooft en tot eerbiedbetooning raadt en aandrijft. En dit alles terwijl hij zich daartegen verzet en niet wil, dat een Koning over hem heersche, die zijne navolgers en discipelen in het leven dezes tijds verloochening in plaats van genot, ja in plaats van roem en eer, slechts een kruis tot uitzigt heeft te geven.

Behalve de ban en vloek huns gewetens, rustte op de overpriesters en schriftgeleerden nog een andere zware last. Het was de neerslagtig makende zorg, dat zij voor de misdaad aan den Nazarener gepleegd, welligt ten laatste nog door een nieuw wonder openlijk gebrandmerkt en voor altijd aan de kaak der historie gesteld zouden worden. Zeker willen zij dit zelven niet met zoo vele woorden te kennen geven, veel meer nemen zij den schijn aan, als vreesden zij enkel, dat tot hunne benadeeling door de aanhangers van den gekruiste een wonder mogt gelogen worden. Zij herinneren zich zeer goed, hoe Jezus uitdrukkelijk en bij herhaling aangeduid heeft, dat Hij wèl onder moordenaarshanden sterven, maar ten derden dage weder uit de dooden opstaan zou. Hunne eigenlijke bezorgdheid geveinsdelijk verbergende, zeiden zij tot elkander: „Hoe! als nu de discipelen van den Nazarener eens op de gedachte kwamen, om het ligchaam heimelijk uit het graf weg te voeren, en dan het volk diets maakten, dat hun meester weder levend was geworden, wat zou daarvan voor ons het gevolg zijn? Zulk een bedrog moet door alle middelen voorkomen worden." Allen zijn dit met elkander volkomen eens. Doch hoe kan den discipelen daartoe met zekerheid den weg worden afgesneden? Zij beraadslagen met elkander, en hunne in al de kunsten der leugen geoefende scherpzinnigheid heeft spoedig het middel tot dat einde gevonden.

In het voorbijgaan merk ik op, dat menig uitlegger de historische waarheid van deze handeling der overpriesters daarom in twijfel heeft getrokken, omdat zij de mogelijkheid niet konden inzien, dat de medeleden van den hoogen raad,

zoo als een Nicodemus, een Jozef van Arimathea, een Gamaliël waren, hunne toestemming daartoe konden geven. En zeker houd ik dit ook voor iets onmogelijks. Doch vooreerst, lezen wij niet, dat dit besluit in eene voltallige en plegtig zamengeroepene raadsvergadering is genomen geworden, integendeel duidt alles veel meer op eene meer plotselinge en hartstogtelijk haastige zamenkomst niet van alle de leden des raads, maar van een deel hunner, en wel van de meest ijverige en verbitterde leden van dezen raad. Ten andere, hadden zonder eenigen twijfel de beide eerstgenoemde raadsleden, Nicodemus en Jozef, te gelijk met hun protest tegen den geregtelijken moord van den hoogen raad, ook hun verder lidmaatschap in dien raad plegtig opgezegd, en waren zij dus bij de verdere aanslagen van hunne vroegere gewetenlooze ambtgenooten niet meer tegenwoordig. Op deze wijze wordt de genoemde twijfel eenvoudig en natuurlijk opgeheven; en even ligt zal de twijfeling worden weggenomen, wanneer deze bij het later gebeurde, namelijk de omkooping van de wachters aan het graf, wederom zich mogt verheffen.

De ouderlingen en overpriesters vervoegen zich bij den stadhouder. Hoe vroeg het nog op den dag is, Pilatus, wien zelf ook welligt de slaap ontweek, verleent hun terstond het gevraagd gehoor. Op zijne vraag naar hunne begeerte, komen zij terstond met hunnen aanslag voor den dag, en zeggen met geveinsden eerbied: „*Heer! wij zijn indachtig dat deze verleider*, van welken wij met uw goedvinden het land verlost hebben, — *nog levende*, uitdrukkelijk *gezegd heeft*, na drie dagen te zullen opstaan." Laat ons naauwkeurig acht geven op deze woorden van de oversten van Israël. Zoo heeft dan Jezus werkelijk gezegd, dat Hij op den derden dag weder zou opstaan. Wij nemen acte van dit getuigenis zijner vijanden en bitterste tegenstanders. Het moet ons van eene hooge waarde zijn, van alle zijden als eene onbetwistbare zaak te hooren bevestigen en verzegelen, dat de Heere werkelijk op de ondubbelzinnigste wijze dit heerlijk uiteinde van zijne folteringen en dood vooraf verkondigd heeft. De raadsheeren vervolgen hunne rede tot Pilatus. *Beveel dan,*

dat het graf verzekerd worde tot den derden dag, opdat zijne discipelen misschien niet komen bij nacht en stelen hem, en zeggen tot het volk: HIJ IS OPGESTAAN VAN DE DOODEN. *En zoo zal de laatste dwaling erger zijn dan de eerste.* Nu, wij hebben hier reeds geleerd tusschen de regels iets anders te lezen. Zij hadden met het stellen der wacht minder het oog op de discipelen, dan op den Heer zelf. Pilatus willigt hun gaarne hun verzoek in. Ook hij zal niet bijzonder wel te moede geweest zijn bij het hooren der verzekering, dat de man, die, toen hij voor zijne regtbank stond, zulk een magtigen indruk op hem maakte, zoo bepaald en beslissend van zijne opstanding had gesproken. *Gij hebt eene wacht,* zegt de stadhouder, naar het schijnt op zijne eigene huis- en eerewacht wijzende, en hij voegt er bij: *Gaat heen en verzekert het graf, gelijk gij het verstaat,* zoo als het u goeddunkt. En zoo geschiedt het. De wacht wordt naar den hof van Jozef geleid, voor het graf van den dooden gekruisigde geplaatst, en de steen, die het graf toesluit, verzegeld, zoodat de opening van het graf, of de gewelddadige verbreking van het zegel, als eene aan het gestrengste oordeel onderworpene heiligschennis gestraft kon worden.

Gij zult het nu verstaan, in welk eenen zin ik dezen voorzigtigheidsmaatregel van Jezus vijanden eene onwillekeurige voorbereiding van het Paaschfeest noemde. In hunne bevreesdheid en bezorgdheid stond Christus reeds werkelijk uit zijn graf op. Zij mogten het ook voor zichzelven verbergen, te rekenen naar alles wat zij aan Hem gezien en van Hem beleefd hadden, hielden zij het er voor, dat Hij werkelijk de man was, die, wat de mogelijkheid betreft, ook nog uit zijn graf levend kon opstaan. En zóó — al was het tegen hunnen wil, en al was het ook onder het masker van het beslissendste ongeloof — huldigden ook zij Hem, uit kracht van de geweldige indrukken, die zijne persoonlijkheid op hen achtergelaten had: als een held, die welligt ook tegen den koning der verschrikking opgewassen was. Zij huldigden onwillekeurig den Vorst des levens. — Doch laat *ons* nu tot eene betere huldiging overgaan.

II.

Wij treden in den hof van Jozef. Eene huivering van vermoedingvollen eerbied doordringt en vergezelt ons. Dáár ligt het heilige graf, door de geharnaste wachters omringd. De rotsdeur is vast aan het graf gesloten en verzegeld. Doch dit bare ons geen kommer. Hoe sterker de grendel, des te klaarblijkelijker zal het later zijn, *wie* hem brak, en zich ook hier ruimte en een weg wist te banen. Ook op geestelijke wijze zag de wereld den Heere Jezus menigmaal aldus opgesloten en omsingeld. Keizerlijke zegels, gelijk die van een Julianus den afvallige, wijsgeerige, zoo als die van een Spinoza, en hoe menige andere na hen, republikeinsche — men denke aan de wettelijke afschaffing van het Christendom door de Fransche revolutie — deden de vergetelheid, waartoe men Christus meende te hebben gedoemd, voorkomen, als ware zij voor alle tijden geschied, en door geene magt ooit weder te herstellen. Doch eer men er aan denken kon, had Hij, dien men meende voor altijd uit den weg geruimd te hebben, alle afsluitingen heropend. Zoo heeft Hij nog in onze dagen het graf van het rationalisme, waarin men Hem meende voor altijd begraven te hebben, doen openspringen, en weder staat Hij als overwinnaar gekroond in het midden van kerk en school. Wie kan *Hem* tegenhouden?

De Heer des hemels rust ontzield in de donkere groeve. Welk eene diepte van vernedering! Doch zien wij de heldere fakkels niet over het hoofd, die God naast Hem geplaatst heeft, vooreerst in het profetische woord van Jesaja: *Men heeft zijn graf bij de goddeloozen gesteld, en Hij is bij de rijken in zijnen dood geweest.* En vervolgens in het woord van den koninklijken zanger: *Gij zult niet toelaten, dat uw Heilige de verderving zie.* En wat lezen wij met de oogen des Geestes op den steen, die den ingang van zijn graf toesluit? Zijn eigen vinger schreef daarop, en het schrift luidt aldus: *Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: indien het tarwegraan in de aarde niet valt en sterft, zoo blijft hetzelve alleen, maar*

indien het sterft, zoo brengt het veel vrucht voort. Dus slechts gewacht. De groote dag van den oogst is nabij.

Het rotsgraf des Heeren zou tot eene klip worden, waarop geheel ons geloof aan eene voorzienigheid schipbreuk leed, als Christus enkel voor zich, en niet veelmeer als Hoofd en Plaatsbekleeder der menschheid op aarde verschenen ware. Alsdan had Hij, als de reine van zonden, nooit het lot van den zondaar tot in den dood toe mogen deelen, of wij zouden met Hem de geheele Goddelijke wereldorde zien te gronde gaan, ja God zelf als een persoonlijk en met geregtigheid regerend wezen vernietigd en voor altijd begraven zien. Daar echter nu zijn graf een onwedersprekelijk getuigenis geeft van zijne betrekking als Middelaar, zoo verheerlijkt zijn graf de graven der zijnen tot overgangsplaatsen naar een nieuw en zalig leven; want de weg van het hoofd des ligchaams is noodzakelijk ook de weg van de leden des ligchaams, en wat de eerste Adam met zich te gronde rigtte, dat rigt de tweede Adam met zich uit de verwoesting weder op. Zeker wordt ons vleesch, het door de zonde verdorven deel in ons, niet gespaard van het alles verwisselend werk der verderving. Over ons is het woord des Almagtigen uitgesproken: *Gij zijt stof en gij zult tot stof wederkeeren;* doch naast deze woorden staat met gelijk gezag het andere woord: *Het wordt gezaaid in verderfelijkheid en wordt opgewekt in onverderfelijkheid.* Een ondeelbaar stofdeeltje, ofschoon het ook onzigtbaar zij voor ons ligchamelijk oog, blijft over onder de hoede des Almagtigen: eene kiem in zich dragende schets van ons onsterfelijk ligchaam, aan welke eens dezelfde werking Gods openbaar zal worden, krachtens welke Hij, zoo als de Schrift zegt, *zich alle dingen kan onderwerpen.*

Het rotsgraf, voor hetwelk wij staan, bevat slechts het ligchaam des Heeren. Waar is zijn geest? Tot den bekeerden moordenaar aan het kruis hoorden wij Hem met zijne gewone plegtige verzekering zeggen: *Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn!* Petrus betuigt in zijnen eersten brief (Hoofdst. 3: 18–20), dat Christus, „na in het vleesch, dat is naar zijne

menschelijke natuur gedood te zijn, door den Geest levend gemaakt, en in eenen hoogeren, onbegrensden, vrijeren levenskring verheven werd, *en in dien Geest heengegaan zijnde, heeft Hij den geesten, die in de gevangenis zijn, gepredikt, die eertijds ongehoorzaam waren, toen de langmoedigheid Gods eertijds verwachtte, in de dagen van Noach, toen de ark toebereid werd.*" In de Apostolische geloofsbelijdenis lezen wij na de woorden *begraven* „nedergedaald ter helle." Kennelijk wijst de laatste uitdrukking niet alleen terug naar het genoemde woord van Petrus, maar grondt er zich op. Hier is dus de uitdrukking *hel* van gelijke beteekenis met die van *gevangenis*. Eene gevangenis kan echter onmogelijk hetzelfde zijn als het paradijs, dat (2 Kor. 12: 2, 4) met den derden hemel gelijk gesteld wordt. Het paradijs echter, ofschoon een hemel vol zaligheid, is weder tegenover het opperste heiligdom, alwaar God gezien wordt van aangezigt tot aangezigt, en dat de Heer voor oogen stond, toen Hij later betuigde: *Ik ben nog niet opgevaren tot mijnen Vader*, iets onderscheidens en zoo niet iets ondergeschiktst dan toch iets daaraan grenzends. Wij hebben dus met het paradijs te denken aan een voorhof des hemels, alwaar de verlosten de werkelijke, de ligchamelijke hemelvaart van hunnen verheerlijkten Middelaar hadden af te wachten, om nu met Hem door de opene poorten der Godsstad te trekken, en tot het volle bezit van hunne eeuwige erfenis te komen. In dit voorhof geleidde Christus in den Geest, terwijl zijn aardsche hulsel in het graf rustte, den bekeerden moordenaar, en toonde zich toen predikende aan de geesten in de gevangenis. *Waar* wij deze laatstgenoemde plaats, die met de plaats der verdoemden niet te verwarren is, te stellen hebben, hiervan ontbreekt ons alle aanduiding. De groote hervormer Calvyn meende de geheele hellevaart te kunnen laten liggen, door de uitspraak van Petrus zóó te verklaren, dat Christus de tijdgenooten van Noach, *terwijl zij nog in het vleesch leefden*, door den Heiligen Geest, dien Hij den prediker der geregtigheid, Noach, verleend had, tot bekeering heeft laten vermanen. Deze uitlegging kan zich echter den onbevangen

zin, als te gekunsteld, niet aanbevelen, ja zij lijdt reeds schipbreuk op dit eene woord: *Hij is heengegaân*, dat wel niet anders dan eene plaatselijke beweging kan beteekenen, zoo als het in dezen zin ook in het 22e vers van hetzelfde hoofdstuk voorkomt. Wat de Heer den geesten in de gevangenis gepredikt heeft, het zij hunne bekeering, of enkel zijne overwinning, wordt niet gezegd. Overigens mag ook wel ondersteld worden, dat onder de door den zondvloed weggeraapte zielen zich niet weinigen hebben kunnen bevinden, die, schoon ook nog niet bekeerd, nogtans niet verre van het koningrijk Gods konden geweest zijn. Werd aan dezen thans den weg tot volkomene wedergeboorte wederom geopend? Het is denkelijk. In ieder geval echter behoorde dit heengaan van Christus in den Geest niet meer tot den staat zijner vernedering, maar maakte reeds den overgang uit tot den staat zijner verhooging, en nog veel minder is het te beschouwen als een voleindigend deel van zijn Middelaars- en verzoeningswerk; neen, dit was reeds in dat oogenblik tot zijn vol beslag gekomen, toen Hij met den uitroep der overwinning: *het is volbragt!* zijn Geest aanbeval in de handen des Vaders. Ook zouden wij verder gaan dan ons voegt, wanneer wij uit eene gebeurtenis, waarvan Petrus ons zulk eene geheimzinnige aanduiding geeft, gevolgtrekkingen wilden maken, die den ijver, met welken wij aan deze zijde der eeuwigheid onze voorbereiding voor den hemel moeten voortzetten, op eenigerlei wijze in ons konden verminderen. Voor de Heidenen, tot welke het woord Gods hier beneden niet gekomen is, moge daaruit troost te scheppen zijn, voor ons, die het Evangelie bezitten, is dit zeker niet het geval.

Wij hebben dus niet den Heere zelf in zijn graf te zoeken, maar enkel het menschelijk omhulsel, zijn aardsche pelgrimsgewaad. Hij zelf doorwandelt in den Geest reeds andere ruimten. „Zoo zal dan zijne opstanding niet anders zijn dan eene hernieuwde vereeniging van den Zone Gods met zijn begraven ligchaam?" Zoo is het, alleen met die uitzondering, dat Hij dat ligchaam in *verheerlijkten* toestand weder aannemen zal.

Het is zoo, voor ons kortzigtig verstand is het moeijelijk, ja onmogelijk, deze voorstelling ons duidelijk te maken. Immers moest de door de kruisiging verwoeste ligchamelijke bewerktuiging vooraf op scheppende wijze weder hersteld, en bovendien tot een ligchaam van den niet meer tot den aardschen levenskring behoorenden Godmensch vergeestelijkt worden. Doch dit heeft ook werkelijk plaats gehad, ofschoon het voor ons ook een onoplosbaar raadsel blijft, *hoe* dat geschied zij. Ik kon hier als op iets, dat de hereeniging van den geest met zijn door Hem reeds verlaten ligchaam ten minste eenigzins verwant is, wijzen op een verschijnsel, dat zich op het gebied der Natuur voordoet, op den toestand van het slapend waken, waarin al de ligchamelijke verrigtingen en werkzaamheden in den dood rusten, totdat de geest, die zich intusschen aanschouwende en opmerkende op verre afstanden begeeft, tot zijne voor eenige oogenblikken achtergelaten ligchamelijke bewerktuiging terugkeert. Doch wachten wij ons, het natuurlijke met het bovennatuurlijke te vermengen. Wij staan, waar het de opstanding van Christus geldt, op het gebied der *wonderen*, en even zoowel als wij, naar het getuigenis der Schrift, alleen *door het geloof* VERSTAAN, *dat de wereld door het woord Gods is toebereid*, wordt ook het geheele wonder der opstanding van onzen Heer enkel aan ons *geloof* te verstaan gegeven.

Doch de groote dag, de grootste, dien de wereld aanschouwde, klopt reeds aan de rotsdeur van het heilige graf. Gaan wij nog voor eene kleine wijle naar huis, en overdenken wij het verlossingsplan des almagtigen Gods volgens Mozes en de Profeten in deszelfs zamenhang en verband. Alsdan zal ons de opstanding van den Middelaar uit den hemel voorkomen als eene *noodzakelijkheid*, voor welke al onze twijfelingen voor altijd moeten zwichten. Na de feestelijke voorbereiding van heden zullen wij ons alsdan met kinderlijke eenvoudigheid en onbevangen blijdschap der hope op de ongelijk zaliger feestviering, die ons wacht, voorbereiden, en zullen wij met den zanger der Broedergemeente zeggen:

Jezus, door wien alles leeft,
Zou voor altijd sterven?
Jezus, die geen zonden heeft,
Zou in 't graf verderven?
Morgenglans
Aan den trans,
Zal de zon ons wijzen:
Jezus zal verrijzen!

Amen.

II.

HET PAASCHWONDER.

„Het Paaschfeest is het Amen Gods, en het halleluja der menschen." De hooge beteekenis van de heerlijke gebeurtenis, die wij heden met onze beschouwing naderen, kan naauwelijks treffender worden uitgedrukt dan met deze u allen welbekende woorden. Dat woord vindt overal in de Schrift, en bijzonder in de uitspraak van den Apostel Petrus, Hand. 5: 30, 31, zijne volle bevestiging: *De God onzer vaderen heeft Jezus opgewekt, welken gij omgebragt hebt, hangende Hem aan het hout. Dezen heeft God door zijne regterhand verhoogd tot eenen Vorst en Zaligmaker*, dat is: God heeft Hem als zoodanig bekrachtigd, gekroond en opentlijk voorgesteld. Door het Paaschwonder drukte de Almagtige op de waardigheid, het woord en het werk van zijnen eeniggeboren Zoon een onvergankelijk en voor geheel de wereld kenbaar zegel, en zeide God op de betuiging van zijnen Zoon, dat Hij *de weg, de waarheid en het leven* was, gelijk op zijn triomfkreet: *Het is volbragt!* op eene voor hemel, aarde en hel hoorbare wijze zijn *Ja* en *Amen*. En de menschheid ziet nu en voortaan het doel van hare stoutste verwachtingen en wenschen bereikt; ja oneindig meer dan zij ooit waagde te gelooven werd haar bereid en gegeven. Nadat hare eeuwige verlossing voleindigd was, werd deze verlossing nu ook door het allerhoogste gezag feitelijk als eene voleindigde gebeur-

tenis verklaard en afgekondigd, en van nu af blijft er voor het hoogbegenadigde menschdom niets over te doen, dan het aanheffen van het nimmer eindigend halleluja der dankzegging en der verrukking voor het aangezigt van Hem, die meer dan overvloedig aan ons gedaan heeft boven al ons bidden en denken.

Ziet, in deze weinige woorden, op vlugtige wijze, de waarheden aangewezen, die thans een tijdlang de groene weide zullen uitmaken, op welke de goede Herder onze zielen wil leiden en voeden. *De vrijgekochten des Heeren zullen tot Sion komen met gejuich en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen*, voorspelde Jesaja. En dit profetische woord is vervuld, nadat de blijmare de wereld doorgalmt: *De Heer is opgestaan, Hij is waarlijk opgestaan!* Mogt die roep een vollen wedergalm in onze harten opwekken!

MATTHEUS 28: 1—4, 11—15.

En laat na den sabbat, als het begon te lichten, tegen den eersten dag der week, kwam Maria Magdalena en de andere Maria, om het graf te bezien. En ziet, er geschiedde eene groote aardbeving; want een engel des Heeren nederdalende uit den hemel, kwam toe, en wentelde den steen af van de deur, en zat op denzelven. En zijne gedaante was gelijk een bliksem, en zijne kleeding wit gelijk sneeuw. En uit vrees van hem, zijn de wachters zeer verschrikt geworden, en werden als dooden. En eenigen van de wacht kwamen in de stad en boodschapten den overpriesteren al de dingen, die geschied waren. En zij vergaderd zijnde met de ouderlingen, en te zamen raad genomen hebbende, gaven zij den krijgsknechten veel gelds, en zeiden: *Zegt: zijne discipelen zijn des nachts gekomen en hebben Hem gestolen, als wij sliepen. En indien zulk komt gehoord te worden van den stadhouder, wij zullen hem te vreden stellen, en maken, dat gij zonder zorge zijt.* En zij het geld genomen hebbende, deden gelijk zij geleerd waren. En dit woord is verbreid geworden bij de Joden tot op den huidigen dag.

Zon van Paschen, laat uw stralen
Diep en helder nederdalen,
In mijn neêrgebogen hart,
En onthef het van zijn smart.
Wil zóó lang mijn ziel beschijnen,
Totdat nacht en dood verdwijnen,
En ze in volheid overstort,
Enkel licht en leven wordt!

Dat, mijne Vrienden! zij de grondtoon der stemming, waarmede wij de groote gebeurtenis begroeten, in wier midden het zoo even voorgelezen gedeelte der Evangeliën ons verplaatst. Hoe weinig en hoe eenvoudig zijn de woorden, waarin zij ons wordt medegedeeld! Doch zij herinneren ons de vlugtige maar stoute penseeltrekken, door de meesterhand van een schilder op den muur geworpen; uit hen treedt ons op verrassende wijze alreede een geheel levenvol tafereel voor oogen. Doch neen, met zulke kleuren der waarheid als hier ons tegenschitteren, vermag alle menschelijke kunst niet te schilderen. Ieder gevoelt terstond, dat hij hier op den vasten en zekeren grond der historie staat. Komt, treden wij de verhevenste en troostvolste gebeurtenis van geheel de wereldgeschiedenis met navorschenden geest nader, en beschouwen wij het wonder:

I. Naar zijne historische toedragt;
II. Naar zijne volkomene geloofwaardigheid, en eindelijk
III. Naar zijne hoogere en heerlijke beteekenis.

Moge de zegen onzer beschouwing daarin bestaan, dat nog heden ook onder ons het woord van den Psalmist vervuld wòrdt: *In de tenten der regtvaardigen is eene stem des gejuichs en des heils, de regterhand des Heeren doet krachtige daden, de regterhand des Heeren is verhoogd!*

I.

Een liefelijke Zondagmorgen schemert aan de kimmen en strooit zijn paarlendauw over de ontluikende beemden en velden op den adem van het lentekoeltje. De menschen liggen nog neder in diepe sluimering, niet vermoedende, welk eene zon aan den hemel huns levens staat op te gaan. De discipelen en discipelinnen des Heeren sluimerden echter niet in dien nacht, maar bragten hem wakende en weenende en klagende door, en maakten zich nu gereed, om tot voltooijing van hunne smartelijke liefdedienst in den hof, die zij bij het invallen van den sabbat verlieten, terug te keeren. Wij spoeden hen in den geest vooruit. Over geheel den omtrek heerscht eene diepe plegtstatige stilte, die enkel afgebroken wordt door de stappen der wachters, die voor het graf van den gekruisigden Vorst des levens heen en weder gaan. De tweede nacht sedert den Goeden Vrijdag is nu ook zonder eenige stoornis voorbijgegaan, en zoo schijnt er aan eene opstanding uit de dooden even weinig meer te denken te zijn, als aan eenen soms te vreezen overval van de zijde der aanhangers en vrienden des gekruisigden. Zwijgend en gesloten ligt dat graf daar voor ons. De zegels, die het draagt, bleven ongeschonden. Zoo moet men het er dan voor houden, dat het met het koningrijk van den voorgewenden nieuwen Koning van Sion voor altijd gedaan zij? — Wat geschiedt? De aarde begint te beven, de rotsen in den omtrek scheuren krakend vanéén, en bovenmenschelijke gestalten, schitterend als de stralen van den bliksem, en in kleederen, wit als de sneeuw, dalen uit de hoogte des hemels in den hof. Het zijn heilige engelen, even zoo als zij bij de geboorte des Heeren verschenen, en na zijne overwinning op den verzoeker in de woestijn tot Hem kwamen, om Hem te dienen. Één dezer beminnelijke hemelboden nadert het graf en roert het stuk rots aan, dat het graf gesloten houdt, en in een oogenblik zijn de zegels gebroken, is de zware steen afgewenteld, en door de geopende deur van het graf treedt, met den hemelschen glans der verheerlijking omgeven, Hij,

die dood is geweest, en ziet, Hij leeft in alle eeuwigheid Amen. En Hij heeft de sleutels der hel en des doods. Zeker, de wachters zien den opgestanen Jezus niet. Het schitterend licht, dat hen omstraalt, onttrekt Hem aan hunne verblinde oogen. Zij onderscheiden enkel duidelijk de Serafijnengestalte, zoo als deze zich triomferende op den afgewentelden steen als op een troon der eere nederzet, en vlieden vervolgens in onbeschrijfelijke bedwelming en ontroering en bevende aan al hunne leden, van het graf, om hunne lastgevers te Jeruzalem van het ongehoorde, dat zij ondervonden, berigt te geven. In welk eene opschudding zouden zij met hunne boodschap geheel Jeruzalem gebragt hebben, wanneer over de ledige straten der stad niet nog de diepe stilte der eerste morgenschemering gerust had! Alleen aan de deuren der overpriesters des volks klopten zij aan, en wat nu in den kring dezer mannen werd verzonnen, om deze tijding van het gebeurde terstond in zijn beginsel te smoren, zullen wij spoedig vernemen. Het nieuwe leven van den opgestanen Heer was echter sterker dan al de list en boosheid van zijne tegenstanders, en brak, even als uit het graf, zoo ook nu uit den leugenkerker, waarin men het op nieuw meende te kunnen opsluiten. Wist men de levende berigtgevers met de laagste middelen den mond te stoppen, daartegenover en als in hunne plaats traden de dooden op als getuigen van het Paaschwonder. Vele der ontslapene heiligen, in wier ligchamen reeds op het oogenblik, toen van het kruis de magtige roepstem der overwinning: *het is volbragt!* werd gehoord, een straal van terugkeerend leven drong, gingen te gelijk met den Vorst des levens, en door zijne den dood overweldigende kracht opgewekt, uit de graven, kwamen in de heilige stad, en verschenen aan velen.

En wat zeggen *wij* nu van deze groote en eenige gebeurtenis? Het spreekt van zelve, dat wij hier met eenen anderen maatstaf dan die onzer dagelijksche ondervinding te meten hebben. Hier treedt in de aardsche orde der natuur eene hoogere orde in. Wij bevinden ons hier op het gebied van

het *wonder*. Wat hier binnen den gezigtskring treedt, is, van de magtbetooningen der hoogste majesteit in de aardbeving, het scheuren der steenrotsen en de mededeeling der Engelen af, tot in de orde, waarop de Evangelist Johannes ons opmerkzaam maakt, ja, tot in de wijze hoe de zweetdoek afzonderlijk met de andere doeken zaamgevouwen in het ledige graf waren nedergelegd, — een onmiddelijk werk van de almagt des persoonlijken en levenden Gods, die ook door deze teekenen zijnen eeniggeboren Zoon na den smaad des kruises, dien Hij geleden had, voor de oogen der geheele wereld eeren en verheerlijken wilde. Het grootste aller wonderen is echter de Opgestane zelf. Wie begrijpt de verandering, die zoo plotseling met Hem voorgevallen is? Wie doorgrondt het geheim zijner verheerlijkte natuur, van zijn nieuw wezen? Daar staat Hij voor ons, op nieuw vereenigd met het ligchaam, dat Hij twee dagen te voren ontzield op het kruis en vervolgens in het graf achtergelaten heeft. Het is hetzelfde ligchaam, dat wij aan het kruis zagen bloeden ter dood, en toch is het niet meer hetzelfde ligchaam. Er is eene verandering, eene vergeestelijking met dat ligchaam voorgevallen, zoo als zijne daarna volgende verschijningen ons dit geen oogenblik laten betwijfelen. Waar het thans gezien wordt, geschiedt het ten gevolge van eene bijzondere daad van zijnen wil. Zonder zulk eenen bepaalden wil zou zijne nieuwe natuur voor het sterfelijk oog onzigtbaar zijn geweest. Dat Hij ook na zijne verheerlijking nog aardsche spijs neemt, geschiedt niet meer uit behoefte, maar ongetwijfeld alleen op dezelfde geheimzinnige wijze, waarop wij den ons onder den naam van *Engel Jehova* welbekenden, aan Abraham bij de eikenbosschen van Mamre verschijnenden Heer met de Hem verzellende Engelen zien eten en drinken. Men vrage nu niet, vanwaar de opgestane Heer het kleed genomen heeft, waarmede Hij reeds terstond bij zijne uittrede uit het graf gekleed werd gezien? Deze vraag blijft even als die naar de sneeuwwitte kleederen der Engelen voor ons kortzigtig verstand eene niet beslissend te beantwoorden vraag. Bezwaarlijk konden deze

kleederen hunnen oorsprong aan een weefstoel van menschen hunnen oorsprong ontleenen. Men vrage ook niet, waar de Heere daarna vertoefd heeft gedurende den tijd, waarin Hij zich niet aan de discipelen openbaarde? Wij hebben ons altijd weder te herinneren, dat Hij na zijne opstanding in den kring eener hoogere natuur, en wel van eene zoodanige ingetreden was, dat de aardsche natuur niets daarnaast, daarmede overeenkomstig, te plaatsen heeft. Overigens, wat ook nog voor onzen omfloersden blik als onoplosbaar raadsel in het Paaschwonder overblijft, niets zal ons op eenigerlei wijze meer in verwarring brengen en tot aanvechting kunnen worden, zoodra slechts dat wonder zelf als eene boven alle tegenspraak verheven gebeurde zaak vóór ons vast staat. En dat de opstanding des Heeren zulk eene waarlijk gebeurde zaak is, kan voor den onbevooroordeelden beschouwer ook niet voor een oogenblik twijfelachtig zijn. Wat belet ons, om u, eerlijken onder de twijfelaars in ons midden, te overtuigen, dat Christus waarlijk van de dooden is opgestaan. Volgt ons met een aandachtigen geest op de wegen der opheldering, die wij gereed zijn met u in te slaan, en zegt dan, welke historische zaak ooit met klaarblijkelijker bewijzen is bekrachtigd geworden als de opstanding van Christus?

II.

In Jeruzalem vinden wij reeds bij het eerste hanengekraai de hooge raad vergaderd. De boodschap der wachters heeft deze groote heeren als het geblaas eener alarmtrompet van hunne slaapsteden met schik doen opstaan. Zeker zijn zij niet allen bijeen; Nicodemus, Jozef van Arimathea en misschien nog andere gelijkgezinden ontbreken. Welke maatregelen zullen zij nu nemen? Breidt zich het berigt, dat zij van de wachters vernemen, verder uit, zoo zal het laatste erger zijn dan het eerste, en de Galileër zou na zijnen dood nog gezegevierd hebben. Goede raad is hier duur, en zoo moet dus een zeer slechte raad in de plaats komen. Zoo als

reeds bij het heimelijk verhoor op den vorigen Vrijdagmorgen, wordt ook thans het middel der laagste omkooping ter hand genomen. Met de belofte van hun veel geld te zullen geven, bragten de raadsheeren de wachters onder de verpligting, om onder het volk uit te strooijen, dat des nachts, terwijl de wachters in slaap waren gevallen, de discipelen van den Nazarener gekomen waren en het ligchaam huns meesters gestolen hadden. Doch wanneer het nu gebeurde, dat de doode zich werkelijk weder levend onder het volk vertoonde? Welnu, dan bleef hun nog de uitvlugt over, dat Hij in het graf slechts schijndood geweest, en door het aanwenden van geheime krachtige middelen weder in het leven teruggeroepen was. Doch als de stadhouder achter deze omkooping kwam? Voor dat geval maakten zich deze heeren aansprakelijk, dat zij den stadhouder tevreden stellen en te gelijk bewerken zouden, dat den wapenknechten, voor hun wegvlugten van het graf, geene straf zou treffen. De wachters namen de bezolding der zonde aan, en deden wat hun was voorgezegd, en daar de opgestane Jezus niet weder in het openbaar onder het volk verscheen, zoo bleef de vertelling van den grafroof bij de Joden, zoo als de Evangelist ons mededeelt, een gewoon voorgeven, en wel, zoo als Mattheus er bijvoegt, tot op den huidigen dag. Wij kunnen dit bijvoegsel tot op den dag van heden uitstrekken, daar niet enkel de Joden, maar met hen ook duizenden van naamchristenen dit in iederen zin des woords gemeen uitstrooisel voortplanten.

De gedachte, dat Christus werkelijk uit de dooden is opgestaan, is echter zulk een groot denkbeeld, en geeft den grond tot zulke boven alles heilrijke gevolgtrekkingen, dat men, zoo als ook den discipelen gebeurde, ligt in gevaar kan komen, om uit blijdschap ongeloovig te worden. Doch het is onmogelijk de gebeurtenis van Paschen te ontkennen, zonder te gelijk alle historische zekerheid in het aangezigt te slaan, zich tegen de klaarblijkelijkste redenen met een driedubbel harnas te bedekken, het gezond menschenverstand ten eenenmale te verloochenen, en het laatste overblijfsel van ontvan-

kelijkheid voor historische waarheid in het algemeen in zich te verstikken en te vernietigen. Wanneer het zeker is, dat er eenmaal een Romeinsche keizer leefde, die den naam van Augustus droeg, of dat er een volk bestond, het Joodsche, dat, na Christus aan het kruis te hebben gedood, in al de vier hemelstreken verstrooid werd, of wanneer het waar is dat, even als voorheen Dagon voor de verbondsark nederviel, zoo ook vóór het Evangelie de tollenaren, visschers en tentenmakers de goden van Griekenland en Rome van hunne altaren afstieten, dan is het nog veel zekerder en nog ongelijk meer boven allen twijfel verheven, wat wij ieder jaar, met geheel de kerk op aarde, op het Paaschfeest, onder paukgeschal en liederenklank, met elkander gewoon zijn te vieren: het wonder van Jezus opstanding. Werpt, vooreerst, met mij een blik over de zich wijd uitstrekkende keten van ondubbelzinnige voorspellingen, die schalm in schalm zich door het vierduizendjarig tijdperk vóór de verschijning van Christus uitstrekt. Of zoudt gij het durven wagen te wederspreken, dat, gelijk reeds de aartsvaders van het menschelijk geslacht, zoo in het bijzonder het geheele volk van Israël van de wieg af, hoopten op eenen Messias, die hun en der geheele wereld heil, vrede en verlossing zou aanbrengen? Voorzeker, ieder Jood zou, wanneer gij dit zoudt durven wagen, tegen u optreden, en u voor dwazen en blinden schelden. Ontrolt slechts de heilige oorkonden van dat volk, en aanschouwt de verhevene Verlossersgestalte, welke u bijna op iedere bladzijde te gemoet treedt. Hoort in deze Heilige Schriften, hoe, wanneer en waar de toekomstige verschijnen zou. Ziet Hem in het profetisch tafereel, als ware Hij reeds ligchamelijk tegenwoordig, wandelen, werken, teekenen en wonderen verrigten. Ziet Hem vervolgens, in denzelfden spiegel, verworpen door zijn volk, onder de misdadigers gerekend, lijden, bloeden, sterven, en verneemt er de profetische uitlegging bij: „om onze zonden en om onze overtredingen". Let verder op, hoe Hij in het groot gezigt van den ziener, nadat Hij zijn leven tot een schuldoffer gegeven heeft, uit het oordeel genomen, den dood

ontrukt, met roem en eer gekroond, en tot grond- en hoeksteen van een nieuw Koningrijk, een Koningrijk der genade, verheven wordt, en hoe Hij voortaan zijne dagen zal verlengen, en hoe het welbehagen des Heeren door zijne hand gelukkig zal voortgaan. Neemt hierna het Nieuwe Testament ter hand, en doorwandelt allereerst de vier Evangeliën. Wat ontdekt gij hier? Daar ziet iemand het licht der wereld juist terzelfder tijd, en aan dezelfde plaats, en in dezelfde familie, waar, volgens de voorspelling, de Messias zou geboren worden; Hij verklaart zich openlijk voor dengene, van wien Mozes en al de profeten getuigd hebben; Hij doet al de werken en wonderen van zijn oorspronkelijk profetisch afgeschaduwd beeld; Hij beantwoordt aan al de trekken van het Oud-Testamentische Messias-beeld; Hij wordt het Lam, dat de zonde der wereld wegneemt; Hij zegt, dat Hij verordineerd is om te lijden en te sterven, dat Hij echter in den dood niet zal blijven, maar op den derden dag weder zal opstaan. En Hij lijdt, vergiet zijn bloed en sterft, en staat niet weder op? Dit ware onbegrijpelijk, ja veel onbegrijpelijker nog, als wanneer de stam van eenen gezonden en zich krachtig ontwikkelenden boom plotseling zijne voleinding vond in eenen afgeknotten tak, en niet ook opwies tot een top en kroon. Het verband tusschen voorspelling en vervulling, even als de trapsgewijze voortgang en ontwikkeling van het Godgewijde zondenreine leven van den Onvergelijkelijke, waarvan wij spreken, eischte met volstrekte noodzakelijkheid ook zijne opstanding uit de dooden. Ware zij niet gevolgd, zoo zou het leven van Jezus als het onoplosbaarste raadsel der geheele wereldgeschiedenis vóór ons staan. Het zou alsdan gelijk zijn aan een gebouw, dat in al zijne deelen op de zorgvuldigste en volkomenste wijze ineengevoegd voorkomt, maar waaraan men op de onverklaarbaarste wijze den sluitsteen heeft laten ontbreken; of aan een met verbazingwekkende kunst vervaardigd schilderstuk, waarvan men echter kort voor zijne voltooijing de hand zoodanig heeft afgetrokken, dat het op de hoogste wijze beklagelijk is. Wanneer de

Schrift niets van de opstanding van Jezus vermeldde, zoo zou de bewering, dat er een gedeelte van het Evangelisch berigt moest zijn verloren gegaan, een zeer redelijk en gegrond vermoeden zijn. Als zoodanig eene volstrekt onafwijsbare gevolgtrekking uit Jezus bestaan en leven tot zelfs uit zijn dood, doet zich de opstanding van Christus gelden.

Doch gesteld, Christus ware niet opgestaan, waar kon dan het doode ligchaam gebleven zijn? Doorzoekt de geheele wereld, en gij kunt geen plekje aanwijzen, dat hetzelve had kunnen verbergen. Bevond het zich in de bewaring der Joden? Onmogelijk. Hoe zouden zij dan niet later, en bijzonder bij de schitterende zegepraal van het Evangelie op den Pinksterdag, den doode uit zijne bewaarplaats hebben kunnen laten halen, en door eene eenvoudige aanwijzing hiervan aan het volk, het geheele door hen zoo gehate Christendom als met eenen slag den ondergang hebben toebereid. Rustte Jezus echter, door zijne discipelen verborgen, in eenig afgelegen en onbekend graf? De Joden geven dit tot op dezen dag voor, doch met niet veel nadruk. Immers zij gevoelen, dat niemand gelooven zal, dat de discipelen voor eenen man, door wien zij, als door eenen van den dood gehoudene, in de zaligste, door Hem zelf opgewekte verwachtingen uiterst teleurgesteld en bedrogen zijn, in zulk een geestdrift konden ontbranden, dat zij niet alleen have en goed, roem en eer, maar zelfs bloed en leven als nietigheden om zijnentwille ten beste gaven. Zoo blijft dus voor het ongeloof nog slechts ééne derde mogelijkheid over, namelijk, om aan te nemen, dat Christus, nadat Hij bepaald vooruit gezegd had, dat Hij zou sterven en ten derden dage weder opstaan, bij de afneming van het kruis niet werkelijk zielloos geweest is, maar toevalliger wijze op den derden dag uit eene diepe onmagt weder bijgekomen is. Doch tot zulk eene meening kan niemand zijne toestemming geven, zonder zich daarmede zelven te brandmerken als een mensch, die, enkel om de met het geheele gewigt der waarheid tot hem komende boodschap van de werkelijke opstanding des Heeren Jezus Christus te ontwijken, ook de

onnoozelste onderstelling niet voor te onnoozel houdt, om tot haar tegen beter weten en geweten de toevlugt te nemen. Om de vesting van zijn ongeloof niet over te geven, springt zulk een mensch met al zijne rede en redeneerkunde in de lucht. Om nu niet te zeggen, dat het ook reeds volkomen aan een wonder gelijk zou geweest zijn, wanneer de Heer juist op den derden dag, dien Hij tot zijnen terugkeer in het leven bepaald en aangewezen had, uit zijnen schijndood weder was opgestaan. Alsdan zou de weder ontwaakte toch later eenmaal werkelijk den weg van alle vleesch gegaan zijn, dat is, hebben moeten sterven, en waar had Hij dan zoo geheimzinnig en verborgen zijn leven kunnen eindigen, zoodat noch vriend noch vijand, noch Jood noch Christen, ook zelfs niet het geringste van zijn verscheiden zouden vernomen hebben? Begroef Hij zichzelven welligt in de diepte der zee, of verwijderde Hij zich op een afgelegen van menschen onbewoond eiland? Gij ziet tot welke tegenstrijdigheden, ja onzinnigheden dezulken vervallen moeten, die hun geloof aan het Paaschwonder ontzeggen. Niet de gezonde rede loochent dit wonder, maar enkel, ten haren koste, de kwade wil, die zich er tegen verzet om Christus te huldigen en zich aan zijnen schepter te onderwerpen.

Er is een Pinksterdag in de geschiedenis geweest. Dit staat buiten kijf. Stelt u onder dezen vuurdoop des Heiligen Geestes voor, wat gij wilt, zeker is het, dat de discipelen van Jezus op Pinksteren zulk een doop ontvangen hebben, en dat toen in de schepping van de Jeruzalemsche gemeente de Christelijke kerk op aarde is gegrondvest geworden. Dit feit zal niemand willen betwisten. Doch nu is het Christus geweest, die dezen Pinksterdag op de beslissendste wijze vooraf heeft aangekondigd, en aan deze belofte de uitdrukkelijke verzekering verbond, dat Hij in de uitstorting des Heiligen Geestes het eerste feitelijk teeken of bewijs zou geven van zijne verhooging ter regterhand des Vaders. Dat bewijs volgde, zoo als het was beloofd. En ten overstaan van zulke wereldbekende levensopenbaringen van den Vredevorst, en

van de ongehoorde wonderbare werken, door welke Hij binnen korten tijd door een handvol arme Galileërs het Romeinsche rijk onder zijne banier schaarde, en eene nieuwe geestelijke wereld, in welker ordeningen, zeden, aanschouwingen en begrippen wij allen heden leven, in het aanzijn riep — wil men nog twijfelen, dat Christus uit de dooden is opgestaan. Waarom twijfelt men dan niet te gelijk aan alle geschiedenis, waarin — ik beweer het stoutmoedig — naauwelijks één berigt zoo volkomen bewezen en bevestigd is, als de gebeurtenis, waarvan wij de gedachtenis op Paschen plegtstatig vieren? — De eerste Brief aan de Korinthische gemeente is door Paulus, den tijdgenoot van Christus en van al de overige Apostelen des Heeren, geschreven. Dit is boven alle tegenspraak verheven. Ook onze ongeloovigste oordeelkundigen wagen het niet, om dit in twijfel te stellen. Luide en openbaar voor geheel de wereld betuigt de Apostel in dezen Brief (Hoofdst. 15: 6): „dat de Heere Christus na zijne opstanding aan meer dan vijf honderd broederen te gelijk verschenen is, waarvan de meesten nog leefden, en slechts enkelen waren er ontslapen." Derhalve kon ieder, die toenmaals nog twijfelde, en wien het om waarheid te doen was, langs den kortsten en zekersten weg tot zekerheid geraken. Doch de werkelijkheid van Jezus opstanding werd in de oude wereld in vollen ernst naauwelijks door iemand in twijfel getrokken. Veel meer bekeerde zich de wereld hoe langs hoe meer tot den Levensvorst. En gij wilt nog twijfelen? Waarom toch? Omdat dood zijn, dood zijn is, en niemand uit het graf terugkeert? — Zeker, zoo leert u de geschiedenis der natuur, van welke de algemeene sprake gaat, dat zij met den tijd het geheele Christendom uit zijne hengsels en voegen heffen zal. Doch van waar eigent gij u zelven de magt toe, om de scheppende magtontvouwing van den Oorspronggever der natuur een „tot hiertoe en niet verder!" toe te roepen, en de wetten, door welke de laatste onderhouden wordt, voor boeijen te houden, waarmede zich haar Schepper zelf de handen gebonden heeft. Gij arme verblinde kinderen der

menschen! Omdat tegenwoordig geen zondig Adamskind van den dood weder opstaat, trekt gij het gevolg, dat ook de Zoon Gods, de Reine van zonden, niet om onzentwil den dood kon overwinnen? Dwazer gevolgtrekking als deze, kan ik hij niet voorstellen. O gaat heen! gij verblindt u, om slechts niet te zien, moedwillig de oogen, omdat gij gevoelt, dat gij, ten gevolge van de aanneming van de opstanding van Christus, natuurlijk en als van zelve, vele andere waarheden aannemen, en niet alleen veel opgeven, loslaten en verloochenen, maar ook uw geheel leven eene andere, hoogere, geestelijker rigting geven moet.

III.

En buiten allen kijf, dat moet gij. Stond de Heere Christus ten derden dage wederom op uit de dooden, zoo is Hij uw goddelijk gewettigde Koning en Heer, en gij zijt strafbare, door niets te ontschuldigen wederspannelingen, zoo lang gij Hem uwe hulde onthoudt, en niet met ligchaam en ziel u in gehoorzaamheid aan Hem overgeeft. Alsdan schittert op alles, wat Hij openbaarde, leerde en verordende, het bevestigend zegel des allerhoogsten Gods, en als wederspannige dienstknechten staan *zij* gekenmerkt, die alsdan ook nog maar een oogenblik aarzelen, om zich voor zijnen schepter neder te buigen. Verhief de eeuwig Regerende zijnen Zoon „gekroond met prijs en eere" uit het stof des doods, zoo is deze door zulk eene verheerlijking krachtiglijk bewezen geworden te zijn de Verlosser der wereld, en is te gelijk onze toestand aangewezen, als eene zoodanig wanhopig booze gesteldheid, dat wij enkel door de ongehoordste verordeningen der genade konden geholpen worden. Doch wie wil gaarne voor zoodanig een zondaar gehouden worden? Met alle magt verheft men zich tegen het gevoelen, dat men zijne zaligheid enkel aan vreemde verdiensten en aan de geregtigheid van eenen plaatsbekleeder te danken heeft. En juist omdat ons de gevolgen van het geloof in de waarheid van het Paaschwonder tegen-

staan, wijst men dat geloof af, en beweert men, de stem der waarheid in zijn binnenste overschreeuwende, bij vollen helderen dag, dat de zon, ofschoon zij ons den schedel blakert, volstrekt niet over ons is opgegaan.

Doch gijlieden, mijne Vrienden! zijt, naar ik hope het van het getal derzulken, die met opzet die waarheid ontwijken, welke alleen bekwaam is om het doodsdal dezer aarde te verheerlijken tot een voorhof van het paradijs. U heeft — ik mag dit onderstellen — de behoefte naar genade, naar vrede en eene gewisse hope op het eeuwig leven, het oog eenvoudig gemaakt, en gelijk voor de waarheid, zoo ook voor de heerlijkheid van het Paaschwonder den blik gescherpt. Welgelukzalig zijt gij! Welk een stroom van troost en van vrede ruischt u uit het geopend graf in den Jozefshof te gemoet! O, zegt mij, waar strekt zich uwe begeerte naar uit? Naar een Vredevorst, wien God zelf de kroon der eere op het hoofd plaatste? Naar een Verlosser, die brief en zegel heeft aan te wijzen, dat Hij het handschrift verscheurde, en alles vernietigde wat tegen ons was? Naar een Vriend, even magtig als beminnelijk, wien gij u onbepaald toevertrouwen, aan wiens borst gij zachtelijk rusten, in wiens boezem gij uwe tranen gerust uitstorten, en van wiens liefde gij ten allen tijde het beste hopen kunt? Naar een Borg, die uit eigene ondervinding u er voor instaat, dat de dood der geloovigen niet anders is dan de opheffing vóór Gods aangezigt en verheerlijking in het hemelsche wezen? Welnu, dit alles, en nog zoo veel meer, hebt gij in dien Eenen, die ginds als op het puin van zijn opengebersten graf, als eersten morgengroet eens nieuwen levens, zijn: *Vrede zij ulieden!* u toeroept. O, valt Hem, wiens opstanding reeds over het aardsch bestaan een hemelsch morgenrood uitbreidt, aanbiddend en huldigend te voet. Maakt Hem, hoe zou het u moeijelijk kunnen vallen? de poorten uws harten wijd open, zoodat Hij met zijn geheelen Paaschtroost bij u kan intrekken, en waar gij gaat of staat of nederzit, daar klinke, alle zorgen verbannende, en alle vrees verwijderende, in het diepste uwer

bewustheid nevens de jubeltijding: De Heer is waarlijk opgestaan! ook het triumflied van den zanger:

Waar, dood! is uw verschrikking?
Waar, hel! is uw geweld?
Het is ons zielsverkwikking:
Te denken aan den Held,
Die Satan heeft geveld,
Die, uit den dood verheven,
Zijn eigen eeuwig leven
Ook ons, ook ons wil geven.
O dood! kom met uw nacht, —
Gij hebt op ons geen magt.
O hel, kom met uw smarten, —
De hemel onzer harten
Kan al uw dreigen tarten.

Amen.

III.

HET LEDIGE GRAF.

De magtigste getuige voor de waarheid der opstanding des Heeren Jezus Christus is de Christelijke kerk. Zij zou niet bestaan, ware Christus niet opgestaan; en wie de opstanding loochent, moet het onzinnigste gelooven, en uitwerkselen aannemen, die geene oorzaken hebben. Bij geen Christelijk leerbegrip treedt het zoo duidelijk in het licht, dat de wortel des ongeloofs meer in het hart dan in het verstand des menschen te zoeken zij, als bij dat van de opstanding des Heeren. Strijdt met de ongeloovigen over iedere andere leer of gebeurtenis des Christendoms, en het is mogelijk, dat gij hen ook bij onafgedane zaken en vergeefschen arbeid, vriendschappelijk en in vrede van u ziet scheiden. Komt echter tot hen met bewijsgronden voor de historische waarheid van het Paaschwonder, en zij zullen geërgerd en verbitterd van u gaan. Van waar dit? Omdat zij zich niet kunnen ontslaan van het pijnlijk gevoel, dat hun al de wapenen van hunne oordeelkundige scherpzinnigheid de dienst weigeren, en de stem van den inwendigen regter hen onverbiddelijk veroordeelt als menschen, die met voordacht en tegen beter weten en geweten der waarheid eenen toegang ontzeggen. Toen, volgens Hand. 5: 30, Petrus in zijne verdediging voor den hoogen raad, van de opstanding van Jezus sprak, en zich tot bewijs der waarheid hiervan, zoowel op zichzelven

en zijne mededisciplen, in hoedanigheid van ooggetuigen, als op de uitstorting des Heiligen Geestes beriep, door welke laatste handeling Jezus feitelijk bewees tot een Vorst en Zaligmaker verhoogd te zijn, berstte bij zijne regters het harte, dat is, zij ontstaken in toorn en bestreden wat zij niet vermogten te wederleggen, met onbeschaamde hoovaardigheid en opzettelijke zelfverharding. Alleen aan Gamaliël kwam het voor, dat deze wijze van strijden niet de regte was, maar dat het billijk was, om de waarheid, waar zij overwinnende het veld behield, te huldigen, wat het ook kosten mogt. Deze redelijke Gamaliëls-gezindheid zij het, welke door de genade van God ook ons op den weg onzer Paaschbeschouwingen altijd vergezelle! Moge zij ook bij onze tegenwoordige beschouwing niet ontbreken!

MATTHEUS 28: 5—8. MARKUS 16: 1—8. LUKAS 24: 1—12. JOHANNES 20: 1—11.

En als de sabbat voorbijgegaan was, hadden Maria Magdalena en Maria, de moeder van Jacobus, en Salomé specerijen gekocht, opdat zij kwamen en Hem zalfden. En zeer vroeg op den eersten dag der week kwamen zij tot het graf, als de zon opging. En zij zeiden tot elkander: *Wie zal ons den steen van de deur des grafs afwentelen?* En opziende, zagen zij, dat de steen afgewenteld was, want hij was zeer groot. En ingegaan zijnde, vonden zij het ligchaam des Heeren niet. En het geschiedde, als zij daarover twijfelmoedig waren, ziet, twee mannen stonden bij haar, in blinkende kleederen. En een der jongelingen zagen zij zittende ter regter zijde, met een wit lang kleed. En zij werden zeer bevreesd en neigden het aangezigt ter aarde. Maar de engel antwoordende, zeide tot de vrouwen: *Vreest gijlieden niet, want ik weet, dat gij zoekt Jezus, die gekruisigd was. Doch wat zoekt gij den levende bij de dooden. Hij is hier niet, maar Hij is opgestaan, gelijk Hij gezegd heeft. Komt herwaarts, ziet de plaats waar de Heere gelegen heeft. En gaat haas'elijk heen, en zegt zijnen discipelen en Petrus, dat Hij opgestaan is van de dooden. Gedenkt hoe Hij tot u gesproken heeft, als Hij nog in Galiléa was, zeggende:* DE ZOON DES MEN-

SCHEN MOET OVERGELEVERD WORDEN IN DE HANDEN DER ZONDAREN, EN GEKRUISIGD WORDEN, EN TEN DERDEN DAGE WEDER OPSTAAN. *En ziet, Hij gaat u voor naar Galiléa, daar zult gij Hem zien. Ik heb het ulieden gezegd.* En zij werden indachtig zijne woorden. En zij haastelijk uitgegaan zijnde, vloden van het graf, en beving en ontzetting had haar bevangen. En zij zeiden niemand iets, want zij waren bevreesd. Zij boodschapten echter alle deze dingen aan de Elve en aan alle de andere discipelen. En hare woorden schenen voor hen als ijdel geklap, en zij geloofden haar niet. Maria Magdalena kwam tot Simon Petrus en tot den anderen discipel, dien Jezus lief had, en zeide tot hen: *Zij hebben den Heere weggenomen uit het graf, en wij weten niet, waar zij Hem gelegd hebben.* Petrus dan ging uit en de andere discipel, en zij kwamen tot het graf. En deze twee liepen te gelijk; en de andere discipel liep vooruit, sneller dan Petrus, en kwam eerst tot het graf. En als hij nederbukte, zag hij de doeken liggen, nogtans ging hij er niet in. Simon Petrus dan kwam en volgde hem, en ging in het graf, en zag de doeken liggen; en den zweetdoek, die op zijn hoofd geweest was, zag hij niet bij de doeken liggen, maar afzonderlijk in eene plaats te zamengerold. Toen ging dan ook de andere discipel er in, die eerst tot het graf gekomen was, en zag het en geloofde; want zij wisten nog de Schrift niet, dat Hij van de dooden moest opstaan. De discipelen dan gingen wederom naar huis.

Op deze wijze berigten ons de gezamenlijke Evangelisten, gedeeltelijk door eigene aanschouwing, gedeeltelijk volgens het verhaal der discipelinnen, het eerst voorgevallene bij het ledige graf des Heeren. Waar zijn nu in hunne berigten die „onoplosbare tegenstrijdigheden", die, naar de uitspraken van het ongeloof, de kerkleer der ingeving bij de heilige geschiedschrijvers te niet doen, en op handtastelijke wijze bewijzen moeten, dat men ten minste met de zoo even gehoorde verhalen niet meer op zeker historischen grond staat. Ik kan deze tegenstrijdigheden niet ontwaren. Dat Mattheus en Markus slechts van één engel, die gesproken heeft, gewagen, en Lukas en Johannes daarentegen ook nog van eenen tweeden engel spreken, is bezwaarlijk voor eene tegenstrijdigheid te houden. Van meer belang zeker, kan de afwijking geacht worden bij Markus van de overige berigtgevers, daarin dat

hij zegt, dat de van het graf vliedende vrouwen van hetgeen zij zagen en hoorden uit vrees niemand iets zeiden, terwijl de andere Evangelisten uitdrukkelijk vermelden, dat zij den discipelen berigt gaven van alles, wat zij gezien hadden. Doch men stelle zich slechts voor, dat de vrouwen niemand dergenen, die zij op den terugweg tegenkwamen, iets van haar geheim mededeelden, ja, dat zij in de eerste oogenblikken van hare verbazing en ook van hare blijdschap, zelfs ook de discipelen onkundig lieten van de oorzaak harer ontroering, en in dit geval heeft Markus niet minder juiste berigten gegeven, dan Mattheus, Lukas en Johannes. De grootste zwarigheid schijnt echter daarin gelegen te zijn, dat Maria Magdalena, die in den schemerenden aanbraak van den morgen zich aansloot aan de naar het graf gaande vrouwen, noch met deze den engel zag, noch zijne boodschap en bevel vernam. Evenwel, de oplossing ook van dit raadsel ligt voor de hand, wanneer wij slechts — en wat zou er ons in verhinderen — den gang der zaak ons op deze wijze voorstellen: Zeker ging Magdalena met de overige vrouwen uit Jeruzalem; doch overeenkomstig hare levendige gemoedsstemming en hare snelle wijze van handelen, ging zij, ongeduldig, waarschijnlijk langs een zijweg het gezelschap vooruit. Reeds bij hare intrede in den hof bemerkte zij tot hare groote verwondering, de verandering, de opening aan het graf geschied, en keerde nu snel en onverwijld op hare voetstappen terug naar de stad, om het aan Petrus en Johannes te gaan zeggen, dat zijn ligchaam geroofd was, en keerde vervolgens met deze beide discipelen naar het graf terug. In dien tusschentijd was er voorgevallen, wat hare vriendinnen in den hof van Jozef zagen en hoorden. Zij konden het graf des Heeren eerst even verlaten hebben, toen Magdalena met de discipelen bij het graf aankwamen. Nadat zich echter de laatsten tot hunne niet kleine bekommering overtuigd hadden, dat Maria hen naar waarheid had berigt, keerden ook zij onverwijld naar Jeruzalem terug, terwijl de discipelin, in hare droefheid verdiept, nog bij het graf verwijlde, en nu met de verschijning van den opgestanen Heer verwaardigd werd, van

welke wij later zullen hooren. Op deze verschijning volgde alsdan de ontmoeting des Heeren, waarin zich, volgens Matth. 28: 9, 10, welligt eerst in de nabijheid der stad, ook de andere vrouwen te verblijden hadden. Of verhaalde Mattheus op de zoo even aangehaalde plaats enkel in korten zamenhang, wat Johannes hoofdst. 20: 11—17 uitvoerig verhaalt, en gaf hij in zijne korte slotsom van het gebeurde welligt aan de vrouwen in het algemeen, wat in het bijzonder eene der discipelinnen, Magdalena, ten deel viel? Velen nemen dit aan, en dan is zeker ook de laatste zwarigheid uit de vereenigde berigten der Evangelisten weggenomen. Doch dit is ook buitendien het geval. Wanneer wij ons eenvoudig de toedragt der zaak zóó voorstellen, als ik het in mijnen tekst heb vereenigd, dan zal de harmonie van het viervoudig getuigenis der Evangelisten volkomen behouden en tegen alle tegenwerpingen beveiligd zijn.

Laat ons nu tot de beschouwing der afzonderlijke trekken van het rijk tafereel overgaan, en vestigen wij onzen blik:

I. op den gang der vrouwen naar het graf, in den vroegen morgen;
II. op hare ontmoetingen aan het graf des Heeren; en eindelijk
III. op hare berigten in den kring der discipelen, en de uitwerking van hare boodschap.

Gij herinnert u, hoe eenmaal die doode, welke men in het graf van Elisa nederlegde, tot een nieuw leven ontwaakte. Mogt op geestelijke wijze ons iets dergelijks overkomen, en wel in die verhoogde mate, als het graf, tot welks bezoek wij ons gereed maken, hooger en heiliger is, dan dat van den ouden profeet van Abel Mehula!

I.

Nog rust, ofschoon de morgen reeds van verre schemert, de nacht over de heilige stad, als op hare stille, van men-

schen ledige straten een hartroerend tooneel plaats vindt. Het is de gang van een klein gesluijerd gezelschap. Wij herkennen in haar de discipelinnen van den gekruisigden Heer. Met gebogen hoofd en oogen vol tranen gaan zij daar heen. Slapeloos of in zware droomen hebben zij den nacht doorgebragt, en gaan nu, daar de sabbat voorbij is, met hare lijnwaden en specerijen zwijgend naar den hof van Jozef, om het dierbaar overblijfsel van haren ontslapen Vriend de bij de begraving afgebroken liefdedienst te bewijzen. De meesten van dit gezelschap kent gij reeds. Gij ziet onder deze vrouwen Johanna, de huisvrouw van Chusa, den rentmeester van koning Herodes, Salomé, de rijk gezegende moeder van de kinderen van Zebedeus, dat is, van de beide Apostelen Johannes en Jacobus, de drie Maria's: Maria, de vrouw van Klopas en de moeder van Jacobus den kleine en van Joses, en nog eene andere Maria, misschien de Maria van Bethanië, de zuster van Lazarus en Martha, en Maria Magdalena, de vroeger als een brandhout uit het vuur geredde, en daarom boven anderen brandende van heilige liefde voor den Heere. Maria, de moeder des Heeren, bevindt zich niet onder deze treurgroep. Door den vreeselijken slag, die haar getroffen heeft, als verbrijzeld, vertoeft zij, de smartvolle, als versmolten in tranen, onder het dak van haren aangenomen zoon Johannes. Wij verheugen ons echter, dat wij haar in dezen haren rouw niet voor de laatste maal ontmoeten. Onder de Pinksterkinderen zien wij ook haar overvloedig getroost, ja, waarlijk zalig weder, en wanneer zij ook spoedig daarna onzen gezigtskring ten eenenmale ontgaat, zoo weten wij, waar wij de hoogbegenadigde alsdan te zoeken hebben.

Zwijgend gaan de leeddragende vrouwen voort. Eerst in de nabijheid van den hof opent eene arme bekommering hare lippen. *Wie,* zoo hooren wij haar tot elkander zeggen, *zal ons den steen van de deur des grafs afwentelen?* Zoo zijn dan al hare wenschen en uitzigten tot op deze kleine en nietige begeerte versmolten! Hoe dit bij de ondubbelzinnige voorspellingen, die zij bij herhaling uit den mond des Meesters gehoord hadden, mogelijk is, valt naauwelijks te begrijpen.

Doch als een ontzettend vernielend onweder moet het schrikvol en bloedig einde zijns levens in het staande koren harer verwachtingen, even als in dat harer herinneringen gevallen zijn. Wanneer de onuitsprekelijke ontroering, waarin zij waren gebragt, haar nog zoo veel ruimte en rust overliet, om ten minste terug te denken aan hetgeen Hij haar geheel ondubbelzinnig over zijne opstanding, na voorafgegane kruisiging, had gezegd, dan was het haar eene uitgemaakte zaak, dat zij alleen geregtigd waren, om daaraan slechts eenen *geestelijken,* of hoogstens eenen op de verrijzenis ten jongsten dage heenwijzenden zin te geven. Voor de tegenwoordigheid en voor deze zijde des grafs was Hij nu in den kring harer donker omfloersde voorstellingen een doode, een ontzielde, en zoo begrensde zich de geheele bekommering harer liefde tot de eenige zorge, hoe zij Hem tot den langen slaap nog regt zacht en eervol het leger konden spreiden. Ach! voor hoe menigeen ligt nog heden, gelijk toen voor de vrouwen, de steen voor de deur van het graf des Heeren! Voor hoe menigeen, die tot Hem gedoopt en naar Hem genoemd is, is Christus altijd nog een gestorvene! O, gingen deze slechts even bekommerd, even heilbehoeftig als de gindsche discipelinnen naar zijn graf, voorzeker, zij zouden naar het wezenlijke ook ondervinden, wat voor haar bereid was; doch aan de niet-heilbegeerigen, maar in zelfgeregtigheid verzadigden onttrekt zich de opgestane Heer tot op dit oogenblik. Ja, dit is de vloek der verblinding, waaraan zij zich over hunne eigene ziel overgeven, en der zelfgenoegzaamheid, waarmede zij hunnen weg gaan, dat zij, terwijl in het Zion onzes Gods het Paaschhallelujah niet meer ophoudt, nog altijd en zonder einde den levende zoeken bij de dooden, en in plaats van met de geloovigen te juichen: „Jezus leeft en ik met Hem!" en den hemel open te zien, zich nog altijd met dit troosteloze en armzalige stopwoord moeten behelpen: Er is nog nooit iemand uit de dooden teruggekomen. — Die armen, die beklagenswaardigen!

II.

Nog bij de intrede in den hof zweeft der treurende schare de angstige vraag op de lippen: wie voor haar het stuk rots van de deur des grafs afwentelen zal? — Doch wat zien zij? Wat heeft dit te beteekenen? Ziet, de steen is reeds weggenomen, en het graf staat open. Deze aanblik ontroert haar op nieuw. Hare kleingeloovigheid spiegelt haar eene aan het dierbaar ligchaam begane euveldaad voor. Bevende van bange verwachting naderen zij de groeve. Daar schittert haar plotseling uit het graf een licht, naar het bliksemlicht gelijkende, te gemoet, en in deze wonderbare helderheid van den dag zien zij twee schitterende gestalten, gelijk aan in kleederen des lichts gekleede jongelingen, en erkennen in hen terstond twee wezens uit eene andere wereld, twee hemelsche boden, twee engelen Gods. Het verwondere u niet, de Paaschgebeurtenis ook nog van zulke buitengewone verschijningen omringd te zien. Zonder deze ware, gelijk iemand zeer juist opmerkt, de opstanding van Christus eene lente zonder bloemen, eene zon zonder stralen, eene zegepraal zonder eerekroon geweest. Bij de Opstanding *moest* zich de majesteit Gods op allerlei wijze openbaren, en tot de aanminnigste stralen zijner heerlijkheid behooren immers de heilige engelen. Doch niet enkel tot tooi en sieraad waren zij daar tegenwoordig, maar, gelijk overal, zoo ook hier, om diens wil, die de zaligheid beërven zou. Zij waren gezonden als herauten, om berigt en aanwijzing van het gebeurde te geven. Naauwelijks hebben zich de vrouwen van hare eerste verbazing eenigzins hersteld, of één der beminnelijke boodschappers opent den lieftalligen mond en spreekt uit het graf tot de weenenden: *Vreest gijlieden niet. Ik weet, dat gij Jezus zoekt, die gekruisigd was. Doch wat zoekt gij den levende bij de dooden. Hij is hier niet; Hij is opgestaan, gelijk Hij gezegd heeft. Komt herwaarts, ziet de plaats, waar de Heere gelegen heeft.*

Daar hebt gij dan nu de zaligste tijding, die ooit in de wereld gehoord werd. Hoe wordt haar reeds door de eenvoudige onopgesmukte wijze, waarop zij verhaald wordt, den

stempel der waarheid ingedrukt! Welk een verdichter of versierder van oneigenlijke zaken zou de gezanten Gods niet met veel meer geestdrift en in meer hoogverhevene taal of omhaal van woorden eene gebeurtenis hebben laten aankondigen, die op eens het donkere doodsdal der aarde met een sterrenfirmament der zaligste verwachtingen overwelfde? Doch het was den hemelschen boodschappers enkel te doen, om den menschen berigt te geven, wat er werkelijk gebeurd was, en zij lieten het aan de hoogbegenadigden zelven over, om dat wonder met psalmen en lofzangen te prijzen en te verheerlijken. Het kan uwe opmerkzaamheid niet ontgaan, hoe geheel de wijze van uitdrukking, waarvan de engelen zich bedienen, er bepaald op doelt, om de werkelijkheid van de opstanding van Christus in het volle licht te stellen en boven alle weifeling te verheffen. *Die gekruist was,* zeggen zij, „Hij, dien de vrouwen in het graf zochten," is opgestaan van de dooden. Ja Hij zelf staat op en wel ligchamelijk, zoo als Hij begraven was. „Hier, van de plaats waar Hij gelegen heeft, heeft Hij zich opgeheven. Uit deze open rotsdeur is Hij levend weder uitgetreden." *Vreest gijlieden niet.* O met hoe veel grooter nadruk nog konden de engelen nu dat *vreest gijlieden niet!* in de wereld der zondaren uitroepen, dan weleer in den heiligen nacht, toen zij met dezelfde roepstem de herders op de velden en heuvels van Bethlehem begroetten! Immers nu waren de vrees, de zorg, de schrik en de twijfeling uit alle hunne schuilhoeken uitgedreven. Wie zou ons nu nog beschuldigen? Wie nog verdoemen, en wat zou nog verder het arme hart kunnen bezwaren of verschrikken?

Of nu Jezus Christus waarlijk de eeniggeboren Zoon des Vaders is; of zijn verzoeningswerk in de oogen Gods als volkomen volbragt en voldoende voor onze zonden bevonden werd; of de heilsweg, dien Hij ons heeft aangewezen, ons zeker en onfeibaar tot het doel brengt; of inderdaad, de dood door Hem overwonnen en het paradijs ons terugverworven is? Dit alles, en hoe veel heerlijks meer, staat thans door het Paaschwonder boven alle tegenspraak verheven. Het werd

volstrekt beslist, en met het zegel van het allerhoogst gezag op de schitterendste wijze bekrachtigd. Er is nu geen toestand van nood meer op aarde, voor welken het *vreest gijlieden niet!* van den engel, met al de magtige gronden, waarop het steunt, niet voldoende is. De diepste nacht des kommers verheldert het ons met de lichten der Goddelijke verwachtingen, en in de donkerste dalen des levens verbant het op zijn minst genomen, den schrik der vertwijfeling.

De vrouwen vermoeden de onuitsprekelijk heerlijke beteekenis van den toeroep des engels, doch gevoelen zich tevens van de grootheid der blijdschap en des geluks, welke de toeroep haar belooft, zoo overmeesterd, dat zij zich in het eerst enkel met beving kunnen verheugen.

Sprakeloos van verwondering staan zij daar. Daar schudt de hemelsche heraut haar uit hare bedwelming wakker, terwijl hij haar aanwijst, dat zij nu onverwijld moeten heengaan om den discipelen des Heeren, bijzonder Petrus, te zeggen, dat hun Meester weder is opgestaan en leeft. Voorzeker een heerlijker last als deze werd nooit aan stervelingen opgedragen, en wat onze bediening, de bediening van gezanten te zijn van Christus wege, tot de allervoortreffelijkste bediening op aarde maakt, is daarin gelegen, dat dit bevel op ons heeft kunnen overgaan. O welke benijdenswaardige menschen zouden wij, predikers, zijn, wanneer de boodschap, die wij over te brengen hebben, overal ook terstond het geloof mogt ontmoeten! Hoe zouden wij dan overal waar wij kwamen, de wereld gelukkig maken, naardien wij overal de schaduwen der bekommering verdrijven, over krank- en sterfbedden een hemelschen zonneglans verspreiden, en zelfs de graven tot begeerenswaardige poorten des hemels verheerlijken zouden. Wij zouden de engelen der menschheid zijn, en enkel vrede en vreugde zou onze voetstappen volgen. Doch hoe lang hebben wij meestal met het Evangelie des vredes, dat wij te brengen hebben, aan vastgesloten deuren des harten te kloppen, alvorens zich slechts één hart voor onze boodschap opent! Dit moge voor ons heilzaam zijn, naardien het ons oefent in de nederigheid, en ons in de laagte houdt, doch de wereld

kunnen wij enkel beklagen. Evenwel gebeurt het, tot onze bemoediging, ook weder op zijn tijd, dat wij naar gelijke lieden worden heengewezen, als zij waren, tot wie de geliefde vrouwen werden gezonden met de woorden: *Zegt zijnen discipelen en Petrus.* Hier vonden zij weêrklank voor ware Paaschtijding en bijzonder bij den laatstgenoemde. O wat kan er roerender en tegelijk meer verheven zijn dan deze uitdrukkelijke aanwijzing van den gevallen discipel. *Zegt het Petrus.* Hem moest de blijmare het allereerst verkondigd worden, hem, de in beschaamdheid en rouw en tranen eenzaam nedergezetene in een afgezonderd deel zijner woning; *hem* boven de anderen! Geen der anderen ligt den Zaligmaker zoo na aan het harte als juist hij. Ik vraag nog eens: Is er iets meer hartroerends en meer troostrijks tevens, als deze meer dan moederlijke zorg van den Heer der heerlijkheid voor zijnen diepgebogen, ja verbrijzelden Simon? Met de Paaschboodschap moesten de vrouwen voor de Elve tegelijk eene herinnering aan des Meesters vroegere uitspraken verbinden, volgens welke Hij, nadat Hij weder zou zijn opgestaan, „vóór hen heen zou gaan naar Galilea". De engel beveelt dit der vrouwen uitdrukkelijk, en bekrachtigt vervolgens zijne woorden met een: *Ziet, ik heb het u gezegd.* In onuitsprekelijke innerlijke aandoening, en ook thans nog twijfelend of zij waken, dan of slechts een zoete droom haar misleidt, spoeden de discipelinnen naar de stad terug. Wel ontmoeten haar de een na den ander op den weg; doch zij gaan, haar geheim diep in haar hart bewarende, zwijgend met snelheid hen voorbij.

III.

Doch laten wij ze voor een oogenblik gaan, en keeren wij onze opmerkzaamheid naar een ander voorval. Wij weten reeds, dat toen de discipelinnen in de eerste morgenschemering naauwelijks buiten de muren der stad gekomen waren, Magdalena, deze Petrusziele onder de vrouwen, op vleugelen van ongeduld op een zijweg hare vriendinnen vooruit geijld was. Het geopende en ledige graf te zien, en bevende van

schrik naar Jeruzalem terug te spoeden, om den discipelen de vreeselijke tijding over te brengen, was bij haar één werk geweest. Zij had in de stad Johannes en zijn vriend aangetroffen, en hun als treurige morgengroet de ongeluksboodschap overgebragt: *Zij hebben den Heere weggenomen uit het graf en wij weten niet waar zij hem gelegd hebben.* Onmiddelijk na dit berigt waren deze beide discipelen met spoed naar den hof van Jozef gegaan, en Magdalena was hen met gelijken spoed weder gevolgd. Aan het graf gekomen, in het oogenblik, toen de overige vrouwen de heilige plaats zoo even verlaten hadden, vonden de discipelen ook inderdaad alles zoo als Maria hen berigt had. De steen was afgewenteld, en het graf ledig. Johannes, die het eerst aan het graf kwam, was, óf uit teedere schroomvalligheid, óf ook uit bezorgdheid, dat zijne aandoeningen hem mogten overmeesteren, het open grafgewelf niet ingegaan, maar had slechts van verre daarin gezien, en de linnen doeken zien liggen, waarin het geliefde ligchaam gewikkeld was geweest. Petrus daarentegen was, om de zaak tot op den grond te weten, in het graf gegaan, en wij weten wat zich daar aan zijne blikken opdeed. Als met zorgvuldige hand ineengerold, lagen de doeken op de eene plaats, en op eene andere plaats even zorgvuldig zaamgevouwen de zweetdoek, dien men den Heere om het bloedige hoofd gewonden had. Dit wilde dan nu ook Johannes met eigen oogen zien, en trad nu insgelijks eerbiedig, als ware hij in het heilige ingegaan, in het graf. Zeker schenen hun nu de zoo zorgvuldig nedergelegde doeken op niets minder heen te wijzen dan op eenen gewelddadigen roof van het ligchaam, nogtans van eene werkelijke en ligchamelijke opstanding des Meesters was hen daardoor echter naauwelijks ook maar eene vlugtige gedachte voor den geest gekomen. Dit schijnt ons onbegrijpelijk, maar toch is dit werkelijk zoo. Het Evangelisch verhaal zegt: *Zij wisten nog de Schrift niet, dat Hij van de dooden moest opstaan.* En werkelijk, zij wisten het ook niet, en zoo zij ooit iets van overwinning des doods door den verwacht wordenden Messias gelezen, of uit den mond des Meesters zelf gehoord hadden, zij zouden het even

als vroeger Martha en Maria bij het graf van Lazarus in *geestelijken* zin opgevat, en derhalve als onligchamelijk beschouwd hebben. Zij waren dan ook zonder hope uit den hof van Jozef naar Jeruzalem teruggekeerd, evenwel zonder hunne vriendin Magdalena, die zich van het graf van Hem, die haar één en alles was, nog niet had kunnen scheiden.

Reeds bevonden zich Johannes en Petrus weder bij de overige discipelen, toen eenige oogenblikken later de vrouwen, die wij een eind weegs vergezelden, insgelijks van haren gang naar het graf terug kwamen. In de hoogste opgewektheid zien wij haar in den broederkring binnentreden. Ook hier blijven haar in de eerste oogenblikken de lippen als vastgeklemd. En wien zal dit bijzonder verwonderen? De zaak toch, die zij te verkondigen hadden, was al te groot en al te heerlijk. Doch de blijdschap ontsloot weldra hare monden, en nu hooren wij haar, de eene op nog levendiger wijze dan de andere, zich uitstorten in het verhaal van de wonderlijke dingen, die zij gezien en gehoord hadden. Zij spreken van de Engelenverschijningen, waarmede zij verwaardigd werden, en vervolgens van de zielverblijdende boodschap, waarmede één der hemelsche gezanten haar voor de discipelen belast had. En van nog iets veel grooters hebben zij te spreken, waarop wij later terugkomen. Zij hebben namelijk den Heere zelf gezien. De discipelen hooren het aan, doch wagen het naauwelijks hunne ooren te gelooven. Engelen in het graf des Meesters! Verzekeringen uit hunnen mond, dat de Meester is opgestaan! Ja zelfs eene ontmoeting van den Verrezene zelf! O, was dit alles slechts niet zoo onder den sluijer der morgenschemering voorgevallen, en kwam zulk eene boodschap slechts van andere lippen, dan van die der opgewondene en ligtgeloovige vrouwen! Waren niet Petrus en Johannes zelven daar ter plaatse, en zij hoorden en zagen toch niets van dit alles! Zoo denken de elve, en gelooven niet, of laat mij liever zeggen, zij worstelen tegen het geloof. Evenzoo geloofden ook de andere discipelen niet, die van de zaak hoorden. De woorden der vrouwen — zegt de Schrift — schenen voor hen *als ijdel geklap, en zij geloofden haar niet.*

Die arme mannen! Welk een gering vertrouwen verraden zij te bezitten op de magt en liefde des levenden Gods, hoe weinig inzigt in het geheel van het door Christus uit te werken Goddelijk heilsontwerp, en welk eene geringe mate van begrip voor alles wat zij gedurende drie jaren uit den mond des Meesters zelf over het ware doel zijner zending in de wereld gehoord hadden! Het is inderdaad naauwelijks te zeggen, hoe ver de natuurlijke mensch van het geloof aan een levend en op scheppende wijze voortwerkenden God vervreemd is, en hoe diep hij zich zelven in de zoogenaamde onveranderlijke wetten der natuur verstrikt heeft. Ook nog heden wordt men door de meest overtuigende verstandelijke gronden voor de geschiedkundige waarheid van het Paaschwonder, niet geheel vrij van de innerlijke twijfeling „of het evenwel niet maar een sprookje is" wanneer niet de Heilige Geest het werk der Goddelijke verlichting in ons voltrokken en in de weeën eener nieuwe geboorte ons niet grondig overtuigd heeft, dat wij zonder eenen Godmenschelijken, ten zoenoffer voor ons overgegeven, maar ook weder uit het stof des doods tot de heerlijkheid van een nieuw leven verhoogden Middelaar, reddeloos verloren zijn zouden. Schijnt echter het Pinksterlicht in onzen nacht, o dan wordt het ons volstrekt onbegrijpelijk, hoe wij ooit ook de minste twijfeling hebben kunnen ruimte geven ten opzigte eener gebeurtenis, die met zulke schitterende zegels van bekrachtiging voorzien is als geene andere gebeurtenis der wereldhistorie. De Heer helpe dan ook ons langs den voorgestelden weg tot het regte Paaschgeloof, en opene onze monden en harten tot den jubelkreet van den kerkelijken zanger:

Ik ben volkomen
In mijnen Heer.
Wat zou ik schromen?
Ik sterf niet meer.
Ik zal ontwaken
Uit d' aardschen nacht,
Bij Hem, wiens magt
De doodsboei slaken,
Mij vrij zal maken.

Dus ga ik juichend
  Mijn moeij'lijk pad,
Van Hem getuigend,
  Die voor mij bad.
Die voor mij lijden
  En sterven kon,
  En overwon.
'k Zie mij bevrijden, —
'k Mag mij verblijden.

Amen.

IV.

DE EERSTE VERSCHIJNING.

Reeds menigeen kwam het, en wel op geloof schokkende wijze, bevreemdend voor, dat de verrezene Heer, zoo als de Apostel Petrus uitdrukkelijk in zijne rede, Hand. 10: 41, opmerkt, *niet al den volke, maar enkel zijnen getuigen, die van God te voren verkoren waren*, verschenen is. De redenen echter, waarom dit geschiedde, laten zich ligt onderscheiden. Vooreerst had de Heer zijn profetisch ambt ten einde gebragt, en voor een geslacht, dat met bewustheid in opzettelijke hardnekkigheid de van Hem verkondigde waarheid had tegengestaan, zou het wederverschijnen des Verrezenen iedere beteekenis ontbroken en geene vrucht gedragen hebben. Ten andere zou, wanneer Hij zich aan het vijandig gezinde volk op nieuw getoond had, aan dat volk niet anders dan het woord tot waarheid geworden zijn, dat Jezus in de gelijkenis van den rijken man vader Abraham in den mond legde: *Indien zij Mozes en de profeten niet hooren, zoo zullen zij ook, al ware het ook, dat iemand uit de dooden opstond, zich niet laten gezeggen.* Onderstelt echter, dat de menigte gedwongen ware geworden tot de erkenning, dat de wederverschenen man noch een spooksel, noch een uit schijndood ontwaakten, maar de wezenlijk van de dooden opgewekten Jezus was, zoo zou de vrucht en werking van deze verkregen overtuiging slechts eene onvruchtbare verbazing, of eene blinde geestdrift, of een tot het toppunt

gevoerde begeerte om Hem tot Koning te maken, maar niet eene geloovige overgave des harten aan Hem geweest zijn. Eindelijk, al de verschijningen des Heeren gedurende de veertig dagen hadden geen ander oogmerk dan om het geloof der geloovigen te kroonen, en de gemeenschap, waarin zij reeds met Hem, hun Goddelijk Hoofd, getreden waren, nog meer geestelijk te maken en in het hemelsche te verheerlijken, een oogmerk, dat zich natuurlijk tot de groote, door den geest dezer wereld bezielde menigte, niet uitstrekken kon. Hier gold veelmeer de regel: *Wie heeft, dien zal gegeven worden, en hij zal overvloedig hebben.* Het waren tooneelen in het voorhof van het paradijs doorleefd, welke ons door de berigten der veertig dagen ontsluijerd worden. En zoo moest dan hier een grens getrokken worden, en de roepstem der afwering klinken: „op een afstand, gij ongeheiligden!" Met een gedwongen geloof was de Heer niet gediend, maar wat Hij zocht was de vrije toenadering en overgave der heilbehoevende ziele, en Hij heeft ook naar zulke zielen niet vruchteloos gewacht. Wij zullen reeds nu gelegenheid vinden, ons daarvan te overtuigen.

JOHANNES 20: 11—18.

En Maria stond buiten bij het graf, weenende. Als zij dan weende, bukte zij in het graf, en zag twee engelen in witte kleederen zitten, éénen aan het hoofd, en éénen aan de voeten, waar het ligchaam van Jezus gelegen had. En die zeiden tot haar: *Vrouw! wat weent gij?* Zij zeide tot hen: *Omdat zij mijnen Heere weggenomen hebben, en ik weet niet, waar zij Hem gelegd hebben.* En als zij dit gezegd had, keerde zij zich achterwaarts, en zag Jezus staan, en zij wist niet, dat het Jezus was. Jezus zeide tot haar: *Vrouwe, wat weent gij? Wien zoekt gij?* Zij, meenende dat het de hovenier was, zeide tot Hem: *Heer, zoo gij Hem weggedragen hebt, zeg mij, waar gij Hem gelegd hebt, en ik zal Hem wegnemen.* Jezus zeide tot haar: *Maria!* Zij zich omkeerende, zeide tot Hem: *Rabbouni!*

hetwelk is gezegd: Meester. Jezus zeide tot haar: *Raak mij niet aan, want Ik ben nog niet opgevaren tot mijnen Vader; maar ga heen tot mijne broeders, en zeg hun:* IK VARE OP TOT MIJNEN VADER EN UWEN VADER, EN TOT MIJNEN GOD EN UWEN GOD. Maria Magdalena ging, en boodschapte den discipelen, dat zij den Heere gezien had, en dat Hij haar dit gezegd had.

Is het ons niet, als hoorden wij, zoo dikwijls wij dit Evangelisch verhaal hooren voorlezen, in plaats van een Paaschverhaal een Paaschgezang van wegslepende welluidendheid? Wat is er meer liefelijk, meer zinrijk en meer teeder, dan het tooneel, dat hier binnen onzen gezigtskring treedt? Hier strekt zich eene hoogere wereld uit in de aardsche wereld, waarin datgene wat wij reeds op aarde als het schoonste en edelste prijzen, in hemelsche verheerlijking ons te gemoet treedt, en waarvan een licht ons toestraalt, voor welks wonderglans in ons eigen leven iedere nevel van zorgen zich oplost, en in welks bestraling de weg door het pelgrimdal tot over dood en graf, als een door de hartverheffendste verwachtingen omgeven pad des vredes voor ons geopend ligt.

Beschouwen wij het aanminnig verhaal van meer nabij, en weiden wij onze zielen in de betrachting van de eerste verschijning van den verrezen Vredevorst. Wij vinden:

I. In de smart van Maria, het onmisbaar vereischte voor alle ware Paaschvreugde, en
II. In 's Heilands openbaring van zich zelven, als den Vorst van het Paaschfeest, het einde van al die smart.

Ik hoop, dat hetgeen den discipelen gelukkig maakte, zich voor het wezenlijke ook in ons midden moge vernieuwen. De Heere verleene het in genade!

I.

De opgaande zon begint met haar morgenrood en eerste stralen de toppen van Judea's gebergte te vergulden. Een schoone lentedag breekt aan in het rijk der natuur, een on-

gelijk schoonere in dat des geestes. Van het laatste ontdekken wij op het oogenblik, dat wij den hof van Jozef binnentreden, nog maar weinig. Veel meer valt onze opmerkzaamheid allereerst op eene zaak, die eene scherpe tegenstelling maakt met den helderen feesttooi, waarin van rondom de nieuwe schepping gekleed is. Ziet gij ginds, tusschen de groenende heggen, vóór het geopende grafgewelf, dien rouwsluijer zich bewegen? Wie is die eenzame, die zich reeds zoo vroeg hier bevindt, en die, in tranen versmeltend, het hoofd tegen de rots geleund, van smart en rouw dreigt te bezwijken? Gij kent haar. Het is de discipelin, die gij vroeger in het huis van den farizeër zaagt, de voeten des Goddelijken Meesters wasschende met hare tranen, en ze afdroogende met de haren haars hoofds; zij, de vroeger zoo diep verdwaalde, zoo vreeselijk gebondene, die door den Heer van zevenvoudig demonisch geweld verlost, en geheel eigenlijk als een brandend hout uit het vuur gerukt werd. Haar werd *veel* vergeven, daarom had zij lief, en had zij *veel* lief. Hoe gelukkig gevoelde zij zich toen, de geredde! doch wee! hare zon ging onder, en de dag van haren vrede en vreugde zonk, en schijnbaar voor altijd, in de diepte. Wat zij eenmaal, ontnuchterd van den roes der wereld, met vurig verlangen had gezocht: de waarheid, de zekerheid, dat God haar weder genadig was; de kracht tot overwinning van satan en wereld; de hope des eeuwigen levens, dit alles, en nog zoo veel meer, had Maria Magdalena in Jezus haren Vredevorst gevonden. Door Hem zag zij hare verledenheid in de zee der vergetelheid weggezonken, en over hare tegenwoordigheid schitterde de vreugde uitstortende zonneglans zijner genade en zondaarsliefde. Zoo dikwijls zij toen aan haar *heden* in tegenoverstelling van haar *verleden* dacht, was het haar als moest zij instemmen in den jubel der gezegende maagd: *Zie, van nu aan zullen mij zalig spreken al de geslachten!* Doch nu ligt geheel die schoone wereld, waarin zij zoo gelukkig was, in puin. De grondvesten er van zijn uiteen gebersten. De Borg voor alles, wat zij als eeuwige waarheid had aangenomen, zonk in den dood, en wordt door den dood gehouden. En was nu nog maar

zijn zielloos ligchaam voorhanden, dan zou Maria het voorzeker ook wederom met hare tranen wasschen. Doch men kon niet weten. „Hoe! zij zou dan nog op eene opstanding hopen?" Zeker wil ik dit niet beweren, doch zoo scherp, ja zoo hemelhoog staat voor hare ziel de tegenstrijdigheid tusschen de vlekkelooze onschuld van haren Vriend en het schrikvol uiteinde zijns levens, dat het haar voorkomt, dat de wereld moet ineen storten, wanneer er geene harmonische vereffening, en voor het ontzaggelijk raadsel geene bevredigende oplossing gevonden wordt. Met klare bewustheid hoopt zij echter *niets* meer, vooral nu ook het dierbaar ligchaam verdwenen is. Waarom echter werpt zij altijd weder den belangstellenden blik in de ledige groeve? Een zeker iets, dat ten minste aan hope grenst, leeft nog diep verborgen in hare ziele; doch het gelijkt een flaauw vlammetje in eene ruimte, waarin de wind door deur en venster blaast, en dat ginds en derwaarts bewogen, ieder oogenblik dreigt ganschelijk uit te dooven.

Doch verdiende de discipelin niet van wege haar onmatigen rouw een ernstig verwijt, daar toch niet alles weggenomen was, maar des Meesters woorden zoowel als zijn schitterend voorbeeld haar gebleven waren? Wie alzoo kan vragen, zou hiermede eene zeer oppervlakkige beschouwing verraden van datgene, wat de zondige menschheid boven alles noodig heeft. Wat had Maria aan Jezus leer, wanneer de leeraar, in plaats van door God bekrachtigd te worden, door Hem verworpen werd? Wat aan al zijne toezeggingen en beloften, wanneer de Eeuwige het aan een zigtbaar bevestigend zegel liet ontbreken? Wat aan zijne Middelaarsverlossing, wanneer het levenseinde van Hem, die zich als den Borg dezer verlossing voorstelde, als mislukt gekenmerkt werd? Wat aan de hope der toekomstige zaligheid, wanneer Hij, die haar die hope ingeboezemd heeft, zelf in de magt des doods bleef? Van de persoonlijkheid dezes mans zag zij hare geheele zaligheid afhangen, en zij zag dit met volkomen juistheid en regt. Zij behoefde een bij God volkomen geldenden Verzoener en Middelaar, die haar voor den Regter der levenden en dooden

vertegenwoordigt en verantwoordt, die de Goddelijke genade haar waarborgt, en het eeuwige leven haar geven kan. Zonder zulk een persoon ontbrak haar alles, wat in staat was, hare ziele tevreden te stellen. Zij had gemeend dien persoon gevonden te hebben, doch haar geloof en hoop waren, zoo als het nu duidelijk scheen te blijken, slechts een schoone, zalige droom geweest. En kunt gij nu het regt tot hare tranen bij het ledige graf des Heeren nog in twijfel trekken? Wanneer gij u op haar standpunt verplaatst, dan zult gij dit zeker niet.

Dit echter moet gij weten, dat er geen Paschen is voor degenen, die Maria's smart niet kennen, en die niet, zoodra zij zich den Middelaar wegdenken, met de sterkte van Maria's aandoeningen zich ongelukkig, hulpeloos en ellendig gevoelen. De eerste vereischte aller Paaschvreugde bestaat daarin, dat men, na van zijn verloren toestand eene levendige bewustheid te hebben verkregen, met geheel de ziel naar de genade Gods en naar de zekerheid des eeuwigen levens dorst, en alles wat de wereld aan te bieden heeft beschouwt als onvoldoende tot bevrediging van deze behoefte. Gelijk de discipelin toen, zoo kan men ook nu niet tot innerlijke rust komen, totdat men eenen man heeft ontmoet, die uit den hemel op aarde kwam, niet alleen om in den naam van God den zondaren vergeving te verkondigen, maar deze blijde boodschap ook te bevestigen op eene wijze, die verstand en gemoed in gelijke mate tevreden stelt. Deze man nu is verschenen. De ziel, welke zich slechts eerst in den genoemden staat der wanhoop bevindt met betrekking tot iederen wenschelijken raad en troost, en in dien van het verlangen naar eenen gewissen grond van hope, ontdekt zijn Verlosser onfeilbaar en spoedig in den Koning van het Paaschfeest, en vraagt na deze ontdekking niet meer naar hemel of naar aarde.

Maria bukt zich en vangt op nieuw aan, het graf te doorzien, als ware het haar ondenkbaar, dat het dierbare ligchaam er niet meer in tegenwoordig was. En nu ontmoet zij twee schoone gestalten in witte kleederen, de eene zittende aan het hoofdeinde, de andere aan het voeteinde, waar het ligchaam van Jezus gelegen had. Wij weten, wie deze twee levende

tegenbeelden van de cherubijnen boven de verbondsark waren. O gij, die vervreemd van het geloof, nog uwe eigene wegen wandelt, leert hier vermoeden, hoe zalig reeds aan deze zijde der eeuwigheid dezulken zijn, wien het Evangelie in het binnenste tot eene waarheid werd. Al de verschrikkingen zijn voor hen ter zijde gesteld, en, zoo als wij reeds zeiden, de hemelsche wereld strekt zich door deze beschouwing verheerlijkt en verheerlijkend in de aardsche wereld uit, en zelfs uit de doodsgroeve begroeten Goddelijke vredeboden ons met verrukkelijke tijdingen des levens.

Vrouw, wat weent gij? Zoo spreekt een van de hemelsche wachters in het graf tot de weenende discipelin. Of zij ze voor engelen erkende, dan of zij slechts menschelijke jongelingen in hen aanschouwde, blijft onbeslist. Gesteld echter, dat zij de hemelsche wezens werkelijk erkend had voor die zij waren, zoo zocht zij toch geene engelen, maar geheel iets anders. En zelfs de beloftenvolle vraag: *Vrouw, wat weent gij?* vermogt haar slechts dieper te wonden, naardien zij het onbegrijpelijk moest vinden, hoe iemand haar nog naar de oorzaak harer tranen kon vragen. *Omdat zij mijnen Heere weggenomen hebben, en ik weet niet waar zij Hem gelegd hebben,* antwoordde zij snikkende. Hoe roerend klinken ons deze woorden in het oor en het hart, en hoe veel geloof schemert door dat: *mijnen Heere!* nog door al haar ongeloof heen! Wat ook van Jezus geworden moge zijn, haar *Heere* blijft Hij nu gelijk te voren, en zij blijft zijne onafscheidelijk aan Hem verbondene dienstmaagd en discipelin. Ook nog aan den doode klemt zij zich met de inspanning van al hare krachten vast, even als iemand, die boven een afgrond zweeft zich vasthoudt aan het laatste uitstek, dat hij in het oogenblik van zijnen val nog te vatten kreeg. Moest zij den Heere als verloren opgeven, zoo was geen heirleger van heilige engelen, hoe vriendelijk zij ook tot haar kwamen, in staat het verlies van Hem te vergoeden. En dit haar gevoel is geen ongegrond gevoel, of misleiding. Neen, wat toch hadden engelen haar aan te bieden, daar zij een Middelaar noodig had, die den losgescheurden band tusschen haar en den driemaal Heilige

in den hemel weder vastmaakte, en voor haar, de aan den vloek der wet onderworpene zondares, regterlijk voor God intrad?

II.

Na de korte zamenspraak met den engel, geeft Maria zich op nieuw aan hare smart over. Nu hoort zij voetstappen achter zich. Haastig keert zij den van tranen verdonkerden blik naar den komende, en wien ziet zij? Zoo als zij meent, den hovenier van Jozef. Doch wat zou deze? Zij laat het hoofd weder tegen den rotsmuur leunen, en hare tranen vloeijen slechts te menigvuldiger. Het bevreemde u niet, dat zij den man niet herkende, dien zij in het onbedekt aangezigt zag? Vertegenwoordigt u slechts hare met tranen gevulde oogen, en bijzonder de wereld van treur- en doodsbeelden, waarin haar geest gekerkerd, en waarin thans voor den levende geene ruimte is. Een hovenier mogt zij den onbekende zekerlijk wel noemen. Hij was het; een hemelsche hovenier namelijk, die juist kwam, om eene door den storm verwaaide en nederhangende bloem met zachte hand weder op te rigten en op nieuw te doen bloeijen. Wie naar Hem weent, wie het ook zij, dien is Hij nabij. De voor hovenier gehoudene opent de vriendelijke lippen en zegt: *Vrouw, wat weent gij? wien zoekt gij?* Dit is dus zijn eerste woord na zijne opstanding! Onvergelijkelijke morgengroet van de meest omvattende beteekenis voor de geheele gemeente der geloovigen! Wat het ook zij, waar deze om weenen, dat *wat weent gij?* bestrijdt bij hen iederen grond en reden daartoe, en is gelijkbeteekenend met het in Goddelijke volmagt uitgesprokene: *Ween niet, want de Leeuw uit den stam vah Juda heeft overwonnen!* in het boek der Openbaring. Wat zij ook mogen zoeken, hetzij waarheid, hetzij vrede, hetzij troost in leven en in sterven, dat *wien zoekt gij?* oordeelt hen daarover, dat zij Hem niet reeds gevonden hebben, in wien al de schatten van wijsheid en kennis, zoowel als der genade en der zaligheid verborgen en in volheid toebereid en gereed liggen. O, mogt toch Maria het *wat*

weent gij? wien zoekt gij? verstaan! Doch verstrikt door hare duistere gedachte, hoort zij uit datgene, wat enkel belofte is, slechts eene zinledige, zoo niet zelfs beleedigende vraag. Dwaselijk, ofschoon ook in roerende onnoozelheid, antwoordt zij: *Heer! zoo gij Hem weggedragen hebt, zeg mij, waar gij Hem gelegd hebt, en ik zal Hem wegnemen.* Hoe hartroerend is dit antwoord! *Hem,* zegt zij. Zij meent niet noodig te hebben, Hem bij zijnen naam te noemen. Geheel de wereld, zoo meent zij, moet weten van wien zij spreekt. Zij spreekt van *Hem,* den Eenige, die hare geheele ziel vervult, en in welken voor haar alles wat voor haar der moeite waard is om er naar te vragen, ligt opgesloten. *Zoo gij Hem weggedragen hebt?* Ja, Maria, Hij heeft het gedaan. O, als zij dit geheim kon vermoeden! *Zoo zeg mij, waar gij Hem gelegd hebt, en ik zal Hem wegnemen.* En zeker, zij zou werkelijk, wanneer Hij het haar zeide, zonder aan eene berekening van hare krachten te denken, onmiddelijk naar Hem zijn toe gegaan, al ware het ook langs eenen uren langen weg. Was deze gehechtheid aan den persoon haars Meesters eene dwaling, zoo stond het nu aan den Meester, hare meening te regt te wijzen. Hij had alsdan haar vermanend moeten antwoorden: „Maria, de man, om wiens verlies gij weent, moet gij voor altijd laten varen, daar gij zijn woord hebt, dat tot uwe behoudenis volkomen genoegzaam is." Doch iets dergelijks komt niet over zijne lippen. Integendeel, Hij drukt op haar verlangen, als eene op juiste gronden rustende begeerte, zijn zegel, daardoor, dat Hij het bevredigt en zichzelven aan de treurende teruggeeft.

Welk een tooneel wordt hier thans voorbereid! De beminnelijke Heiland kan zich niet langer bedwingen. Zijn binnenste wordt in barmhartigheid ontstoken. Hij moet de weenende uit den kerker harer duistere gedachten verlossen. En op welke onnavolgbaar zachte en aan de diepste behoefte des harten beantwoordende wijze doet Hij dit! Gij weet het reeds. Hij opent andermaal den vriendelijken mond, en nu ontvloeit Hem het woord, dat wel het treffendste mag geheeten worden, dat ooit in eens menschen oor en hart ge-

klonken heeft, en dat zoo als het uit zijnen mond gehoord werd, nooit door sterfelijke lippen na te spreken is. Het was een woord, een naam, een toon, waarin de sprekende al zijne genade en liefde vereenigde, ja, waarin iets oneindigs werd nedergelegd, en waarin ons welligt een denkbeeld wordt gegeven, hoe er gesproken wordt in den hemel, waar de taal de uitdrukking en de afdruk is van de volkomenste waarheid en harmonie, en waar in één woord, en de wijze, waarop het gezegd wordt, eene wereld van heilige gedachten en van zalige gewaarwordingen zich ontvouwt. Hij noemt de in tranen smeltende vrouw op dezelfde wijze, als waarop zij vroeger gewoon was zijne stem meermalen te hooren, bij haren naam. En nu weet gij hoe veel vertroostends en verkwikkends er reeds bij bloot menschelijke vriendschapsbetrekkingen liggen kan in den toon, waarmede naauwverbondenen elkanders namen noemen. En hier was veel meer dan een menschelijke vriend! *Maria!* zeide Hij tot haar met verheffing van stem, alsof Hij wilde zeggen: „Rijk gezegende, hoogbegenadigde, gij laat het hoofd zinken, gij treurt, gij weent?" Doch alle onze pogingen, om het vertrouwelijke, opbeurende, beloftenvolle en zaligsprekende, dat in het enkele woord *Maria!* lag, ook maar eenigzins gepast uit te drukken, zou vergeefsche moeite zijn. Slechts voor een gelijkgestemd gevoel is dit eenigzins en in de verte te beseffen. In het *Maria!* luiden en spelen al de Paaschklokken te gelijk. De geheele opstandingszegen schittert ons daaruit te gemoet. Verre over het hoofd der discipelin zweeft dit *Maria!* in de ruimte, en doet zich gelden als vredegroet van den Goddelijken Overwinnaar aan geheel zijne onuitsprekelijk rijkbegenadigde kerk.

Maria! Op de verrassendste wijze ontroerd, getroffen, verbaasd, ziet de discipelin om. Mag zij hare oogen gelooven? Omgeeft haar ook welligt de begoocheling van een zoeten droom! „Zijt gij het, zijt gij het wezenlijk?" Ja, Maria, Hij is het. De Verrezene te herkennen en aanbiddend aan zijne voeten neder te vallen, is bij de discipelin eene en dezelfde zaak. Doch *woorden* voor hetgeen in dit oogenblik als

met stormgeweld in haar hart zich beweegt, vindt zij niet, behalve den door den golvenslag harer gewaarwordingen zich met geweld losrukkenden uitroep: *Rabbouni*, dat is: mijn Heer, mijn Meester! Wat ooit van kinderlijken eenvoud, van onvoorwaardelijke overgave, van heilig liefdeverlangen en bovenaardsche blijdschap in een menschenhart kan te zamen komen, dat zien wij hier vereenigd te voorschijn komen in dien eenen roep: *Rabbouni!* Dit *Rabbouni* is eene geopende vaas, uit welke ons de geur van het paradijs tegenademt; de spiegel, waarin ons de lichtgestalte wordt teruggekaatst, in welke de liefde van Christus onzen inwendigen mensch verheerlijken kan. Het is een uitroep van hulde, van aanbidding en van de onbepaaldste onderwerping; allereerst en boven alles is het een vreugde-, een jubelkreet! Want leeft Hij weder, die aan het kruis stierf, zoo ziet Maria en wij met haar in zijne verschijning het einde aller zorgen, smarten en bekommeringen van dit leven. Want gelijk thans eerst geheel *zijne* leer en bijzonder zijn getuigenis van de bovenmenschelijke waarde zijns persoons, in den vollen glans der Goddelijke verzegeling straalt, zoo is het ook eerst nu feitelijk boven allen twijfel verheven, dat Hij zijn verlossingswerk naar het hoogste genoegen zijns hemelschen Vaders volbragt, dat deze het voor ons betaalde losgeld als volkomen voldoende aangenomen heeft, en dat voor allen, die met Hem, den tweeden Adam, door het geloof één geworden zijn, de schuld verzoend, de geregtigheid verworven, de hemel in bezit genomen, en wereld, dood, duivel en hel eeuwig overwonnen zijn. Ja, op Paaschdag viert de verloste gemeente de krooning van haren Middelaar, Borg en Plaatsbekleeder. De Apostel wijst het aan, wanneer hij Rom. 8: 34 zijn triomferend: *Wie is het, die verdoemt?* zeker eerst op den kruisdood des Heeren, maar dan ook, ja zelfs met bijvoeging van, *ja wat meer is,* op het wonder van den derden dag grondvest en opbouwt.

De discipelin, in het stof liggende, neemt in hare hoog gespannen vreugde de houding aan van de voeten haars Meesters te omvatten. Doch nu laat de Heere het afwijzend woord

hooren, dat den uitleggers van ouds af zoo geheimzinnig is voorgekomen: *Raak Mij niet aan, want Ik ben nog niet opgevaren tot mijnen Vader.* Voor niemand echter zal dit woord zoo raadselachtig meer klinken, wanneer ik, en de grondtekst geeft mij hiertoe het volste regt, de vertaling: *Raak Mij niet aan!* verander in: „Hecht u niet aan Mij," of: „Klem u niet aan Mij vast." Het oogmerk des Heeren is alsdan in het algemeen eenvoudig dit, om de overmaat van menschelijke aandoening, waarmede de discipelin zijne wederverschijning begroet, op de zachtste wijze af te wijzen, en haar te verstaan te geven, dat het gewoon verkeer der zijnen met Hem voortaan voor een hoogeren en meer geestelijken omgang plaats maken moet. Hij herinnerde hiermede tevens stilzwijgend aan zijn woord Joh. 12: 32: *Zoo wanneer Ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal Ik hen allen tot Mij trekken.* Ten andere, moest de discipelin uit haren droom ontwaken, als ontmoette zij haren Heer en Meester reeds in den hemel, en als zou de wijze, waarop zij zich in dit oogenblik over zijn wederzien verheugde, een blijvende toestand zijn. „*Ik ben nog niet opgevaren,*" wilde Hij zeggen, „en gij hebt tot den tijd, waarin het geloof aanschouwen wordt, nog een eind wegs in het dal der pelgrimschap af te leggen." Of Hij haar ten slotte ook wilde aanwijzen, dat zij Hem niet zoo angstig moest trachten vast te houden, omdat Hij niet als eene slechts vlugtige verschijning uit de andere wereld voor haar stond, maar vooreerst nog op aarde zou verkeeren, en haar nog verder zien zou, — moge in het midden gelaten worden. Velen vatten 's Heeren woorden in dezen zin op, en zij mogen er welligt geen onregt toe hebben. Door de houding, die de Heer jegens haar aannam, moest Maria geenszins bedroefd, maar enkel uit hare opgewondenheid tot klare onbevangenheid teruggebragt worden, en daarom voegt de Heer bij zijne haren storm van aandoeningen eenigzins temperende woorden, terstond weder den vertroostenden, beloftenvollen en de heerlijkste uitzigten in de toekomst openenden last: *Maar ga henen tot mijne broeders, en zeg hun:* IK VARE OP TOT MIJNEN VADER EN UWEN VADER,

EN TOT MIJNEN GOD EN UWEN GOD. Welk eene volheid der zaligste verzekering bevat deze uitspraak! Nooit te voren noemde Hij de zijnen zoo nadrukkelijk zijne *broeders*. Hij geeft hun dezen eervollen naam eerst in het oogenblik, nu Hij tot de erfenis ingaat. Wenschen wij elkander geluk met deze bijzonderheid, en meer nog mogen wij ons geluk wenschen met deze zijne onze stoutste verwachtingen te boven gaande gelijkstelling van ons met zich zelven, waarmede Hij ons, door zijn bloed verlosten, verwaardigt in de woorden: *Ik vaar op tot mijnen Vader en uwen Vader, tot mijnen God en uwen God.* Want wat spreekt Hij daarmede anders uit, dan dat de almagtige God, nadat Hij, Jezus, onze zaak bij Hem triomferend heeft ten uitvoer gebragt, in toegenegenheid en liefde op gelijke wijze onze Vader is, gelijk God *zijn* Vader is. Hij herhaalt hier, wat Hij in zijn hoogepriesterlijk gebed reeds voor zijnen Vader uitsprak: *dat de wereld bekenne, dat Gij* HEN *hebt lief gehad, gelijk Gij* MIJ *lief gehad hebt!* en waarvan de weerklank later uit het woord des discipels, die aan zijne borst lag, ons tegenklinkt, wanneer Hij zegt: *Gelijk Hij* (namelijk de Zoon zijns welbehagens) *is, zoo zijn ook wij in deze wereld.* Onmiskenbaar was echter tevens het oogmerk des Heeren, om de discipelin naar de gemeente te verwijzen, en haar daardoor te bewaren van de gedachte, die soms bij haar mogt kunnen opkomen, als nam zij eene bijzondere en afzonderlijke plaats bij Hem in. Hij zond haar daarom tot de broeders, en zegt tot hen, haar met de anderen zamenvattend: *tot* ULIEDER *Vader en tot* ULIEDER *God.*

Rijkelijk getroost en overvloeijende van vreugde, ijlt Maria heen, om het bevel van haren Heer te volbrengen. In den kring der discipelen gekomen, roept zij hen reeds van verre met een gelaat van vreugde blinkende de blijdste aller tijdingen toe: *Ik heb den Heere gezien, en dit heeft Hij mij gezegd.* Haar Jezus leeft. Dat is haar genoeg, en zij heeft regt, dat zij er genoeg aan heeft. Zoo lang het nog twijfelachtig was, wat er met het ligchaam des Heeren gebeurd was, had geheel de menschheid groote reden weenende vóór

zijn graf te staan, en in de uiterste spanning af te wachten, wat de derde dag openbaren en aanbrengen zou. Deze dag heeft nu in eens alles gebragt, wat der menschheid voor tijd en eeuwigheid tot haar heil en vrede dient. Die dag bragt Hem uit de dooden levend weder. Hij toonde Hem ons, van onze zonden Goddelijk vrijgesproken, Hem, na het plaatsbekleedend ondergaan van onzen vloek, met roem en eere gekroond. Ja, in Jezus opstanding bragt de Paaschdag ons het Amen Gods tot al de getuigenissen onzes Heeren, Gods zegel op zijn eeuwig Zoonschap, de kwijtschelding Gods wegens de door Hem gedane betaling van de algeheele schuld onzes geslachts, de allerhoogste verklaring van waardigheid om in te gaan in het huis des Vaders, gelijk voor het Hoofd, zoo voor de leden, de openbaring van de behaalde zegepraal over den dood en over dien, die de magt des doods heeft, dat is de duivel, de ontwijfelbare zekerheid, dat sterven in de gemeenschap van den Levensvorst het hoogste gewin is, en eindelijk de zekere waarborg, dat ook de ligchamen der geloovigen in hunne graven niet verloren zijn, maar een heerlijken uitgang ten leven en eene eeuwige verheerlijking te gemoet sluimeren. O welk een onvergelijkbare glans van hope heeft het feest van Paschen over onze aarde uitgegoten, welke in de donkerste plaatsen, in de duisterste hoeken des weenens en in de zwartste nachten van zorgen in dit pelgrimsdal als een verheerlijkende hemelzonneschijn schittert. Schittert die glans ook voor u, mijne Broeders? Of houden u de sombere nevels der twijfeling nog gevangen? O, mogt dan ook gij eerst met Magdalena's vurig verlangen naar Hem vragen, voorzeker spoedig riep Hij ook u bij uwen naam en ook gij stameldet in verrukking en aanbiddend aan zijne voeten geknield: *Rabbouni!* Mogt dit alzoo geschieden door Gods genade, en mogt het ook ons allen, en een iegelijk onzer, door de kracht des Geestes verleend worden, om binnen kort in volle waarheid het woord van den zanger aan den Koning van Paschen tot het onze te maken:

Ik klopte wel aan menig deur
  Van wijzen dezer aarde:
Ik had van veel de keus en keur,
  Doch 't was van weinig waarde.
Zij zaten allen neêr als ik
  Aan waterlooze bronnen,
En zagen zich in 't eind met schrik
  Door graf en dood verwonnen.
Doch toen ik U, o Jezus! vond,
  Vond ik de vreugd en 't leven,
En sedert heeft heel 't wereldrond
  Mijn ziel niets meer te geven.

Amen.

V.

DE VERSCHIJNING AAN DE VROUWEN EN AAN SIMON PETRUS.

In hetzelfde oogenblik dat de Apostel Paulus zijn medgezel en medehelper tot den strijd tegen de vijandige magten der wereld wapenen, en hem tot volhardend geduld onder het kruis aanmoedigen wil, roept hij, 2 Tim. 2: 8, het bekende woord hem toe: *Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt.* Hij wilde hem hiermede een beeld inprenten, dat bestendig op den voorgrond zijner ziele, en in onbewolkte klaarheid voor zijne oogen staan moest. Het is het beeld van den Heere Jezus, en wel het schitterend beeld van den *opgestanen* Jezus. De Apostel hield er zich van overtuigd, dat de onafgebrokene aanschouwing van dat Overwinnaars-beeld den beminden vriend tot eene snelle en zekere zegepraal leiden zou, en tot zulk eene onderstelling achtte hij zich door zijne eigene ondervinding ten volle geregtigd. Immers, wij hooren hem reeds terstond na de zoo even aangehaalde woorden verzekeren: *Om welk Evangelie ik verdrukkingen lijde, tot de banden toe.* En op hoe vele andere plaatsen zijner brieven treedt het ondubbelzinnig in het licht, dat hem de levendige gedachtenis aan Hem, die dood was en weder levend geworden is, de onuitputtelijke bron van moed en kracht en vrede was. Dat Timotheus, wanneer deze zijn raad wilde volgen, dezelfde ondervinding hebben

zou, was hem zeker, en hij kon er zeker van zijn. Van het beeld van den Paasch-Koning, wanneer het met verlichte oogen wordt aanschouwd, straalt en ademt ons iets te gemoet, dat in bezielenden en versterkenden invloed zijns gelijken niet heeft. Dat zoo velen onder ons, bij de worstelingen des levens, maar al te spoedig den moed verliezen en overwonnen worden, heeft enkel zijn grond daarin, dat de Opgestane Jezus hen nog niet in het regte licht verscheen, of dat zij Hem nog niet levendig genoeg voor oogen weten te houden. Zoo wij, dienaren des woords, ons ooit aan de gemeenten als *medewerkers uwer blijdschap* betoonen, dan is het daar, waar wij haar het wonder van den derden dag verkondigen. Wat zou ik meer wenschen, dan dat het ons in onze Paasch-beschouwingen gelukken mogt, het verheven beeld van den Overwinnaar over zonde, dood en hel, als met het vlammenschrift der liefde, u onuitwischbaar in den geest en het hart te prenten. Dit geve Hij uit genade, die daartoe alleen de magt heeft, en dien wij heden de getrouwheid zullen zien beloonen van de uitverkoren vrouwen, die tot beschaming der broederen, reeds eer de Heer nog opstond, ja, tot zijnen laatsten ademtogt onder smaad en doodsgevaar, zonder te wankelen of te bezwijken bij Hem gebleven zijn.

MATTHEUS 28: 8—10. LUKAS 24: 34.

En haastelijk uitgaande van het graf, met vreeze en groote blijdschap, liepen zij henen om hetzelve zijnen discipelen te boodschappen. En als zij heengingen om zijne discipelen te boodschappen, ziet, Jezus is haar ontmoet, zeggende: *Weest gegroet!* En zij, tot Hem komende, grepen zijne voeten en aanbaden Hem. Toen zeide Jezus tot haar: *Vreest niet, gaat henen, boodschapt mijnen broederen, dat zij heengaan naar Galilea, en aldaar zullen zij Mij zien.* — *De Heere is waarlijk opgestaan en is van Simon gezien.*

O zegenrijke Veertig dagen,
Tot veertig jaren wordt ge mij,
Waarin ik mij, van zorg ontslagen,
In d'Opgestanen Heer verblij!

Zoo zong een vroom dichter, en wij stemmen van ganscher harte met hem in. In de Veertig dagen bestraalt ons het licht eener nieuwe, heerlijke wereld, en geloofd zij de Heere! deze wereld is met die dagen niet vergaan; zij bestaat nog tot op dit oogenblik. Wat wij heden door de vrouwen, en vervolgens door Simon zien beleven, is niets anders, dan wat, in het wezenlijke, in den kring der geloovigen altijd weder op nieuw beleefd en ondervonden wordt. Vertoeven wij hierbij met onze gedachten voor eenige oogenblikken, en beschouwen wij

I. de ontmoeting, die de vrouwen, en
II. de ontmoeting, die Simon Petrus ten deel viel.

Mogt het den Heere behagen, reeds door middel onzer beschouwing, ons met eene soortgelijke openbaring te verwaardigen als die, waarin de genoemde dispelinnen en discipel zich verheugen mogten!

I.

De vrouwen, die in de eerste plaats onze opmerkzaamheid tot zich trekken, zijn ons reeds bekend. Ook weten wij, waarheen zij zich reeds in de schemering van dezen vroegen morgen begeven hadden. Zij waren tot het graf van haren Zielevriend gekomen, en met welk eene vrolijke opgewektheid, en met welk eene heugelijke boodschap keerden zij zoo even van daar terug! Zij hebben, en dat niet op eene verzekering van menschen, maar uit den mond van heilige engelen, niets minder te vermelden, dan dat, in plaats van, zoo als zij vreesden, de hand der vijanden, — de almagtige roepstem van den levenden God het graf des Meesters ge-

opend had, en dat Hij, die dood was, triomferend uit het stof opgestaan en weder levende was. Doch zij kunnen zich zelven in deze zaak nog niet zoo geheel te huis vinden, dat zij niet altijd weder aan zich zelven vragen moeten, of zij droomden dan werkelijk waakten? Gelijk de in het Evangelie op de schuimende golven der zee wandelende Jezus, zoo beweegt zich haar geloof op de in branding staande baren harer afwisselende gewaarwordingen, en is als op het punt van te verzinken. „Ach," zoo denken zij, „dat Hij zelf ons slechts eenmaal verschijnen mogt, opdat de laatste twijfel in ons verdween!" En terwijl zij alzoo denken, ziet, wat gebeurt er? Plotseling wordt haar met verwonderlijken nadruk een vredegroet toegeroepen. Ontsteld zien zij rondom zich heen, en o welk eene verrassing! daar staat Hij, ja, Hij zelf, in den glans der verheerlijking voor hare oogen. Terstond liggen zij aanbiddend neergezonken aan zijne voeten, doch in haar binnenste houdt hare ontsteltenis nog het uitbreken harer verrukking en blijdschap in bedwang. En hoe zou het anders kunnen geweest zijn? Welk een verheven persoon zien zij *thans* in den opgewekten Heer. Hij staat toch niet meer voor haar alleen, als den in al zijne uitspraken Goddelijk geloofwaardigen Profeet, en ook niet meer alleen als den na het welvolbragte werk door zijnen Vader met lof en eere gekroonden Zaligmaker van zondaren, maar tevens in de hoedanigheid en in de heerlijkheid van den werkelijk als Eeniggeboren Zoon des levenden Gods bewezen en op den troon der wereld verheven Koning der eere. Is het daarom te verwonderen, dat de eerste indruk, die zijne wederverschijning in haar verwekte, een bijna verbijsterende en verpletterende indruk was? Doch de Heere haast zich, om de ontroerde vrouwen te hulp te komen. En hoe bezadigt Hij hare gemoederen? Misschien daardoor, dat Hij hare voorstelling van de bovenmenschelijke hoogheid zijns persoons en de oneindige beteekenis zijner opstanding als eene te stoute en overdrevene beschouwing zoekt te temperen en te matigen? Neen, dit is verre van Hem. Immers, Hij kent zich zelven met de volkomenste klaarheid niet alleen

als den Man, op al wiens uitgesproken woorden thans het door heel de wereld stralende zegel der bekrachtiging Gods gedrukt is, en wiens zaligmakend werk thans voor alle volgende tijden en voor eeuwig met het Amen uit de hoogte bezegeld werd; maar ook als den Man, wien de Vader in den hemel, door Hem op te wekken, voor het oog van hemel, aarde en hel, met den diadeem des Heeren aller heeren en des Konings aller koningen tooide, en op de plegtstatigste wijze als den Overwinnaar van zonde en duivel uitgeroepen, en aan de nu verloste wereld voorgesteld heeft. Zoo verhindert Hij dan ook de vrouwen niet, dat zij aanbiddend Hem te voet vallen, maar ontneemt haar slechts eene angstige vrees voor zijne hoogheid en majesteit. *Vreest niet!* roept Hij haar toe. Het: *Vreest niet!* dat bij zijne geboorte uit den mond van den engel over de heuvelen van Bethlehem weerklonk, had eerst thans zijne volle gegrondheid verkregen. En waarom ook nu nog te vreezen, daar het gekroonde Hoofd van alle overheden en magten te gelijk de Zaligmaker der zondaren is, en de verheerlijking, welke Hem ten deel werd, niet zoo zeer Hem, als den Zoon van eeuwigheid, maar veel meer geheel eigenlijk Hem, als den Zoon des menschen, gold, die in onze plaats trad, en zich de volmagt verwierf, om het geslacht, dat Hij met zijn bloed kocht, voortaan voor eeuwig met den schepter zijner genade in liefelijkheid te weiden.

Het zou ons kunnen bevreemden, dat de Heer ditmaal de vrouwen veroorlooft, wat Hij met zijn: *Raak Mij niet aan!* aan Maria Magdalena weigerde. Doch Hij is de *Hartenkenner*, en weegt de geesten en gemoederen op zijne weegschaal. De aandoeningen, waarmede de vrouwen van ons Evangelie voor Hem nedervielen, waren andere dan die, waarmede Magdalena Hem begroette. Het waren gewaarwordingen der eerbiedigste aanbidding van den verheerlijkten Godmensch, terwijl Maria's aandoeningen meer die eener hartstogtelijke vreugde over de wederverschijning van haren aardsch-menschelijken redder en beschermheer waren. Maria behoefde daarom eene opheffing tot meer geestelijke beschou-

wingen van de toekomstige betrekkingen der verlosten tot hunnen verheerlijkten Middelaar; terwijl de vrouwen in onzen tekst boven alles eene verzekering noodig hadden, dat zij in Hem niet bloot eene verschijning uit eene andere wereld, maar werkelijk denzelfden Heer en Meester, die drie dagen geleden in het graf was nedergelegd, ligchamelijk voor zich zagen. Met zulk eene teedere inachtneming van hunne bijzondere behoeften verwaardigt de Heer de zijnen overal, en Hij leidt ze niet langs ééne lijn, noch naar één stelsel, maar overeenkomstig hunne bijzondere stemming en hunne diepste behoeften. Van daar de groote menigvuldigheid der leidingen Gods bij de geloovigen, bij alle eenheid in het innerlijk wezen der zaak. Allen echter leidt de Heer, ofschoon ieder op eigenaardige wijze, op den weg der verootmoediging, der innerlijke afsterving en van den onophoudelijken wasdom in Hem, die het Hoofd is. Ook de Apostel Paulus wijst daarop, wanneer hij, Efez. 3: 10, zegt, dat aan de gemeente bekend gemaakt wordt: *de veelvuldige wijsheid Gods.*

Aan zijn *Vreest niet!* verbindt de Heer het bevel: *Gaat henen, boodschapt mijnen broederen, dat zij henen gaan naar Galilea, en aldaar zullen zij Mij zien.* Heerlijke zending, welke Hij haar toebetrouwt! Zeker denkt wel menigeen: „Ach, wanneer toch mij zulk eene bediening tot het overbrengen van zulk eene goede tijding werd opgedragen!" Doch dit schijnvrome „*ach*" veroordeelt dengene die het uitspreekt, naardien het hem slechts kenmerkt als eene beklagenswaardige prooi van den boozen twijfelgeest, die onze verblinde eeuw beheerscht en gevangen houdt. Is het dan heden geene gebeurde zaak meer, dat er een Man gekomen is, die onzen schuldbrief aan het kruis genageld, den dood voor ons ontwapend en het leven en de onverderfelijkheid aan het licht gebragt heeft? Ik zou bijna zeggen, dat het heden nog meer dan toen eene gebeurde zaak is, naardien dit feit zich gedurende achttien eeuwen in de conscientiën der besten en edelsten der aarde als waarheid gehandhaafd, en al de tegenwerpingen van het spitsvindig verstand meer dan overwonnen

heeft. Wat zou ons toch verhinderen, om de aan de vrouwen opgedragene bediening tot het overbrengen van de zaligste Paaschtijding ons toe te eigenen? Niets kan ons daarin verhinderen, dan een ellendig, op geenerlei wijze en door niets te verontschuldigen ongeloof, waardoor wij ons moedwillig van den kostbaarsten schat en het dierbaarste kleinood berooven zouden. Doch zoo doen wij — de Heere zij er voor geloofd! — niet allen. Veel meer ontbreekt het door de genade onzes Heeren ook in ons midden niet aan dezulken, wien met allen nadruk het woord van den zanger kan worden toegeroepen:

Gaat, broeders! uit op al Gods wegen,
  En zegt den zondaar, die nog dwaalt:
De Heer verwierf voor u den zegen,
  Uw vloek is met zijn dood betaald;
  Hij stierf, Hij leeft, Hij zegepraalt:
Hij stelt den hemel voor u open.
En wil met zijnen Geest u doopen.
O vreest dan niet, wilt alles hopen,
En enkel op die loopbaan loopen,
  Waarop aan 't eind die eerkroon praalt,
  Die Hij voor u ook heeft behaald.

Zonder toeven spoeden de overgelukkige vrouwen heen, om het hoogstverblijdende bevel van hun Opgestanen Heer te volbrengen. Zeker hebben zij den discipelen weinig meer dan de heilvolle gebeurtenis te melden, dat de Heere waarlijk weder leeft. Zij vermoedden wel de hooge en zaligende beteekenis zijner Opstanding, maar de voorstellingen er van golfden bij haar verward door elkander. Eerst de Pinksterdag bragt klaarheid en licht in haar, en verhief in haar de schemering tot den vollen helderen dag. Ook nog heden gaan er velen hunnen weg in dezelfde stemming, als waarin de vrouwen in ons Evangelie waren. Een levendig voorgevoel van de hoogheid van Christus, en van de zaligheid des levens in gemeenschap met Hem overstroomt hun hart, terwijl hun eigenlijk nog eene klare, bevattelijke voorstelling van hetgeen men eigenlijk in Christus heeft, ontbreekt. Dit zweeft

hen slechts van verre en als in schemering voor den geest. Hun toestand kan eenigzins vergeleken worden met dien, waarin Paulus zich bevond, toen hem bij Damaskus het licht uit den hemel omstraalde, en de Heere hem eerst van verre in zijne heerlijkheid verscheen. Zij hebben het noodig, dat hun iets gelijksoortigs geschiede, als later die Apostel ondervond, toen hem bij de handoplegging van Ananias van de oogen vielen als schellen, en hij, door den Heiligen Geest vervuld, nu aan' alle zijden klaar aanschouwde, welk eene volheid van heil en leven er in Christus lag opgesloten.

Om welke redenen de verrezen Heer zijne discipelen naar Galilea laat ontbieden, alwaar Hij zich verder aan hen openbaren zou, is ligt na te gaan. Om niet te zeggen, dat Galilea het land zijner jeugd, en ofschoon Hij in Judea geboren was, zijn nader verwant vaderland was, zoo had de Heere in dat landschap, dat, om reden van de minder zuivere afstamming der Galilesche bevolking en haar veelvuldig verkeer met de vreemden, zeer miskend, ja, van ketterij verdacht werd, — ongelijk meer ontvankelijkheid voor het heil, dat Hij aanbragt, aangetroffen, dan in het door de farizeën en schriftgeleerden geheel beheerschte Judea. Met uitzondering zijner feestreizen naar Jeruzalem, had Hij meestendeels in Galilea geleerd en de meeste zijner wonderen aldaar verrigt, en gelijk zijne gezamenlijke twaalf Apostelen, zoo waren ook de meesten zijner overige discipelen Galileërs. Wat wonder dus, dat Hij zich ook Galilea tot de plaats der stille viering van zijne groote zegepraal uitkoos, en daarmede het latere woord zijns Apostels: *Het onedele der wereld en het verachte heeft God uitverkoren*, feitelijk bezegelde.

II.

Naar het schijnt, was de door de vrouwen overgebragte blijmare niet genoegzaam, om de discipelen volkomen van de wezenlijkheid der Opstanding huns Heeren te overtuigen. Want toen de discipelen op den avond van den grooten dag de beide wandelaars naar Emmaus begroetten met den

vreugderoep: *De Heer is waarlijk opgestaan!* beriepen zij zich voor de waarheid van deze vreugdetijding niet op het getuigenis der vrouwen, maar op dat van Simon. *En Hij is van Simon gezien!* zeiden zij. Wat deed hen echter aan de betuiging van Simon zulk eene hooge waarde hechten? Deze broeder had hun toch tot nu toe van groote bedachtzaamheid, onbevangenheid en scherpte van oordeel geene bijzondere bewijzen gegeven. Doch zij hadden hem gezien in zijne diepe treurigheid en verslagenheid over zijnen val; en toen nu hij, die zich door niemand en met niets had willen laten troosten, zich plotseling weder zoo volkomen vertroost, ja, met een van vreugde blinkend aangezigt tot hen gekomen was en hen verzekerd had, dat de Heere hem verschenen was en hem persoonlijk zijne overtreding vergeven had, — toen vermogten zij niet langer aan hunnen twijfel vast te houden. De van vreugde glinsterende oogen van den beminnelijken man waren hun de waarborgen van de waarheid, dat de Heer weder leefde, want het kwam hun voor, ondenkbaar te zijn, dat Simon zich door eene ijdele hersenschim of door een beeld zijner eigene fantasie zou hebben kunnen laten troosten en bemoedigen.

Wanneer en waar de Heer op den dag zijner opstanding zich aan Petrus geopenbaard heeft, melden de Evangelisten niet. Met teedere voorzorg had de opgestane Heer, zoo als wij weten, reeds door den engel bij het ledige graf, het bevel gegeven, dat de vrouwen aan Petrus vóór de anderen zeggen moesten, dat zijn Meester weder leefde. Daaruit reeds moest de discipel de troostrijke gevolgtrekking maken, dat de Heer hem nog lief had, en hij was ten minste nu in zoo verre op eene persoonlijke ontmoeting des Heeren voorbereid, dat hij, wanneer deze plaats had, niet meer door een verpletterenden schrik of ontsteltenis kon overmeesterd worden. Wij zagen hem reeds, op het berigt van Magdalena, zeker nog meer verschrikt dan vrolijk in hope, naar den hof van Jozef zich spoeden, maar dan ook weder, bitter teleurgesteld, naar Jeruzalem terugkeeren. Hier kon hij naauwelijks aangekomen zijn, toen ook de andere discipelinnen verschenen, en

hare boodschap overbragten. Ik stel mij voor, dat Petrus zich nu andermaal naar het ledige graf begeven heeft, en dat zich toen de Heer op den weg aan hem openbaarde.

Hoe gaarne zagen wij ook van deze verschijning des Verrezenen de sluijers opgeligt! Doch er komen in het Koningrijk Gods tooneelen voor, welker boven alles teedere, heilige en hemelsche natuur de uitdrukking in aardsch-menschelijke woorden volstrekt onmogelijk maakt, ja, die zonder van het waas der heerlijkheid, welke op hen ligt, te verliezen, aan de beschouwing der stervelingen niet kunnen worden blootgesteld. Een tooneel van dien aard was wel ook de eerste zamenkomst van den Heer na zijne opstanding met zijnen uiterst diep verbrijzelden Simon. Vermeten wij ons dan ook niet te beproeven, u deze ontmoeting te schetsen. Zoo niet de Heer zelf het doet, zoo zullen de engelen, die dit tooneel met aandoening hebben aangestaard, ons daarvan eens in den hemel verhalen. Genoeg, de Vorst des vredes heeft toen zijnen diep ontroerden en voor Hem in het stof liggenden discipel met onuitsprekelijke liefde de roodgeweende oogen afgedroogd, en hem zoo plegtig als vriendelijk zijn Oostersch *Vrede zij ulieden!* met nadruk toegeroepen, welke groet heden nog wel zaligend in het hart des discipels zal naklinken. — Als nieuw-geboren, ja, als ware hij zelf van den dood tot het leven opgewekt, is Simon uit deze heerlijke levensoogenblikken van zijn aardsch leven te voorschijn getreden. Of hij zich overigens toen wel met volle klaarheid bewust zal zijn geweest, op welken grond de Heere hem onbepaald de vergeving zijner zonden verkondigde, — dat moeten wij natuurlijk in het midden laten. Hij vertrouwde echter blindelings de eenvoudige verzekering er van uit dien mond, waarin nooit bedrog gevonden was, en of er ook al over het geheimzinnig verband tusschen de zondenvergeving zijns Meesters en diens bloedig lijden, het volle licht niet voor hem was opgegaan, omdat de Pinksterdoop eerst nog komen moest, zoo weet hij toch te zeggen: *mij is barmhartigheid geschied*, mij is vergeving geworden! Toen hij later zijne brieven schreef, was het hem geene verborgenheid meer, waarop zijne

regtvaardigmaking voor God zich grondde. Toen kon hij volmondig zijnen broederen verkondigen: *Gij zijt niet gekocht door vergankelijke dingen, zilver of goud, maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt lam. Christus* — zoo predikte hij toen — *heeft onze zonden in zijn ligchaam gedragen op het hout, opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der geregtigheid zouden leven, door wiens striemen wij genezen zijn.* Ja, toen en voortaan was hem de gansche beteekenis van de Opstanding des Heeren naar alle zijden ontsloten. „Door haar," zoo schrijft hij, „heeft God ons naar zijne groote barmhartigheid wedergeboren tot eene levende hope," en hij kenmerkte de Opstanding van Christus als den grondpilaar „van de vraag van een goed geweten tot God." Hij was het zich thans klaar en beslissend bewust, dat de Middelaar, door opgewekt te worden uit de dooden door den Vader, geregtvaardigd is geworden van de zonden, welke Hij, door zijne vrijwillige overgave in onze plaats, zich heeft laten toerekenen, en dat Hij het plegtig getuigenis van zijnen Vader ontvangen heeft, dat zijn priesterlijke plaatsbekleedende arbeid der ziele volkomen volbragt, en als zoodanig door den Vader geldig verklaard en aangenomen is. Te gelijk echter stond het thans bij Simon buiten allen twijfel, dat deze regtvaardigmaking van den Borg zich over alle zijne verlosten uitstrekt, naardien het toch *hunne* schulden waren, die Hij als hun Hoofd betaalde, en *hunne* zonden, voor welke Hij straffe leed en voor welke Hij der eeuwige Majesteit genoegdoening gaf.

In deze hare hooge beteekenis wordt de Opstanding des Heeren door de tegenwoordige Christenheid slechts zelden meer gewaardeerd, ofschoon Gods woord juist op deze beteekenis het allergrootste gewigt legt. Bij voorbeeld: Paulus, wanneer hij triomferend uitroept: *Wie is het die verdoemt? Christus is het die gestorven is,* voegt er terstond met grooten nadruk bij: *ja, wat meer is, die ook opgewekt is.* De reden waarom hij zijne bewustheid van niet meer verdoemelijk te zijn, bij voorkeur op de Opstanding van Christus laat rusten, zal ons niet meer raadselachtig kunnen voorkomen. De

kwijtbrief, wanneer ik mij zoo uitdrukken mag, dien de Almagtige zijnen Zoon voor zijne schuldbetaling, door het Paaschwonder Hem gegeven heeft, was voor hem, den Apostel, geschreven, gelijk voor allen, die door het geloof met den Zoon, dezen tweeden Adam, één geworden zijn. De betaling zelve geschiedde zeker op het kruis; maar de openbare feitelijke verklaring, dat zij van de zijde der Allerhoogste Majesteit als voldoende erkend en ten volle geldende aangenomen werd, had eerst plaats en werd der wereld van zondaren eerst bekend gemaakt op den Paaschdag. Om onze zonden, zegt de Schrift, is Christus overgeleverd, en om onze regtvaardigmaking (dat is, tot bewijs dat God ons in Hem van schuld vrijgesproken en regtvaardig verklaard heeft) *is Hij opgewekt.*

O dat dan deze magtige vertroosting der Opstanding ook niet voor één onzer een verborgen schat in den akker blijve, gelijk zij in onze dagen, helaas! voor zoo velen is en schijnt te blijven! De weg tot het onschatbaar kleinood des vredes is dezelfde, als dien Petrus bewandelde. Het is allereerst de weg eener doortastende kennis van onze natuurlijke vervreemding van God, de weg van eene grondige zelfkennis, de weg van een ganschelijke te schande worden van onszelven met alle onze eigene geregtigheid. Hebben wij eerst dezen weg van eene volkomene vertwijfeling aan onszelven ingeslagen, dan zal ons tot onze geruststelling de algemeene verzekering, dat wij om Christus wil op Gods genade mogen rekenen, niet meer vergenoegen. Alsdan vragen wij naar de gronden, waarop deze verzekering rust, en wij zijn zeker niet eerder tevreden, dan wanneer wij brief en zegel ontvangen hebben daarvan, dat onze Hemelsche Voorspreker onze regtzaak voor den troon, waarvan geregtigheid en gerigt de vastigheden zijn, werkelijk zegevierend heeft ten einde gebragt. Deze waarborg nu wordt ons door zijne glorierijke Opstanding geschonken. De Apostel zegt: *Indien Christus niet opgewekt is, zoo zijt gij nog in uwe zonden.* Wat volgt hieruit? Niet minder dan dat wij, nadat de Heere is opgestaan, in de onderstelling dat wij ons tot de zijnen mogen rekenen,

van onze zonden in het oordeel Gods ontslagen zijn. Welk eene aankondiging Gods is deze! Geve de Heer aan haar ook in onze harten een levenden en helderen wedergalm, en helpe Hij ons, dat wij uit volle ziele en met geheel ons hart kunnen instemmen in het oud kerkelijk Paaschlied:

De Heer heeft overwonnen,
De dood is zonder magt:
Nu vloeijen 's levens bronnen,
De zonde is zonder kracht:
Zij kan niet meer verdoemen,
Die Hem hun Heiland noemen,
Die graf en hel verwon.

Heeft Jezus 't graf ontsloten,
Den dood te niet gedaan,
Zoo zijn zijn meêgenooten
In Hem ook opgestaan.
Het graf moog ons omsluiten,
Eens treden wij daar buiten,
En sterven nimmermeer.

Amen.

VI.

DE EMMAUSGANGERS.

EERSTE OVERDENKING.

Zalig zijn de oogen, die zien hetgeen gij ziet, want Ik zeg u, dat vele profeten en koningen hebben begeerd te zien hetgeen gij ziet, en hebben het niet gezien, en te hooren hetgeen gij hoort, en hebben het niet gehoord. Dit woord des Heeren (Luk. 10: 23, 24) is u bekend. Mogt het in zijne volle beteekenis ook op u allen zijne toepassing hebben! Velen echter, ofschoon in het midden der Christenheid geboren, weten van de nieuwe heerlijke wereld, die Gods genade in de oude heeft gebouwd, nog niets. Als door een hemelhoogen muur er van gescheiden, wandelen zij nu, gelijk altijd, in deze wereld, als ware die andere wereld slechts een droom en schoone inbeelding. Aan de ketens van den aardgeest vastgeklonken, ja, verkocht onder de zonde, en dienstbaar geworden gedurende hun geheele leven door de vreeze des doods, gaan zij door het donker tranendal, terwijl naast hen anderen, als vrijgeworden kinderen Gods zalig in hope, onder den geopenden hemel hunnen weg gaan, en over dood, duivel, en welke vijandige magten meer, als over geslagene en voor altijd ontwapende tegenstanders triomferend in de hand klappen. „ En eene wereld, in welke men tot zulk een betoon van zegepraal geregtigd is, zou werkelijk bestaan, en zou niet enkel eene schoone wereld der verbeelding zijn?" O hoe treurig is het gesteld bij hen, die dit nog kunnen vragen! Het onvergelijk-

bare Paasch Evangelie, dat wij heden nader treden, zal ons over den scheidsmuur heen een blik in de nieuwe wereld vergunnen, en te gelijk, wanneer gij het begeert, den zekeren weg aanwijzen, langs welken gij daarin komen kunt.

LUKAS 24: 13—35.

En ziet, twee van hen gingen op denzelfden dag naar een vlek, dat zestig stadiën van Jeruzalem was, welks naam was Emmaus. En zij spraken zamen onder elkander van al deze dingen, die er gebeurd waren. En het geschiedde, terwijl zij zamen spraken en elkander ondervraagden, dat Jezus zelf bij hen kwam en met hen ging. En hunne oogen werden gehouden, dat zij Hem niet kenden. En Hij zeide tot hen: *Wat redenen zijn dit, die gij, wandelende onder elkander verhandelt, en waarom ziet gij droevig?* En de één, wiens naam was Kleopas, antwoordende, zeide tot Hem: *Zijt gij alleen een vreemdeling in Jeruzalem, en weet gij niet de dingen, die dezer dagen daarin geschied zijn?* En Hij zeide tot hen: *Welke?* En zij zeiden tot Hem: *De dingen aangaande Jezus den Nazarener, welke een profeet was, krachtig in werken en woorden voor God en al het volk. En hoe onze overpriesters en oversten Hem overgeleverd hebben tot het oordeel des doods, en Hem gekruisigd hebben. En wij hoopten, dat Hij was degene, die Israël verlossen zou. Doch ook, benevens dat alles, is het heden de derde dag, nadat deze dingen geschied zijn. Maar ook sommige vrouwen uit ons, hebben ons ontsteld, die vroeg in den morgenstond aan het graf geweest zijn, en zijn ligchaam niet vindende, kwamen zij en zeiden, dat zij ook een gezigt van engelen gezien hadden, die zeggen, dat Hij leeft. En sommigen dergenen, die met ons zijn, gingen heen tot het graf en bevonden het alzoo, gelijk ook de vrouwen gezegd hadden; maar Hem zagen zij niet.* En Hij zeide tot hen: *O onverstandigen en tragen van harten om te gelooven al hetgeen de profeten gesproken hebben. Moest de Christus niet deze dingen lijden, en alzoo in zijne heerlijkheid ingaan?* En begonnen hebbende van Mozes en van al de profeten, legde Hij hen uit, in al de Schriften, hetgeen van Hem geschreven was. En zij kwamen nabij het vlek, daar zij naar toe gingen, en Hij hield zich, alsof Hij verder gaan zou. En zij dwongen Hem, zeggende: *Blijf met*

ons, want het is bij den avond, en de dag is gedaald. En Hij ging in, om met hen te blijven. En het geschiedde als Hij met hen aanzat, nam Hij het brood en zegende het, en als Hij het gebroken had, gaf Hij het hun. En hunne oogen werden geopend, en zij kenden Hem. En Hij kwam weg uit hun gezigt. En zij zeiden tot elkander: *Was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op den weg, en als Hij ons de Schriften opende?* En zij, opstaande ter zelver ure, keerden weder naar Jeruzalem, en vonden de Elve zamen vergaderd, en die met hen waren, welke zeiden: *De Heer is waarlijk opgestaan, en is van Simon gezien!* En zij vertelden hetgeen op den weg geschied was, en hoe Hij hun bekend was geworden in het breken des broods.

Zonder dit Evangelie geen Paschen! Altijd weder nieuw, gelijk de terugkeerende lente der natuur, gelijkt het met zijne volheid van gedachten op den sterrenhemel, die, hoe langer het oog er in ziet, eene te rijker pracht van lichtpunten voor ons ontvouwt. De reden, waarom dit verhaal ons altijd weder zoo liefelijk toespreekt en zoo wonderlijk weldadig op ons inwerkt, is, behalve de geurige adem der innerlijke waarheid, die ons daaruit te gemoet komt, en die allen nevel van twijfel wegvaagt, ook en vooral de heldere blik, die het ons verleent in die nieuwe, hoogere, volkomene wereld, die Christus in de oude wereld ingebragt en ingeplant heeft, en vervolgens de klaarheid, waarmede het ons den weg aanwijst en opent, waarop wij ook voor onszelven den ingang in deze wereld des vredes mogelijk zien gemaakt. Treden wij het liefelijk verhaal nader, en verzellen wij in den geest de discipelen op hunne gezegende wandeling naar Emmaus. Zij komen ons voor:

I. omschaduwd door een nacht, die, zoo de Paaschdag niet over ons ware opgegaan, ons allen nog heden omschaduwen zou; vervolgens

II. in de schemering van den overgang uit deze sterrenlooze donkerheid in de liefelijk heldere Paaschwereld; en eindelijk

III. in den vollen, het hart met zaligheid vervullenden zonneglans dezer Paaschwereld zelve.

Op een van deze keerpunten huns wegs zullen wij in deze beide discipelen, als zoo vele spiegelbeelden, onszelven en onzen innerlijken toestand herkennen. Mogt het voor ons allen dat keerpunt zijn, hetwelk wij het laatst noemden. Hoe gelukkig zouden wij dan te noemen zijn!

I.

Onze geschiedenis verplaatst ons in de late namiddaguren van den dag van 's Heeren Opstanding. Wij zijn te Jeruzalem. De stad is in groote beweging. Priesters en schriftgeleerden spoeden zich van huis tot huis, om het gerucht te bevestigen, dat in den laatstverloopen nacht de discipelen van den gekruisigden Galileër heimelijk in den hof van Jozef zijn ingebroken en, terwijl de wacht sliep, het ligchaam huns meesters geroofd en, men weet niet waar, verborgen hebben. De kleine kudde van den gedooden Meester, door de verschrikkingen van den bloedigen Goeden Vrijdag verpletterd, komen in enkele kleine magtelooze groepen bij elkander. Wij troffen ze straks aan, in de hoogste opgewektheid gebragt door de boodschap der vrouwen, van het gezigt eens engels, welken zij zouden gezien hebben, en vervolgens door hare verzekering, dat zij ook met eene ontmoeting van den weder opgestanen Heer zelf verwaardigd werden. Dit berigt echter had bij de discipelen meer eene voorbijgaande ontroering verwekt, dan dat het in staat zou geweest zijn, om hen grondig te troosten en gerust te stellen. Zij schrijven deze troostrijke mededeeling aan de opgewekte verbeelding van ligtgeloovige zusteren toe, en zelfs het hart der meer ontvankelijken en meer vatbaren onder hen wankelt tusschen diepe droefheid en eene zwakke, voor nieuwe teleurstelling vreezende hope. Sommigen, en onder deze ook Thomas, hebben zich reeds, de hope opgevende, beslissend in de eenzaamheid teruggetrokken. De twee, die wij heden vergezellen, en die wel tot de zeventig behoord zullen hebben, zijn van voornemen hetzelfde te doen. Neerslagtig tot aan de vertwijfeling toe, omdat zij, zoo als zij meenden, met al hunne verwach-

tingen voor tijd en eeuwigheid schipbreuk geleden hadden, willen zij naar hun huis, naar het vlek Emmaus terugkeeren, om daar, wanneer zij daartoe weder den moed verkrijgen kunnen, hun vroeger bedrijf weder op te vatten.

Waartoe echter die haast? Waarom niet vooraf de berigten der vrouwen grondiger onderzocht? Waarom niet de omstandigheid, dat de discipelen Petrus en Johannes in het ledige rotsengraf de doeken en den zweetdoek zorgvuldig en met orde opgerold en nedergelegd hebben gevonden, van meer nabij bezien? En waarom boven alles niet het woord der profeten geraadpleegd, ten opzigte van de komst, het werk en den uitgang van den Messias? En waarom vervolgens niet in het dagboek hunner eigene ondervindingen en herinneringen van de vroegere uitspraken des Meesters gebladerd, of daarin niet welligt ook bepaaldere aanwijzingen van zijnen dood en opstanding te vinden waren? Waarom zoo spoedig buiten den kring getreden, over welken toch de belofte zweefde: *Ik zal u geene weezen laten; Ik kom weder tot u?* O hoe dikwijls kunnen wij met zulk een *Waarom toch zoo haastig? Waarom reeds zoo vroegtijdig?* ook nog heden velen der onzen in den weg treden, die voor de tegenwerpingen eener alles ontkennende wijsheid van één dag, de banier des Evangelies lafhartig verlaten en ontvlugten, om in het leger der ongeloovigen over te gaan. Gaven deze onzaligen zich slechts een kleinen tijd meer geduld tot naauwkeuriger onderzoek, voorzeker, zij zouden zich allengs volledig overtuigen, dat al wat van de zijde eener zoogenaamde vooruitgaande natuurwetenschap, of historie, of oordeelkunde, het verder bestaan van het Christendom bedreigen wil, inderdaad zoo gevaarlijk niet is, als het straat- en marktgeschreeuw dit zou willen doen gelooven. Zij meenen, dat zij voor wie weet welke gewapende strijdbenden het veld moeten ruimen, en gaan toch enkel op de vlugt voor schaduwen en luchtbeelden, die voor den fakkel van het nader onderzoek in damp en nevel zich oplossen.

Op den schoonsten dag, dien ooit de wereld heeft aanschouwd, wandelen dan onze beide pelgrims, omringd als

door een duisteren nacht, hunnen weg, Wel zijn zij het zich niet alles met volle klaarheid bewust, wat zij met hunnen Meester verloren hebben. Maar zij gevoelen, wat zij nog niet duidelijk weten, ja, zij ondervinden op de levendigste wijze de waarheid van het Apostolische woord: *Indien de Christus niet is opgewekt, zoo is uw geloof te vergeefs, zoo zijt gij nog in uwe zonden; zoo zijn dan ook verloren, die in Christus ontslapen zijn.* Wie toch waarborgt hen thans, dat God de zondaars aanneemt en genade voor regt zal laten gaan? Zij zien zich op zichzelven teruggeworpen, zonder Voorspraak, zonder Middelaar, zonder Zaligmaker. Zonder mast en zonder roer drijft hun levensscheepje op de stormachtige branding daarheen. Waar zal het landen? Wie zal het voor volslagen schipbreuk behoeden? Immers, *Hij* staat niet meer aan het roer, op wien al hunne hoop gevestigd was. Hij treedt niet meer voor hen in bij God. Hij bereidt hun geene plaats meer in den hemel. Hij doet hun, wanneer eenmaal hun sterfuur slaat, niet meer het bruiloftskleed aan, het kleed der geregtigheid, waarmede zij in het oordeel bestaan kunnen. O hoe ongelukkig zijn zij, die twee wees gewordenen, hoe zijn zij zoo hard geslagen, hoe zoo uiterst arm geworden? Doch zijt gij het minder, ofschoon gij het ook zoo diep nog niet gevoelt, gij, die u aan het ongeloof, waartoe deze Emmausgangers slechts voorbijgaand en enkel uit zwakheid vervielen, met opzet en overleg en volhardend hebt overgegeven? O waarlijk, gij zijt niet minder arm dan zij, want reeds zijt gij alle hoop kwijt; en te meer arm zijt gij, als gij op hooger standpunt van beschaving dan zij moogt staan. Want het zal u toch niet kunnen ontgaan, dat gedurende al de verloopen duizendtallen van jaren, tot op dit oogenblik toe, de wijsheid der natuurlijke rede met al het hoog voorgeven van hare navorschingen en van den arbeid harer gedachten over des menschen ware bestemming, en bijzonder over zijne voortduring na den dood, niets wat ook maar eenigzins houdbaar is heeft te voorschijn gebragt. De beide discipelen redeneren juist, wanneer zij deze gevolgtrekking maken: Wanneer Christus van den dood gehouden is, dan is aan het mensche-

lijk leven aan deze zijde des grafs zijn grens en zijn einde gesteld. O mijne vrienden! bedriegt uzelven niet. Al wat gij aan de graven uwer gestorven beminden tot uwen troost van heengang in vrede, verheerlijking, hemelkroonen en wederzien gewoon zijt te zeggen, het valt met de pilaar, waarop het eenig en alleen een zekeren grondslag heeft, met de wezenlijk gebeurde Opstanding van Jezus, als een ijdel droombeeld onherstelbaar in elkander. Zoodra het Paaschwonder geloochend wordt, wordt de schoonste ster aan onzen hemel uitgebluscht, de ster der hope; en geen Plato, geen Aristoteles, noch eenig ander wijze der wereld, in welk eenen krans van roem zijn naam ook prijke, is in staat deze uitgedoofde ster haar licht terug te geven. Hoe komt het toch, dat zij, die hun zeil voor den wind des ongeloofs ophaalden, niet ook met neerhangend hoofd en zuchtend, gelijk de Emmausgangers, hunnen levensweg bewandelen? Het gelukte hen nog voor-eerst, om zich geheel en al in het tijdelijke en vergankelijke te verwikkelen, en de zorg voor het toekomende leven met geweld buiten hunne gedachten te stellen. Doch wacht slechts. Ook voor hen blijven de zwartbewolkte dagen niet uit, waarin zij het met hun eigen voorbeeld zullen moeten bevestigen, dat, waar de Koning van Paschen ontbreekt, de nacht heerscht en de menschelijke voet voortgaat in eene woestijn van troosteloosheid en vertwijfeling.

Doch wij keeren terug tot onze wandelaars. Daar gaan zij heen. De bergweg naar Emmaus brengt hen voorbij de graven der Rigteren. „Gij oude helden," zoo hebben zij wel in hun binnenste mogen denken, „gij ligt daar reeds zoo menig jaar. Doch slaapt gij in hope? Ach, wie is het, die er u zekerheid van geeft?" Eene heerlijk bloeijende lente-natuur omringt de beide wandelaars op hunnen weg. Doch de natuur met hare bekoorlijkheden lacht enkel de verheugden van hart toe, terwijl zij de treurenden ongetroost aan hunne smart overlaat. Doch zien wij het niet voorbij; enkele, al zijn het ook nog zoo in de verte staande, trooststerren blinken den beide treurenden in hun nachtelijk donker nog altijd in de met tranen vervulde oogen. Vooreerst in de, ofschoon door

hen schijnbaar sterk betwijfelde, boodschap der beminde vrouwen; ten anderen, in het nog niet ganschelijk vergeten woord des Meesters van den *derden* dag, en van den wederopbouw des tempels, nadat hij door de hand der tegenstanders verbroken was; boven alles echter, in het verheven beeld des Meesters zelven, dat zij zich niet op nieuw kunnen voorstellen, zonder zich de vraag te moeten voorleggen: of het wel denkbaar zij, dat God, de Heilige en Regtvaardige, zijn gehoorzamen, door geene zonde bevlekten, geheel onbestraffelijken dienaar werkelijk voor altijd aan den dood overgeven en als diens blijvenden roof in den dood laten kon? En gebeurt het ook niet zelfs de ongeloovigsten somtijds nog heden, dat hen door den nacht, waarin zij wandelen, plotseling weerlichtstralen voor de oogen flikkeren, die hun, ten minste voor oogenblikken, de bovenmenschelijke grootheid en heerlijkheid van den Heere Jezus Christus doen zien? Wanneer in hen eene levende herinnering ontwaakt van de waarheid, hoe de Christus, van wien zij niets willen weten, nogtans de wereld veroverd en haar eene wezenlijk andere gedaante gegeven heeft; wanneer, gelijk in een duizendstemmig koor, al de jubeltoonen der scharen van belijders, die sedert achttien honderd jaren door het geloof in Christus wereld en zonde, nood en dood hebben overwonnen, in hunne ooren klinken; wanneer hunne oogen vallen op de onafzienbare rijen van gedenkteekenen der eere, die in de gedaante van tempels, gestichten van barmhartigheid, werken van hooge kunst en geestdrift, en in welke gedaanten meer, voor den „Zoon des menschen" als de vruchten der dankbare liefde groeiden bij hen, die levend en stervend in Hem hunnen vrede vonden. Of wanneer slechts eenmaal de klank onzer feestklokken de gedachte in hen wakker roept: Ziet, millioenen menschen van alle plaatsen der wereld gaan in dit oogenblik, hetzij met een meer klaar bewust doel, of onwillekeurig aangetrokken en medegesleept, ter kerke, om voor Jezus, hetzij in de kribbe, hetzij aan het kruis, of op de puinen van zijn geopend graf, onder lof- en eerezangen, aanbiddend de knieën te buigen — flikkert dan niet in zulke oogenblikken door de duisternis van onze Bijbel-

en Christus-loochenaars een weerlicht van hoogere natuur, waarbij zich bij hen een vermoeden opdringt van de bovenmenschelijke majesteit des Heeren, die ten minste sterk genoeg is, om hen, bij een vernieuwd terugvallen in hun oud ongeloof, alle redenen van verontschuldiging te benemen?

Doch luisteren wij naar de zamenspraak van onze wandelaars. Het is aandoenlijk, te hooren hoe zij aan den eenen kant zoo ijverig bezig zijn, om de door den dood des Meesters verwoeste hut des vredes, waarin zij weleer zoo gelukkig waren, ware het mogelijk, weder op te bouwen; terwijl zij aan de andere zijde, uit vrees voor vernieuwd en des te pijnlijker zelfbedrog, elke in hen opkomende verwachting terstond zelf weder bestrijden, zoodat zij, zelfs tegen eene bij hen zich vasthechtende betere overtuiging, de berigten der van het graf terugkeerende vrouwen met opzet in waarde verminderen, en wat de discipelen dáár gezien hebben, op zekere *natuurlijke* wijze trachten te verklaren. Mogten maar allen, die niet gelooven, in eenen gelijken toestand zich bevinden, zoodat ook bij hen de nog heerschende twijfeling zoo weinig uit gebrek aan liefde tot de waarheid des Evangelies voortkomt, dat zij veel meer haren grond heeft in de bezorgdheid, dat hetgeen men met haastige vreugde aangreep, later zich als een ledig droombeeld mogt bewijzen. Wij zouden hen dan met volkomen vertrouwen voorspellen, dat de ure niet meer verre is, waarin ook zij, na het overwinnen van allen aanstoot op hunnen weg, volkomen zeker van hunne zaak, juichend en jubelend het Koningrijk Gods zullen ingaan. Den meesten der ongeloovigen echter geldt het woord beide der klagt en der aanklagt, dat de Heer tot de bewoners van Jeruzalem zeide: *Ik heb u willen bijeenvergaderen gelijk eene hen hare kiekens bijeenvergadert onder hare vleugelen,* MAAR GIJ HEBT NIET GEWILD.

II.

Een hoog vreugdegevoel gaat door het hart der beide pelgrims bij de gedachte, dat de Meester hen eenmaal werkelijk

levend zou kunnen ontmoeten, doch zij zoeken zich, gelijk gezegd is, met geweld aan zoodanige verrukkende voorstellingen te onttrekken, omdat deze alleen geschikt zijn, om hunnen wanhopigen toestand aan henzelven dubbel gevoelbaar te maken. Geheel door de sombere doodsbeelden van den bloedigen kruisdag overweldigd en omfloersd, gaan zij daar heen. Doch ziet, daar sluit zich weldra en als op eens, een derde, hen vriendelijk groetend, bij hen aan. Zij beantwoorden zijnen groet, meten hem vlugtig van het hoofd tot de voeten, doch kennen hem niet, en meenen nu, dat hij één van de pelgrims is, die tot het Paaschfeest te Jeruzalem zijn opgegaan, en die nu weder van daar naar zijn huis terugkeert.

Er was gezorgd, dat zij den Heer niet herkennen konden. Met het wijsste oogmerk werden hun door een wonder de oogen gehouden. Ja *hun;* maar daarom niet *ons*. Met hoogkloppende harten juichen wij den verborgen Wandelaar ons Paasch-hallelujah toe. Op dezen Man, gelijk Hij daar in zijn nieuw leven voor ons staat, rust al ons heil en geheel onze hope. Hem weggedacht, zoo staan wij verlaten en hebben voor onze toekomst geen waarborg meer. Wien echter treft niet de herderlijke trouw, waarmede Hij hier deze beide verstrooide schapen zijner kudde nagaat. O hoe dikwijls hoort men in den kring der geloovigen de belijdenis: „Lang voor ik Hem nog kende, ging Hij mij vriendelijk achterna, en heeft mij hier uit mijn droomenleven wakker gemaakt, ginds mij gewaarschuwd, en mij met reddende hand van den rand des afgronds teruggetrokken, of nu door een vriend, dien Hij mij als een engel toezond, en dan weder door een woord der Schrift, waaraan Hij mij ten regten tijde herinnerde, en dan weder door eenig voorval, dat mij de nietigheid van alle aardsche dingen aanschouwelijk maken moest, of wat er overigens ook plaats had, mij kennelijk genoeg bij mijnen naam geroepen." Redelijke twijfelaars, dat zijn dezulken, die werkelijk naar waarheid hebben gedorst, zullen, nadat zij tot het geloof gekomen zijn, reeds overal op hunne afgelegde levensbaan de voetstappen ontdekken van Hem, die kwam om te

zoeken en zalig te maken, dat verloren was, en zullen uit eigene ervaring kunnen bevestigen, dat Hij waarlijk degene is, die *het gekrookte riet niet verbreekt en de rookende vlaswiek niet uitblusscht.*

De onbekende, ten einde met de twee wandelende vrienden in gesprek te komen, rigt tot hen de vriendelijke en deelnemende vraag, wat hen op den weg in zulk eene levendige redewisseling houdt, en waarom zij daarbij zoo neêrslagtig en droevig zich betoonen? En het is aandoenlijk aan te hooren, hoe zij thans het hart voor hem ontsluiten en hunne gansche treurige geschiedenis beginnen te verhalen. Zeker kunnen zij eene zekere bevreemding niet voor zich zelven verbergen, dat deze medewandelaar onder de feestpelgrims te Jeruzalem de eenige schijnt te zijn, die niet wist wat er dezer dagen voorgevallen was. En wie zou het hun euvel kunnen duiden, dat hun zulks bevreemdde? Zij noemen in het berigt, dat zij geven, hun Meester *een Profeet, krachtig in werken en woorden voor God en al het volk.* Daarmede kennen zij hunnen grooten Meester slechts eene geringe waardigheid toe. Doch wij nemen ook reeds van deze kenschetsing zijner verschijning met blijdschap kennis. Immers, zij bezegelen hiermede uit hunne eigene aanschouwing zoowel de openlijke bekendheid als het werkelijk geschied zijn zijner teekenen en wonderen. Gaarne hooren wij hen ook zeggen: *En wij hoopten, dat Hij was degeen die Israel zou verlossen.* Want wat zij zich ook onder deze verlossing mogten voorstellen, altijd geeft ons de grootsche verwachting, die zij van hunnen Heer koesterden, een gewisse maatstaf aan de hand voor de bovenmenschelijke majesteit, van welke zij reeds gedurende zijne omwandeling in knechtsgestalte Hem omstraald moeten gezien hebben. Verder is het ons ook van waarde, dat zij onwillekeurig het berigt der vrouwen bevestigen van de engelenverschijningen, met welke zij bij het ledige graf van den door de overpriesters en oudsten tot het oordeel des doods overgeleverde verwaardigd werden; en niet minder ook, dat zij van eenen *derden dag*, als ook iets van de hope, welke zich aan dien dag verbond, weten. Zoo strekt dus datgene, wat zij

als oorzaak en grond hunner bekommering opgeven, ons tot versterking en bevestiging onzes geloofs, en wij heeten deze twee vrienden, ook te midden van hunne grove en groote twijfelingen, als zeer in aanmerking komende getuigen voor de waarheid des Evangelies, van harte welkom. De onbekende medewandelaar stoort hen daarom ook volstrekt niet in de uitstorting huns harten. Immers moeten zij zelven met datgene, wat op een getuigenis *tegen* hunnen Meester gelijkt, slechts *voor* Hem getuigen en zijne eer handhaven. Nadat zij echter hun hart verligt hebben, acht de vreemdeling het de tijd te zijn om aan zijn stilzwijgen een einde te maken en de bekommerden allereerst uit hunne droomenwereld te doen ontwaken. En wat klinkt hen nu van zijne lippen in het hart? Een woord misschien van hartelijke deelneming of eene uitdrukking van gevoel van medelijden met hunne smart? Niets van dat alles. Een schitterende trompettoon klinkt hun plotseling in de ooren: *O onverstandigen en tragen van harte om te gelooven al wat de profeten gesproken hebben! Moest de Christus niet deze dingen lijden en alzoo tot zijne heerlijkheid ingaan?* Wat zullen wij bij deze woorden zeggen? Vatten wij ze met beide onze handen aan. Het zijn woorden van de grootste en van de behartingswaardigste beteekenis. Merkt vooreerst op, dat de geheimzinnige man hier het ongeloof, dat men in onze dagen als *verlichting* prijst, als *onverstand* veroordeelt en brandmerkt, en men mag het Hem toch wel toevertrouwen, dat Hij de dingen bij hunne regte namen noemt. Merkt vervolgens op, dat Hij hier aan de profeten uitdrukkelijk de eer toekent van onfeilbare organen en tolken der goddelijke openbaring te zijn, en onbepaald geloof eischt voor *alles*, wat zij in den naam van God gesproken hebben. Laat het u echter voor alles niet ontgaan, dat Hij het bloedig einde van zijn leven hier voorstelt als een *moeten*, als een in Gods verlossingsplan gegronde noodzakelijkheid, ja als de volstrekte voorwaarde van zijne verheerlijking, dat is, van de verheerlijking van Hem zelven als de Godmenschelijke behouder der wereld, als de Koning van het rijk der genade, en als het Hoofd van zijn geestelijk ligchaam of van zijne kerk. Voor-

zeker, deze zijn boven alles gewigtige zaken. Bergt ze als kostbare kleinooden in de schatkamer van uw hart!

De beide wandelaars weten bij het hooren dezer woorden niet, wat hen gebeurt. Verwonderd, getroffen, verbaasd, zien zij nu elkander en dan weder den verwonderlijken vreemdeling aan. De frissche, ofschoon merg en been doordringende toespraak heeft echter hare heilzame uitwerking niet gemist. Jezus heeft hen wakker geschud uit hunne doffe mijmerende stemming, en hen daardoor begeerig gemaakt, om Hem nog verder aan te hooren. O mogt iets dergelijks ook nog eens van u, u tot roem, gezegd kunnen worden, gij twijfelaars in ons midden! Mogt ook gij eenmaal aan het zoeken en onderzoeken gaan, en er op uit zijn, om de zaak, die gij bijna ongezien waagt ter zijde te zetten of te ontkennen, tot op den grond te peilen. Doch de meesten uwer geven te vroeg den moed en de moeite op tot ontdekken der waarheid, en blijven als trage scheepslieden op de zandbank huns ongeloofs zitten. — Wij lezen in ons Evangelisch verhaal verder, dat de onbekende begonnen is *van Mozes en van al de profeten*, en dat Hij *uitlegde in hunne Schriften al wat van Hem geschreven was.* Merkt het op; hier ziet gij den wegwijzer, die zeker tot het doel geleidt, u voor oogen gesteld. Omdat men de Schrift niet kent, gelooft men niet. Nam men slechts eenmaal het besluit, om zich in de Schrift met een aandachtig harte te verdiepen, hoe spoedig zou men, gelijk deze beide wandelaars, het hart brandende gevoelen van verwondering en blijdschap over al de heerlijkheden van welke men zich hier omgeven ziet. O welk een heilige grond is het, die hier betreden wordt! Welk eene wondervol verhevene nieuwe wereld, die hier ons opneemt! Welk eene geheel andere lucht ademen wij in reeds op den drempel van dezen tempel, op de eerste bladzijde dezes Boeks, dan zij ons uit eenig ander geschrift ter wereld, ook zelfs uit de voortbrengselen der uitstekendste en meest Gode gewijde geesten der aarde tegenkomt. Uit het geschreeuw en gewoel van eene onreine marktplaats, gelooft men eensslags in eenen heiligen palmenhof, uit eene werkplaats van het dagelijksche

leven in eenen plegtigen tempel te treden, zoodra dat geheimvolle Boek zich voor ons opent, hetwelk der wereld eene nieuwe gedaante gegeven heeft. O welke verhevene, Gode gewijde persoonlijkheden ontvangen ons hier! Die patriarchen, onafgebroken wandelende voor het aangezigt van Jehova! Die heldengestalten in Goddelijke wapenrusting! En op hunne geestelijke wachttorens, die zieners, door de klaarste bewustheid gedragen, dat zij niet uit eigene aandrift, maar in den naam en op het bevel van den Almagtige spraken! En nu die toespraken en getuigenissen zelven? Wie, die ze met eenen onbevooroordeelden en eenvoudigen zin leest, ontdekt niet reeds terstond bij den eersten oogopslag den stempel van bovenaardschen oorsprong, dien zij op het voorhoofd dragen? Welke lichtstroomen, die de heerlijkheid van de eeuwige troonzaal weerkaatsen! Welke goudaderen, zoo ondoorgrondelijk als onuitputtelijk aan schatten en aan kleinooden! Welke nagalmen van Paradijs harmoniën, zoo als zij nooit en nergens in de wereld hebben geklonken! En dan het verheven plan van redding, welke zich in deze getuigenissen des Geestes voor ons ontsluijert, en de aanbiddelijke volhardende getrouwheid, waarmede God dit verheven raadsbesluit naar het doel van het verwezenlijken der vervulling leidt! Na het ontstaan der zonde in de wereld, terstond de donderende bedreiging des vloeks, maar te gelijk echter, om de harten der gevallenen weder tot den Eeuwige over te buigen, de belofte van genade en van Gods vergeving; vervolgens, als, niettegenstaande dit alles, de stroom des bederfs altijd hooger zwelt, de afzondering van een eenig volk tot een drager der openbaring en der zaligheid voor eene redding behoevende wereld; de zorgvuldige leiding van dat uitverkoren volk, nu met gestrengheid en dan in zachtheid; de opscherping van hun schuldgevoel door de wetgeving op Sinaï, maar nu ook de altijd meer bepaalde belofte der verlossing, in zinnebeelden, in vooraf beeldende persoonlijkheden, in doorzigtige en ondubbelzinnige profetische uitspraken, en het altijd klaarder en volmaakter te voorschijn treden van het verheven beeld van dien grooten Toekomstige, die de

verlossing zou aanbrengen. Als een kind komt die Verlosser voor ons te voorschijn met den naam *Vredevorst* en *Eeuwige Vader* versierd; als een Priesterkoning, die door David zijnen *Heer* wordt genoemd; als een Trooster aller treurigen; als een Bevrijder aller gevangenen; als het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt; en als degene, die den ouden draak, den erfvijand Gods en der menschen, zijn roof ontrukt en hem den kop vermorzelt. De spiegel der profetie toont Hem, hoe Hij met teekenen en wonderen zijne Goddelijke zending bewijst; hoe Hij, als de goede Herder, de verlorene schapen nawandelt en zijn leven voor hen ten schuldoffer overgeeft; hoe Hij echter daarna, aan het oordeel ontrukt en met roem en eere gekroond, leeft in lengte van dagen en de volken ten erfdeel ontvangt. Eeuwen voor zijne verschijning is Hij reeds bekend, als had men Hem reeds op aarde lichamelijk zien wandelen. En toen Hij ten laatste werkelijk optrad, toen sloten niet slechts in de groote hoofd- en wezenstrekken, maar tot in de kleinste bijzaken en toevalligheden, voorspelling en vervulling, voorbeeld en tegenbeeld op de volmaaktste wijze aan elkander. Kan dit op natuurlijke wijze ooit het geval zijn geweest? Neen; hier is de hand des onmiddelijk ingrijpenden en alles besturenden Gods meer dan zigtbaar. O twijfelaar, keer tot de Schrift uwe schreden. In haar verdiept, zult gij, nachtwandelaar, spoedig boven uw hoofd het morgenrood zien schemeren, gelijk het schemerde boven de hoofden van onze beide discipelen, toen de Onbekende met hen wandelde op den weg, en hen in den geest door Mozes en de profeten heenleidende, hen al de profetiën der Schrift aangaande *Hem*, den grooten toekomstigen Vredevorst, uitlegde.

III.

Wij sluiten ons weder bij hen aan. Wie zal het beschrijven, hoe het hun te moede is! Geen oogenblik staat het bij hen meer in twijfel, dat hun gekruisigde Meester geen ander dan de in Mozes en de profeten afgeteekende en voorafgebeelde Verlosser der wereld geweest is. Alles kwam immers,

van de wieg tot aan het kruis, letterlijk bij Hem vervuld uit. Doch alleen tot op het kruis, en ook niet nog verder? Een gebouw, gereed tot op den sluitsteen, maar juist deze ontbrekende aan het gebouw? Eene levenspiramide, geheel voltooid, tot op den nog daarop behoorenden top? Een gezonde, krachtig opgegroeide boom, die echter, in plaats van zich naar de natuur der zaak in eene lommerrijke kroon te ontwikkelen, zijn groei plotseling in een stomp afsluit? Dat wil den beide wandelaars ondenkbaar voorkomen, en de hoop begint weder in hen te herleven. Voorzeker, trek voor trek verwezenlijkte zich alles in Hem; en hoe! de laatste trek, die van het einde, de overwinning des doods en de wederkeer tot het leven zou uitgebleven zijn? Zoo de dood Hem hield, waar bevond zich dan zijn lijk? Zij, de discipelen, stalen Hem niet. Dus de vijanden welligt? Onmogelijk! want zoo Hij in hunne handen ware, wat zou hen beletten, dat zij den doode niet openlijk ter bezigtiging stellen en triomferend zeggen zouden: „Ziet hier uw geprezen levensvorst, op wien gij uwe hope gesteld hebt!" Gedachten van dezen of van soortgelijken aard kunnen welligt het binnenste van deze goede wandelaars bewogen hebben, en wij verstaan, wat zij bedoelen, wanneer wij ze later hooren zeggen: *Was ons hart niet brandende in ons, toen Hij met ons sprak op den weg?*

Emmaus is bereikt. De onbekende neemt de houding aan, hen vaarwel te zeggen en zijne wandeling eenzaam voort te zetten. Doch „dit zij verre!" denken de beide vrienden, en nu gaan zij aan het vriendelijk verzoeken en dringend noodigen: *Blijf met ons, want het is bij den avond en de dag is gedaald.* Wie kent het niet, dat woord des verzoeks, dat wel aandoenlijk is, zoo als slechts weinige verzoeken zijn, maar dat, zeker niet altijd regt verstaan, in de harten van allen, die het eenmaal hoorden, nagalmt. Overigens lag er bij de discipelen in deze woorden wel meer dan zij schenen te zeggen. Dit was den goeden Geleider niet onbekend. Op den weg langs welken Hij hen door de Schriften van Mozes en de profeten geleid had, waren de discipelen eerst regt tot de bewustheid gekomen, hoe dringend noodig hun, arme, door

de wet verdoemde zondaren, een Middelaar, Verzoener en Voorspreker bij God was. Wat kon hen echter gelukkiger maken, dan wanneer de onbekende vriend ook nog welligt de boodschap voor hen bewaard had, dat hun Meester werkelijk weder leefde? Zij zouden bij deze gedachte van blijdschap hebben willen juichen. Een hemel zou zich bij dat *wanneer* voor hen open doen. Dan zou Jezus hun waarlijk die Heiland zijn, dien zij noodig hadden. Voor het oog van geheel de wereld zou alsdan de eeuwige Vader Hem in deze hoedanigheid bekrachtigd en bekroond hebben. Alsdan kon noch Mozes, noch de satan, noch hun eigen geweten hen meer aanklagen. Zij zagen zich alsdan Gode welbehagelijk gemaakt in den Geliefde. En welk een Zielevriend ware hun dan in Hem teruggegeven; en welk een Borg, niet alleen voor hunne persoonlijke voortduring na den dood, maar ook voor hunne toekomstige verhooging en verheerlijking in het huis des Vaders! Kan het u daarom nog verwonderen, dat gij ze zoo belangstellend, zoo dringend verzoeken hoort: *Blijf, blijf met ons?* Leert hier begrijpen, waarom den discipelen zoo lang de oogen gehouden werden. Wat zou het gebaat hebben, wanneer de hen verzellende man zich terstond, in het eerste oogenblik der zamenkomst, aan hen ontdekt of zich te kennen gegeven had? Zeker zou dan eene hoogst blijde verbazing hen overmeesterd hebben; doch eene verbazing zonder licht en zonder klaarheid van gedachten. Juichend hadden zij den opgestanen Heer begroet, maar de ware beteekenis zijner Opstanding zouden zij alsdan niet hebben weten te waarderen. Overkomt hun dit nu, zoo weten zij, door het woord Gods verlicht, wat zij aan Jezus hebben, en hunne blijdschap heeft dus een vasten grond en hun jubel een klaar aanschouwd voorwerp.

Blijf met ons! Zij zeggen het vol blijde hope en verwachting en vermoeden van het geluk, dat hen wacht, en hier begint de geestelijke schemering, waarin zij het laatste eind wegs hebben afgelegd, zich reeds tot het morgenlicht van den Paaschdag te verheerlijken. Gij kunt u thans de blijdschap der beide discipelen voorstellen, toen de lieve mede-

wandelaar hunne bede toestemde en zich liet overhalen om werkelijk bij hen te blijven. Zij geleiden Hem in eene landelijke woning, het huis van een hunner, heeten Hem daar vriendelijk welkom, en spoeden zich om Hem een eenvoudigen maaltijd te bereiden. Nadat de tafel gedekt is en men zich rondom dezelve geplaatst heeft, schikt de gast zich, om de bediening als huisvader te verrigten. „Ach!" zoo denken de beide vrienden, „zoo was Jezus ook gewoon te doen, toen Hij nog bij ons was en met ons wandelde." Zij hebben echter nog geen vermoeden, wie eigenlijk in hun midden is. Hij neemt het brood. O welke weemoedige herinneringen gaan bij dezen aanblik door hunne harten! Hij spreekt het dankgebed. Wat gebeurt hen nu? Droomen zij? Toon, geest, adem, innigheid, alles is op de wijze zoo als Jezus gewoon was te bidden. Hij breekt het brood. „Juist zoo brak Jezus het eens." Hij reikt het hun over. Doch anderen mogen het eten. *Zij* staan als versteend; want plotseling worden hun de oogen open gedaan. „Ja, Hij is het! Hij is het zelf! Het is zeker, Hij leeft!" Zij willen van hunne plaatsen opstaan, en in het stof nedervallen en zijne knieën omhelzen. Doch niet alzoo! Hun verkeer tot nu toe moet thans voor eenen anderen, hoogeren, geestelijken omgang plaats maken. De Heerlijke is, voor zij er om denken, van hen verdwenen. Doch hoe is het mogelijk, dat zij het niet reeds lang raadden, wie Hij was, die hen begeleidde? Zij zelven kunnen het niet begrijpen. *Brandde niet ons hart in ons,* zoo hooren wij hen uitroepen, *toen Hij met ons sprak op den weg en ons de Schriften opende?* Vervolgens spoeden zij zich zonder verwijl, op vleugelen der vreugde, in den stillen avond naar Jeruzalem terug. O hoe geheel anders gingen zij derwaarts, dan zij van daar zoo even gekomen waren, en aanschouwden zij thans de graven der Rigters aan den weg, en in welk een geheel ander licht stond hen thans, ook zonder zon — want hun zon is nu de opgestane Heer — de geheele wereld voor oogen! Zij komen te Jeruzalem, spoeden naar het huis van Johannes; doch reeds bij de intrede in den kring der vergaderde discipelen, worden zij met den jubel ontvangen: *De*

Heer is waarlijk opgestaan, en is van Simon gezien! Als oogen oorgetuigen kunnen de beide hoogbevoorregte en verheugde vrienden deze blijmare bevestigen. Eene onuitsprekelijke vreugde straalt van hun aangezigt. Nadat zich echter de golfslag der gewaarwordingen eenigzins heeft nedergelegd, moeten de broeders uit Emmaus hun zeggen, wat hun geschied is, en nu verhalen zij, trek voor trek, wat hun op den weg geschied is, en hoe zij Hem herkend hebben aan de breking des broods.

Zoo zijn dan onze pelgrims in de heerlijke, schitterendzonnige Paaschwereld getreden, waar den dood zijn prikkel ontnomen, de oude slang den kop vermorzeld is, en de zoon des stofs wederom den engel der hope vertroostend aan zijne zijde ziet gaan. O zalig allen, wien in deze door de Paaschzon beschenen wereld eene plaats bereid is! Zulk eene plaats staat open voor u allen. Worde er maar eerst ook in de diepte uwer harten de bede gehoord, gelijk die van de twee Emmausgangers, omdat het ook voor u bij den avond is en de dag eener valsche rust en van eene ingebeelde zekerheid dalende is. Aan het hemelsch brood, dat Hij u alsdan breekt en toereikt, zult ook gij in Hem uwen eenigen Heiland en uwen waren en volkomen Zaligmaker herkennen. En leert gij eerst uit de volle, diepe overtuiging van uw hart met den ouden Godsman zeggen: *Ik weet dat mijn Verlosser leeft!* terstond zweeft gij dan ook, gelijk de Emmausgangers, over de hoogte der aarde en stemt gij triomferend in met het oud kerkelijk Paaschlied:

Komt, heft verheugd den lofzang aan;
De rouw moet nu verdwijnen.
De Heer is waarlijk opgestaan,
Die Zon blijft eeuwig schijnen.
Wij wandlen vrolijk in den glans,
Die afdaalt van des hemels trans,
Niets kan dat licht ons rooven.

Amen.

VII.

DE EMMAUSGANGERS.

TWEEDE OVERDENKING.

Bijna aan het einde van den Missouri-stroom in Noord-Amerika, alwaar de volkplantingen ophouden en het land nog in zijnen onaangeroerden natuurstaat ligt, toont een wegwijzer met twee armen naar de onmetelijke prairiën of grasvlakten heen. *Naar Mexiko!* heet het opschrift op den eenen arm; *naar Californië!* dat op den anderen arm. Hoe menigen reiziger, die een van deze aanwijzingen volgde, is wegens gebrek aan aanwijzing van den verderen weg, in deze ongebaande, van menschen ledige wildernis niet te regt gekomen, maar omgekomen. Wij, dienaren des Woords, wij zouden op dezen wegwijzer gelijken, wanneer wij het er bij laten wilden, om u geheel in het algemeen toe te roepen: „Gij moet u bekeeren en gelooven, wanneer gij het doel der zaligheid bereiken wilt." Onze taak is veel meer, om op den weg des heils naar den hemel van de eene mijl tot de andere het teeken te plaatsen, dat u aanwijst, welke rigting gij nu moet inslaan, en met den profeet Jesaja (30: 21) overal achter u te roepen: *Dit is de weg, wandelt in denzelven, als gij zoudt afwijken ter regter- of ter linkerhand.*

Heden echter mogen wij zwijgen. Het onvergelijkbaar Paasch-Evangelie, dat wij nu ten tweeden male zullen beschouwen, is in zichzelven wegwijzer genoeg, en wijst feitelijk en voorafbeeldend den heilweg van de eene plaats tot de

andere zoo naauwkeurig aan, dat hij, die zichzelven niet moedwillig verblindt, hem onmogelijk voorbijzien, miskennen of misloopen kan.

LUKAS 24: 13—35.

En ziet, twee van hen gingen op denzelfden dag naar een vlek, dat zestig stadiën van Jeruzalem was, welks naam was Emmaus. En zij spraken zamen onder elkander van al deze dingen, die er gebeurd waren. En het geschiedde, terwijl zij zamen spraken en elkander ondervraagden, dat Jezus zelf bij hen kwam en met hen ging. En hunne oogen werden gehouden, dat zij Hem niet kenden. En Hij zeide tot hen: *Wat redenen zijn dit, die gij, wandelende onder elkander verhandelt, en waarom ziet gij droevig?* En de één, wiens naam was Kleopas, antwoordende, zeide tot Hem: *Zijt gij alleen een vreemdeling in Jeruzalem, en weet gij niet de dingen, die dezer dagen daarin geschied zijn?* En Hij zeide tot hen: *Welke?* En zij zeiden tot Hem: *De dingen aangaande Jezus den Nazarener, welke een profeet was, krachtig in werken en woorden voor God en al het volk. En hoe onze overpriesters en oversten Hem overgeleverd hebben tot het oordeel des doods, en Hem gekruisigd hebben. En wij hoopten, dat Hij was degene, die Israël verlossen zou. Doch ook, benevens dat alles, is het heden de derde dag, nadat deze dingen geschied zijn. Maar ook sommige vrouwen uit ons hebben ons ontsteld, die vroeg in den morgenstond aan het graf geweest zijn, en zijn ligchaam niet vindende, kwamen zij en zeiden, dat zij ook een gezigt van engelen gezien hadden, die zeggen, dat Hij leeft. En sommigen dergenen, die met ons zijn, gingen heen tot het graf en bevonden het alzoo, gelijk ook de vrouwen gezegd hadden; maar Hem zagen zij niet.* En Hij zeide tot hen: *O onverstandigen en tragen van harten om te gelooven al hetgeen de profeten gesproken hebben. Moest de Christus niet deze dingen lijden, en alzoo in zijne heerlijkheid ingaan?* En begonnen hebbende van Mozes en van al de profeten, legde Hij hen uit, in al de Schriften, hetgeen van Hem geschreven was. En zij kwamen nabij het vlek, daar zij naar toe gingen, en Hij hield zich, alsof Hij verder gaan zou. En zij dwongen Hem, zeggende: *Blijf met ons, want het is bij den avond, en de dag is gedaald.* En Hij ging in, om met hen te blijven. En het geschiedde als Hij met

hen aanzat, nam Hij het brood en zegende het, en als Hij het gebroken had, gaf Hij het hun. En hunne oogen werden geopend, en zij kenden Hem. En Hij kwam weg uit hun gezigt. En zij zeiden tot elkander: *Was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op den weg, en als Hij ons de Schriften opende?* En zij, opstaande ter zelver ure, keerden weder naar Jeruzalem, en vonden de Elve zamen vergaderd, en die met hen waren, welke zeiden: *De Heer is waarlijk opgestaan, en is van Simon gezien!* En zij vertelden hetgeen op den weg geschied was, en hoe Hij hun bekend was geworden in het breken des broods.

Nog eens keeren wij dus tot dit liefelijk Evangelie terug. Niet alsof wij meenden de volheid der gedachten, die het bevat, ditmaal uit te zullen putten, neen, Gods woord is niet uit te putten; maar enkel omdat er zoo veel is, dat wij in onze eerste beschouwing, bij de toepassing van het geschiedverhaal op ons eigen leven, slechts in vlugtige aanduidingen konden teruggeven, en dat wij aan uw verstand, gelijk aan uw hart, nog iets meer nabij wilden brengen. En zoo willen wij dan heden met elkander zien:

I. Wie van ons, naar zijne gemoedsgesteldheid, met de Emmausgangers vergeleken kan worden?
II. Hoe op onzen levensweg nog heden, naar het wezenlijke, ons hetzelfde kan te beurt vallen, wat op den weg naar Emmaus den beide wandelaars te beurt viel?
III. Wanneer gezegd kan worden, het oogenblik aangebroken te zijn, waarin het op goeden grond ook van ons heeten mag, dat de Paaschzon over ons opgaat?

O, dat reeds gedurende onze gemeenschappelijke overdenking die Zon haren zaligenden, hemelschen glans over ons uitgoot!

I.

De beide discipelen, die wij in de late namiddagure van den Opstandingsdag des Heeren Jeruzalem zien verlaten, om naar Emmaus te gaan, hebben in hun geloof schipbreuk

geleden. Als zoodanig treffen zij in onze dagen, helaas, vele zinverwanten en lotgenooten aan. Sedert deze beide vrienden hunnen Meester in den dood zagen verbleeken, geven zij, naar het schijnt, zijne zaak met al den troost, dien zij er uit geput hebben, en alle verwachtingen, die zij daarop grondden, voor altijd verloren. Ach, ook duizenden in onze dagen zullen hen toeroepen: „Dit hebben ook wij reeds lang gedaan!" Onder deze tot het ongeloof vervallen lieden bestaat echter een wezenlijk verschil. Er zijn, vooreerst, niet weinige, die nooit geloofd hebben. Nooit hebben bij deze beklagenswaardigen vrome ouders hunne kinderhandjes tot het gebed zamengevouwen. Nooit klonk van hunne lippen het woord van het lied:

Breid uit uw armen, Heer!
En ieder zondaar keer'
Tot U voor altijd weêr.

In de school hoorden zij wel het een of ander van Jezus, hetzij van zijne leer of van zijne wonderen; doch wat zij daarvan hoorden kwam welligt slechts in misvormde of gebrekkige gedaante tot hen, of slechts als eene doode letter zonder geest of leven. Het was hen daarbij niet warm in het harte; het ontvonkte bij hen geen verlangen naar nadere beschouwing en levendiger opvatting en kennisneming; bij hen ontwaakte geen gevoel zoo als dat, hetwelk den man in het Evangelie tot den uitroep drong: *Zalig is hij die brood eet in het Koningrijk Gods!* Van kindsgebeente af kenden zij geen ander koningrijk, dan het koningrijk dezer wereld, waarin alle belangstelling naauwelijks verder gaat dan over de vragen: *Wat zullen wij eten? wat zullen wij drinken? waarmede zullen wij ons kleeden?* Deze geestelijk verwaarloosde menschen, voor welker geheel in het vergankelijke verlorene bewustheid het Evangelie zoo goed als niet aanwezig is, en die van de wereld der heerlijkheid, welke Christus ontsloten heeft, geen besef hebben, staan met hunne innerlijke gemoedsstemming zeer verre af van de Emmausgangers, en wij kunnen ze slechts Gode den Almagtige aanbevelen, en

diens volstrekt vrije ontferming over hen inroepen. — Anderen hebben zekerlijk, al was het ook enkel in de dagen hunner jeugd, godvruchtiger tijd gekend. Zij bevonden zich onder de kinderen, die den Heere Jezus hun *Hosanna!* toezongen. Zij namen gemoedelijk deel in alles, wat zij van Hem hoorden, en bijzonder in hetgeen waarin Hij zoo goed en zoo vriendelijk was. Zij verheugden zich, dat Hij ook, met het oog op de kindertjes, gezegd heeft: *Laat ze tot Mij komen en verhindert ze niet, want derzulken is het Koningrijk der hemelen.* En hoe blijde in hope konden zij toen, de handen gevouwen, naar omhoog zien, wanneer er voor hen iets buitengewoon droevigs plaats had, hetzij dat zij baden om de genezing van den kranken vader, of van de kranke moeder, of van een ander lijdend lid der familie, of waar het ook anders om mogt geweest zijn. Thans zijn zij volwassen geworden, en zij werden *verlicht*, en hebben tijdschriften en verstandige boeken gelezen, en geven nu met eenen ijdelen zelfroem te verstaan, dat zij op de hoogte des tijds en der beschaving zijn gekomen, en dat zij hun voormalig geloof, hunne hope, hun vertrouwen en hunne gebeden met hunne kinderschoenen hebben uitgetrokken. Zij hebben een paradijs verloren! Doch met een hoogwijs glimlachje zeggen zij: „dat zij ook eens in dat schoone sprookje, dat men Evangelie noemt, geloofd hebben, alsof het wezenlijke waarheid ware." Ach, ook deze armen hebben met de Emmausgangers geenerlei verwantschap. Voor hen hebben wij nog minder hope, dan voor de vorigen. Slechts harde slagen van het lot zouden kunnen in staat zijn, om eene zinsverandering bij hen te veroorzaken.

Nu echter stel ik u eene derde reeks van menschen voor. *Zij* behooren er toe, die wel evenzeer terugzien op een schooner voorheen, toen zij in de Evangelische geloofswereld nog ongelijk meer te huis waren geweest, en uit hare bronnen nog veel rijkere vertroostingen en vreugde hadden geput dan de laatstgenoemden, maar voor wie echter bij den opkomenden storm van eene nieuwe, het geloof vijandige leer deze hunne wereld niet minder in puin viel. Ja, zij

behooren tot dezulken, voor wie eene bovennatuurlijke openbaring, een menschgeworden Zoon van God en een van de dooden opgestane Vredevorst niet meer bestaan, omdat voor hunne inbeelding door eene *altijd voortgegane* wetenschap onwederlegbaar bewezen is, dat men dergelijke dingen verder niet meer gelooven kan, zonder al de wetten der rede te honen. Op deze wijze nemen zij zekerlijk, met betrekking tot de ontkenning van het geopenbaarde, met de vroeger geschetsten hetzelfde standpunt in. Nogtans zijn zij van die vorigen wezenlijk onderscheiden daardoor, dat zij niet uit ligtzinnigheid, maar met weemoed en stille treurigheid naar hnn verloren Eden terugzien, en zich gelukkig zouden prijzen, wanneer zij aan de mogelijkheid konden gelooven, dat de hen eenmaal zoo schoone en zoo lief geworden droom zich nog eens als werkelijkheid bewijzen kon, en dat het rijk der idealen, waarmede zij in hunne eenvoudigheid gedweept hebben, zich uit zijne puinhoopen weder kon opheffen. Deze twijfelaars zijn onbetwistbaar onzen Emmausgangers geestelijk verwant, die ja wel ook de zaak des Evangelies zoo goed als verloren gaven, sedert hun Meester gestorven en daarenboven nu ook, zoo als zij meenden, door 's vijands hand aan het graf ontroofd was; maar die — en met welk een gevoel! — terugdachten aan de dagen, die thans achter hen lagen, en die luide zouden gejuicht hebben, wanneer zij slechts ergens eenen vasten grond tot de overtuiging gevonden hadden, dat de gekruisigde nogtans de Heer uit den hemel, ja, hun Heiland en Zaligmaker was, en ten bewijze dat Hij niet opgehouden heeft het te zijn, waarlijk uit de dooden is opgestaan. Hoort ze spreken op den weg! Al hunne woorden ademen het innigste verlangen naar wederoprigting van hun thans door den storm verwoest paradijs. Waar nu het ongeloof, al is het ook op de rondborstigste wijze uitgesproken, door zulk eene gemoedsstemming verzeld wordt, daar mogen wij ons volkomen geregtigd houden, om den twijfelaars voor hunne toekomst het allerbeste te beloven.

II.

Daar gaan onze pelgrims heen. Ziet, daar sluit zich een derde bij hen aan. *Wij* weten wie Hij is. Voor hen zelven moet dit nog verborgen blijven. Nadat de vreemdeling hun de aanleiding gegeven heeft, om Hem de reden hunner treurigheid open te leggen, schudt Hij hen eerst uit hunne sombere droomerij en verdooving wakker, daarmede, dat Hij hen van wege hun ongeloof *onverstandigen en tragen van harte* noemt, en legt hen vervolgens, beginnende van Mozes, al de Oud-Testamentische voorspellingen uit, die van den grooten Toekomstige, van zijn aan wonderen rijk leven op aarde, maar ook van zijn lijden, sterven en opstanding handelen. Nu begint den beide vrienden het hart te branden, ofschoon er bij hen nog geen vermoeden opkomt, wie Hij is, die tot hen spreekt.

Iets dergelijks wordt in den staat des ongeloofs (onder beding dat men enkel tot de ernstigen en nadenkenden onder de twijfelaars behoort) ook nog heden ondervonden. Er komen stille uren van bezinning en inkeer tot zichzelven, waarin eensslags, men weet zelf niet van waar, geheele gedachtenreeksen door onze ziel gaan, die er uitzien als de toespraken van eenen onzigtbaren vriend, die ons van ons ongeloof tot geloof bekeeren wil. Alsdan wordt er in ons gezegd: „Zou het Christendom wel werkelijk een werk of uitvinding der menschen zijn? Het Christendom — deze geestelijke magt, die de wereld zedelijk van gedaante heeft doen veranderen; die het aardrijk vernieuwd, den hemel boven haar ontsloten heeft, en die nog heden doet, wat geene menschelijke wetenschap of kunst vermag; die de woeste volken niet alleen binnen korten tijd van hunne ruwheid losmaakt, maar hen ook werkelijk temt en beschaaft en zeden geeft, ja, ze van leeuwen tot lammeren maakt? Het Christendom — dat den mensch boven zichzelven verheft; dat hem het ideaal eener hoogere beschouwing voorhoudt, zoo als dit nooit in eens menschen hart is opgekomen; dat hem eene heiligheid openbaart, zoo als geen wijze dezer wereld zich nooit, zelfs niet

in den droom, kon voorstellen, en aan welke de uitnemendste persoonlijkheden, die de wereldgeschiedenis gedurende achttien eeuwen op te noemen heeft, hun bestaan en innerlijk leven te danken hebben — kan dat Christendom wel eenen aardschen oorsprong hebben, en uit een menschelijk verstand voortgekomen zijn? En Christus zelf zou slechts mensch geweest zijn? Hij, die onwedersprekelijk zichzelven verklaarde voor dien, die uit den hemel gekomen was? Verzekert ons niet reeds, om de getuigenissen des Bijbels een oogenblik ter zijde te stellen, de overlevering der Joden nog tot op dezen dag, dat Hij juist daarom door hunne vaderen is gekruisigd geworden, omdat Hij zich met God gelijk heeft gesteld? En is het denkbaar, dat men een bloot mensch, reeds door zijne eigene tijdgenooten den glans van wonderkracht en grootheid valschelijk kon toekennen, als waarin bij voorbeeld het vierde Evangelie ons Jezus voorstelt? En dat nu dit Evangelie werkelijk door een der tijdgenooten en der discipelen van Jezus, door Johannes geschreven is, staat immers tegenwoordig buiten alle betwijfeling. En wanneer men zelfs het ondenkbare onderstelt, dat namelijk de wonderen van Jezus waarlijk verdicht zijn, wie onder hen, die Jezus ligchamelijk zagen wandelen, had zulk eene verdichting ooit kunnen gelooven? Dat nu echter duizenden binnen korten tijd, als *ooggetuigen,* werkelijk geloofden, dat de Man uit Nazareth de Eengeborene des Vaders was, en dat zij Hem voor tijd en eeuwigheid als hunnen van God zelf gegeven Zielenbehouder huldigden, is immers eene onbetwistbare waarheid. En kan het geloochend worden, dat Hij zelf met groote bepaaldheid voorspeld heeft, dat Hij met zijne visschers en tollenaren de wereld veroveren, en op de puinhoopen van den ouden tempel een nieuwen tempel bouwen zou van levende steenen, een geestelijken tempel, welks ruimte de gansche wereld zou omvatten? En heeft zich deze voorspelling niet letterlijk vervuld? En nu zijne Opstanding — deze zou niets meer dan een sprookje zijn? Doch waar zou dan de doode gebleven zijn? Want hoe zouden deze grimmige vijanden hebben nagelaten, om ter regter tijd, door het te voorschijn brengen van zijn

bloedig lijk, zijn bij hen zoo gehaat Koningrijk als met éénen slag te verbrijzelen. En zoo het welligt de Apostelen waren, die zijn lijk verborgen, nu, dan hadden deze zich ten hoogste ingenomen gevoeld met eenen doode, die hen op de ergste wijze bedroog; zij hadden alsdan bloed en leven blijmoedig op het spel gezet; de hoogbeschaafde wereld van Griekenland en Rome zouden zij gewonnen hebben, om te dienen onder de banier van eenen Man, die oogenschijnlijk van God zelf als een lasteraar gebrandmerkt geworden was? En Paulus zou dan in zijnen eersten Brief aan de Korinthen (die tegenwoordig toch door niemand meer aan hem als schrijver kan worden onttrokken) luide, zoo als hij doet, hebben kunnen betuigen, dat ieder, wien het geloof te zwaar was, nog oor- en ooggetuigen van de groote gebeurtenis genoeg onder zijne tijdgenooten kon aantreffen, omdat Christus na zijne opstanding op eenmaal aan vijf honderd broeders te gelijk verschenen was, waarvan nog maar enkelen het stof der aarde van hunne voeten hadden geschud? En nu het Beeld der voorspelling bij de Profeten? Is het te miskennen, dat het zich in den persoon van Jezus tot in de kleinste graveerselen heeft verwezenlijkt? En het Goddelijk wereldverlossingsplan — hoe klaar ligt het in de Schriften des Ouden en Nieuwen Verbonds voor ons! Eischte dat niet den dood, maar dan ook tot verzegeling van het nu voltooide verlossingswerk, de wederopstanding en verheerlijking van Hem, die het verheven raadsbesluit Gods tot stand bragt?" Ziet, overwegingen van dezen en dergelijken aard dringen zich ook wel in den toestand des ongeloofs aan ernstig denkende gemoederen op. Onvoorziens, als uit de wolken, schitteren zij, den stralen des bliksems gelijk, hun binnenste door. Het begint innerlijk bij hen te branden. Hunne gedachten komen met elkander in tweestrijd. Hunne zielen bevinden zich in de uiterste opgewektheid en spanning. Het gansche gebouw huns ongeloofs is eenslags in zijne grondvesten geschokt, en zij gevoelen zich van groote vermoedens en verwachtingen doorstroomd. De ondervinding der Emmausgangers vernieuwt zich bij hen. In zulke oogenblikken spreekt de Heer

tot hen door zijnen Geest, ofschoon zij zeker ook zijne nabijheid nog niet vermoeden. Zeker, zij zien zich daardoor nog niet terstond in den toestand van het volle geloof verplaatst, doch voor het minst zien zij dan toch reeds de mogelijkheid in, om zich eenmaal weder met het geloof van harte te kunnen bevrienden.

III.

Ook voor onze Emmausgangers heeft zich onder de verwonderlijke gesprekken van den Onbekende deze verrukkingwekkende mogelijkheid opgedaan. O, hoe hangen zij, geheel gehoor, met zielen van verwachtingen vervuld, aan zijne lippen! Doch ziet, het doel der reis is bereikt. De vriend wil verder gaan. Doch hoe innig, hoe dringend vragen zij: *Blijf met ons, want het is bij den avond, en de dag is gedaald!* In deze woorden is het tijdstip aangewezen, waarin de opgang der Paaschzon over hen en over ieder met zekerheid mag verwacht worden, wanneer het eerst *avond* wordt in ons leven; ja, dan daagt de morgen spoedig, maar ook niet eerder. Doch deze avondschaduwen schemeren reeds rondom ons, wanneer ons een licht opgaat over de onbeduidendheid van ons leven tot hiertoe, en wij de innerlijke ledigheid beginnen te gevoelen, welke alles, wat de aarde ons ooit te bieden had, in ons teruglaat. Wanneer de zucht van Salomo door onzen boezem wordt geslaakt: *IJdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid!* wanneer hetgeen wij eenmaal *genot* genoemd hebben, ons thans zoo arm, en wat wij *eere* noemden, ons thans kinderspeelgoed toeschijnt; wanneer de gedachte ons op verontrustende wijze aangrijpt, dat wij het doel onzes aanzijns ganschelijk gemist hebben, naardien wij ons leven in enkel nietigheden doorbragten; wanneer onze weg altijd meer eenzaam wordt, de zode of zerk reeds onze geliefden dekt, de wereld ons altijd koeler en kouder, vreemder en lediger toeschijnt, en de boom der hope het eene dorre blad na het andere vallen laat, — ja, dan daalde onze dag. En wanneer er dan gedachten der eeuwigheid op schrikwekkende wijze in onze zielen oprijzen, en wij ons genoodzaakt zien, reken-

schap aan onszelven af te leggen over hetgeen wij als blijvend verworven goed en winst uit ons leven tot heden hebben aan te wijzen; wanneer wij onszelven moeten vragen, waarmede wij, wanneer de dood heden of morgen aan onze deur klopt, onze hope op eene genadige uitspraak uit 's Wereldregters mond kunnen gronden, en hoe het toch met ons „lief hebben van God met geheel het harte" en met ons „getrouw zijn in het kleinste als in het grootste" en met onze „hemelschgezindheid" gestaan heeft en nog tegenwoordig staat; wanneer ons eigen geweten ons thans als een onverbiddelijk aanklager van de besliste vervreemdheid van God beschuldigt, en het ons te moede wordt, alsof boven ons al de vensters gesloten worden, door welke nog altijd een straal van hope of troost tot ons binnendrong; wanneer de droefheid over een mislukt leven ons overvalt, waarbij al de wijsheid dezer wereld, welke ons zou willen troosten, enkel in hare algeheele onmagt openbaar wordt, en wanneer eene hartgrondige wanhoop aan alles wat menschelijke toespraak en menschelijke hulp vermag, het hart den noodkreet ontperst: *Ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen van het ligchaam dezes doods?* — ja, dan is het *avond* geworden. En o, wat zou ons dan een vriend zijn, zoo als het Evangelie ons hem voorhoudt en afschetst! Doch ziet, omdat nu de behoeften zijn ontwaakt, die een vriend, zoo als Jezus is, volkomen kan bevredigen; een vriend, die den zondaar vergeving verkondigen, den twijfelaar met heenwijzing op zijne eigene opstanding het eeuwige leven waarborgen kan, die den zwervensmoede de zalige sabbatsrust des hemels tot een volkomen zeker uitzigt geeft, en den naar geest en gemoed verarmden en nooddruftigen reeds hier beneden zulk eene schoone ideale wereld vol ondervinding van bovenaardsche verkwikkingen opent, en den weesgewordenen eene eeuwige wedervereeniging met hunne beweende geliefden te beloven heeft — o, dan is voor het geloof de baan reeds gebroken, en het wordt alsdan het harte ligt, om den Emmausgangers de bede na te stamelen: „Het is bij den avond en de dag is gedaald. Alles verlaat mij, o blijf Gij, die mijne laatste toe-

vlugt zijt, blijf Gij bij mij!" En wanneer gij zoo spreekt, hoe schuchter ook dan nog uw naar troost verlangend gemoed zij, het zal niet lang meer duren, of het tooneel van Emmaus vernieuwt zich bij u. De Heer breekt u alsdan het brood zijner vertroosting, zijns vredes; en deze hemelspijs te smaken en, van het licht der Paaschzon bestraald, zalig te juichen: „Jezus leeft en ik met Hem!" zal wel eene zelfde zaak zijn. Geschiede dit met ons allen door Gods genade, en spreke de opgestane Levensvorst zijn Ja en Amen, wanneer wij met den dichter bidden:

Laat ik, o Heer! die U belij,
Ook één van uw disciplen wezen,
En openbaar U ook aan mij,
Als uit den dood voor mij verrezen.
Spreek ook tot mij den vredegroet,
Die, vrucht van uw verzoenend bloed,
Uw blijdschap uitstort in 't gemoed,
En mij voortaan niet meer doet vreezen,
Ja, wees mijn zielebruidegom,
En doe uw Geest mij roepen: *Kom!*

Amen.

VIII.

DE VREDEVORST IN DE VERGADERING DER DISCIPELEN.

Wij hooren den koninklijken zanger in den 55sten Psalm het 7de vers de begeerte uitstorten: *Och, dat mij iemand vleugelen als eener duive gave; ik zou henenvliegen, waar ik blijven mogt!* Niet waar, deze woorden klinken ons verwonderlijk aandoenlijk tegen, en wekken in onze ziele gelijksoortige gewaarwordingen, als in dien tijd het hart van den zanger bewogen. Het verlangen om uit de enge grenzen dezer wereld, met hare onvolkomenheden, in hoogere, ruimere sferen verplaatst te worden, is den mensch aangeboren. Wel kan de zorg voor de *lagere* en zelfs *lage* dingen des levens, dit verlangen schijnbaar uitdooven, en ook daar, waar men nog niet zoo diep gezonken is, is het mogelijk, dat het dikwijls lang rust of sluimert. Opmerkelijk is het echter, dat het gewoonlijk allereerst daar weder bij ons ontwaakt, waar de aardsche schepping het schoonste, beminnelijkste en verhevenste wat zij heeft, ons voor oogen stelt. Zoo wandelen wij, bij voorbeeld, op de plegtig stille hoogte van een gebergte, of wij staan verdiept in de aanschouwing van eenen majestueusen op- of ondergang der zon; wij gevoelen ons omwaaid door den scheppenden adem van God, in de heerlijkheid eener bloeijende lente-natuur, of wij laten den ontvonkten blik weiden door het heir der van verre vonkelende starren, en ziet, daar rijst, eer wij er op verdacht zijn, zacht en als van zelve ook uit ons binnenste de begeerte op: *Och, dat mij iemand vleugelen als eener duive gave!* Het gebeurt soms,

als zagen wij in al het schoone, dat ons omringt, slechts den weerschijn doorschemeren van eene nog ongelijk grootere heerlijkheid, waarvan wij echter door eene onmetelijke tusschenruimte gescheiden zijn. Ja, er vermengt zich met de flaauwe herinnering aan het verloren paradijs soms het voorgevoel, dat hetzelve, ofschoon ook voor eenen tijd aan ons onttrokken, toch daarom niet voor altijd voor ons verdwenen zij. Wij vermoeden het bestaan eener ideale wereld, en gevoelen dat zij het is, voor welke wij geschapen en geboren zijn. Vurig verlangende, als met een: „Och, dat mij iemand vleugelen gave!" strekt de ziele zich er naar uit, en zou zoo gaarne alle grenzen willen doorbreken, om zich op te heffen, het gebied der hemelsche dingen in te treden, en met deze dingen in het licht van het aangezigt Gods, de oplossing aller raadsels, de ontzegeling aller verborgenheden te aanschouwen. Welnu, voor de kinderen Gods is zulk eene toekomstige volkomene vervulling voor dit hun diep, innig en sterk verlangen met zekerheid tot uitzigt gegeven. Hun zullen deze duivenvleugelen gegeven worden, ja, de hemel zal zich tot de aarde neigen en zich met haar tot ééne wereld zamensmelten. En wanneer nu ooit een teeder en liefelijk voorbeeld van deze het vurigst verlangen waardige toekomst, op aarde gegeven is, dan is het zeker in de *veertig dagen*, waarin de weder van den dood tot het nieuwe leven opgestane Levensvorst weder in hemelsche verheerlijking met zijne discipelen verkeerde. In dezen schoonen tijd, waarin men, niet zonder grond, ook eene afschaduwing van het voltooide Godsrijk op aarde, zoo als de profetie het ons te verwachten geeft, gezien heeft, keeren wij thans in den geest terug. En wie zou er niet gaarne verwijlen, waar reeds nu het:

> Och, dat ik englenvleuglen had, —
> Ik vloog naar d' eeuwge vredestad!

voor oogenblikken in ons tot zwijgen kon worden gebragt, omdat het ons daar zoo te moede is, als had de behoefte, waaruit dit verlangen geboren werd, reeds zijne volle bevrediging gevonden.

MARKUS 16: 14. LUKAS 24: 36—48. JOHANNES 20: 19, 20.

Als het dan avond was, op denzelfden eersten dag der week, en als de deuren gesloten waren, waren de discipelen vergaderd om de vreeze der Joden. En als zij aanzaten, en van deze dingen spraken, stond Jezus zelf in het midden van hen, en zeide tot hen: *Vrede zij ulieden!* En zij verschrikt en zeer bevreesd geworden zijnde, meenden dat zij een geest zagen. En Hij verweet hun hunne ongeloovigheid en hardigheid des harten, omdat zij niet geloofd hadden degenen, die Hem gezien hadden, nadat Hij opgestaan was. En Hij zeide tot hen: *Wat zijt gij ontroerd? En waarom klimmen zulke overleggingen in uwe harten. Ziet mijne handen en mijne voeten, want Ik ben het zelf. Tast mij aan en ziet, want een geest heeft geen vleesch en beenen, gelijk gij ziet, dat Ik heb.* En dit gezegd hebbende, toonde Hij hun zijne handen en voeten en zijne zijde. De discipelen dan werden verblijd, toen zij den Heere zagen. En toen zij het van blijdschap nog niet geloofden en zich verwonderden, zeide Hij tot hen: *Hebt gij hier iets om te eten?* En zij gaven Hem een stuk van een gebraden visch en van honigraten. En Hij nam het en at het voor hunne oogen. En Hij zeide tot hen: *Dit zijn de woorden, die Ik tot u sprak, toen Ik nog met u was, dat het alles moest vervuld worden wat van Mij geschreven is in de wet van Mozes en de Profeten en de Psalmen.* Toen opende Hij hun verstand, opdat zij de Schriften verstonden. En Hij zeide tot hen: *Alzoo is er geschreven, en alzoo moest de Christus lijden, en van de dooden opstaan ten derden dage, en in zijnen naam gepredikt worden bekeering en vergeving der zonden onder alle volken, beginnende van Jeruzalem, en gij zijt getuigen van deze dingen.*

Het is eene gebeurtenis van de hoogste beteekenis, voor welke wij ons heden gesteld zien. De kroon der gezamenlijke openbaringen van den Heer op den Opstandingsdag; de eerste eigenlijke Paaschviering van den verlosten discipelenkring; de vereeniging aller enkele stralen, die het wonder van den derden dag tot nu toe in den nacht der wereld heeft geworpen, tot één brandpunt, onder welks magtigen invloed het Paaschgeloof der kleine kudde eene beteekenisvolle schrede tot zijnen vollen wasdom vooruitging. Treden

wij met onze beschouwing tot de inhoudrijke gebeurtenis, en vestigen wij onzen blik:

I. op de Paaschgroete van den Opgestanen Heer;
II. op de wijze zijner verschijning en openbaring van zichzelven, en
III. op zijne Paaschgetuigenis.

De Geest des Heeren lichte met zijnen Geest ons voor, en kroone ons woord met eenen blijvenden zegen!

I.

Wij treden in gindsche late avondvergadering terug, werwaarts wij de beide Emmausgangers vergezeld hebben. Daar vinden wij de discipelen en discipelinnen in druk gesprek bij elkander. Ook de late avond doet hen nog niet aan heengaan denken. Reeds schemert de Paaschdag magtig boven hunne hoofden, doch de volle zon brak voor velen nog niet door al de nevelen der twijfeling en der kleinmoedigheid heen. Wel heerschte in den innig verbonden kring reeds de vreugde, doch zij was nog niet volledig, maar door menigerlei vrees en zorg getemperd. Immers de broeders, welke zulk eene blijde boodschap overbragten, konden zich bedrogen of verzien hebben. En zoo niet, hoe was het dan mogelijk, dat de Opgestane niet verder verschenen was, en hen allen over zijnen persoon en over hunne eigene toekomst in het duistere en onzekere liet? Wie stond hen bovendien borg, dat niet de Joden, uit vrees, dat zij (de discipelen) het volk desniettegenstaande wilden doen gelooven, dat hun Meester werkelijk uit het graf gekomen was, hen onvoorziens overvallen, en in hunne personen het pas ontkiemde zaad van het jeugdig Christusrijk van de aarde uitroeijen zouden? Dat het denkbeeld van de mogelijkheid hiervan hen reeds bevreesd maakte, daarvan getuigen de goed geslotene deuren, achter welke wij hen bijeenvergaderd aantreffen.

Welk eene onaangename en treurige zaak is toch de vrees! Als een stuk lood hangt zij aan onze werkkracht, en bederft ons, als een in het verborgene vernielende worm alles, wat wij ons geluk, onze vreugde en onze vrede noemen. Zij maakt ons den blaauwen hemel graauw, en verdikt ons de lucht, die ons omgeeft, zoodat ons het ademen zwaar wordt. Zij nagelt ons aan het kruis van een innerlijk diep zelfmishagen, en doodt bij den mensch, die zich in zichzelven terugtrekt, met zijne opgeruimdheid en vreugde te gelijk ook zijne liefde. En is deze onzalige moordenaresse onzer blijdschap niet het natuurlijk erfstuk van ons allen? Ja, zij ligt van onze geboorte af in onzer aller boezem. Zij kan slapen, maar het ruischen van een blad is genoegzaam om haar wakker te maken. Als een ligtslapende leeuw is zij bij een iegelijk onzer, en de moedigste der helden zal niet kunnen beweren, dat hij dat ondier in het geheel niet kent. Men denke slechts aan de magtige hoeveelheid van duister bijgeloof, welke ons nog zelfs in onze beschaafde wereld tegenkomt; aan het spoken zien, waarvan slechts weinigen vrij zijn; aan het kiezen van bepaalde dagen voor het een of ander wat men ondernemen wil; aan de afgoderij, die er met op de borst of aan de hand gedragen wordende behoedmiddelen en beschermteekenen en tooverachtige bezweerformulieren gedreven wordt; aan het gewigt hechten aan honderderlei zoogenaamde op zichzelve onbeduidende voorteekenen. Van waar heeft dit alles zijnen oorsprong? De vrees, deze beklagelijke algemeene eigenschap onzer gevallene menschelijke natuur bragt alle deze dingen voort.

Hoe waar spreekt Job, wanneer hij zegt: *Heeft niet de mensch een strijd op aarde, en zijn zijne dagen niet als de dagen des daglooners?* En hoe waar zegt Paulus: *Van buiten strijd, van binnen vrees!* Beschouw den mensch! Is hij niet als iemand, die overal zulke tegen hem gezworen magten vermoedt, voor welke hij zich te behoeden, tegen welke hij zich te wapenen heeft? Nu ziet hij zich met het verlies zijner have bedreigd; dan vreest hij eene benadeeling zijner gezondheid; dan weder is het het verlies van de gunst eens

hooggeplaatsten beschermers, die hem doet beven; en dan weder vreest hij voor de verbreking van dierbare liefde- en vriendschapsbanden. En wanneer deze of dergelijke dingen hem de rust niet ontnemen, dan verschrikt hem de onophoudelijke vleugelenslag van den tijd, of de opmerking van de vergankelijkheid aller aardsche dingen; het gevoel van den met stormvlugt naderenden ouderdom, en achter dezen de op hem loerende duistere gestalte van den koning der verschrikking, van den onvermijdelijken engel des doods. Daarbij fluistert zijn geweten hem, meer dan hem lief is, woorden toe van een toekomstig oordeel, en hoezeer hij er gedurig op uit zij, om hem het stilzwijgen op te leggen, het gelukt hem niet. Het lastig monster in het diepste en innigste zijns boezems is onbedwingbaar en spot met alle kunsten van omkooping en betoovering. Zoo bevindt de arme Adamszoon zich overal en altijd als op de vlugt, en het zal niemand verwonderen, dat hij niet gaarne met zichzelven alleen, maar er altijd op bedacht is, om in den stroom der verstrooijing zichzelven te ontwijken, te vergeten, te verliezen. En schoon dit ook gedurende oogenblikken moge gelukken, de vrees — deze duistere kwelgeest! — breekt toch weder door, maakt zich toch altijd weder baan, en zijne magt neemt enkel af in die mate, waarmede de mensch grondiger van de leugen genezen wordt en meer voorwaarts dringt in het licht der waarheid.

In welk eene mate en omvang de vrees in onze dagen de gemoederen der menschen beheerscht, behoef ik naauwelijks te herinneren. Hoe dikwijls hoort men met bekommerde houding zeggen: „Waar zal het toch heen? Wat zullen ons deze of die onweerswolken, die onzen horizon bedekken, aanbrengen?" Zeker, het ontbreekt tegenwoordig onder ons niet aan dezulken, die zich den discipelen achter gindsche toegesloten kamerdeuren ten minste aan deze eene zijde meer verwant gevoelen dan vroeger, en die opregter dan ooit hen zouden willen benijden van wege den groet, die plotseling door hunne avondvergadering klonk, en in een oogenblik al hun angst wegnam en al hunne bezorgdheid in de zuiverste verrukking oploste.

Welk een groet? Hoort het! Terwijl de discipelen altijd weder op nieuw met grooter opgewektheid de gebeurtenissen van den dag bespreken, twijfelingen opperende en weder opheffende, hunne bekommeringen aan elkander mededeelende, maar ook weder hunne verwachtingen niet verbergende, klinkt op eens in hun midden, op den hun welbekenden hartdoordringenden toon, een luid: *Vrede zij ulieden!* En in de plaats van den bruisenden storm der gesprekken treedt terstond de plegtigste stilte. De discipelen zien elkander roerloos aan. Wie staat daar vóór hen? Mogen zij hunne oogen wel gelooven? Ja, Hij is het. Wie schetst hunne vrolijke verbazing? Hij zelf, de Meester, die dood was en weder leeft, staat daar in hun midden. *Vrede!* is zijn eerste groet. *Vrede!* liefelijk bezielende, zaligheid schenkende klank! Wat is vrede? Het is stilte in de diepste diepte van ons hart, niet in sluimerenden of slapenden, maar in wakenden toestand; het is eene heldere opgeruimde stemming, niet bij de bloote mogelijkheid van een dreigend gevaar, maar in het aangezigt van het werkelijk voorhanden gevaar; het is de diepe harmonie der ziele, niet enkel op den zonnigen dag, maar ook wanneer het rondom ons stormt en onweert.

Doch woont deze vrede in het dal des verdriets en der tranen? De Heere zij er voor geprezen; hij was er wel uit verbannen, maar hij is tot ons teruggekeerd. Uit meer dan eene verschijning in de geschiedenis van het Goddelijk Koningrijk op aarde waait zijn adem ons tegen; uit meer dan een sterfelijken mond klinkt ons welluidend en bezadigend zijne uitspraak te gemoet. Zeker baat ons tot dezen vrede geene wijsheid naar het vleesch. Door geene menschelijke inspanning van krachten kunt gij hem u verwerven; geen aardsch tooverwoord bezweert hem voor u en roept hem voor u op. Er is slechts Een, die hem u niet alleen toe te wenschen, maar ook werkelijk aan te bieden en te geven heeft. Ziet den ginds Verschijnende, die met een eenig woord oogenblikkelijk alle vrees en twijfeling doet verdwijnen. Kent gij Hem? O gelooft het, Hij is de Vredevorst. Vraagt gij,

waardoor Hij het geworden is? Zoo geeft slechts acht op Hem en op hetgene Hij doet. Hij trad ditmaal binnen, niet om het den zijnen te verkondigen, maar om het aan hunne zinnelijke aanschouwing te bewijzen, dat Hij hun Heer en Zaligmaker was.

II.

De discipelen zien den Heer voor zich staan. Doch — zoo vermeldt de geschiedenis van de meesten hunner — *zij verschrikt en zeer bevreesd geworden zijnde, meenden dat zij een geest zagen.* Zij hielden Hem in het eerste oogenblik voor eene verschijning uit de andere wereld, die slechts voorbijgaande de menschelijke gedaante als middel van openbaring had aangenomen. Het schijnt dus wel buiten allen twijfel te zijn, dat de Heer zonder voorafgaande opening der deur tot hen binnengetreden is. Zeker zijn ook geloovige Schriftuitleggers van gevoelen, dat Johannes de opmerking, dat Jezus binnentrad, terwijl de deuren gesloten waren, alleen gemaakt hebbe tot bevestiging van zijn gezegde, dat de discipelen in groote vrees bij elkander waren; zij meenen, dat de Heer op zijn aankloppen en zijn roepen om binnengelaten te worden, misschien door een der Emmausgangers, de deur geopend is geworden. Volgens de beteekenis der woorden echter, wijst het Evangelisch verhaal onmiskenbaar op een wonder, en dit komt ook geheel overeen met de eigenaardige wijze, waarop Hij doorgaans na zijne opstanding pleeg te verschijnen. Zeker onttrekt zich zijne aan de wetten en grenzen van tijd en ruimte niet meer onderworpene, maar den wil en wenk des geestes onbepaald gehoorzame ligchamelijkheid ten eenenmale aan onzen tegenwoordigen, aardschmenschelijken kring van begrippen. Doch bij hoe vele dingen is dit het geval, en om deze reden hun bestaan te ontkennen, zou wel de grootste dwaasheid mogen heeten.

De Heer begint zijne zelfopenbaring, juist zoo als bij de Emmausgangers, met een woord van ernstige bestraffing. Hij verwijt zijnen discipelen hun ongeloof en de hardigheid

van hunne harten, omdat zij hen niet geloofd hebben, die Hem als opgestaan gezien hadden, en Hij zeide tot hen: *Wat zijt gij ontroerd, en waarom komen zulke overleggingen in uwe harten?* Deze vraag, dit *Waarom zijt gij aldus?* hadden zij verdiend. Na alles wat zij gedurende den geheelen dag gehoord en beleefd hadden, was hunne twijfeling volkomen onbillijk en onvoegzaam. Een woord van bestraffing met beslistheid en met de kracht eener diepe en levendige overtuiging uitgesproken, is ook thans nog in den regel veel meer geschikt, om twijfelaars aan de Evangelische waarheid van hunne kleingeloovigheid te genezen, dan het zich inlaten op toegevende en bemiddelende wijze met het weefsel hunner bedenkingen en bezwaren, waarin zij niet zelden zichzelven behagen. De uit de innerlijke persoonlijkheid van den prediker in de gemeente om zoo te spreken elektriek uitschietende vonk des geloofs zal meestal eerder geloof en bekeering werken, dan de kunstigste bewijsvoeringen en de fijnste verdedigingsredenen. Immers ook de Apostelen hebben bij hunne zendelingswerkzaamheden den meest beslissenden invloed uitgeoefend door de onwillekeurige uitingen van hunne hooge bevreemding en van hunnen heiligen liefdetoorn over de verblinding van hen, die hunne getuigenissen hooren en toch in hun ongeloof volharden konden. Ieder gevoelde het daardoor, dat deze herauten van Christus geheel en al en op de innigste wijze doordrongen waren van de waarheid van datgene, wat zij verkondigden, en voor dit gevoel begonnen de sterkste verschansingen te wankelen en te bezwijken, die tot hiertoe het Evangelie, waarvan de Apostelen getuigen waren, den toegang belemmerden.

Zeker heeft ook het beslissende *Waarom klimmen zulke overleggingen in uwe harten?* in den kring der discipelen zijne heilzame werking niet gemist, en hen ten minste van de gedachte aan eene bloote geestverschijning spoedig genezen. Vriendelijk, als altijd, laat zich de Heer echter tot hen, die immers in eene wereld als deze, waarin zij op eens verplaatst werden, niet gewoon waren, nog verder neder, en zeide, terwijl Hij den verbaasden discipelen zijne handen tot betasting

toereikt en op de lidteekenen zijner voeten en zijner zijde wijst: *Ik ben het zelf. Tast Mij aan en ziet, want een geest heeft geen vleesch en beenen, gelijk gij ziet, dat Ik heb.* Duidelijk geeft de Heer hiermede, al is het ook niet regtstreeks, de mogelijkheid der intrede van reeds afgescheidene personen uit de afgescheidenheid in de tegenwoordigheid toe, anders zou Hij hebben moeten zeggen: „Geestverschijningen behooren tot het gebied der inbeelding." Hiermede had Hij dan ook de verschijning van den gestorven Samuel aan Saul, zoowel als die der beide profeten Mozes en Elia op den berg Thabor, tot het gebied der misleidingen verwezen. Het oogmerk van den Heer was voornamelijk, om de discipelen te overtuigen, dat Hij niet maar in een voor het oogenblik aangenomen schijnhulsel, maar in dezelfde ligchamelijkheid, waarin men Hem in het graf legde, voor hen stond. Zijne opstanding moest den zijnen hunne toekomstige opstanding aanschouwelijk maken en waarborgen, en zoo kwam natuurlijk alles daarop aan, dat de werkelijkheid van zijne opstanding boven alle verdenking verheven werd. Zeker dringen zich ook hier, en nog sterker daar waar wij den Opgestane zelfs spijze zien nemen, op nieuw al die vragen naar de natuur en gesteldheid van een verheerlijkt ligchaam aan ons op; vragen, die in de tegenwoordige tijdsbedeeling wel nooit eene bevredigende oplossing zullen vinden, namelijk deze: Heeft zulk een ligchaam nog werkelijk vleesch en been? Of laat de Heer met deze wijze van uitdrukking zich tot ons menschelijk bevattingsvermogen neder? Heeft het verheerlijkte ligchaam vleesch en been, werkelijk op die wijze, dat zij door nog niet verheerlijkte zintuigen niet enkel gezien, maar ook betast worden kunnen? Kan zulk een ligchaam, gelijk het onze, aardsche spijze tot zich nemen? En wanneer dit geschiedt, moet dan de genoten spijs niet eene verandering ondergaan, die wij niet kennen? Of was in het oogenblik, waarin de Heere Christus in den kring zijner discipelen verscheen, de verheerlijking zijns ligchaams nog maar eene *wordende*, eene zich ontwikkelende verheerlijking, en hebben wij ons haar eerst op den Hemelvaartsdag als eene geheel

voltooide verheerlijking voor te stellen? Mijne Beminden! wij staan hier tegenover geheimen, die een sterveling nimmer tot op den grond vermag te peilen. Doch verontrusten wij ons daar niet over. Van hoe menige verschijning reeds in deze tegenwoordige aardsche schepping moet ook de scherpzinnigste natuurkundige onverholen zeggen: „Het feit is onbetwistbaar, maar de verklaring of het begrip er van onttrekt zich volstrekt aan onze voorstellingen." En hoe zou het dan niet waar zijn, dat de onzigtbare kring, tot welken de uit den dood tot het leven wedergeborenen behooren, voor ons niet alleen gelijksoortige, maar zelfs nog ongelijk grootere raadsels en geheimen in zich bevatten zou? Laat ons geduld hebben, eenmaal zullen wij alle bedekselen weggenomen, alle tegenstrijdigheden opgelost en de verborgenheden Gods met aanbiddende bewondering in hunne diepste diepten voor ons ontsloten zien.

Zoodra de discipelen ginds te Jeruzalem, in de handen en voeten en de zijde des Heeren de lidteekenen zijner vroegere wonden zien, geven zij ook plaats aan het geloof, dat dezelfde Meester voor hen staat, die nog kortelings met hen omwandelde. En toch wil hun geloof ook nu nog weder aan het wankelen gaan, en dat wel ditmaal, zoo als de geschiedenis vermeldt, van *blijdschap*. Het kan ons niet moeijelijk zijn, om ons in hunne gemoedsstemming te verplaatsen. Immers, wanneer Christus als den Overwinnaar des doods werkelijk leefde, welke grootsche en onuitsprekelijk zalige gevolgen moesten dan niet uit deze waarheid voortvloeijen! Alsdan zagen immers de tot nu toe bekommerde discipelen en discipelinnen als met éénen slag een paradijs des vredes en der hope voor zich ontsloten, voor hetwelk zij het eenmaal in Adam verlorene voor altijd konden vergeten. Alsdan was de zaligheid, die hun ten deele was gevallen, bijna te groot. Zij moesten dan denken: „Voor ons arme zondaren zulk eene volheid van genade? Onmogelijk!" Het was inderdaad eene valsche beschaamdheid, welke geene aanspraken maken wilde, die bij de discipelen nog altijd het geloof moeijelijk maakte. Het in zich zelve waar, al te waar gevoel van hunne persoon-

lijke onwaardigheid moest hun den rijkdom der Goddelijke barmhartigheid niet verdonkerd hebben. Wil de groote God nu eenmaal genade voor regt laten gaan, zoo is het te verwachten, dat Hij dit in eene alles te boven gaande mate doen zal. Immers, zoo Hij zijne weldaden ons naar onze verdienste zou toemeten, wat zouden wij ontvangen? Niet het allerminste. Wij mogen echter op *alles*, en op het hoogste rekenen, wanneer Hij besloten heeft, zijne vrije liefde te laten heerschen.

Het doet den Heer leed met betrekking tot deze nog altijd kleinmoedige en beschaamde discipelen, en Hij zeide daarom tot hen: *Hebt gij hier iets om te eten?* Zij reiken Hem op zijne vraag een stuk gebraden visch en een stuk honigraat toe, en Hij neemt het van hen, eet het voor hunne oogen, en nu is er zeker aan de ligchamelijke tegenwoordigheid van den Meester niet meer te twijfelen. Johannes berigt: *De discipelen dan werden verblijd, als zij den Heere zagen.* Ja, nu eerst was *hun* Paaschfeest met vol klokkenspel ingeluid; zij gevoelden zich zelven als uit den dood opgestaan. Eene onuitsprekelijk zalige vreugde breidde zich uit in hunne harten, en met opgewekter gewaarwordingen nog, als Petrus eenmaal op den berg Thabor, zouden zij zich allen wel in den uitroep hebben willen vereenigen: *„Het is goed dat wij hier zijn. Laat ons hier tabernakelen maken!"* In hoe ver zij nu reeds vermoedden, in welke verborgene betrekking de vredegroet des Meesters met zijne hun voorgehouden lidteekenen der wonden stond, is moeijelijk te zeggen. Welligt zagen zij voor het oogenblik in die lidteekenen naauwelijks iets meer dan de teekenen zijner zegepraal over den laatsten vijand, den koning der verschrikking. Later hebben zij van de lidteekenen huns Verlossers hooger leeren denken, en in dezelve tegelijk de onderpanden en zegels der voor hen volbragte verzoening, en dus ook de eigenlijke bron en het uitgangspunt van al hunnen vrede erkend.

III.

Hoort eindelijk het Paaschgetuigenis, dat de Heer in de avondvergadering der discipelen aflegt. Het bevat slechts weinige maar hoogst beteekenisvolle woorden: *Dit zijn de woorden, die Ik tot u sprak, toen Ik nog met u was.* Hij wijst hiermede zijne aardsche werkzaamheid aan, als eene thans geëindigde, en zijne taak in hoedanigheid van „Knecht Gods" als vervuld. *Namelijk* — zoo gaat Hij voort — *dat het alles moest vervuld worden wat van Mij geschreven is in de wet van Mozes en de Profeten en de Psalmen.* Merkt op, hoe Hij met deze drie benamingen, waarin ook (in Mozes en de Profeten) de historische boeken, en de Salomonische schriften met Job (in de Psalmen) begrepen zijn, de geheel Oud-Testamentische Schrift omvat, zoo als zij ook nog heden voor ons ligt, en hoe Hij haar het zegel eener onbedriegelijke Goddelijke openbaring indrukt. Hoe kan men nu nog loochenen willen, dat deze heilige boekrol werkelijk voorspellingen bevat, wanneer men den Heer der heerlijkheid niet enkel van dweeperij, maar ook van leugen, ja zelfs van het grootste bedrog niet wil beschuldigen. Ach, dat ook nog in onze dagen hier en daar zelfs geloovige Godgeleerden van den geest des afvals zich zoodanig laten medeslepen, dat ook zij zich niet schamen de Goddelijke voorspellingen in de Schrift tot bloot menschelijke vermoedens en voorgevoelens te verzwakken, en daarmede den persoonlijken en levenden God tot een stommen afgod te maken. O, wat behoeven wij verder getuigenis, dat die vreeselijke dag reeds begint aan de kimmen te schemeren, waarvan de Heiland gezegd heeft, dat, indien het mogelijk ware, ook de uitverkorenen alsdan zouden verleid worden. *Ons*, zoo wil ik hopen, blijft Christus het gezag, dat, al wat zich op aarde ook als zoodanig opwerpen of geldig maken wil, hemel hoog te boven gaat. De Schrift, die den stempel van Gods getuigenis der waarheid op het voorhoofd draagt, spot met al de feilenaanwijzingen van eene kortzigtige menschelijke oordeelkunde en eene valschelijk genoemde kunst, wetenschap of vleeschelijke wijsheid. Zeker is *dwalen* menschelijk, maar nooit en nimmer

dwaalt hij, die *Hem* naspreekt, die gezegd heeft: *Ik ben de Waarheid.*

Toen opende Hij hun verstand, opdat zij de Schriften verstonden. Hij vergenoegde zich niet om hun de Schrift te ontsluiten, maar Hij ontsloot ook te gelijker tijd hun verstand en hart voor de Schrift, en baande deze een geopenden weg tot hun hart. En wat is het, dat Hij uit de rijke schatkamer des Goddelijken Woords hun voorhoudt? Wat is over het geheel genomen de inhoud zijner laatste toespraken aan de zijnen? Naar de meening, die sommigen van het doel van Jezus zending voorstaan, moesten zij bestaan in voorschriften van deugd en aanwijzingen tot een heilig leven. Doch nergens hooren wij Hem na zijne opstanding tot zijne discipelen zeggen: „Houdt wat Ik u geboden heb en volgt mijne voetstappen na." Maar altijd vinden wij Hem, gelijk ook nu in onzen tekst, bezig om hun uit de profetische schriften te bewijzen, dat het niet anders dan Gods oogmerk en raad was, dat Hij leed en dat Hij stierf, en, zoo als algemeen bekend is, wijzen al de Oud-Testamentische plaatsen, die van het lijden des toekomstigen Messias spreken, daarop als een middelaars-, plaatsvervangend en verzoenend lijden. Nergens predikte Jezus gedurende de veertig dagen van de zedeleer of van de wet; wel echter, zoo dikwijls Hij in het midden der discipelen optreedt, wees Hij hun aan, door hun met nadruk zijnen vredegroet te geven, dat zij voortaan met een vrij en onbezwaard geweten voor God mogen verschijnen, daar de verzoening thans volbragt is. Nergens beveelt Hij zijne Apostelen, dat zij nu moesten uitgaan in de geheele wereld, om de volken zijn deugdenbeeld voor oogen te schilderen, en hen daardoor tot eene zedelijke geestdrift te ontvlammen, opdat zij zich den hemel waardig maken zouden; maar wel hooren wij Hem zeggen: *Predikt bekeering en vergeving der zonden onder al de volken, beginnende van Jeruzalem.* Nergens maakt Hij de belofte van zedelijk godsdienstige zelfveredeling tot eerste voorwaarde van de intrede in het koningrijk der hemelen, maar plaatst Hij de inwijdingsplegtigheid van dit koningrijk in den heiligen doop, welke dezulken, die hem boetvaardig ontvangen,

de vergeving der zonden, niet als loon voor nog te volbrengen goede werken, tot uitzigt geeft, maar terstond als het onderpand en als de noodzakelijke voorwaarde van alle goede werken, en dat wel *om niet,* zonder prijs. Zoo stelt de opgestane Heer overal zijne waardigheid als Middelaar, Verzoener en Vredevorst op den voorgrond, ten einde iederen twijfel weg te nemen van de waarheid, dat de zaligmakende betrekking tot Hem niet daarmede begint, dat men Hem tot *voorbeeld* kiest, maar daarmede, dat men Hem als Zaligmaker der wereld omhelst en gelooft. Eerst moet men in Hem verzoend zijn, en dan in zijn heilig en beminnelijk beeld verheerlijkt worden. Eerst moet Hij onze Hoogepriester en Middelaar en dan ons voorbeeld en onze leidstar zijn. Dit is de orde des heils, en haar om te keeren, is Gods verlossingsplan te willen veranderen. De ondervinding van de genade Gods in Christus Jezus maakt eerst de heiligmaking mogelijk, omdat aan de liefde Gods, die in ons hart is ingestort, de wederliefde zich ontvonkt, welke de vervulling der wet is. De discipelen moesten de getuigen van *deze* waarheid zijn, en ze zijn het geworden. Wat is hun geheel Evangelie anders dan de getuigenis van het door Christus volbragte werk der verlossing en van de regtvaardigmaking des zondaars uit genade door het geloof alleen en zonder eenige de minste verdienste of het minste toedoen van onze zijde?

Och, dat ook wij door dit Evangelie regt verblijd werden! De vredegroet van den Paaschkoning wordt nog heden in geheel de wereld gehoord, maar zij is meestal eene verloren stem, op welke niemand meer acht geeft, ofschoon de wereld nimmer armer aan vrede was dan juist nu. Ach, de *leugen* sluit haar oor en hart. Men bedekt het voor zich zelven opzettelijk, en tegen beter weten en geweten aan, dat de zonde in al hare verschijnselen en vormen een vloekwaardige en gehate gruwel is voor God, en dat God de Heer een heilig en regtvaardig Regter is, en dat de Apostel waarheid spreekt, wanneer hij zegt: *Het is den mensch gezet eenmaal te sterven, en* DAARNA HET OORDEEL. Geene beneveling van haren scherpen blik, zoo als sommigen in hunnen waan meenen, maar

eene zuivering en opscherping van haar oordeel behoeft de tegenwoordige wereld, om te erkennen, dat het heil alleen in Christus is. De meest behartigingswaardige raad voor het geslacht van onzen tijd is die, welke aan de gemeente van Laodicea gegeven werd: *Zalft uwe oogen met oogenzalf, opdat gij zien moogt*, en het aanbevelingswaardigste gebed voor haar is dat van David: *Voer mijne ziele uit de gevangenis, om uwen naam te loven!* O bid aldus, gij allen, die nog niet gelooft, en verleene Hij u uit genade om spoedig, zeer spoedig met vol vertrouwen te kunnen instemmen met Luther's Paasch-en Overwinningswoord:

Gij hebt het alles in uw hand,
En niets is voor uw magt bestand.
Gij wildet 't eeuwig leven
Al uw disciplen geven: —
Wij doen de hel nu beven.

Amen.

IX.

THOMAS.

De Heere weegt de geesten. Zoo magtig bewegend dit woord van Salomo aan de eene zijde op ons werken moet, zoo vertroostend en bemoedigend is het aan den anderen kant. Roemt er toch niet op, dat het u gelukt is, u der wereld aan te bevelen en in hare gunst te staan. De toejuiching der wereld is volstrekt geen gewisse maatstaf voor uwe wezenlijke waardij. Het kan zijn, dat men u hier beneden met eerekransen bedekt, terwijl het daarboven van u heet: *gewogen en te ligt bevonden.* Maar ook omgekeerd kan het gebeuren, dat terwijl de wereld de hardste oordeelen over u velt, van den hemel af u ten gunste het bevel uitgaat: *Tast mijn oogappel niet aan.* Het regterlijk oog van God, door geene uitwendige gedaante-aanneming van den mensch te misleiden, dringt beproevend tot op den diepsten grond en kern zijns wezens, en zoo kan het gebeuren, dat ten spijt van eene veroordeelende wereld, een diepgevallen David als een man naar Gods hart, en een schandelijk verloochenende Petrus als een voorwerp der teederste liefde Gods aangenomen en geprezen wordt, terwijl een ander, die in den straalkrans eens heiligen daar heenwandelt, als een „gepleisterd graf", door God gebrandmerkt en verworpen wordt. En daar nu het geval kan plaats hebben, dat een nog veelvuldig struikelende in de oogen Gods hooger geldt, dan menigeen, die uitwendig in aanhoudende

onberispelijkheid den weg der geboden bewandelt, zoo is het ook niet gezegd, dat overal in het oordeel Gods de in belijdenis getrouwe boven den twijfelaar, ja zelfs de geloovige boven den nog met het ongeloof zijns harten worstelenden mensch de voorkeur heeft.

Wij ontmoeten heden eene sterke uiting des ongeloofs, doch vinden te gelijk eene gewenschte aanleiding, om het troostrijke aan te wijzen van de waarheid, „ dat God de geesten weegt," en dat Gods weegschaal eene andere is, dan die der kortzigtige en meest naar den schijn oordeelende kinderen der menschen.

JOHANNES 20: 24—29.

En Thomas, een van de twaalven, gezegd Didymus, was met hen niet, toen Jezus daar kwam. De andere discipelen dan zeiden tot hem: *Wij hebben den Heere gezien.* Doch hij zeide tot hen: *Indien ik in zijne handen niet zie het teeken der nagelen, en mijn vinger steke in het teeken der nagelen, en steke mijne hand in zijne zijde, ik zal geenszins gelooven.* En na acht dagen waren zijne discipelen wederom binnen, en Thomas met hen; en Jezus kwam, als de deuren gesloten waren, en stond in het midden, en zeide: *Vrede zij ulieden!* Daarna zeide Hij tot Thomas: *Breng uwen vinger hier, en zie mijne handen, en breng uwe hand en steek ze in mijne zijde, en wees niet ongeloovig, maar geloovig.* En Thomas antwoordde en zeide tot Hem: *Mijn Heere en mijn God!* Jezus zeide tot hem: *Omdat gij Mij gezien hebt, Thomas! zoo hebt gij geloofd; zalig zijn zij, die niet zullen gezien en nogtans zullen geloofd hebben.*

Welk eene volheid van stoffe voor geestelijke overdenkingen spreidt dit Evangelisch verhaal voor ons uit! Waar zullen wij met de opneming van den gedachtenschat beginnen, en waar eindigen? Het zal het beste zijn, om met onze beschouwing ons tot dat gedeelte van zijnen rijken inhoud te bepalen, dat bij voorkeur aan onze bijzondere behoefte beantwoordt, en daarom eene onmiddelijk praktische beteekenis voor ons heeft. Zien wij dan, hoe de geschiedenis van Thomas:

I. de waarheid der opstanding van Jezus Christus verzegelt,
II. voor den redelijken twijfelaar onder ons een troostrijk uitzigt opent;
III. op de bovenmenschelijke waardigheid van den persoon van Christus een nieuw helder licht werpt; en eindelijk
IV. de natuur en het wezen des zaligmakenden geloofs voor ons in het licht stelt.

Reeds dikwijls gebeurde het, dat de geschiedenis onder de beschouwing zich ongemerkt binnen den kring der beschouwers geestelijk vernieuwde. Dat dit ook heden het geval zij, geve God in zijne genade!

I.

Velen zijn door twijfelingen verontrust geworden, en hebben tot zich zelven gezegd: „Als de eerste getuigen, van welke de berigten omtrent de Opstanding van Christus uit de dooden tot ons gekomen zijn, maar niet te voorbarig geloofd hebben, en zich maar niet door den levendigen wensch, dat de Meester weder leefde, tot de verwisseling van een blooten droom hunner inbeelding met eene werkelijke verschijning hebben laten verleiden!" Aan zulk eene gedachte wordt door onze tegenwoordige geschiedenis ook de laatste verontschuldiging ontnomen. Hier komt ons een man te gemoet, die ten minste niet onder de verdenking van ligtgeloovigheid kan vallen. Thomas was geen man van ingebeelde voorstellingen, maar iemand, wel van eene diepgevoelige, hartstogtelijke en tot zwaarmoedigheid overhellende geaardheid, doch bij wien echter het vorschende verstand over de verbeelding, en de overpeinzing over het gevoel de bovenhand had. Hij moest begrijpen, wat hij als waarheid zou laten gelden, en alvorens het geloof zijn hart innam, had het geheele bolwerken van bedenkingen en bezwaren te slechten. Thomas was eerder geneigd, om alles in het zwart dan in rozenkleur te zien. Herinnert u slechts de bijzonderheid, door den Evangelist Johannes (11: 12 enz.) geboekt, toen de Heer het bezorgd afraden zijner

discipelen, om niet weder naar Judea, het verblijf zijner vijanden, te gaan, beslissend afwees. Wie was het, die toen zijn gevoel van zwaarmoedige overgegevenheid en onderwerping uitsprak in de woorden: *Laat ons met Hem gaan, opdat wij met Hem sterven?* Het was Thomas, die, wanneer de Meester ging, niets minder dan eene volkomene schipbreuk voor oogen zag, en alle hoop verloren achtte. En toen later, volgens Joh. 14: 4, de Heer tot de zijnen zeide: *Waar Ik heenga, weet gij, en den weg weet gij ook*, wie zeide toen op de somberste wijze gestemd, en niet zonder een weinigje mismoedigheid en zwaarmoedigen hoogmoed: *Neen, Heere! wij weten niet waar Gij heengaat, en hoe kunnen wij den weg weten?* Het was wederom dezelfde discipel. Scheen het niet, alsof hij den Heer een verwijt wilde doen, dat Hij zoo geheimzinnig met zijne discipelen handelde, en was de bedoeling zijner woorden niet ongeveer deze: „Het blijft ons raadselachtig wat Gij eigenlijk wilt, en het wordt ons bijna moeijelijk moed bij uwe zaak te houden."

Op den dag der Opstanding bevond Thomas zich ook te Jeruzalem, en vernam even als de overige discipelen het berigt der vrouwen van het ledige graf des Heeren, en de verschijning der engelen, die zij zeiden gezien te hebben. Doch uit alles wat hij hoorde, meende hij slechts tot een kwaad opzet der vijanden te moeten besluiten, en de voorgewende engelenverschijningen enkel aan de levendige verbeeldingskracht der ligtbewogene en ligtgeloovige vrouwen te moeten toeschrijven. Reeds vroeg — ach, veel te vroeg — had hij, door hopelooze droefheid overmand, zich uit den kring zijner mededisciplen verwijderd, en met zijne aan vertwijfeling grenzende smart zich in eene verborgene plaats teruggetrokken. Daardoor had hij echter het geluk gemist, om deel te nemen aan die avondvergadering, waarin de Heer, toen de deuren gesloten waren, met zijn *Vrede zij ulieden!* binnentrad, en toen op de nederbuigendste en vriendelijkste wijze de zijnen van hunnen laatsten twijfel bevrijdde. Dit had nu Thomas van zijne voorbarige scheiding. Op gelijke wijze zal iedere eigenwillige scheiding van de heilige algemeene Christelijke kerk

en van de gemeenschap der heiligen zich wreken. Wie tot zulk een stap overgaat, ziet af van zegeningen, waarvoor hij nergens vergoeding vinden zal. Hij ziet niet meer de menigvuldige wijsheid Gods in de groote gemeente; hij verheugt zich niet mede, wanneer hier of daar een lid heerlijk gehouden wordt; hij heeft geen deel aan de gezegende werkzaamheden van het groote broederverbond, van zending, Bijbelverspreiding en andere werken van geloof en liefde, en viert de zegepralen en triomftogten niet mede, die ginds in den strijd tegen de magten der duisternis bevochten en gevierd werden. Ontelbare bronnen van bemoediging, geloofsversterking en heilige blijdschap zijn voor hem niet voorhanden. Als een afgebonden lid aan het ligchaam is hij aan het gevaar eener allengsche geestelijke verdorring blootgesteld. Hij wordt eenzijdig, enghartig en ledig van liefde. Neen, er is geen heil en geen wasdom in onze afsluiting van het groot geheel der kerk van Christus. De Heer schiep zijne gemeente tot een volk van broeders, tot naauwverbonden huisgenooten des geloofs, ja tot een levend ligchaam, in hetwelk het eene lid aan het ander verbonden is, en het een het ander handreiking doet, naar de gave, die hem ten deel viel, opdat het ligchaam wasse aan Hem, die het Hoofd is, tot zijne zelfvolmaking, en dat alles in de liefde.

Op dien zaligen avond was dus Thomas niet in den broederlijken kring. Daags daaraanvolgende, of misschien nog wel denzelfden avond laat, zochten de broeders hem in zijne afzondering op, en verkondigden hem met van vreugde blinkende aangezigten wat hun groots en heerlijks wedervaren was. En nu zal hij wel geloofd en zijn hart voor de vreugde geopend hebben? Men zou het denken. Doch neen. Ziet hem aan. In plaats van Paaschvreugde te laten hooren, ligt er iets in zijne houding, dat te zeggen schijnt: „Gij droomt immers, houdt mij niet met kindersprookjes op." Heeft echter Thomas in vollen ernst aldus kunnen denken? Het zij verre van mij, deze vraag bevestigend te beantwoorden, veel meer schijnt hij het thans werkelijk in hem ontkiemend geloof, uit vrees voor vernieuwde en des te bitterder misleiding, met opzet in zich

te hebben willen bestrijden, en wanneer ik hem in de vermetele woorden hoor betuigen: *Indien ik in zijne handen niet zie het teeken der nagelen, en mijnen vinger steke in het teeken der nagelen, en steke mijne hand in zijne zijde, ik zal geenszins gelooven,* — zoo kan ik mij niet ontdoen van het vermoeden, dat aan deze hooggevoelende uitspraak een heimelijk verdriet over het zijnen mededискipelen te beurt gevallen voorregt, ja, een zekere nijd en spijt daarover nog veel meer aandeel gehad heeft dan het ongeloof. Wij verheugen ons overigens, ook dezen man op het gebied der Paaschgeschiedenis te ontmoeten. Hij staat aan het hoofd van al die twijfelaren, die nog heden het geloof aan de boodschap van de Opstanding van Christus door tallooze bedenkingen moeijelijk maken. En wanneer nu deze twijfelaar ten laatste nogtans overreed en tot het geloof gedrongen wordt, zal men hem dan niet voor een hoofdpilaar van de geschiedkundige waarheid van het Paaschwonder moeten laten gelden? Ongetwijfeld. Doch hoe zal hij tot overtuiging komen? Het zal moeijelijk vallen; doch hoe moeijelijker het valt, des te grooter gewigt zal alsdan zijne overtuiging in de weegschaal onzer overtuiging werpen.

II.

Dat echter niemand onzen Thomas verkeerd beschouwe. Een twijfelaar van gewonen en alledaagschen stempel, die het is uit gebrek aan liefde tot de waarheid, of uit ijdele begeerte naar den roem van een *verlicht* man te zijn, of zelfs wel uit een geheimen afkeer jegens den Heer en zijne zaak, was Thomas niet. Wie ter wereld zou gelukkiger geweest zijn dan hij, zoo hij ergens een vasten grond had kunnen ontdekken, om ook zijn hart voor het geloof zijner mededискipelen te openen. Het *Wanneer ik in zijne handen niet zie het teeken der nagelen....* hoe stoutmoedig en hoogmoedig het moge klinken, brak naauwkeurig bezien, toch slechts nat van tranen uit zijn binnenste voort. Hem scheen de zaak te groot en in hare gevolgtrekkingen te onmetelijk rijk en heerlijk toe, om haar eerder aan te nemen, dan alvorens hij den zekersten waarborg had, dat hij uit

den hemel van zulk een geluk niet weder in den afgrond der vreesselijkste onttoovering afstorten mogt. Hij was een redelijk twijfelaar en deze twijfelaars zijn er, behalve de veel grootere menigte van onopregte, kwaadwillige, uit beginsel of uit verachtelijke onverschilligheid twijfelende twijfelaars, ook nog heden eene menigte voorhanden. Het zijn die menschen, die werkelijk waarheid zoeken en die met volle erkenning van den benijdenswaardigen toestand van dezulken, die het Evangelie van Christus onbepaald kunnen gelooven, dikwijls in de verlangenvolle woorden van den man in het Evangelie wenschen te kunnen instemmen: *Zalig is hij, die brood eet in het Koningrijk Gods!* Doch de natuurlijke rede met haren schroom voor alles, wat boven de grenzen harer aangeboren denkbeelden en begrippen gaat; de heerschende wijsheid van den dag met hare vermetele magtspreuken op een gebied, dat zich toch aan den gezigtskring en het oordeel van den gewonen mensch ganschelijk onttrekt; het gezag der zoogenaamde openbare meening, welke in onze dagen geheel doortrokken is van den geest der verloochening en des ongeloofs; de schijn eener spitsvindige en goochelachtige oordeelkunde, welke er op uit is om de Heilige Schrift verdacht te maken; de indrukmakende voorgang of voordragt van deze of die door kennis, beschaving en geestrijke begaafdheid uitstekende mannen in het ontkennen van al wat openbaring is, en eindelijk de vrees, gedeeltelijk voor den smaad om voor een achterblijver bij de altijd vooruitgaande beschaving gehouden te worden, en gedeeltelijk voor de mogelijkheid, dat men zou kunnen vervallen op een gebied, dat zich ten laatste toch maar als een rijk van schoone droomen kan doen zien, zoodat in dat geval het arme hart aan al de bitterheid van het ontwaken uit het zoetste zelfbedrog ten prooi zou zijn; — dat alles is wel geschikt, om bij velen het geloof moeijelijk te maken, ja van de aanneming der klaarblijkelijkste waarheden terug te houden. Zoo blijven zij dan staan, en zien van verre in het gebied der werkelijke vertroosting, verwachtingen en uitzigten, als een aanlokkelijk, maar door eene diepe klove van hen gescheiden paradijs. O dat er toch iemand van hen eene brug over die klove

legde, op welke zij met gewisse treden tot die schoone wereld konden ingaan! Zij zouden er hem op het innigste voor danken. Doch uit menschelijke bouwstoffen, al waren zij ook de edelste die er zijn, wordt deze brug niet gebouwd. Er is nogtans een Bouwmeester, die den twijfelaar van de zoo even genoemde soort, wanneer zijne ure er is, wel zal weten er over heen te helpen.

Sedert den opstandingsdag is er eene week voorbijgegaan. Wij bevinden ons in den geest te Jeruzalen, en wel in denzelfden discipelenkring, die door den opgestanen Heer met zijn alle zorg eindigend nachtelijk bezoek verrast werd. En ziet, nu heeft ook Thomas zich weder bij de broederen vervoegd. Neen, langer had hij het ook buiten hunne gemeenschap niet kunnen uithouden. De eenzaamheid was hem nu ondragelijker geworden dan de ergste gevangenschap, en de lucht der van God vervreemde, Christus vijandige wereld, waarin hij zich beweegt, had hem gedreigd, het hart zamen te schroeven. Wie eenmaal aan de gemeenschap der heiligen gewoon geworden is, en uit de beeken der liefde en der vertroosting, die hier vloeijen, gedronken heeft, die weet van het bestaan van twee werelden, van eene oude en eene door Christus nieuw geschapene wereld, zal zich in de eerste nooit weder te huis gevoelen. Hij moet onder „zijn volk" leven, of hij vertreurt zich en verkwijnt. Vraagt het onzen Thomas, of het niet zoo is? en hij zal het met den sterksten nadruk bevestigen. Wij vinden de discipelen in hetzelfde huis en in hetzelfde vertrek bijeenvergaderd, waar zij acht dagen geleden met de openbaring van den opgestanen Zaligmaker verwaardigd werden. Ook thans hielden zij als toen, de deuren gesloten, en gelijk van zelve spreekt, er is onder hen wederom van niets anders sprake dan van het Paaschwonder, dan van Hem *die dood was, en ziet Hij leeft, en Hij draagt de steutels der hel en des doods!* Thomas hoort in de uiterste gemoedsspanning, maar sprakeloos en in zich zelven verzonken, de levendige gesprekken zijner mededisciplen aan. Gedurende de acht dagen, welke hij had moeten wachten, had hij tijd en gelegenheid gevonden, om zijne twijfelingen nogmaals met

een beproevend oog vóór zich te laten heengaan, en het is wel buiten alle bedenking, dat hij aan de gegrondheid van vele dier bezwaren zelf twijfelachtig geworden zijn zal. Doch *gelooven* kan hij daarom nog niet. Wat zou hij niet gaarne geven, dat hij gelooven kon. Daar klinkt weder op eens door den broederkring de reeds aan de meesten der bijeengekomenen bekenden groet: *Vrede zij ulieden!* en terwijl zij, vrolijk verrast opzien, ziet, daar staat Hij weder ligchamelijk voor hen, Hij, de hoogheerlijke, de vurig verlangde, en bestraalt Hij op nieuw de gelukkigen met den blik zijner liefde en genade. En tot wien treedt Hij, nadat Hij aldus allen gegroet heeft, in het bijzonder zoo vriendelijk nader? Mogen wij onze oogen gelooven? Thomas, de ongeloovige vermetele Thomas, is ditmaal het voorwerp van zijne nederbuigende, voorkomende genade. Als roerloos van verbazing, eerbied en beschaming ziet de discipel Hem tot zich treden. O hij mag wel bevend en schaamrood de oogen nederslaan, de dwalende discipel, die met zulk eene vermetele uitdrukking zijn ongeloof te kennen gaf. Nogtans, hij zij niet beangstigd. De vreeselijke dag is nog niet gekomen, op welken eenmaal zekerlijk duizenden gelijk hij, voor den Heer zullen staan, maar erger en uit grootere reden nog dan hij, bevende en sidderende, omdat zij Hem, van wien zij oproerig spraken: *Wij willen niet, dat deze koning over ons zij,* eerst daar in de eeuwigheid met de uiterste ontroering als den Koning aller koningen, den Heer aller heêren en den Regter over levenden en dooden zullen leeren kennen. Tot den ongeloovigen Thomas komt de Heer nog als Vredevorst. Thomas, wiens hart zich zeker niet van Hem losmaakte, bleef ook in zijne afdwaling nog zijne lieve discipel. Was hij krank, zoo was het toch des Meesters ambt zijn arts te zijn. Geloofde Thomas niet, zoo glom toch de hemelvonk der liefde nog in zijn binnenste, en daarom kon de olie des geloofs nog niet ten volle in hem opgeteerd zijn. — De Heer spreekt hem aan en zegt tot hem met letterlijke herhaling zijner eigene woorden: *reik uwe vingers herwaarts en zie mijne handen, en reik uwe hand herwaarts en leg haar in mijne zijde, en wees niet ongeloovig*

maar geloovig. O hoe zal het den discipel in dit oogenblik te moede zijn geweest. Hij zou zijn aangezigt wel hebben willen bedekken, ja in de aarde verbergen. Doch hoe werd hem deze heilzame beschaming door des Heeren oneindige liefde en alles te boven gaande vriendelijkheid getemperd en verzoet! Neen, Thomas heeft de likteekenen des Heeren, deze teekenen van zijne zegepraal over hel, wereld en dood, niet aangeroerd, maar hij heeft er zijne eeuwige verlossing uit gelezen, en van stonde aan niet meer getwijfeld, dat zijn Meester leeft. En zeker lag er den Heer zelf veel aan gelegen, dat zijn apostel de historische waarheid van deze groote gebeurtenis, van welke hij als van den grondpilaar des geheelen Christendoms getuigen moest, volkomen verzekerd werd. En dit oogmerk was nu op de meest overvloedige wijze bereikt.

Aanbidden wij de nederbuigende liefde, met welke de Paaschkoning zijnen ongeloovigen discipel tegemoet kwam, en vertroosten wij er ons mede, ook met het oog op dezulken onder ons, die door den storm van twijfelingen rondgedreven, tot den ingang in het koningrijk Gods nog niet kunnen komen. Zij hebben slechts met den regten ernst naar dezen ingang te begeeren, en met hunne twijfelingen, niet alleen eene stille zaligprijzing van dezulken die reeds gelooven kunnen, maar ook een aanhoudend worstelen naar waarheid en een innig gebed om verlichting te paren, en ook zij kunnen verzekerd zijn, dat zij gelijk in de liefde, zoo ook in de zorg en onder de leiding van den goeden Herder zijn opgenomen. Ook voor hen zal het uur slaan, waarin hun in het wezenlijke hetzelfde overkomt, wat Thomas ondervond, namelijk: dat de Heer in eenige daad van hulp, in eenige onmiskenbare openbaring zijner wonderdadige en vrede ademende vrolijkheid den sluijer voor hen afwerpt, maar dan ook op grond van zulke zalige, zulke alle onzekerheid te niet doende ondervindingen, waarmede Hij hen verraste, ook het woord der ernstige vermaning hen toespreekt: *Weest niet ongeloovig, maar geloovig.*

III.

Roerloos en als verstijfd in aanbiddende bewondering, staat Thomas nog eenige oogenblikken tegenover den Heer. Doch nu hoog boven zich zelven verheven, stort zich, als in een oogenblik, eene bovennatuurlijke verlichting uit in zijn hart, terwijl zijne knieën zich sidderend ter aarde neigen, in eene belijdenis, zoo hoog, zoo rijk, zoo alomvattend, als tot nu toe nog van geene sterfelijke lippen gevloeid was. Al de stralen van bovenmenschelijke hoogheid, die Thomas ooit uit de verschijning zijns Meesters zag schitteren, gelijk al de vermoedens van de bovenmenschelijke waardigheid van den persoon zijns Heeren, die zoo menigmaal uit de woorden en uit de grootmagtige daden van den onvergelijkelijken Jezus, op hem indrongen en eerbied van hem vorderden, vereenigen zich bij hem als in een brandpunt. *Mijn Heer en mijn God!* roept hij uit, en hij roept het uit met de diepste, klaarste en levendigste overtuiging. Zeker zou de meening, als ware Thomas reeds toen in het volle bezit van het ontwikkeld leerbegrip van de Godheid van Christus, ongegrond zijn. Hij sprak geen leerstelsel uit, maar eene diepe, levendige aanschouwing en gewaarwording, die echter, ofschoon zij hem zelf nog slechts half bewust was, niets minder in zich bevatte dan het leerstelsel van de wezenlijke eenheid van den Eengeboren Zoon met den Vader. De woorden van Thomas zijn overigens onmiskenbaar duidelijk, en laten geene plaats voor dubbelzinnigheden over. Zij spreken klaar en bepaald de Godheid van Christus uit, en zijn een van de geweldigste klippen, op welke zij, die boven den mensch Jezus niets willen weten, en die zelfs voorgeven den bijbel hierin op hunne zijde te hebben, met hunne beschouwing volslagen schipbreuk lijden. Laat deze tegenstanders van ons geloof alles te voorschijn roepen, wat zij aan vernuft en scherpzinnigheid bezitten, en het geheele tuighuis hunner wijsheid en oordeelkunde ledigen; het woord *Mijn God!* staat nu eenmaal in de Schrift, zoo als het er van den aanvang af gestaan heeft, en duldt geene andere opvatting, dan die, welke de letter eischt. Om deze reden zijn

dan ook velen, in hunne vertwijfeling, als razend geworden, en hebben zich niet geschaamd om zich uit het gedrang, waarin zij zich bevonden, te willen loswringen, door de onnoozele opmerking, dat Thomas Jezus niet zijn Heer en God *genoemd* heeft, maar dat hij enkel, volgens de nog heden heerschende kwade gewoonte van velen, door een uitroep zijne verbazing over de verschijning van den Meester heeft te kennen gegeven. Alsof reeds toen gelijk nu zulk een misbruik van den Goddelijken naam aan de orde van den dag ware geweest, en een Israëliet niet voor zulk een ligtvaardig *Mijn Heer* en *mijn God!* als voor eene der steeniging waardige lastering zou teruggebeefd hebben!

Doch zoo geeft God allen, die zich moedwillig tegen zijn woord en het geloof in dat woord verzetten, ten laatste over, om de meest waanwijze en zotste invallen tot hunne eigene beschaming voor den dag te brengen; en zoo gaat over hen een voorloopig oordeel reeds daarin, dat zij zich zelven voor alle menschen belagchelijk, ja tot eene bespotting van kinderen maken moeten. Genoeg, Thomas huldigt op ondubbelzinnige en betamelijke wijze den Heere Jezus als zijnen Gode evengelijken Heer, en als den hemelschen Koning der eere, wien reeds alle profeten in de klaarste getuigenissen als den toekomstigen Messias hadden aangewezen. Thomas stelt in zijne belijdenis den opgestanen Heer met volle regt op den troon der eeuwige majesteit, en legt Hem, als den gebieder over alles, de teugels van het wereldbestuur in de doorboorde handen, waarin zij behooren. En welk eene houding neemt de Heer nu aan tegenover de grootsche getuigenis, waarmede de discipel Hem te voet valt. Wijst Hij misschien den verheven naam, met welken Hij zich door hem vereerd ziet, als een te hooge en Hem niet toekomende eertitel af? Treedt Hij, gelijk later Paulus en Barnabas de lieden te Lystre, den belijdenden discipel welligt in heiligen toorn tegen met de woorden: „Thomas! gij lastert. Uw Heer en uw God is in den hemel, en ik ben, gelijk gij allen, de knecht van dien God?" Volstrekt niet! de Heer laat zich deze getuigenis in haar geheelen omvang en gewigt welgevallen; Hij neemt

haar met eene verhevene kalmte aan, ja drukt het zegel der bevestiging daarop, door te zeggen: *Nu, Thomas, gelooft gij?* Overtuigt u dan toch, mijne vrienden! dat wij op goeden grond gezegd hebben, dat onze geschiedenis een nieuw verheerlijkend licht werpt op den persoon van den Heere Jezus en op zijne bovenaardsche waardigheid. Hem komt, dit blijkt onwedersprekelijk uit onze geschiedenis, den naam van *Heer en God* in zijne volle, onverzwakte beteekenis toe. Want zoo dit niet het geval ware, dan zou Thomas waanzinnig zijn geweest, door met zulke woorden de knieën voor Jezus te buigen, en dan zou Jezus zelf zich aan eene des doods waardige lastering hebben schuldig gemaakt, terwijl Hij zulk eene hulde aannam. Een van beide moet dus waar zijn. Het laatste is volstrekt ondenkbaar, en zoo blijft ons redelijkerwijze niets anders over, dan om eveneens voor den opgestanen Heer de knieën te buigen en in te stemmen in den uitroep der aanbidding: *Mijn Heer en mijn God!*

IV.

De Heer antwoordt Thomas op zijne belijdenis: *Omdat gij Mij gezien hebt, Thomas, zoo gelooft gij, zalig zijn zij, die niet zullen gezien en nogtans zullen geloofd hebben.* Eene beteekenisvolle uitspraak, welke echter bij den eersten aanblik iets bevreemdends voor ons hebben kan. Was dan Thomas, die eerst ten gevolge van zijne zinnelijke aanschouwing tot geloof kwam, niet zalig? Zeker, of zien wij hem bij de aanschouwing van den opgestanen Meester niet vol vreugde en als buiten zich zelven van verrukking? Doch het woordje *zalig* beteekent nog iets meer dan zulk een vreugdgevoel. Het beteekent een toestand van de allerinnigste bevrediging en sabbatsrust der ziel, welke zich van den toestand, waarin Thomas zich bevond, nog wezenlijk onderscheidde, daar deze discipel, uit gebrek aan grondige kennis van zijne eigene behoefte aan heil, en daarom ook van het ware doel van Jezus zending in de wereld, slechts oppervlakkig en van verre vermoedde wat hij eigenlijk in den wedergevon-

den Heer bezat. Wanneer hij zich zijner verdoemelijkheid voor God grondiger en meer omvattend dan tot nu toe het geval was, bewust ware geworden, en wanneer hij een dieper inzigt, zoowel in het wezen der zonde als in de heiligheid Gods, en van zijne onherroepelijke en onverbrekelijke wet verkregen had, zoo zou hij zich reeds vroeger aan des Meesters lijden en sterven nooit geërgerd hebben, maar dan zou hij veel meer de volstrekte noodzakelijkheid er van tot verzoening van de zonde der wereld, tot uitdelging van de menschelijke schuld door den Middelaar, erkend en ingezien hebben. Reeds lang ware hem dan de overgave van den Borg onder den vloek der wet, als volstrekte voorwaarde van het Goddelijk verlossingswerk voorgekomen, en eer nog de Paaschboodschap tot hem kwam, zou hij met volle bewustheid geweten hebben, dat de Heer weder leeft, ja dat Hij weder leven moest, omdat het volstrekt ondenkbaar was, dat God den Herder der schapen, nadat zijn werk volbragt was, in den kerker des doods zou hebben kunnen laten liggen. En zoo dan de Wederopgestane hem te gemoet trad, zoo zou hij Hem wel met onuitsprekelijke vreugde begroet hebben, maar zonder door zijne wederverschijning verrast of zelfs ontroerd te zijn. Voor hem, den discipel, zou dan de Verlosser reeds opgestaan zijn, alvorens hij zich door de aanschouwing zijner oogen zou hebben overtuigd. Nu las Thomas uit de genezen wonden, uit de likteekenen van den Verheerlijkte, de Goddelijk verzegelde oorkonde van het door Hem volbragte werk der verzoening; maar dan zou hij zich verheugd hebben, omdat hij zich versterkt zou hebben gevoeld in den troost, welke hij reeds te voren deelachtig geworden was en waarin hij zich verblijd had. Ziet, zoo zou Thomas, onder de zoo even gemaakte onderstellingen reeds geloofd hebben, eer hij zou hebben gezien, en hij zou, wanneer zijn geloof tot aanschouwen ware overgegaan, waarlijk zalig zijn geweest, terwijl wij hem thans slechts overstelpt van vreugde en van verrukking buiten zich zelven aanschouwen.

Op *ons* duldt het woord des Heeren: *Zalig zijn zij, die niet gezien en nogtans zullen geloofd hebben*, slechts in zoo verre

eene toepassing, als zij den staat des geloofs, die thans de gewone en regelmatige is, eens voor altijd goed heet en zegent, en de grond tot benijding van hen, die den Heer eenmaal persoonlijk en ligchamelijk op aarde hebben zien wandelen, ontneemt. Het geloof der Christenen is thans van den grondslag der zintuigelijke aanschouwing ontbloot. Het rust thans op het drievoudig getuigenis van het woord Gods, van den Heiligen Geest, en der innerlijke geestelijke ondervinding, en het rust daar slechts te zekerder en met des te krachtiger werking. Door de verlichting des Heiligen Geestes wordt men tot een arm zondaar en dorst men naar genade, middelaarschap en verzoening. Aan deze behoefte beantwoordt de Man met den vriendelijken herder-roep: *Komt allen tot Mij, gij die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u ruste geven.* Maar dan ook op Hem in den geest te zien, zijne stem te hooren, het doel zijner zending te bevatten, en in het diepste gevoel der ziel te zeggen: „Gij zijt mijn Heiland, of niemand is het," is eene en dezelfde zaak. Men voelt zich alsdan op Hem geworpen. Men valt Hem met vertrouwen aan het harte; en gelijk men de zon herkent aan haar licht en hare warmte, aan de stralen, die blinkend, bevruchtend en verkwikkend van haar uitgaan, zoo erkent men ook in Hem den Zoon en Middelaar Gods aan den hemelschen vrede, waarmede Hij onze dorstige zielen drenkt, aan de lust en kracht tot heiligmaking, welke Hij ons inademt, en aan den moed tot leven en sterven, waarmede Hij ons wapent. Zoo gelooft men zonder te zien, en wat ons somtijds in opmerkelijke gebedsverhooringen, of in wonderbare ondervindingen van hulp, of zelfs wel in verrukkingen en gezigten te aanschouwen wordt gegeven, dat heeten wij wel als een het geloof verfrisschend, bezielend en verrukkend toegift welkom; maar ons geloof grondt zich daarop niet, maar bestaat ook zonder dat, en rust op sterkere en vastere grondslagen.

Zoo helpe ons dan de Heere, voor zoo ver dit nog niet geschiedde, tot *dat* geloof, hetwelk eene vrucht is van de onmiddellijke overtuiging van datgene wat geloofd moet worden. Johannes zegt: *De Geest getuigt dat de Geest de waarheid is.* Moge de diepe zin van dit Apostolisch woord zich voor ons allen

in den weg der eigen ondervinding openen. De sleutel tot al de schatten der genade is het gebed. Stemmèn wij daarom van harte in met de zucht, die uit een oud Paaschlied ons tegenklinkt:

Geef mijn geloof die klaarheid,
Dat Gij, o Heer, altijd
Voor mij den weg, de waarheid
En 't eeuwig leven zijt.
Doe elke wolk verdwijnen,
En laat uw licht mij schijnen,
Ja, wees Gij zelv' mijn Zon!

Amen.

X.

DE VERSCHIJNING AAN DE ZEE BIJ TIBERIAS.

Gij zijt niet van de wereld, maar Ik heb u uit de wereld uitverkoren, zegt de Heer (Joh. 15: 19) tot zijne discipelen, en in hen te gelijk tot allen, die Hem toebehooren. Zij zijn *in* de wereld, maar niet meer *van* de wereld, omdat zij eene blijvende geestelijke verandering hebben ondergaan. Zij maken een nieuw geslacht uit te midden van het oude. Niet alsof zij op eens aan de voorwaarden en betrekkingen van het tijdelijk leven ontrukt zijn; in hunne huiselijke, beroeps- en maatschappelijke werkzaamheden zult gij ze van het beter gedeelte van de kinderen dezer wereld naauwelijks te onderscheiden weten. Niettemin wandelen zij, ofschoon het ook niet zoo zigtbaar zij, als vreemdelingen onder hen. Naar hunne wijze van beschouwing, hunne gezindheid en innerlijke rigting zijn zij wezenlijk andere menschen. Met eenen anderen geest gedoopt en gedrenkt, beminnen en lijden, oordeelen en vonnissen, arbeiden en rusten, treuren en verheugen zij zich anders. Waar zij met de edelsten hunner broederen naar het vleesch hetzelfde doen, is het toch niet hetzelfde. Zij bewandelen hoogere wegen en ademen in andere lucht. Heden wordt ons gelegenheid gegeven, in dat nieuw hemelsch verheerlijkt leven diepere blikken te slaan, en geve God, dat zij ons mogen overreden en lokken, om het ook voor ons zelven deelachtig te worden.

JOHANNES 21: 1—14.

Na dezen openbaarde Jezus zich zelven wederom den discipelen aan de zee van Tiberias. En Hij openbaarde zich aldus. Er waren te zamen Simon Petrus en Thomas, gezegd Didymus, en Nathanaël, die van Kana in Galilea was, en de zonen van Zebedeus en twee andere van zijne discipelen. Simon Petrus zeide tot hen: *Ik ga visschen.* Zij zeiden tot hem: *Wij gaan ook met u.* Zij gingen uit en traden terstond in het schip, en in dien nacht vingen zij niets. En als het nu morgenstond geworden was, stond Jezus op den oever, doch de discipelen wisten niet, dat het Jezus was. Jezus dan zeide tot hen: *Kinderkens, hebt gij niet eenige toespijs?* Zij antwoordden Hem: *Neen.* En Hij zeide tot hen: *Werpt het net aan de regter zijde van het schip, en gij zult vinden.* Zij wierpen het dan, en konden hetzelve niet meer trekken van wege de menigte der visschen. De discipel dan, welken Jezus lief had, zeide tot Petrus: *Het is de Heer.* Simon Petrus dan, hoorende dat het de Heer was, omgordde het opperkleed (want hij was naakt) en wierp zich in zee. En de andere discipelen kwamen met het scheepje (want zij waren niet verre van het land, maar omtrent twee honderd ellen), slepende het net met de visschen. Als zij dan aan het land gegaan waren, zagen zij een kolenvuur liggen, en visch daarop liggen, en brood. Jezus zeide tot hen: *Brengt van de visschen, die gij nu gevangen hebt.* Simon Petrus ging op en trok het net op het land, vol groote visschen tot honderd drie en vijftig, en hoewel er zoo vele waren, zoo scheurde het net niet. Jezus zeide tot hen: *Komt herwaarts, houdt het middagmaal.* En niemand van de discipelen durfde Hem vragen: *Wie zijt gij?* wetende dat het de Heer was. Jezus dan kwam en nam het brood en gaf het hun, en de visch desgelijks. Dit was nu de derde maal dat Jezus zijnen discipelen geopenbaard is, nadat Hij van de doode opgewekt was.

Wat is er teederder, zinrijker en hartroerender dan dit Evangelieverhaal! De weerglans eener ideale wereld ligt er over uitgegoten. En het is geen dichtstuk, maar het draagt als naauwelijks geen ander, in al zijne trekken den beslisten stempel van historische waarheid aan zich. Dit verhindert echter niet, dat deze gebeurde zaak zich tegelijk aan het geestelijk verlicht oog voorstelt als een gedachtenrijk zinnebeeld,

waarin zich niets minder dan geheel het Christelijk leven naar zijne wezenlijke grondtrekken en betrekkingen afspiegelt. Uit dit gezigtspunt zijn wij dan ook voornemens, deze aanlokkelijke geschiedenis te beschouwen. In haar openbaart zich het leven der geloovigen:

I. als een levon vol van onvergankelijken inhoud;
II. als een geheiligd gemeenschappelijk leven;
III. als een leven van blijmoedige tevredenheid met het aardsche lot;
IV. als een leven van onafgebrokene hartverheffende verwachting;
V. als een leven van afwisselende geloofsbeproeving en geloofsbekrooning; en eindelijk
VI. als een leven van het zaligste vooruitzigt in de toekomst, aan deze en aan de andere zijde des grafs.

Laat ons het geloofsleven zich naar deze zesvoudige zijde voor ons zien ontsluijeren, en geve de Heer, dat hetzelve hoe langer hoe meer ons eigen leven worde!

I.

Wij zijn in Galilea, alwaar de Heer zijne discipelen bescheiden heeft, en waarschijnlijk in het visschersdorp Bethsaïda. Wat zullen wij daar voor groote dingen te zoeken hebben? Zeker wel grootere, mijne vrienden, dan de onaanzienlijke plaats ons laat verwachten. Wij zien daar een zevengesternte, dat eenmaal over de gansche aarde zijn verlichtenden en bezielenden glans zal verspreiden. In Simon Petrus en zijne zes medgezellen schittert dit gesternte ons tegen. Luistert slechts naar het gesprek in dezen kleinen kring van broeders. Om welk een middenpunt beweegt zich het levendige onderhoud, waar wij de vrienden thans mede bezig vinden? Zeker spreken zij ook van hunne netten, van hunne visscherstogten, van de markt, en hetgeen hun tijdelijk be-

staan aangaat, doch daarbij spreken zij, en wel met de meeste innigheid ook nog van andere dingen. Wat hebben zij niet beleefd, deze vertrouwelingen van Jezus van Nazareth, die dood was en den dood gedood, en het leven en de onvergankelijkheid aan het licht gebragt heeft! O welk een onvergelijkelijke zieleschat is het, welken zij zoowel in zielverheffende herinneringen uit hun verleden, als in de verheugende bewustheid van hun tegenwoordig Goddelijk kindschap, en in de verrukkende verwachtingen voor de toekomst in zich dragen! Wanneer ooit een menschenleven rijk aan inhoud mag genoemd worden, dan — wie zal het tegenspreken — is het *hun* leven. In hoe ongelijk veel hoogere mate was het dat boven het leven van zoo vele duizenden onder ons, wanneer wij ze mogen beoordeelen naar de gesprekken, welke zij in hunne gezellige kringen met elkander gewoon zijn te houden. Overigens is alles, waarop die mannen daar te Bethsaïda als op hun eigendom hebben te roemen, voor het wezenlijke tegelijk het erfdeel der geheele gemeente, welke zich aan hen als aan een geestelijk rustpunt heeft aangesloten en verder aansluiten zal; ik meen de gemeente niet enkel der regtzinnigen, maar der van harte geloovigen en met den Geest van Christus gedoopten en gedrenkten. Ook op de bladen hunner dagboeken vindt men nog wat anders opgeschreven, dan wat zij tijdelijk en dagelijks beleefd, ondervonden en ondernomen hebben. Ook bij hen heeft, naast eene aardsch ligchamelijke geschiedenis, eene hoogere geschiedenis, eene geschiedenis hunner zielen, haren loop. Ook zij hebben onder elkander met dankzegging te spreken van betrekkingen tot eene onzigtbare wereld, waarin zij staan; van vonken der eeuwigheid, die in hunne harten gevallen zijn; van Goddelijke leidingen en openbaringen in gebedsverhooringen en wonderdadige hulpe, waarmede zij verwaardigd werden, en zich te beroemen op het bezit van bovenaardsche kleinooden, als: van het zegel der Goddelijke begenadiging in hun hart, van een blijmoedig kinderlijk toevoorzigt tot den Almagtige, van een oorspronkelijk krachtig zich ontwikkelenden kiem eener

toekomstig voltooide heiligmaking in het binnenste huns wezens, en welke onvergelijkelijk kostelijke dingen meer. Genoeg, alleen het leven des geloofs heeft een wezenlijken, onvergankelijken, en eene voor het sterven van den tot onsterfelijkheid geschapen mensch waardigen inhoud. Waar het geloof ontbreekt, daar is het meest opgetooid aanzijn arm en ledig, en de geprezen lading, die ons levensscheepje met zich voert, bestaat enkel uit stoppels, welke de wind met zich voeren zal.

II.

De mannen, die wij te Bethsaïda bijeengekomen zien, zijn, behalve Simon Petrus, — Thomas, Nathanaël, Johannes, Jacobus en twee ongenoemden. In hen stelt zich, zekerlijk slechts aanvankelijk en als in den kern, de gemeenschap der heiligen ons voor, welke wezenlijk iets anders is dan wat de wereld vriendschap en verbroedering noemt, en van wier innigheid en diepte niemand eenig besef heeft, die niet zelf in haar is opgenomen. Wanneer geheel het menschelijk geslacht tot deze gemeenschap behoort, dan is de gouden eeuw aangebroken. Er wordt in onze dagen veel gesproken van een groot broederlijk verbond, tot hetwelk de geheele menschheid met elkander zal zamengroeijen, ofschoon er bijna nooit zoo veel haat, tweedragt en partijschap op aarde is gevonden, als juist in onze dagen. Men waant deze groote wereldverbroedering, zonder Christus en zijn Evangelie, te kunnen tot stand brengen, en vermoedt niet, dat men vijgen van de distelen en druiven van de doornen wil lezen. De natuurlijke mensch bedriegt zich zelven, naardien hij zich inbeeldt, iets anders dan enkel de verheerlijking van het eigen ik te kunnen zoeken. De innerlijkste drijfveêr van zijn voornemen en doen is en blijft de eigenliefde, welke zich evenmin met goede voornemens als met hooge en edeldenkende spreekwijzen laat bannen. Zegt toch, gij, die nog op den natuurlijken stam groeit, of gij een besef hebt van eene gemeenschap, waarin alle strijd een einde heeft genomen, uitgenomen de wedstrijd, wie het in zelfverlooche-

ning om des Heeren wil, en aan onvoorwaardelijke overgave aan Hem den anderen voordoe; van eene gemeenschap, waarin geen nijd meer heerscht, of het moet de naijver zijn, dat anderen eene ruimere gelegenheid aangeboden wordt, om hunne bereidvaardigheid tot opoffering feitelijk te bewijzen; van eene gemeenschap, waarin geene begeerte meer de ziel beheerscht, dan deze: dat Christus toeneme en dat wij afnemen, en waar men de broeders niet meer kent naar het vleesch, maar allen als broeders in liefde omvangt, die gelijke verlossing met ons deelachtig zijn geworden, in den schoot derzelfde liefde met ons rusten, en hand in hand met ons hetzelfde Vaderhuis te gemoet reizen? En weet, deze gemeenschap, waaruit schijn, leugen en bedrog, dit zamenweefsel van wereldsche vriendschappelijkheid voor altijd gebannen zijn; deze verbroedering, waarin men al hetgeen men slechts beschouwt als Goddelijk leengoed, dat men in de dienst der liefde rentegevend moet maken, en hetgeen ons soms aan aardsch goed ten deel viel, tegenover den schat in den hemel, wel dankbaar aanneemt, maar enkel als een reispenning voor den korten togt door dit dal der tranen beschouwt; deze gemeenschap is geen waan, geen in het ver verschiet schemerend, onbereikbaar ideaal, maar eene in het gebied der feiten en wezenlijkheden behoorende schepping, die voor het oog van den denker door alle eeuwen heen zich voordoet als de hemelsche en onvergankelijke kern in de schaal der uitwendige kerk, en die de kiem van het verheerlijkt menschengeslacht der toekomst vormt, in welke in den hoogsten en heerlijksten zin des woords, het woord tot vervulling is gekomen: *Adam is geworden als onzer een*, en het Johannes woord: *Gelijk Hij is, zoo zijn wij ook in deze wereld.* Het nieuwe, in opregte regtvaardigheid en heiligheid naar God geschapen schepsel, behoeft niet eerst gezocht te worden, maar is, ofschoon nog eerst in den toestand der ontwikkeling, reeds sedert lang voorhanden, en wel in al degenen, die in Christus Jezus zijn.

III.

De avond breekt aan. Nu zegt Petrus tot de bijeengekomen discipelen: *Ik wil gaan visschen.* WIJ GAAN OOK MET U, was het antwoord, en zoo als zij spraken, zoo deden zij. Totdat zij eene nadere aanwijzing van den Heer ontvingen: wat voortaan te doen, willen zij hun vroeger eenvoudig bedrijf weder opvatten. En waarom zouden zij niet gaarne tot hun beroep terugkeeren, wanneer dit hunnen Heer welbehagelijk was? Het Christelijk geloofsleven stelt zich hier voor als het leven eener blijmoedige tevredenheid met ons aardsch bezit en beroep. Welk eerlijk beroep of werkzaamheid het ook zijn moge, dat het onze is, men volbrengt het gewillig en met vrolijken moed. Want vooreerst vervult men het beroep als een tusschentijdsche arbeid, opgebeurd door de bewustheid der ongelijk hoogere bestemming, welke ons wacht. Voorts doet men zijn werk in den naam van dien Heer, die hier ieder zijne standplaats aanwijst en zijn arbeidsveld toemeet; van dien Heer, dien men in het dagloonerspakje even goed dient, als in ieder ander gewaad, en wiens naam men ook in den kleinsten kring prijzen en verheerlijken kan. Verder doet men wat onze pligt is, zonder eenige aanspraak te maken op lof en erkentenis, want al de eer, waarmede de wereld in staat is te beloonen, hoe nietig wordt zij bij die, welke men deelachtig wordt, wanneer onze naam in den hemel wordt opgeschreven? Eindelijk doet men zijn werk zonder smart en vrij van bezorgdheid, onder den nagalm van de hartverheffende indrukwekkende uitspraak des Apostels: *Die ook zijn eigen Zoon niet heeft gespaard, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe! zal Hij ons met Hem niet alle dingen schenken?* Luister aan de huizen en hutten, die u omringen. O, hoe veel mismoedigheid ziet, hoort gij overal; hoe veel verdriet, hoe veel zuchten en klagen! Uit welke oorzaak? uit die eenige oorzaak, dat de menschen van de vrede- en vreugdebron van het Evangelie vervreemd zijn. Niet de uitwendige toestand, waarin men zich bevindt, neen, het ongeloof is de laatste en

wezenlijke grond van al de ellende der wereld, en de eigenlijke innerlijke kanker, waaraan het menschelijk geslacht wegkwijnt.

IV.

Het is twijfelachtig of de vrienden, die te Betsaïda te zamen zijn, allen visschers van beroep waren; doch gaarne gaan zij allen mede naar zee. En kan het ons verwonderen? Niet alleen klinkt het woord des Heeren nog in hunne ooren: *Nadat Ik zal opgestaan zijn, zal Ik u voorgaan naar Galilea,* doch sterker nog worden zij aangetrokken door de herinnering van al het heerlijke, dat zij reeds vroeger gezien hadden juist ter plaatse, waarheen zij zich nu zullen begeven. Al willen zij het van zich zelven ook niet uitspreken, toch denkt ieder hunner in het geheim bij zich zelven: wie weet of ons ook ditmaal niet weder iets gewenscht gebeuren zal? Verrukkingvolle verwachtingen gaan hen door het harte, en ook hierin gelijken hun nog heden al de geloovige Christenen. Het geloofsleven is een leven van voortdurende hartverheffende verwachting. Waarvan? Verwachten zij eene ligchamelijke verschijning des Heeren? Dat zij verre, maar steunende op zijne toezegging, welke Hij later zelf uitsprak, „dat Hij bij hen zijn zou al de dagen tot aan de voleinding der wereld," en op vele andere nog meer bepaalde voorspellingen en beloften, zijn zij toch ten allen tijde min of meer denkende op de wijze *hoe* Hij hen uithelpen en redden zal, hetzij door zijn woord of door weder een ander middel, en hoe Hij hun raad zal geven, om de verwarde kluw huns levens te ontwarren, en hoe het tot zijne eer ondernomen werk te bevorderen, en met goed gevolg en zegen te kroonen, en hoe deze en die verhindering tot de uitbreiding zijns koningrijks te overwinnen, of op welke andere wijze Hij zijne genadige nabijheid openbaren en zijne trouw en liefde aan hen bewijzen zal. Hoe aangenaam is het reeds, het bezoek van een waard geschatten gast te gemoet te mogen zien. En hoe! zich te mogen verzekerd houden met de verwachting van Hem, die boven alle

hemelen troont, al is het ook maar om in het een of ander bewijs van zijne genegenheid en magt zich nader aan ons kenbaar te maken, — wat kan hartverheffender en zielverrukkender zijn? Men nam als in het voorportaal des hemels zijne vaste standplaats, en staat daar altijd voor Immanuëls deur, wachtende en hopende dat zij geopend worde. En wat zegt nu, uit eigene ervaring, de Koning David: *Die U, den Heere, verwachten, zullen niet beschaamd worden;* en Salomo voegt er in den Heiligen Geest bij: *De hoop der regtvaardigen is blijdschap.*

V.

Ja, zoo is het. Doch het komt niet altijd op hetzelfde oogenblik, waarop wij het zouden wenschen. Onze visschers varen de zee over en visschen den geheelen nacht, doch geene vangst komt in hunne netten eu geene verschijning, waarop zij heimelijk hoopten, wordt er gezien. Doch ook op nog zwaardere proeven dan deze heeft zich de Christen bereid te houden. Het kan soms den schijn aannemen, alsof de Heer zich over hem, of over zijn doen en bidden en lijden in het geheel niet bekommert. Zulke ondervindingen zijn droevig, maar heilzaam. Vraagt het bij de geloovigen van alle tijden, waar zij op het levendigst hunne onwaardigheid voor God zich bewust zijn geworden, en waar zij het woord van de Kananitische vrouw: *Ja, Heer, maar de hondekens eten van de kruimkens, die van de tafel huns Heeren vallen,* geleerd hebben op het gevoeligst en hartgrondigst na te spreken; vraagt hen, waar zij geoefend zijn geworden met een naakt geloof het vaste profetische woord te omvatten, en waar ook in hunne harten de uitroep van David werd toebereid: *Indien uw wet niet ware geweest al mijne vermaking, ik ware al lang vergaan?* Vraagt hen, waar zij het eerst wel ook de smart, maar te gelijk den zegen en het heil der Jacobsworsteling aan zich ondervonden hebben en bekwaam geworden zijn, om zich op genade of ongenade, in onbepaalde onderwerping aan den

Heer ter zijner beschikking te stellen? Vraagt naar dit alles, en uit éénen mond zullen allen u tot antwoord geven: Niet daar, waar de Heer ons alles naar onze wenschen liet gaan, maar daar, waar Hij zijn aangezigt voor ons verborg, waar wij met andere tranen dan een dichter ze kent, „de kommervolle nachten door op onze sponden weenend zaten," ja, waar wij als verlatenen en verworpenen, aan welke de Heer in het geheel niet meer denken wilde, ons zelven voorkwamen. Maar met een vrolijk blinkend gelaat zullen zij er ook bijvoegen: De tijd der Goddelijke vertroostingen keerde altijd weder. Het leven der geloovigen is een leven van afwisselende beproevingen en geloofsbekrooningen.

Boven de zee van Genesareth begint de nieuwgeboren wordende dag schemerend door te breken. En ziet, daar komt in het ver verschiet aan den oever, als in de nevelen van den morgen, de gedaante eens Mans te voorschijn; onze visschers houden Hem welligt voor een der opkoopers uit de stad, die gewoon waren zich reeds in het vroege morgenuur aan het strand te begeven. Wij echter kennen den geheimzinnigen vreemdeling beter. Overal en altijd is Hij, de Behoeder Israëls, tegenwoordig, waar de zijnen op de zee des levens kruisen. *Kinderen!* zoo roept de vreemdeling vertrouwelijk de schepelingen toe: *Hebt gij ook iets om te eten?* Hij vraagt hen naar de vangst, die zij gedaan hadden. Het antwoord luidt kort en bijna verdrietig: *Neen!* In elken nood, welke ons overkomt, vermomt zich eene vraag Gods aan ons gelijk deze. En zeggen wij daarop, als voor het aangezigt des Heeren, maar eerst een *neen,* wij hebben niets; dan zijn wij daarmede reeds eene schrede tot ons heil gevorderd. De vreemdeling zegt: *Werpt het net ter regterzijde van het schip, en gij zult vangen.* Met welk eene bepaalde zekerheid klonk deze eisch hun te gemoet. Hadden de visschers niet reeds aan deze roepstem den Heer moeten erkennen? Onverschillig naar het schijnt, als dachten zij: zoo het niet baat, het zal ook niet schaden, werpen zij het net uit. Doch wie beseft hunne verbazing, toen zij, het weder willende optrekken, niettegen-

staande al hunne inspanning, het niet vermogten boven water te brengen, van wege de menigte der visschen, die het bevatte. Terstond begint één hunner iets te vermoeden. Wie kan het zijn? Wie anders toch dan hij, die des Heeren wijze van handelen het best kende, en die den schoonsten naam draagt, welke ooit een sterveling dragen kan, dien van *den discipel, dien Jezus lief had en die aan zijne borst gelegen had.* HET IS DE HEER! fluisterde Johannes, met van vreugde glinsterende oogen, zijne vrienden toe. Terstond werpt een andere, die zijne innerlijkste eigenaardigheid verradende, de landing met het schip niet kon afwachten, en snel zijn opperkleed aantrekt, zich met een stouten sprong van boord, verdeelt met krachtige armen de golven en zwemt voor het schip uit naar den wonderbaren Man aan den oever heen. Wie deze snelbesluitende man was behoef ik wel niet te zeggen. Wie zou het kunnen zijn, zoo het niet Simon Petrus was. En vraagt gij, wat hem tot deze zaak bewoog? Zeker zijne vurige liefde tot zijnen Heer en Meester, doch ook welligt iets geheel bijzonders. Begenadigd was hij reeds; of hij echter het geheele vertrouwen van zijn Heer en Meester weder terug had, stond nog zóó lang bij hem in twijfel, als de Heer hem nog niet in de verbeurde Apostolische bediening weder had hersteld. Hem was reeds vergiffenis geschonken in den vroegen morgen van den opstandingsdag. Was ook datgene, waarin hij gezondigd had, werkelijk vergeten? Zoo lang Petrus hiervan niet verzekerd is, heeft hij geene rust en kan hij zijne oogen niet vrolijk opslaan. Aan de voeten van den Heer wil hij liggen als de eerste en als de laatste, totdat de verblijdende verzekering hem gegeven wordt: Ja, voor eeuwig is het bedekt wat gij misdeedt. *Het is de Heer!* O, twijfelt er niet aan, deze roepstem klinkt altijd weder in het leven der geloovigen. En welk een feestdag gaat er schitterend over ons op, wanneer, nadat een lange en duistere nacht ons omringd heeft, eensslags de verlangde Vredevorst met hulp, troost en weldadigheid weder komt. En Hij komt altijd weder. *Den opregten gaat het licht op in de duisternis,* zingt David.

VI.

De discipelen, die in het schip gegaan waren, komen, het volle zware net achter zich slepende, met hoogkloppende harten ook aan den oever. En nu, ja, Johannes had goed gezien: het was de Heer. Wel is zijne verschijning thans eene geheel andere dan toen Hij nog in knechtsgestalte met hen omwandelde. Doch zij zagen Hem reeds in zijne verheerlijking, en geen van hen valt het in, Hem te vragen, wie Hij was? vreezende Hem andermaal door ongeloof te bedroeven. En wat zien zij bij Hem op den oever? Een helderbrandend kolenvuur, en daarop een voor hen gereed gemaakt ontbijt van gebraden visch en brood daarbij. Hoe wonderlijk! Doch waar hebben wij bij 's Heilands optreden gedurende deze veertig dagen *geene* aanleiding tot deze vraag? Als het grootste aller wonderen staat Hij zelf voor ons. Wij overtuigen ons hier op nieuw, dat Hij reeds eenen anderen levenskring, eene andere orde der dingen, dan de aardsche, toebehoort. Daarom heet het van Hem bij zijne opstanding ook niet meer als vroeger: Hij *kwam*, maar Hij *openbaarde zich*, dat is: uit eene onzigtbare wereld trad Hij in de wereld der verschijnselen, in welke Hij, zoodra Hij zijn oogmerk bereikt had, zich ook weder terugtrok. *Brengt van de visschen, die gij nu gevangen hebt*, zeide Hij; en wederom is het Petrus, die het eerst bij het vaartuig is, het net aan land trekt en van de rijke vangst een gedeelte medebrengt. Er waren honderd drie en vijftig visschen in het net, volgens de opmerking van Johannes, en nogtans scheurde het net niet. *Komt herwaarts*, zoo gaat de Heer voort, *houdt het middagmaal.* Zij sluiten eenen kring om Hem heen, en nu neemt Hij zelf het brood en reikt het hun toe, en evenzoo de visschen. — Al de verschijningen van den opgestanen Heer hadden eensdeels ten oogmerk, de discipelen te overtuigen, dat Hij zelf inderdaad persoonlijk en ligchamelijk wederom tegenwoordig was; en ten anderen, om hun den waan te ontnemen, alsof Hij ook nog in het vervolg met hen op de vroegere aardsche, tijdelijke wijze ver-

keeren zou. In de openbaring des Heeren aan zijne discipelen, volgens ons verhaal, staat het eerste oogmerk op den voorgrond. Overigens is ook de gansche toedragt der zaak weder geheel van historische, heilige beeldspraak doorāderd. Deze gebeurtenis bevat beloften voor de Apostolische bediening, welke het geestelijk vischnet niet meer zal zien scheuren; verder, eene toezegging van de voortdurende zorg des Heeren voor zijne dienaren, in de dagen, die zij, toegerust tot den strijd te gemoet gingen; en boven alles een zinrijk spiegelbeeld van het uiteinde hunner geheele levensscheepvaart, als wanneer de Heiland op gelijke wijze de zijnen tot een ongelijk kostbaarder maaltijd noodigende, hen na alle doorgewaakte nachten en na al de moeite van het aardsche dagwerk aan de overzijdsche kusten zegenend welkom heeten en de kroon des levens hen toereiken zal. Ja, het leven der geloovigen is een leven van het zaligst uitzigt reeds aan deze zijde des grafs, en eenmaal volkomen daar boven.

Ik meen u overtuigd te hebben, dat er hier beneden nog een in alle opzigten wezenlijk ander leven is, dan het alledaagsche leven, dat in aardsche moeite, aardsche genietingen en aardsche zorgen wordt doorgebragt; een leven onder een geopenden hemel, reeds door den glans der eeuwigheid bestraald, ja, naar de beginselen, reeds deelende in eene bovenaardsche verheerlijking. Dit is het leven van den met Christus geestelijk gekruisigden en opgestanen Christen, van wiens lippen met volle waarheid het woord ons tegenklinkt: *Onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook den Zaligmaker verwachten, Jezus Christus onzen Heer.* Het is het leven van al degenen, wien het woord des Apostels geldt: *Uw leven is met Christus verborgen in God; wanneer nu Christus zal geopenbaard zijn, die ons leven is, dan zult ook gij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.* O, mogt geen enkele onder ons er toe veroordeeld zijn, dat leven enkel te vermoeden en als eene vreemde zaak enkel van verre te beschouwen! Mogt het veel meer door Gods genade ook ons leven worden, en opdat dit geschieden moge, laat ons biddende een bezield zanger der vorige eeuw naspreken:

O Jezus, verborgen leven der uwen!
Leer ons met ijver naar het hoogste te staan.
Leer ons de zonde, geen lijden te schuwen.
Wie wenscht hier op rozen ten hemel te gaan?
Neen, hier is het duister,
Zijn *wij* zonder luister.
Hier wenschen wij stil in den Vader te leven:
Dáár zult Ge ook uitwendig, uw schoonheid ons geven.

Amen.

XI.

HEBT GIJ MIJ LIEF?

De meeste van deze is de liefde, zegt de Apostel 1 Kor. 13: 13, waar hij haar te voren het geloof en de hope heeft ter zijde gesteld. En waarom de meeste? Men kan zeggen eensdeels, omdat zij niet, gelijk het geloof dat tot aanschouwen, en de hope die tot genot worden zal, eene verandering zal ondergaan, maar, als van Goddelijke natuur, onveranderd, zoo als zij is, in de wereld der heerlijkheid overgaan zal, om daar, van alle aardsche banden en smetten rein geworden, zich te voleinden; en ten anderen, omdat zij als de edelste bloesem des geloofs en der hope, zoowel deze wereld als reeds de toekomende in zich bevat, hetgeen met gelijke waarheid van de hope noch van het geloof in betrekking tot de liefde gezegd worden kan; en eindelijk, omdat zij de vervulling der wet is, doordien hij, die God lief heeft, al de Goddelijke geboden niet meer als gebiedende letters buiten zich, maar als het meest eigen en innerlijk levensbeginsel in zich heeft. Hoe waar dit alles nu ook zijn moge, zoo meenen wij echter de bedoeling des Apostels nog beter te treffen, wanneer wij aannemen, dat hij de liefde daarom de meeste noemt, omdat wij door haar, onszelven verloochenen, geheel Godes en in Hem gevonden worden, omdat wij door haar ons Hem, die de Liefde is, wezenlijk gelijkvormig maken, en terwijl wij geloovend en hopend ons meer lijdelijk gedragen en door Hem bewerken laten, door lief te hebben ons tot het deelgenootschap aan zijne

Goddelijke werkingen verheffen en zijne wezenlijkste werkzaamheid met Hem deelen. Welk een kostelijke schat is daarom de liefde, die de Apostel op het oog heeft, en welke het innerlijk wezen van het nieuwe uit God geboren leven uitmaakt.

Heden wordt ons de gelegenheid aangeboden, van haar iets meer te spreken en te hooren. Hoe zouden wij er ons niet van harte over verheugen?

JOHANNES 21: 15—17.

Toen zij dan het middagmaal gehouden hadden, zeide Jezus tot Simon Petrus: *Simon, zoon van Jona, hebt gij Mij liever dan deze?* Hij zeide tot Hem: *Ja, Heere, Gij weet dat ik U lief heb.* Hij zeide tot hem: *Weid mijne lammeren!* Hij zeide wederom tot hem ten tweeden maal: *Simon, zoon van Jona, hebt gij Mij lief?* Hij zeide tot Hem: *Ja, Heere, Gij weet dat ik U lief heb.* Jezus zeide tot hem: *Hoed mijne schapen!* Hij zeide tot hem ten derden maal: *Simon, zoon van Jona, hebt gij Mij lief?* Petrus werd bedroefd, omdat Hij ten derden maal tot hem zeide: *Hebt gij Mij lief?* en zeide tot Hem: *Heere, Gij weet alle dingen; Gij weet dat ik U lief heb.* Jezus zeide tot hem: *Weid mijne schapen!*

Een aandoenlijk voorval, mijne vrienden! en het is nog iets meer dan dit. Hoe menigmaal hebben wij er reeds met een bewogen gemoed bij stilgestaan! maar dunkt het ons niet altijd weder even nieuw te zijn, als de vroege lente, als de avondhemel met de opkomende starren, als de opgang der zon in het rozenkleurig licht van den dageraad? De schoonheid er van neemt toe, hoe meer men het van naderbij beschouwt, en de gedachtenschatten vermeerderen zich; hoe dieper er gegraven wordt, hoe overvloediger de opbrengst is. Zeker spreekt dit Evangelisch verhaal tot ons in buitengewoon zachte toonen, en eischt, om volkomen verstaan te worden, zeer fijne en geoefende zinnen. Ook in het geestelijke leven zijn verschillende graden van vatbaarheid en menigvuldige trappen van vorming en ontwikkeling. Niet allen, wien barmhartigheid geschied is, zien even scherp en gevoelen even diep en innig,

waar over geestelijke dingen gesproken wordt. Niet allen rusten met Johannes aan de borst van Jezus, en beluisteren de zachtste slagen van dit Goddelijk, van meer dan moederlijke liefde vervulde hart. Mogt dan ook voor de tegenwoordige geschiedenis ons de regte vatbaarheid niet ontbreken! Evenwel dit Evangelisch verhaal bevat ook van het ligter te begrijpene, ja, van het algemeen bevattelijke genoeg, om ons van de bezorgdheid te ontslaan, alsof er heden iemand onder onze toehoorders gevonden werd, die geheel ledig en ongelaafd moest heengaan. Waarop rigten wij dan bij voorkeur onzen blik? Ik meen, dat niets anders het voorwerp onzer tegenwoordige beschouwing zijn kan of zijn mag, dan de vraag van den opgestanen Zaligmaker naar de liefde tot Hem. Zien wij

I. hoe ons in deze vraag de maatstaf voor alle ware menschenwaarde wordt in handen gegeven;
II. hoe deze vraag den wortel en het innig wezen van alle nieuw Goddelijk leven ons aanwijst; en eindelijk
III. hoe zij ons den weg tot den eervolsten en zaligsten staat aantoont en opent.

Moge de Heer in genade met onze woorden zijn, en ons met zijnen Heiligen Geest in alle waarheid leiden!

I.

Wij keeren terug naar den oever van het Galilésche meer. Een fraaije lentemorgen verlicht den omtrek. En ziet, ginds staat de opgestane Heer van het Paaschfeest. Hoe schoon en hoe beminnelijk staat Hij daar! Om Hem heen staan de zeven discipelen, ten hoogste gelukkig door de vriendelijke tegemoetkoming, waarmede Hij, de Gastheer, bij zijnen verwonderlijken ochtendmaaltijd hen begunstigt. Hunne aangezigten blinken van vreugde. Slechts één hunner staat nog met gebogen hoofd en ziet er bedrukt uit. Zijn nog van het water der zee druipend gewaad kenteekent hem ons genoegzaam. Hij is het, die, om toch maar de eerste aan de voeten des Heeren te zijn,

den al te langzamen gang van het schip voorbijstreefde. Doch wat drukt hem dan nog altijd zoo zwaar op het hart? Misschien het beklagenswaardig gebeurde in den voorhof van het hoogepriesterlijk paleis? Ja zeker, de verootmoedigende herinnering hiervan zal wel nimmer ganschelijk uit zijne ziele gaan. Doch hij vergeet nogtans even weinig, wat reeds op den morgen van den dag der Opstanding hem onvergelijkelijk heerlijks te beurt viel, toen eensslags de Heer, de Meester, dien hij zoo smadelijk verloochend had, verheerlijkt als Overwinnaar over hel, dood en graf voor hem stond, en hem in eigen persoon de verzekering der volkomene vergeving in de verbrijzelde ziele drupte. Voor geene koningskroon gaf hij weder over dat woord van vergiffenis uit den mond van Hem, van wien hij weet, dat al wat Hij op aarde ontbond, in den hemel ontbonden was. Dit woord is zijn kostbaarste schat, zijn dierbaarst kleinood, want het waarborgt hem niets minder, dan zijne begenadiging bij God en zijne toekomstige zaligheid. Doch is Simon dan daarmede nog niet tevreden? Neen, hij is nog niet tevreden. De Heer herstelde hem tot heden niet in de door zijne drievoudige verloochening verbeurde Apostolische bediening, en zoo lang dit nog niet geschiedde, kan hij niet volkomen vrij ademhalen. Doch kan de diepgevallen man dan nog moed vinden, om hierop aanspraak te maken? O oordeelt niet te voorbarig; verplaatst u, wanneer gij kunt, geheel in den zieletoestand van den discipel. Het is hem waarlijk niet te doen om de ijdele eer der wereld, maar enkel om een feitelijk onderpand en waarteeken, dat hij waarlijk het geheele hart, het volledige vertrouwen, de onverdeelde liefde van zijnen verheerlijkten Heer weder bezit. Zulk een bewijs echter kon hij slechts daarin ontvangen, dat de Heer zijne roeping tot de Apostolische dienst vernieuwde. Hij zegt dit wel niet, maar hij twijfelt niet, of de Hartenkenner zal zijn verlangen wel uit zijne ziele lezen. Rijst niet hier reeds een vermoeden bij u op over hetgene, waaruit het eigenlijk wezen der liefde tot Jezus bestaat? Vooreerst doet deze liefde zich voor, als het levendig verlangen om van de liefde des Heeren Jezus tot ons vastelijk en krachtiglijk verzekerd te worden. Zoo lang men slechts op

knechtelijke wijze bezorgd is om de geboden des Heeren te volbrengen, opdat Hij, wanneer Hij werkelijk de Regter over levenden en dooden is, ons op den dag der beslissing niets misdadigs voor te werpen hebbe, dan staat het zeer te bezien, of er wel een vonkje van liefde tot den Heere Jezus in ons hart glimt. Het is mogelijk, dat men bij zulk een zedelijk streven, dat nog niets van het Christelijke aan zich heeft, nog volstrekt in geene persoonlijke betrekking tot Hem staat, of dat men zich zelfs wel in een geheimen tegenzin jegens Hem bevindt, terwijl men slechts eene stroeve mismoedigheid en verdriet gevoelt over het al te zware juk, dat Hij door deze en die voorschriften en aanwijzingen op ons vleesch legt. Men bemint Hem niet, zoo lang men de zekerheid van door Hem bemind te worden, niet beschouwt als het kostbaarste en meest gewenschte goed in tijd en eeuwigheid. Vraagt men echter *hoe* en *waardoor* men gewaar wordt, dat de Heer ons lief heeft, dan dient daarop het volgende tot antwoord. Een levendig en opregt verlangen om in zijne liefde te rusten, mag ons reeds een teeken en onderpand zijn, dat het hart van den Goddelijken Vriend der zondaren zich reeds tot ons geneigd heeft. Bijzonder echter wordt opgemerkt, dat Hij ons genegen is, aan de wijze hoe Hij ons leidt, onze diepste behoeften bevredigt, naar ons zuchten luistert en onze gebeden verhoort. Mogten wij hierop slechts met meer zorgvuldigheid acht geven! Doch maar al te dikwijls is het woord van den vromen dichter op ons van toepassing:

> Gij noodigt wel den Heer, maar vliedend voor zijn kruis,
> En als Hij u bezoekt, dan zijt ge niet te huis.

Men bidt om eenige bepaalde zaak, doch als het ons gegeven wordt, dan is men met de ondervondene hulp en de stoffelijke weldaad als zoodanig zoo geheel ingenomen, dat men daarbij de genaderijke gebedsverhooring, welke men ondervond, geheel uit het oog verliest. Van wege de gave vergeten wij, in onbegrijpelijke verblinding, den Gever, en doen onszelven op deze wijze den edelsten en besten zegen in het goede, dat ons ten deele viel, verliezen.

De Heer treedt tot zijnen discipel Simon, ziet hem met vriendelijk zachten ernst aan en vraagt hem naar zijne liefde tot Hem. En naar die liefde vraagt Hij ook ons en vraagt Hij allen. Eene hooge zelfbewustheid legt deze vraag ten grondslag. De Vragende kent zichzelven als Dengene, wien de geestdriftige gehechtheid der geheele menschheid als verschuldigde schatting toekomt. Tevens geeft zijne vraag de maatstaf, aan welke met zekerheid alle ware menschenwaarde te meten is. Wanneer gij Jezus niet lief hebt, zoo is het duidelijk en openbaar, dat bij allen tooi van eerbaarheid en deugd, waarin gij moogt prijken, uwe zedelijke waarde als niets is, omdat gij u als een schepsel kenmerkt, wiens innerlijk leven zich tot zulk een graad verzandde, ja tot een poel verdikte, dat daarin tot opneming van het afgespiegeld beeld van de Zon der geregtigheid geene vatbaarheid meer aanwezig is. Want boven al het andere, dat Jezus is, is Hij de drager der volmaakte evengelijkheid Gods. Uit zijne verschijning straalt u de geheele volheid van het eeuwig ware goede te gemoet; ja de heiligheid zelve, en hiermede het ideaal der menschheid, daalde in Hem persoonlijk van den hemel op de aarde neder. Gij bemint het licht niet meer, maar zijt een kind der duisternis, wanneer gij Jezus niet lief hebt. Hoe diep staat gij dan, niettegenstaande uwen Christelijken naam, beneden den wijze der Heidensche oudheid, die het erkend en uitgesproken heeft, dat de deugd nooit door voorschriften, maar eerst dan te leeren zijn zou, wanneer zij in eene levende en tot liefde lokkende persoonlijkheid op aarde verscheen, en die ongetwijfeld, zoo Christus hem ontmoet ware, Hem terstond met aanbiddende bewondering te voet gevallen zijn zou.

Bemint gij Jezus niet, zoo zijt gij in dezelfde mate verblind over uwen eigen waren toestand, als gij blind zijt voor het waarlijk zedelijk edele en groote. Waart gij verlicht, ja slechts ten halve bewust van uwe ware belangen, zoo gaaft gij onwederstaanbaar en terstond geheel uw hart aan Hem, die tot u komt met de verzekering: *De Zoon des menschen is gekomen om te zoeken en zalig te maken, dat verloren was.* De onverschilligheid, welke gij jegens dezen Goddelijken Arts,

Verlosser en Middelaar betoont, veroordeelt u als een op de schromelijkste wijze verdwaasden, van alle waarheid vervreemden, en in leugen, waan en zelfbedrog verstrikten dwaalgeest. Want gij meent gezond te zijn, terwijl gij toch doodelijk krank zijt: vrij, en gij zijt met slavenketenen gebonden; regtvaardig, en gij zijt schuldig aan geheel de wet. Zou men niet iemand waanzinnig verklaren, die, in eene woestijn verdwaald, den zich hem aanbiedenden gids den rug toekeerde, of den vriend, die hem, den versmachtende, eene bron kwam aanwijzen, met boosaardigheid van zich afwees en gebood zich te verwijderen. In veel hoogeren graad nog dan zulk een, is hij dwaas, die Jezus, den Redder uit allen nood, onverschillig voorbijgaat, ja zoo dwaas als een door de golven her- en derwaarts geslingerd wordende schipbreukeling, die in de hem tot redding naderende boot niet wil worden opgenomen. Wij zouden de inbeelding van zulk een mensch, waarmede hij meent den Hemelschen Vredevorst te kunnen missen, eene zotte en belagchelijke inbeelding noemen, wanneer zij niet van wege het onheil, dat zij hem teweegbrengt, een maar al te noodlottige en treurig eindigende inbeelding ware.

Bemint gij Jezus niet, zoo verraadt gij hiermede ten laatste zulk eene groote geestontaarding, dat deze u de rest uwer zedelijke waarde ganschelijk ontneemt. Uwe onvatbaarheid, om niet alleen het Goddelijke, dat in Hem openbaar geworden is, te erkennen, maar ook om de volheid der goederen en voorregten te waarderen, welke gij niettegenstaande uw ongeloof aan Hem te danken hebt, komt dan op de duidelijkste wijze in het licht. Zegt toch, van waar is die statige orde, waardoor gij u zoo veilig gevoelt; van waar dat gemeenzaam familieleven, waarmede gij als met een rozenheg u omgeven ziet; van waar die edele manieren, die het leven u veraangenamen; van waar die meer grondige beschaving, waarin gij u verheugt, die hoogere aanschouwing van het oogmerk en het laatste doel des aardschen levens, waarmede gij van uwe kindsheid af gedrenkt zijt, en de verhevene beelden eener onzigtbare ideale wereld, die, ofschoon nog slechts schemerend gelijk in het verschiet schitterende sterren, ook den weg tot uwen ge-

zigtskring wisten te vinden? van waar dit alles? Heeft niet Jezus het geschapen en ingeplant? En gij bemint dezen Jezus niet? Gij, mensch zonder oordeel, en gij, verblinde, zegt ons toch, hoe wij de geestelijke en zedelijke waarde bij u te zoeken hebben, waardoor gij op eenigerlei wijze aanspraak op onze achting zoudt kunnen maken!

II.

De vraag naar de liefde tot Jezus is, zoo zeggen wij verder, met de vraag naar den grond en het wezen van het nieuw uit God geboren leven eenzelvig. Bij alles wat anders eenen mensch versieren moge, ontbreekt het zelfs nog aan het eerste en kleinste kiempje der Goddelijke natuur, waar deze liefde nog niet ontvonkt is. Daarom wordt ook aan Simon Petrus aanleiding gegeven, om in zijn binnenste naar deze heilige vonk om te zien, en eerst nadat deze zich aan hem ontdekt heeft, wordt hij geregtigd en gemagtigd, om het goede als zijne levenstoekomst te hopen.

Aanschouwen wij thans de merkwaardige proef, welke hij ondergaan moet. De Heer rigt zich in het bijzonder tot hem. Allen zijn in gespannen verwachting wat de Heer tot hem zeggen zal; doch niemand is het meer dan Simon zelf. „Ach," zoo denkt hij, „dat Hij slechts verschoonend met mij, arme zondaar, handele!" De Heer begint tot hem te zeggen: *Simon, zoon van Jona, hebt gij Mij liever dan deze?* O, wat beteekent deze vraag, die eensslags de naauwelijks geheelde wonde zijns gewetens weder op nieuw openrijt! Als een zwaardslag gaat deze vraag door zijn arm, bovendien reeds zoo ontmoedigd hart. Ieder woord er van is verpletterend voor zijn gevoel. *Simon, zoon van Jona!* Hoe vreemd, hoe ijskoud klinkt hem deze benaming te gemoet. Dat is hem zijn ouden naam terug gegeven, den naam, dien hij in de dagen zijner blindheid en Godvervreemding droeg, en niet den nieuwen van Kephas of Petrus, niet den discipel- of Apostelnaam! Hoe kan hem deze toespraak iets goeds beloven? En nu dat: *Hebt gij Mij liever dan deze?* O, Simon vat terstond dezen terugblik op het ver-

ledene. Dat: *Hebt gij Mij liever?* dreigt hem te vernietigen. Eens ja meende hij, dat het zoo was. *Al werden zij ook allen aan U geërgerd*, zoo vloeiden de ligtvaardige woorden van zijne lippen, *ik zal nimmermeer geërgerd worden; al moest ik ook met U in de gevangenis gaan en met U sterven, zoo zal ik U geenszins verloochenen.* En reeds eenige uren daarna, ach, waartoe was het toen met hem gekomen! O galbittere herinneringsdrank, die hier door den Meester zelf zijnen discipel werd ingeschonken! Simons geheele ziele bloedt thans, en de troost der begenadiging, welke hem ten deele is gevallen, verdampt nu als water op een gloeijenden steen. Het is hem te moede, te moede tot den dood toe. Doch de Meester vraagt, en zoo is het betamelijk, dat de discipel antwoordt. Hoe zal dat antwoord luiden? Misschien: „Ja, ik heb U liever!" neen, dat nooit meer! Dan welligt: „Neen, Heer, *niet* liever dan deze U hebben?" dat even zoo min! Het valt hem nooit meer in, zich met een ander te vergelijken. Zal hij dan antwoorden: „Neen, Heer, ik heb U niet lief!" Ook daartegen zou alles wat in hem is zich verzetten, en als hij het zeide, alles hem logenstraffen. Zal hij dan vrijmoedig en stoutmoedig betuigen: „Zeker heb ik U lief, mijn Zaligmaker!" Zijn innerlijk gevoel zal deze getuigenis als een waar en gegrond getuigenis bevestigen; doch neen, ook zulk een woord zou hem op de lippen besterven, want hij herinnert zich, hoe ook de hoogklinkende verzekering, tot welke hij zich op den weg naar den Olijfberg verlokken liet, geene huichelarij was, maar de uitdrukking van zijn innigst gevoel, en dat zij toch op het schromelijkst zelfbedrog rustte. De arme discipel bevindt zich in werkelijke verlegenheid. Het liefst zou hij zich in stomme tranen van weemoed hebben lucht gegeven. Doch hij *moet* spreken, want de Meester vraagt. En zoo stort zijn bewogen gemoed, een blinden aandrang volgende, zich uit, en Simon spreekt zoo gepast als waar en diep getroffen: *Ja, Heer, Gij weet dat ik U lief heb.* Derhalve toch een *ja*, en dit met volle regt. Op den diepsten innerlijksten grond van zijn wezen lag dit *ja;* maar in zijne naaktheid en volstrektheid mag hij deze toestemming niet uitspreken. Met bezorgdheid, dat hij

andermaal in zelfbedrog bevangen kon zijn, roept hij de oogen van den Hartenkenner in, opdat zij de beproeving zijns harten met hem deelen en zelf zijn binnenste doorzoeken mogten. *Heer,* zegt hij, GIJ WEET. „Doch hoe nu verder? misschien: *of* ik U lief heb!" Hij heeft dit welligt willen zeggen, maar de Geest der waarheid, die in hem was, wederstond dat *of* eener geveinsde en gemaakte nederigheid, en plaatste een *dat* er voor in de plaats. En zoo vloeit dan een vertrouwelijk: *Ja, Heer, Gij weet* DAT *ik U lief heb!* van Simons lippen. „O, zie Gij, Heer, slechts zelven mij aan (dit is de bedoeling zijner rede) hoe alle mijne hartstogten, verwachtingen, wenschen U bedoelen, en U, die mijn Een en Alles zijt, zoeken aan te hangen." En de Meester ziet het wel, vat snel den diepgebogen discipel met de allerinnigste vriendelijkheid bij de hand, en spreekt tot hem het koninklijke woord: *Weid mijne lammeren!* Wat wil dit echter anders zeggen? „Wees wederom mijn Apostel!" Simon durft zijne ooren naauwelijks te vertrouwen. Zelden ondervond iemand een snelleren overgang van de diepste verslagenheid tot de zaligste vreugde, dan Simon ondervond. Zoo even nog een sidderende worm in het stof, ziet hij zich eensslags op een van die twaalf troonen verheven, die zelfs de magtigste heerscherstroonen der aarde ver overstralen zullen. Hij zou wel hemel en aarde hebben willen oproepen, om hem mede te helpen danken en juichen.

Doch wat schijnt zich daar op nieuw voor hem te zullen voordoen? Simon bereidt zich tot een nieuwen kampstrijd. Ja, ook in omgekeerde betrekking treden somtijds snelle en menigvuldige overgangen in het leven te voorschijn. Simon ondervindt dit op de schokkendste wijze. De Heer ziet hem op nieuw aan, en zoo als het schijnt, thans nog met ernstiger gelaat, dan te voren, en zegt met klimmenden nadruk: *Simon, zoon van Jona, hebt gij Mij lief?* Nu bemerkt Simon terstond, dat de Meester den sterksten nadruk legt op het woordje *liefhebben,* als wilde de Heere zeggen: „Hier is sprake van eene groote zaak. De liefde, naar welke Ik vraag, is iets geheel anders dan gewoonlijk met dezen naam bedoeld wordt. Zij is meer dan een opflikkerend vuur der natuur; meer dan eene

voorbijgaande geestdrift voor de heerlijkheid der wonderen, waarin mijn leven blinkt; ook meer nog dan een gevoelvol welbehagen aan mijne zedelijke grootheid en schoonheid, of aan de verhevene gedachte der eeuwigheid, waarmede mijn Woord, als met een lichtenden sterrenhemel, de nachtelijke aarde omspant." Simon vermoedt de groote beteekenis van de vraag zijns Meesters, en zou wel, bij de herinnering aan de liefde, waarop hij eenmaal zoo geroemd had, het aangezigt op nieuw van schaamte hebben willen bedekken. Beproevend daalt hij andermaal in zijn binnenste neder, en bedrieg ik mij niet, zoo hoor ik het volgende zelfgesprek in zijne ziele: „Hoe, ellendig zondaar! staat het dan nu tegenwoordig met u? *Hem* lief te hebben, wat heet, wat beteekent dat? Heet het welligt geene rust vinden dan in Hem? Het niet te kunnen uithouden, waar men Hem ontbreekt? Niets zoeters te kennen dan zijn naam, en liever niet geboren te willen zijn, dan buiten zijne gemeenschap te leven? Heet het in den genadeblik zijner oogen den hemel te zien, ja niet meer naar hemel of naar aarde te vragen, wanneer men slechts *Hem* heeft en zich met Hem kan vertroosten? Heet dat Hem lief hebben? O dan — de Meester zelf mag getuige zijn — glimt ten minste een vonkje van deze liefde tot Hem, ten spijt van zoo veel dat er niet mede overeenkomt, ook in mijn hart." Zoo denkt hij, en warm en innig stroomt van zijne lippen de verzekering: *Ja Heere! Gij weet dat ik U* LIEF *heb.* En de Heere drukt het zegel op zijne betuiging, en spreekt ten tweeden male: *Hoed mijne schapen.*" Nu zweeft Simon op nieuw vreugdedronken over de hoogten der aarde, en zou wel in dank en verrukking hebben willen wegvlieten.

Heeft nu de beproeving haar einde bereikt? Nog niet. De liefde tot Jezus is eene groote zaak, waarmede het niet ligt kan worden genomen. Ten derden male spreekt de Heer tot in de binnenste diepten van de ziel des discipels ingrijpende: *Simon, zoon van Jona, hebt gij Mij lief?* En nu ligt op het woordje *gij* blijkbaar den meesten nadruk. Simon staat verslagen. Kan het verwonderen? Bij deze voor de derde maal herhaalde vraag lag toch de bedoeling des Heeren klaar voor

oogen, om de herinnering aan zijne drievoudige verloochening in hem op nieuw te doen ontwaken. Simon, uit alle zijne hemelen weder afgeworpen, denkt bij zich zelven: „Ja, Heere, wanneer mijne verzekering niet meer weegt in uwe weegschaal, dan heb ik, trouwbreukige grootspreker, dit volkomen verdiend. O, welk eene treurigheid legert zich rondom zijne ziel! Doch spoedig herstelt hij zich. „Was eenmaal," zoo denkt hij, „mijne liefde enkel leugen en bedrog, zij is het heden niet meer. Dit staat ten minste bij mij vast, dat Gij, Heere het eenige voorwerp zijt, waarvoor ik ontbrande, de eenige rots, waarop ik vertrouw. Gij moogt mij dooden, maar ik laat U niet meer los. Werp mij in de hel, Gij blijft toch de magneet, die mijne ziele aan zich trekt." Zoo denkt hij, en ziet den Meester aan, en o, hoe wonderbaar beweegt en klopt hem het hart! Hoe zou hij eene vernieuwde en nog meer versterkte betuiging zijner liefde hebben kunnen terughouden? Als wilde hij zeggen: „Wees Gij zelf getuige tusschen mij en U, Gij die harten en nieren proeft," zegt hij, versmolten in weemoed, maar daarom niet minder met groot vertrouwen en vaste beslissing: *Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet dat ik U lief heb.* En nu geeft de Heere ook aan zijne eigene liefde den vrijen loop. Alle zijne oogmerken zijn bereikt. Simons drievoudige belijdenis staat tegenover zijne drievoudige verloochening. De broederen hebben hunnen Simon terug; hij heeft hen terug en hij heeft nog meer: Hij heeft den Heer en tegelijk zichzelven terug. Met onbeschrijfelijke vriendelijkheid ziet de Vorst des levens den diep gelouterden discipel aan, en spreekt op een toon, waarin onmiskenbaar dit laatste zegel op den vernieuwden beroepsbrief werd gedrukt: *Weid mijne schapen!* Gelukkige discipel! Welk een schat, dien gij hebt opgenomen. Gij weet, dat gij Jezus, uw Zaligmaker, waarlijk lief hebt, en deze liefde is het innigste wezen van het nieuw uit God geboren leven, de wortel en bron van alle Gode welbehagelijke heiligmaking, *de vervulling der wet,* gelijk de Schrift getuigt, en het kenmerk der kinderen en erfgenamen van God.

III.

Wanneer zal het er toe komen, mijne Vrienden! dat ook wij, en wel wij *allen* op de vraag: *Hebt gij Mij lief?* met gelijke innerlijke waarheid en met dezelfde volheid van beteekenis als Simon Petrus, antwoorden kunnen: *Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet ook, dat ik U lief heb.* Zoo lang wij ledig zijn van deze liefde, is ons aanzijn ledig van inhoud, ons hart eene woestijn, ja ons geheel leven een dor veld, dat althans voor den hemel geene vrucht draagt. Zonder de liefde van Christus drijven wij met ons schip, zonder mast en zonder roer, op den levensoceaan rond; zonder haar verbindt ons geen band met de hemelsche wereld, en zoo lang zij ons ontbreekt, bezitten wij geen schat voor de eeuwigheid. Ons hart komt tot geene rust, zoo lang het niet rust in de liefde van Jezus, en ook wij worden niet waarlijk bemind, zoo lang de liefde van Christus niet uitgestort is in onze harten. Deze liefde plant in onzen boezem een Eden van stille zaligheid, welks bloemen des zomers noch des winters verwelken. Zij deelt aan onze aardsche pelgrimschap eene flikkering der verheerlijking mede, welke reeds een zachte weerglans mag heeten van de wereld der heerlijkheid, welke ons wacht. Zij verleent een adel, dien ook de schaduw der armste tijdelijke betrekkingen niet vermag te verdonkeren. Ja, wanneer wij Jezus lief hebben, dan zijn wij tot onze ware oorspronkelijke menschenwaarde teruggekeerd, in de plaats der hoogste eer hersteld, en naar het wezenlijke en innerlijke weder tot dezelfde hoogte opgeheven, op welke onze eerste vader vóór zijn val in het Paradijs stond. Alsdan zijn wij weder opgenomen in de gemeenschap Gods, worden wij weder omvat en gedragen door de liefde Gods, en beminnen wij weder wat Goddelijk en eeuwig is. Wij zweven alsdan op de vleugelen der zaligste hope over de hoogten der aarde, hebben wereld, zonde en duivel overwonnen, en zijn niet minder dan Petrus en zijne mede-Apostelen, een iegelijk in zijne mate en naar zijnen aard, tot een zout, een licht, een zegen dezer wereld gesteld, welke wij nu onder het vaderlijk oog van God, in de bewustheid van het Goddelijk welbe-

hagen, en onder het beschermend geleide der engelen, getroost en moedig, verzekerd van het doel te bereiken, als pelgrims en vreemdelingen doorwandelen.

Wanneer dan de liefde van Jezus zulk eene groote zaak is, dat zij alleen inhoud aan ons leven, en grond aan onze hope geeft, hoe zouden wij dan kunnen rusten alvorens wij haar heilig vuur ook in ons binnenste voelen branden? Doch door arbeid wordt zij zeker niet verkregen, maar zij wordt, gelijk wij den Apostel hoorden zeggen: *door den Heiligen Geest uitgegoten in onze harten.* Wij bereiden echter eene plaats voor deze liefde en geven haar ruimte, wanneer wij ons in het licht van Gods aangezigt stellen, en daar tot klare bewustheid komen van onzen geheel van God vervreemden en verloren toestand, waarin wij van nature, en allen zonder onderscheid vervallen zijn. De eerste tranen van Goddelijke treurigheid, die uwe oogleden bevochtigen, kunnen u als waarborg gelden, dat het oogenblik niet meer ver is, waarin de liefde van Christus ook uw hart gelukkig maken zal. Men zal Jezus eerst lief hebben, nadat men zijne reddende liefde is gewaar geworden. Deze wenschelijkste aller ondervindingen blijft ons echter vreemd, zoo lang wij uit de ellendigste en heillooste aller droomen, den droom der eigengeregtigheid, niet ontwaken. O, bidden wij dan, boven al het andere, dat ééne van den Heere, dat Hij ons losmake van de verblinding, welke van nature ons allen gevangen houdt, en bidden wij een onzer kerkelijke zangers na:

Laat niets, o Heer! in mijne ziel,
Dan uwe liefde wonen,
Die hemelvonk, die in mij viel,
Moog zich der wereld toonen
In liefde tot den minsten mensch.
Wat storm zijn bloemen ook verflensch,
Dat ik hem altijd helpe,
't Bloed zijner wonden stelpe,
Zijn zaligheid zij heel mijn wensch!

Want eenmaal slaat voor ons allen het uur, waarin uit den mond van Hem, die over ons eeuwig lot de laatste en beslissende uitspraak heeft, ook aan ons, met den plegtigsten nadruk de vraag zal gedaan worden: *Hebt gij Mij lief?* De Heere geve ons door den Heiligen Geest, met gelijke waarheid als weleer Simon, alsdan te kunnen antwoorden: *Heere! Gij weet alle dingen, Gij weet dat ik U lief heb.*

Amen.

XII.

DE PETRUSWEG.

Die zijn kruis niet op zich neemt en Mij navolgt, is mijns niet waardig. Zoo spreekt de Heer, Matth. 10: 38. Wie verschrikt niet voor deze woorden? En dikwijls heeft Hij het met nadruk herhaald; ja, als aan de spits van zijne banier voor zich uitgedragen. Wanneer het ooit duidelijk in het licht trad, dat Hij noch van voornemen was eene partij te verwerven, welke *Hem* als hun glorierijk hoofd op het schild zou dragen, noch om, gelijk de wijzen dezer wereld, eene school te stichten, die den naam des Meesters in de wereld zou uitbazuinen, dan is dit waarlijk hier het geval, waar Hij een eisch als die, welken wij zoo even vernamen, tot de volstrekte voorwaarde maakte van den ingang in zijn Koningrijk. Wat beteekent het woord *kruis* anders dan de vereeniging van den uitersten smaad met de doordringendste smart? En dit moet de toegang zijn voor al degenen, die geneigd mogten zijn zich Hem ten dienste te stellen? Alleen op *sterven* moeten zij gedurende hun leven bedacht zijn; en op eene bestendige schipbreuk, bij al hun eigen vermogen en pogen, bij al de plannen, wenschen en verwachtingen huns vleesches? Wij zien, dat de Heer slechts discipelen gebruiken kan, wien het heil hunner zielen boven alles ter harte gaat, en wien het gevoel van hun verloren toestand zoo diep en zoo overweldigend doordringt, dat zij voor den prijs van de vergeving der zonden, geen offer, ook niet het zwaarste en liefste van wat zij bezitten, te groot

en te zwaar achten. De krachtige eisch echter, dien de Heer stelt aan al dezulken, die begeeren zich aan Hem aan te sluiten, geeft ook weder het regt tot eene zekere terugwerkende gevolgtrekking, namelijk deze, dat de zoodanigen eene gewisse en klare bewustheid verkrijgen van den Heer als den Redder uit allen nood, en van de grootheid der zaligheid, welke Hij aan de zich aan Hem toevertrouwenden voor een leven vol onthouding en zelfverloochening heeft aan te bieden. Zoo is dan, naauwkeurig bezien, het woord: *Wie zijn kruis niet op zich neemt en Mij navolgt, die is mijns niet waard,* hoe het vleesch zich daartegen ook verzette, een bijzonder troostvol en beloftenrijk woord, en wij zullen heden zien, hoe het als zoodanig ook door een discipel opgenomen werd, wien het met geheel bijzonderen nadruk en op de diepst schokkende wijze werd toegeroepen.

JOHANNES 21: 18—23.

Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u, toen gij jonger waart, gorddet gij uzelven en wandeldet alwaar gij wildet, maar wanneer gij zult oud geworden zijn, zoo zult gij uwe handen uitstrekken en een ander zal u gorden en brengen waar gij niet wilt. En dit zeide Hij, beteekenende met hoedanigen dood hij God verheerlijken zou. En dit gesproken hebbende, zeide Hij tot hem: *Volg Mij!* En Petrus, zich omkeerende, zag den discipel, welken Jezus lief had, die ook in het avondmaal op zijne borst gevallen was en gezegd had: *Heer, wie is het, die U verraden zal?* Als Petrus dezen zag, zeide hij tot Jezus: *Maar wat zal deze?* Jezus dan zeide tot hem: *Indien Ik wil, dat hij blijve totdat Ik kome, wat gaat het u aan. Volg gij Mij!* Dit woord dan ging uit onder de broederen, dat deze discipel niet zou sterven. En Jezus had tot hem niet gezegd, „dat hij niet sterven zou," maar: *Indien Ik wil, dat hij blijve totdat Ik kome, wat gaat het u aan.*

Dit is de sluitsteen der openbaringen van den opgestanen Heiland aan het meer van Tiberias. Er ligt over dit verhaal een verwonderlijk frisch waas uitgegoten, en hoe krachtig ademt ons uit hetzelve wederom de geur der historische waarheid te gemoet! Wat hier vermeld wordt, kon niet verdicht worden. Zulke fijne draden als hier gezien worden, kan alleen het leven, niet de kunst voortbrengen en verwerken. Beschouwt slechts de laatste historische trekken van ons Evangelie, en zegt het, of gij het mogelijk acht, dat eene menschelijke verbeeldingskracht, al ware zij ook de zinrijkste, een voorval zou hebben kunnen droomen, zoo als het voor ons gestelde, waarin alles zoo geheel niet van deze wereld is en toch de levensfrischheid der onmiddelijke werkelijkheid ademt? En welk eene menigvuldigheid van heilzame waarheden zien wij hier in een kort bestek en in den eenvoudigsten vorm zich voor ons onthullen! Komt, leenen wij aan het voortgezet gesprek van den Heer met zijnen discipel Petrus een luisterend oor, en geven wij acht:

I. op hetgeen Petrus aangekondigd wordt;
II. op de vraag, die de discipel aan den Heer rigt; en eindelijk
III. op het antwoord, dat hij op deze vraag ontvangt.

Wij hebben heden veel tusschen de regels te lezen. De Heer helpe ons overal het ware te treffen!

I.

Petrus is overvloedig getroost. De Heer heeft hem immers op zijn met de diepste onderwerping, maar toch met vol vertrouwen uitgesproken: *Heer, Gij weet dat ik U lief heb!* in het door zijne verloochening verbeurde Apostelambt weder hersteld, en den reeds vroeger begenadigden vlugteling van zijne banier nu ook als het ware zijnen degen teruggegeven. Petrus ziet zich op het toppunt van zijn geluk geplaatst.

Doch des Heeren voorzorg voor zijn discipel strekt zich nog verder uit. Ook zijne angstige bezorgdheid over zijn volstandig blijven in de liefde wil Hij hem ontnemen, hem tegen den dag des strijds, dien hij te gemoet gaat, wapenen met de moedige bewustheid, dat hij voortaan trouw zal blijven tot in den dood, en dit te gelijk zoo inrigten, dat wanneer de droefheid hem overvalt, zulks hem niet meer op geloofschokkende wijze bevreemde. Bovendien is het des Heeren oogmerk, om bij Petrus aan den vlieger van zijn ligt opgewekt gevoel een looden gewigt te hangen, hetwelk hem voortaan vrijwaart van vleeschelijke zelfverheffing, en om als het ware een klokje in zijnen boezem vast te maken, hetwelk hem bij elke schrede en voetstap aan het *Kyrie eleison* (Heer, ontferm U mijner!) herinnert, en aan de vurigheid van zijn gestel eene heilzaam dempende weemoedigheid paart. Dit alles bereikt de Heer door eene zeker diep schokkende profetische aankondiging, die Hij onmiddelijk op de zoo even plegtig vernieuwde aanstelling in zijne bediening laat volgen.

De Heer begint met een: *Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u.* Gij kent deze zijne verzekeringsformule, welke alles wat er volgt een zegel indrukt, dat ieder, die er de waarheid van betwijfelen mogt, tot eenen majesteitschenner stempelt. Als met een ijzeren griffel graveert Hij den discipel met zijn: *Voorwaar, voorwaar!* datgene in de gedachte, wat Hij nu voornemens is hem te zeggen. Met onverzwakten galm moet het voortaan door geheel zijn leven klinken. En wanneer datgene wat Hij hem van verre toont, later werkelijk over hem losbreekt, zoo moet hem dat *Voorwaar* tot een aanknoopingspunt wezen voor de troostrijke overtuiging, dat de Heer zijn lot te voren gekend, maar enkel daarom niet afgewend heeft, omdat Hij het voor hem als goed, en als heilwerkend voor anderen, voor hem bestemd had. Petrus zou dus weten, dat wat hem overkwam, onmisbaar tot 's Heeren genadeleiding behoorde, en dat er op niets ter wereld zoo vast te rekenen valt, als op een woord uit den mond van den getrouwen en waarachtigen Getuige. Wenschen wij er ook onszelven geluk

mede, dat wij de gewigtigste bekendmakingen en leeringen der Heilige Schrift met dat *Voorwaar, voorwaar!* des Heeren bekrachtigd zien. Niet alleen stelt dit *Voorwaar!* hen eerst regt op den hoogen kandelaar, maar de Heer stelt te gelijker tijd daardoor voor de waarheid zijner uitspraken, den roem zijner Goddelijke zending, ja zijne geheele profetische en zedelijke eer te pand.

Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u, zoo gaat de Heer voort tot Petrus te spreken, *toen gij jonger waart gorddet gij uzelven en wandeldet alwaar gij wildet.* In eenen algemeenen zin geldt dit woord van alle menschen in hunne jongheid. In onze jeugd, in het vol gevoel van onze altijd toenemende levenskracht, wanen wij onszelven een weg te kunnen banen, en, ware het noodig, daartoe bergen te kunnen verzetten. Bijzonder echter heeft de Heer in onzen tekst het oog op den van alle gemeenschap met God nog vervreemden natuurlijken toestand, waarin men, niet hoorende naar andere raadgevingen dan die eigenbatige belangen ons influisteren, naar een willekeurig en geliefkoosd plan door den oceaan van het leven stuurt, en enkel voor den wind der eigen meening en der eigen lust de zeilen spant. Alsdan zegt men: „Het lust mij dit te doen, en ik wil dat doen!" en in deze onbeperkte alleenheerschappij beeldt men zich in, regt vrij te zijn, terwijl men eigenlijk toch slechts een ellendige slaaf zijns vleesches, zoo niet van eenen geheimzinnig duisteren geest is, dien men zelf nog niet kent. Ook vermoedt men niet, dat men buitendien aan de leidbanden gaat van Hem, wien alle schepsel, ook de wederspannigste, onderworpen is, en die met de krachten des hemels en der aarde doet wat Hij wil. Een Nebucadnezar stapte trotsch daarheen aan deze keten van den Albeheerscher, en een Cyrus voerde, zonder het te weten, slechts *zijne* bevelen uit. Bij de intrede in den staat der genade geeft men zijne natuurlijke vrijheid, welke toch maar enkel schijn en leugen is, aan den vrijmagtigen wil van den Heer aller heeren over, en stelt men zich onbepaald ter zijner beschikking. Doch in de gebondenheid van Hem is men juist nu eerst

waarlijk vrij, terwijl men uit des duivels strik verlost, en de heerschappij der zonde ontrukt, gewillig, door de liefde gedrongen, den Heer onderdanig en gehoorzaam is. Evenwel is er in den staat der genade ook nog eene opklimming, waarop het woord des Heeren tot Petrus van toepassing is. Een tijd van zichzelven te gorden en te gaan waar men wil, is ook die, welke wij gaarne, ofschoon niet geheel juist, die onzer eerste liefde jegens den Heer gewoon zijn te noemen. Alsdan vaart men met de volle zeilen der geloofsvreugde daarheen, want het gaat ons in alles naar wensch, en wat wij ook ter eere des Heeren ondernemen, het gelukt ons. De eene verhooring na de andere kroont onze gebeden. Wij wagen in belijdenis en daad het stoutste, en het gelukt. Het verkrijgt den schijn, als heeft de Heer zich met geheel den rijkdom zijner gaven, krachten en hulpbetooningen ter onzer beschikking gesteld. Wij handelen er bijna mede naar welgevallen. *Zeker* van den goeden uitslag, leggen wij ons tot bevordering van het Koningrijk Gods nu hier- dan daarop toe, en onder den zegen van boven gaat alles vaardig van de hand. Het schijnt dat de Heer ons in dezen tijd regt aan Hem wil laten gewoon worden, en dat Hij ons door de gelukkige ondervindingen, welke Hij ons laat genieten, ons een teerpenning voor de winterreis schenken wil. Nooit echter gaat het op deze wijze altijd zoo voort. Op de dagen van zulke feestvieringen, van zulke adelaarsverheffingen, volgt gewoonlijk spoedig een andere tijd, waarin men, om met den profeet te spreken, „een gespeende is van de melk," en zich op iets soortgelijks moet bereid houden, als wat wij heden door den Heer aan Petrus tot uitzigt hooren geven.

Wanneer gij zult oud geworden zijn, zoo gaat de Heer voort. Ja, zoo denkt gij, de ouderdom bewaart buitendien reeds voor te koene sprongen, en is maar al te zeer geschikt, om het vermetele: *ik wil!* te temperen en te dempen. Doch loopt niet vooruit, mijne vrienden! maar geeft den Heer een luisterend oor. *Maar wanneer gij zult oud geworden zijn*, zeide Hij, *zoo zult gij uwe handen uitstrekken en een ander zal „*

gorden en brengen waar gij niet wilt. Hoe vreemd hoort Petrus op, bij het vernemen van dit woord! Gij zult het hem niet euvel duiden, wanneer hij in de eerste oogenblikken er verschrikt voor ineenzinkt. *U gorden en brengen waar gij niet wilt!* O, dat ondervinden allen, die den weg des Heeren wandelen. Alsdan *wil* men gaarne *dit*, en toch *moet* men wat anders. Naar *deze* zijde helt de lust over, en *ginds* is de weg, welke ons aangewezen is. Naar Kana is de begeerte, naar Mara luidt het bevel. Op het plukken van rozen rekent men, en stekende doornen en distelen moeten door ons afgebroken worden. „Doch is de wil van den bekeerde niet één met den wil van God?" Hij is het; doch naast de nieuwe natuur leeft, ofschoon gebonden, ook nog de oude natuur. En in menigvuldige vormen wordt voor de laatste het kruis gereed gemaakt. De geest stemt in hare kruisiging toe, maar het vleesch huivert terug en bidt er tegen. En het is niet eens altijd de wil der natuur, welke verloochend worden moet. Niet zelden wordt ons ook eene verloochening van den wil des geestes, van de nieuwgeborene opgelegd. Men mogt alsdan zoo gaarne ijlings heilig worden, en ziet het doel, waarnaar men zich uitstrekt, deinzen in altijd verder verschiet. Men zou zoo gaarne willen vaststaan in het geloof, en de Heer geeft al de sprinkhanenzwermen der zwaarste twijfelingen toegang tot ons. Men wenscht onophoudelijk op den altaar van zijn hart de vlam der godsvrucht te zien branden, en in het volle genot der tegenwoordigheid van den Immanuel reeds hier de lucht van het Paradijs in te ademen, en men ziet zich in steppen en woestijnen van de meest gevoelige geestelijke beroovingen ingeleid, en men lijdt gebrek ten spijt van al de beloften, waarmede men zich moet getroosten. Men zou zoo gaarne tot verheerlijking Gods, ik weet niet welke groote en prijswaardige dingen doen, en men moet een- en andermaal zijne schoonste, zijne edelste plannen zien schipbreuk lijden. Wat kan smartelijker zijn dan dit alles! Doch wat is hierbij Gods raad en wil? Wij moeten leeren ons onbepaald en ten volle aan den Heere over te geven, en met

zijne genade ons te laten vergenoegen. Hoe meer wij hierin geoefend worden, des te rijkelijker en vrijer kunnen de Goddelijke genadekrachten in ons tot werkzaamheid geraken, en des te bruikbaarder werktuigen zullen wij zijn in de hand van Hem, die niet enkel aan ons, maar ook door ons zijn naam verheerlijken wil.

Petrus is geen oogenblik in twijfel, dat de Heer in de tot hem gerigte geheimzinnige woorden, niet enkel in het algemeen, op een doornvollen levensweg hem wil voorbereiden, maar hem ook te gelijk eene bepaalde aanwijzing geven wilde, met welk eene daad hij (zoo drukt de Evangelist zich uit) Gode verheerlijken zou. De woorden *maar wanneer gij oud zult geworden zijn, zult gij uwe handen uitstrekken en een ander zal u gorden en u brengen, waar gij niet wilt,* schilderden hem toch in de duidelijkste trekken den uitgang voor oogen, dien zijn aardsche pelgrimschap hebben zou. *Gij zult uwe handen uitstrekken.* O hij vermoedt hoe, en waartoe. *Een ander zal u gorden.* Wie is die andere? Ja, denkt Petrus, ook Hij daarboven is het, zonder wiens wil geen muschje op aarde valt; doch eerst de keizerlijk Romeinsche scherpregter. Hij zal u gorden. Petrus twijfelt niet, tot wat einde. *En zal u brengen waar gij niet wilt.* Wat anders dan de bloedige kruisheuvel treedt Simon hier voor de ziele? En zoo hem de juistheid der beteekenis, welke hij aan de aankondiging des Meesters meent te moeten geven, nog twijfelachtig ware, het nadrukkelijke *volg mij!* waarmede de Heer zijn woord aan hem besluit, moest den laatsten twijfel, of hij het wel regt verstaan had, hem ontnemen. Het was duidelijk, dat Simon eenmaal het bloedig lot van zijnen Meester zou deelen. Een kruis wees het sluitpunt zijner aardsche loopbaan aan, en wanneer dat kruis van dit oogenblik af eene donkere schaduw over geheel zijn leven uitbreidde, wanneer het aan de opgewektheid en blijmoedigheid zijns geloofs eene blijvende weemoedigheid paarde, wanneer het hem de heerlijkheid dezer wereld reeds nu in hare algeheele nietigheid liet te voorschijn komen, wie zou zich daarover verwonderen? Zeer dikwijls, wanneer wij

daarna den geliefden discipel hooren spreken, of thans zijne brieven lezen, gelooven wij duidelijk op te merken, dat het kruis hem gedurig klaar voor de ziel zweeft, en de aanschouwing er van hem diep aangrijpt en beweegt. Het is zoo, het kruis zou hem eene gewenschte gelegenheid geven, om zijne onzalige verloochening door eene grootsche belijdenis voor altijd te dekken en in vergetelheid te brengen. Simon zou God met zijnen dood *verheerlijken,* dat is: niet alleen zijn geloof, als van God gewerkt, bevestigen en bezegelen, maar hij zou ook tot een voorwerp worden, waaraan God den geheelen rijkdom zijner tegen de schrikken des doods opgewassen magt van genade verheerlijken zou. Hij moest den weg zijns hemelschen Konings betreden, en Hem volgen, niet enkel in den smaad en stervensnood der kruisiging, maar tegelijk ook tot over het graf, in de wereld der heerlijkheid. Welk een uitzigt was dat voor hem! Hoe moet het hem verheffen, en dat wat hem te wachten stond, verzoeten! Doch niettemin bleef het er bij: *Men zal u leiden, waarheen gij niet wilt.* Zijne menschelijke natuur verzette zich, hem was bang. Intusschen, wees verzekerd Simon, het is de Zaligmaker, die wat u wachten moge, over u beschikt, en u nooit zal verlaten of begeven! Onze discipel weet dit overigens reeds zelf, en gaat, ofschoon dan ook niet juichend, nogtans met vasten tred, den weg, welke hem voorgeschreven is. Doch, zoo hoor ik zeggen, een kruis het loon voor de onbepaaldste overgave van den discipel aan zijnen Heer en Meester? eene heenwijzing naar het schavot het eerste uitzigt bij zijne vernieuwde Apostolische roeping? Laat u dat niet in verwarring brengen, mijne vrienden! Duizende malen zult gij kinderen Gods hier beneden veel moeijelijker wegen zien gaan dan de meeste kinderen van deze wereld. Wie effen paden zoekt en voor doornen vreest, die geve het maar dadelijk op, den Heere na te volgen. De dichter zingt:

's Heeren orde is vast:
Hij geeft zijn bruiloftsgast,
Geen zitplaats aan zijn zijde,
Tenzij hij dapper strijde.

En in een ander vers:

Die in Salems muren wonen,
Toonen ook hun doornenkroonen.

Het is de Heere slechts daarom te doen, dat de zijnen hier beneden tot vaten der eere toebereid, en voor het hemelsche leven geschikt gemaakt worden. Daarom moet het vleesch gekruisigd worden, opdat de geest ruimte ontvange tot eene onbelemmerde vrije vlugt.

II.

Nadat de Heer zijnen discipel den sluijer van het eindpunt zijns levens heeft opgeligt, keert Hij zich om en gaat heen. Simon volgt Hem, als wilde hij reeds nu in letterlijken zin het „volg Mij!" gehoorzamen. Doch niet enkel zijne voeten volgen, maar boven alles zijn hart. O hoe zeer gevoelt hij zich, door de zoo even hem geopenbaarde bestemming, van alles wat tot deze wereld behoort, losgemaakt en alleen op den Heere geworpen! Als ware het bloedige uur reeds voorhanden, zou hij zoo gaarne, even als een kind bij dreigend gevaar aan zijne moeder, zich met al de innigheid van zijn in stillen weemoed opgelost gemoed, aan den Bruidegom zijner ziele vastklemmen. Immers zoo is het ons gewoonlijk om het harte, zoo dikwijls wij, nadat de zonneschijn van Gods vriendelijkheid ons lang heeft beschenen, op eens de donkere schaduw der droefenis of wel den naderenden dood op ons leven zien nederdalen. Zoo de liefde tot den Heere een tijd lang bij ons bewegingloos gesluimerd heeft, met welk verjeugdigd leven ontwaakt zij dan weder in ons, en hoe diep en levendig gevoelen wij het op nieuw, dat Hij, de Heer, toch maar

alleen onze eenige troost en onze eenige toevlugt in het leven en in het sterven is! Met al de krachten van ons verlangen en vertrouwen klemmen wij ons op nieuw aan Hem vast, en stemmen wij met innig en diep gevoel in met de woorden van David: *Hoe dierbaar is uwe goedertierenheid, o God! dies de menschenkinderen onder de schaduw uwer vleugelen toevlugt nemen. Gij zijt mijn Helper. Mijne ziel kleeft u achteraan en uwe regterhand ondersteunt mij.*

Doch wat begeert Simon nog van den Heere? Niets dan dat het hem vergund zij, Hem nabij te blijven. Indien er vurige golven rondom den Heere ware, hij zou er Hem in nazwemmen, even als hij zoo even door de zeegolven naar Hem was komen zwemmen. O wonderlijke magneet, die in den persoon van Christus werkt op een zondaar, die zich in zijne armoede en onmagt waarlijk erkend heeft. Niets ter wereld gelijkt op de aantrekkende en vasthoudende kracht, welke Hij over eene door schuldgevoel verslagene ziele uitoefent. Alsdan leert men begrijpen, dat de kroon der toekomstige zaligheid bestaan zal daarin, dat men Hem ziet gelijk Hij is, en dat men altijd zich bevindt nabij zijnen troon, en met geheel zijn hart maakt men alsdan de woorden van Asaf tot de zijne: *Wien heb ik nevens U in den hemel, nevens U lust mij ook niets op aarde.*

Toen Simon, den Heere volgende, een paar schreden was voortgegaan, ziet hij eensslags achter zich om. Naar wien ziet hij toch? Behalve den Zaligmaker zelven stond, gij weet het, niemand Simon zoo na, als de vriend, dien hij in dit oogenblik insgelijks den Meester volgen zag. Het is Johannes, die zich hier wederom kenbaar maakt onder den schoonen, beteekenisvollen naam, met welken hij zoo gaarne zich zelven noemde. Hij kenteekent zich als den *discipel, dien Jezus lief had.* Ja, de liefde van Jezus tot hem, waarvan hij de meest voldoende bewijzen zoo menigmaal ontvangen had, deze liefde, en niet zijne eigene, arme liefde tot Jezus was zijn roem, even als de bron van al zijnen troost en van geheel zijne verwachting. Waarom gedenkt echter Johannes juist

hier deze gemeenzame en vertrouwelijke liefde, waarmede de Heere hem verwaardigd heeft? De reden er van is even liefelijk als aandoenlijk. Duidelijk bedoelt hij hiermede, het verwijt te voorkomen, van zich te hebben willen indringen, door zonder eene roeping des Heeren af te wachten, den heengaanden Meester te volgen. Het is even alsof hij heeft willen zeggen: „Ik mogt het wel wagen als de discipel, die aan Jezus borst gelegen had. Ik mogt dit des te eerder, daar ik, toen de Meester op dien gedenkwaardigen avond zeide: *Een van u zal mij verraden*, het bederf en de zwakheid van het menschelijk hart genoegzaam kende, om mij niet verzekerd te houden, dat wanneer de storm der verzoeking losbrak, en de genade mij niet vasthield, ik zelf tot de misdaad vervallen kon, en daarom de eerste was, die ontsteld de vraag deed: *Heere, ben ik het?* Hoe zou het daarom niet vergefelijk zijn, dat ik, even zoowel als broeder Simon, van harte begeerde, om gelijk een kieken doet onder de vleugelen der hen, onder de genadige bescherming des Heeren als mijne eenige toevlugt en sterkte mij te bergen." Welligt, dat Johannes dit, door de herinnering aan het gebeurde bij het avondmaal wil te kennen geven.

Inniger nog dan David en Jonathan, waren Simon en Johannes met elkander bevriend en verbonden. Werpt nu een blik in de Evangelische geschiedenis en meest altijd zult gij ze beiden, welker karakters zich wederkeerig zoo schoon volmaakten, te zamen vinden. En wilt gij den levensloop van Petrus lezen *zonder die vlekken*, die bij de drie andere Evangelisten nu en dan over het beeld van den beminnenswaardigen discipel eene schaduw werpen, lees dan in het vierde Evangelie, waar meest alles, wat den geliefden vriend tot berisping kan strekken, op de meest verschoonende wijze voorbijgegaan, en met den mantel der liefde toegedekt schijnt. Zelfs op de verloochening van Petrus valt, zonder benadeeling van de historische waarheid, ten minste in zoo ver een verzachtend licht, als Johannes een gedeelte van de schuld van zijnen vriend op zich neemt, daar hij verhaalt van een

discipel, die aan Simon den ingang in het paleis van den Hoogepriester verschaft, en alzoo zijns ondanks in den noodlottigen strik geleid heeft; want deze discipel is ongetwijfeld geen andere dan Johannes zelf.

Toen nu Simon, door de zoo even vernomene aankondiging op het diepst geschokt, achter zich ziende, zijn vriend ontdekt, o wat beweegt zich daarop in zijn binnenste? „Och, zoo dacht hij, zoo gij bij mij blijven mogt, en ware het ons vergund te zamen voor den Heere te strijden en te sterven!" En terwijl hij zoo denkt, dunkt hem elk lijden ligter, en zelfs het schrikwekkend kruis is hem niet meer zoo verschrikkelijk. Wij verstaan hem wel, wanneer hem plotseling de onwillekeurige vraag aan den Meester ontvalt: *Heer, maar wat zal deze?* Eene vraag, die geen anderen zin heeft dan: „Welk een levensweg zal hij moeten gaan? Mag hij mijn medgezel zijn en mijn lot met mij deelen?" Niet waar, wij duiden hem zulk een gevoel niet ten kwade. Het is zoo geheel menschelijk, en rust enkel op den grond van teedere broederlijke liefde. Immers ook het zwaarste wordt ligter gedragen, wanneer het van eenen gelijkgezinden vriend gedragen wordt. En welk een vriend en medegenoot was Johannes! Eene volheid van troost en bemoediging verbond zich voor Simon aan de gedachte, dat de Heer hem den wensch zijns harten geven, en den weg van zijn boezemvriend voor altijd met zijn eigen weg verbinden wil. Doch hoe antwoordt de Heer?

III.

Zijn antwoord is niet hard noch beschaamdmakend voor den discipel. Hij toch kent het arme menschelijke hart, en heeft medelijden met deze zwakheid. Nogtans wordt eene welgemeende teregtwijzing niet aan Simon gespaard. Eene heilzame les moet hij uit het antwoord des Meesters leeren, en wij met hem. De Heer zegt: *Indien Ik wil dat hij* (Johannes) *blijve totdat Ik kom, wat gaat het u aan; volg gij Mij.* Voorzeker, eene majestueuse rede, krachtig als donderslagen neder-

dalende van des Allerhoogsten troon, Hem echter volkomen betamende, wien, nadat Hij zijn groot werk volbragt heeft, alle magt in hemel en op aarde gegeven is. Als onbepaald Magthebbende beschikt Hij vrij over alles wat adem heeft, bijzonder echter over de wegen en lotgevallen van hen, die Hij zich kocht door zijn bloed. Naar zijn heilig welbehagen ontwerpt Hij het plan huns levens, en leidt en roept onbeperkt den een zóó en den anderen weer anders. Zijn wil is de wet der wereld, welke alle schepsel onderworpen is, en alle tong zal eenmaal de belijdenis afgedwongen worden, dat *Hij de Heer is tot eere Gods des Vaders.* Ook voor zijne lasteraars, met satan en den antichrist aan het hoofd, komt de tijd, dat zij het stof zijner voeten lekken en sidderend zien zullen in wien zij gestoken hebben.

Indien Ik wil. Hoe lijdt op dit ééne koninklijke woord van onzen Heer de geheele oorlogsvloot der tegensprekingen en tegenwerpingen jegens zijne Godheid schipbreuk! Hoe zullen zij aan dit *Ik wil*, zonder de wapens te neigen, voorbijkomen, die voorgeven, dat Jezus zich nimmer voor hooger heeft uitgegeven dan voor een geestelijk en zedelijk boven zijns gelijken uitstekend persoon? Hoe zullen zij klaar komen met dit woord, zij, die met onbeschaamde betweterij tegen het algemeen bekende in, beweren, dat Christus zich nooit eene andere heerschappij heeft toegekend, dan die Hij, door middel van zijn voorbeeld en den geest zijner leer op aarde uitoefende. O, wanneer zullen zij toch eenmaal van zijne magt en heerschappij geheel anders leeren denken? Wanneer Hij wil, verplettert Hij in een oogenblik met den bliksem zijns toorns het geheele rot zijner tegenstanders, maar verandert ook even schielijk en zonder moeite door de almagt zijner genade leeuwen in lammeren, en verwekt Abraham kinderen uit steenen.

Indien Ik wil, dat hij blijve totdat Ik kome, zegt de Heer, en wij antwoorden: „Ja, Heer, zoo *Gij* dat wilt, zoo sterft Johannes niet, maar blijft hij leven tot aan den jongsten dag. Doch het valt den Meester niet in de gedachten, om tot zoo

lang het aardsche leven van zijn discipel te doen uitstrekken. Velen hebben wel zijn woord aldus uitgelegd en gemeend, dat Johannes nooit sterven zou. Ja, deze opvatting heeft zich tot zelfs ten tijde van Augustinus staande gehouden, omdat wij in dien tijd het verhaal aantreffen, dat Johannes wel begraven is, maar dat hij nog sluimert in zijn graf, zoo als men dan ook, wanneer men er naauwkeurig acht op wilde geven, de aarde van zijn grafheuvel nog zachtkens door zijn ademen zou kunnen zien op en neder gaan! Johannes zelf maakt reeds van deze verkeerde opvatting in zijn Evangelisch verhaal gewag. Wij hooren hem uitdrukkelijk opmerken: *Jezus had niet tot hem gezegd, dat hij niet sterven zou, maar, indien Ik wil, dat hij blijve totdat Ik kom, wat gaat het u aan.* Hoe hebben wij echter deze woorden te verstaan? Kennelijk zag de Heer hiermede op zijne niet meer zoo geheel ver verwijderde komst tot het oordeel over Jeruzalem. Deze omkeering, welke in de verwoesting des tempels zijn vreeselijkste, maar zoowel zinnebeeldig als historisch, zijn meest beteekenisvol toppunt bereikte, was, als beslissende opheffing van de Oud-Testamentische bedeeling, voor het Koningrijk van Christus en zijne ontwikkeling van het hoogste gewigt. Deze verwoesting van het oude, welke den grond tot een nieuw tijdvak in het Koningrijk Gods legde en aan hetzelve ruimte gaf om zich te ontwikkelen, werd werkelijk door Johannes beleefd. In een dieper en geestelijker zin echter had ook de opvatting van hen, die zeiden: „deze discipel sterft niet," hare waarheid. Johannes leeft onder ons in 's Heeren woord tot op dit oogenblik, en zal tot blijdschap van al Gods kinderen eeuwig leven.

Wat nu echter Simon en alle zijne geloofsgenooten na hem uit de toespraak des Heeren voor zich zelven moeten opvatten, is duidelijk. De Heer leidt ieder der zijnen naar de maat zijner Goddelijke wijsheid en liefde langs eenen bijzonderen weg. Hij bepaalt een iegelijk discipel zijn lot, naar dat zulks door diens bijzondere behoefte vereischt wordt, en vormt en bereidt den een op deze, den ander op eene andere wijze

voor het eeuwige leven. „Wanneer Ik wil (dit is de zin zijner woorden) dat Johannes langs eenen zachteren weg tot het doel kome, dan Simon Petrus, wat gaat het u aan. Laat de leiding aan Mij over en volg gij Mij." Petrus heeft den Meester goed verstaan, en voortaan zeker nooit meer gevraagd: *Maar wat zal deze?* maar hij zal de woorden van David tot de zijnen gemaakt hebben. *Gelijk de oogen der knechten zijn op de hand hunner heeren, en gelijk de oogen der dienstmaagden zijn op de hand harer vrouwen, alzoo zijn mijne oogen op U.* Hij heeft er zich mede vergenoegd, om zich in vertrouwelijken ootmoed ganschelijk over te geven aan de leiding van Hem, die het doel zijner liefde was, en het *Volg Mij!* nooit weder uit de gedachten laten gaan. En inderdaad, hij is den Heer gevolgd tot aan den heuvel, waar hij zijne handen uitstrekte, een ander hem gordde, en hem bragt waar hij zekerlijk naar de begeerte van zijn vleesch en bloed niet wilde. In het jaar 64 werd hij, zoo luidt de overlevering, gedurende de vervolging onder keizer Nero te Rome gekruisigd, maar met het hoofd naar beneden, omdat hij, als zijnde dit eene eer, welke hij niet waardig was, weigerde in gelijke houding als zijn Heer en Zaligmaker te sterven (*). Men heeft Petrus met den naam van den Apostel der Christelijke hope vereerd, en zeker met regt. Want sedert de Heer hem, zoo als wij heden vernamen, zijn levenseinde heeft doen zien, gaat door alle zijne redenen, gelijk door alle zijne schriften, een diep gevoel van heimwee, van verlangen naar huis, en is overal het doelwit zijner oogen, van zijn denken en verwachten — *de dag des Heeren.*

Zoo dringe dan ook het woord: *Wat gaat het u aan? volg gij Mij!* tot ons harte door, en laten wij daarbij tevreden en getroost zijn, wanneer wij ons onder 's Heeren leiding weten. Het blijft eeuwig waar en zal altijd op nieuw bezegeld worden,

(*) Wij moeten deze overlevering, als geheel Roomsch, ons geloof onthouden. Gods woord en de Heilige Geest verwerpen alle eigenwillige godsdienst en alle eigenwillig lijden.

Vert.

wat voor anderhalve eeuw, uit eigene rijke ondervinding, onze eerwaardige kerkelijke zanger, Gottfried Arnold, ons heeft voorgezongen:

Gij voert al de uwen, Heer! naar boven,
Al is het ook langs vreemde paân.
En ieder zal op 't hoogst U loven,
Die tot uw vreugd is ingegaan.
Gij weet hoe ieder dáár moet komen,
Met welke trekken van uw beeld.
Wie in uw rijk is aangenomen,
Vindt zich op aarde nooit misdeeld.

Amen.

XIII.

DE VERREZENE VOOR MEER DAN VIJF HONDERD GETUIGEN.

Wanneer de Apostel Johannes zijn Evangelie, of meer bijzonder nog, zijne berigten van de verschijning des Heeren na zijne opstanding (Hoofdst. 21: 25) besluit met de woorden: *En er zijn nog vele andere dingen, die Jezus gedaan heeft, welke, zoo zij elk bijzonder geschreven werden, ik acht, dat ook de wereld zelve de geschreven boeken niet zou bevatten*, dan behoeven wij hierom niet als over eene manier van spreken of overdrijving het hoofd te schudden. Het woord in den grondtekst, hetwelk in onze taal door *bevatten* vertolkt is, is niet in een *plaatselijken* maar *geestelijken* zin te verstaan. In die beteekenis komt dit zelfde woord voor, Matth. 19—11: *Allen vatten dit woord niet, maar dien het gegeven is,* en wederom in het daarop volgende vers: *die dit vatten kan, vatte het.* Wat echter de Schrift met de uitdrukking *kosmos,* WERELD beteekende, weet gij, zoodat het woord van Johannes niet anders zeggen wil dan: „Wanneer alles wat de Heer, namelijk in den staat zijner verhooging, gesproken en gedaan heeft, het eene na het andere opgeteekend werd, wat zou het uitwerken?" Den heilbegeerigen en geloovigen is daarvan genoeg gezegd. Onze Evangelist zegt het zelf, Hoofdst. 20: 30, 31: *Jezus dan, heeft nog wel vele andere teekenen in de tegenwoordigheid zijner discipelen gedaan, die niet geschreven zijn in dit boek, maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft dat Jezus is*

de Christus, de Zone Gods, en opdat gij geloovende, het leven hebt in zijnen naam. Het overige en meerdere zou de wereld drukken, in plaats van op te heffen, en bezwaren, in plaats van te verligten; te meer, daar zonder twijfel uit het nieuw verheerlijkt leven van den Verrezene nog wel meer geheimzinnige, en zich over het gebied der dagelijksche ondervindingen en de grenzen van de ons bekende natuurwetten ver uitstrekkende dingen te verhalen waren, dan ons reeds verhaald zijn. Reeds dezen veroorzaken in de kringen van de kinderen dezer wereld genoeg gedachteloos of betwijfelend opzien en hoofdschudden, en strekken hun reeds bij verdere beschouwing tot eene treurige ergernis. Eene vermeerdering daarvan met nieuwe, den kring der menschelijke aanschouwing en ervaring welligt nog meer te boven gaande verschijningen, zou de bevattingskracht en het vermogen der geestelijke verwerking zelfs der betergezinden, ja der geloovigen, te boven zijn gegaan. Nogtans heeft het den Heiligen Geest behaagd, om door den mond van den Apostel Paulus ons nog iets uit de veertig dagen, dat de Evangelisten niet mededeelen, bij wijze van nalezing te geven. Dat dit met een geheel bijzonder oogmerk moet geschied zijn, spreekt wel van zelve. Dit oogmerk zal zich aan ons kenbaar maken, wanneer wij deze Apostolische mededeeling van naderbij bezien. Wij beginnen heden hiermede, en beschouwen een Paaschtooneel, dat zelden met die opmerkzaamheid, welke het in zoo hooge mate waardig is, beschouwd wordt.

---

1 CORINTHE 15: 6.

Daarna is Hij gezien van meer dan vijf honderd broeders op eenmaal, van welken het meerder deel nog overig is, en sommigen ook zijn ontslapen.

Bij herhaling had de Heer zijne discipelen de aanwijzing gegeven: *Als Ik zal opgestaan zijn, zoo zal Ik u voorgaan naar Galilea.* Wij weten, naar de uitspraak van den Apostel, is

het onedele bij de wereld, en het verachte en hetgeen niet is, datgene, wat God juist heeft uitverkoren, *opdat Hij zou te niet maken wat iets is, opdat geen vleesch voor Hem roeme.* De bewoners van Judea, en bijzonder in de heilige stad, zagen op het geestelijk en zedelijk verbasterd Galilea met hoogheid en minachting neder. Doch wat zegt de Schrift? *Waar de zonde meerder geworden is, daar is de genade veel meer overvloedig geweest.* Nergens vond de Heer zoo veel behoefte aan hulp en heil als in Galilea. Wat wonder derhalve, dat Hij ook hier, ten minste tot op de vestiging der Pinkstergemeente te Jeruzalem, zijne meeste discipelen zich verkoos. En zoo was het dan ook natuurlijk, dat Hij dat gewest, ook na zijne opstanding, tot de voorname schouwplaats zijner verschijningen stelde. Op eene der laatste van deze zijne verschijningen, vestigen wij thans den beschouwenden blik, en wel op die, toen meer dan vijf honderd broeders op eenmaal met zijne openbaring werden verwaardigd. Zeker, naar het schijnt, is datgene wat ons hiervan berigt wordt, eene lijst zonder portret, doch bij nadere beschouwing komt ook het laatste voor ons te voorschijn, want

I. dit berigt werpt een geloofsversterkend licht op de werkzaamheid van Jezus in het algemeen;
II. het drukt een nieuw zegel op de waarheid van het Paaschwonder; en
III. veraanschouwelijkt ons nog eens de voornaamste vrucht van de opstanding van Christus.

Dat wij ons dit nader bewust worden, en strekke onze beschouwing ons tot heil en vrede!

I.

Aan vijf honderd broederen, dat is geloovige discipelen, verscheen de Heer op eenmaal. Deze mededeeling verrast ons in hooge mate. Op zulk eene rijke uitwerking zijner werkzaamheid, gedurende zijne omwandeling op aarde, hadden wij

naauwelijks durven rekenen. De honderd twintig getrouwen, die wij later, kort vóór het Pinksterfeest, in de tempelzaal te Jeruzalem bijeenvergaderd vinden, dachten wij als de geheele overwinst van zijnen liefdearbeid te moeten houden. Immers wij zagen Hem, gedurende de drie jaren zijner openbare werkzaamheid, met uitzondering van zijne twaalf Apostelen en zeventig discipelen, bijna niet anders omringd dan van gezworen vijanden, of van eene volksmenigte, die Hem slechts zoo lang met hunne hozanna's begroette, als zij door den waan bevangen waren, dat Hij hunne vleeschelijke Messiasverwachtingen zou verwezenlijken. Naarmate deze hunne inbeelding verdween, verstomden ook hunne juichtoonen van eerbewijs en hulde, en werd het: *Kruist Hem!* der Farizeën en Schriftgeleerden de kreet hunner openbare meening. Zelfs de lammen en kranken, die door den Heer wonderdadig genezen werden, konden ons maar in weinige gevallen de hope inboezemen, dat zij in hunnen Redder uit ligchaamsnood en lijden ook den Arts en Heiland hunner onsterfelijke zielen erkend en heilbegeerig omhelsd hebben. Van de duizenden, die Hij op wonderlijke wijze in de woestijn spijzigde, volgden zeker niet weinigen een tijdlang Hem na. Doch om wat reden? Alleen, zoo als de Heer zelf het hun zeide: „Om des aardschen broods wille." Van de tien melaatschen, die Hij met zijn scheppingswoord van die vreesselijke kwaal verloste, keerde slechts een enkele terug om Hem voor de onuitsprekelijke weldaad, die allen te beurt gevallen was, zijn dank te betuigen. Of de overste der Synagoge, Jaïrus, wiens dochtertje door den Heer uit de dooden werd opgewekt, zijn discipel en volgeling geworden is, weten wij niet. Ja, wij lezen dit zelfs niet eens van de beide blinden te Jericho, welke Hij het gezigt terug gaf, en den door Hem van eene acht en dertigjarige krankheid genezene te Bethesda hooren wij Jezus, toen hij later in den tempel ontmoet werd, met nadruk en ernst vermanen: *Zie gij zijt gezond geworden, zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede.* Naar zulke ondervindingen te rekenen, kan de kleine gemeente, welke de Heer gedurende zijne omwandeling zich verworven heeft, ons

slechts als uiterst gering, ja als een druppel aan den emmer voorkomen, en dit zou bij ons ligt iets hebben kunnen wegnemen van de hooge voorstelling, die wij van de magt van Christus persoonlijkheid, en van zijne, ook door het kleed zijner knechtelijke gestalte, magtig uitschitterende, bovenmenschelijke heerlijkheid, alsook van de onwederstaanbare aantrekkingskracht van zijne vriendelijke en liefde ademende handelwijze hebben. Doch daar komt nu op eens in Galilea eene schare van bekeerden te voorschijn, van welke wij tot nu toe naauwelijks vermoedde, dat zij bestond. Zij zijn meer dan vijf honderd in getal, en terstond is ieder gevaar van verdonkering van het verheven beeld, waarin de Eengeborene des Vaders reeds vóór zijne verhooging ons voor de ziel zweefde, geweken. Deze geloovigen zagen en kenden den Heere Jezus in persoon, zij zagen Hem in de verschillende betrekkingen en toestanden zijns levens met nadenkende blikken na. Even als zij Hem op zuiver menschelijke wijze als zoon, broeder, vriend of als gast bij zijne vrienden, of als leeraar in Israël zagen optreden en handelen, zoo waren zij ook de getuigen zijner bovenmenschelijke daden, en beluisterden zij van zeer nabij zijne onvergelijkelijke gesprekken en leeringen, en de indruk, dien zij van zijne geheele persoonlijkheid ontvingen, was zoo grootsch en overmeesterend, dat zij zich, zonder verder eenigen twijfel te koesteren, voor tijd en eeuwigheid overgaven aan Hem, niet alleen als den Heer uit den Hemel en den Koning der koningen, maar veel meer als dien, in welken zij den Eenigen aan hunne heiligste behoeften alleen beantwoordenden Redder hunner zielen en den Borg hunner toekomstige zaligheid erkenden. Dit moet echter voor ons van het allerhoogste gewigt zijn. Het spreidt over geheel het bestaan en de werkzaamheid des Heeren, vóór nog het uur zijner verhooging geslagen had, een schitterenden glans van verheerlijking, die nog toeneemt, als wij, waartoe wij geregtigd zijn, uit het zoo onverwacht te voorschijn komen van deze tot hiertoe verborgen discipelenschaar, het gevolg trekken, dat zulke stillen en verborgenen in den lande, waarvan in de historie geen gewag wordt gemaakt, reeds toen, bij het einde der aardsche loopbaan van Jezus, in nog grooter aantal dan hier vermeld wordt,

zullen hebben bestaan. Tevens is het berigt, waarmede Paulus ons verrast, bijzonder geschikt, om ons de tegenwoordigheid in een meer vertroostend licht te doen verschijnen. Immers, er kan ook nog in de grootendeels afgevallen Christenheid onzer dagen, behalve dezulken, die het licht hunner belijdenis en wandel in de duisternis laten lichten, nog eene verborgene gemeente aanwezig zijn, die te voorschijn komen zal, zoodra, hetgeen onuitblijfelijk te wachten staat, de groote zifting over de gansche Christenheid gaat, en er alsdan uit eenen anderen mond dan dien van Mozes de roep gehoord zal worden: *Wie den Heere toebehoort, kome tot Mij!*

II.

Deze meer dan vijf honderd discipelen, waarvan de Apostel spreekt, werden nu insgelijks, en wel in Galilea, met eene verschijning van hunnen opgestanen Heer verwaardigd. Op welke plaats Jezus zich aan hen openbaarde, wordt niet gezegd. Buiten twijfel was de schouwplaats dezer hoogst verblijdende gebeurtenis eene eenzame, van menschen afgelene plaats, hetzij een berg of woestijn, waar de vrienden, ten einde van de vervolgingen van hunne broederen naar het vleesch gevrijwaard te zijn, zich vereenigd hadden. Of de een of andere wenk of aanduiding des Heeren hen derwaarts had verwezen, òf dat zij deze zamenkomst tot gemeenschappelijk onderhoud en wederzijdsche bemoediging en geloofsversterking hadden besproken, wordt ons niet te kennen gegeven. Wij hooren slechts in het algemeen, dat de opgestane Heer zich ook aan hen en wel op éénmaal geopenbaard heeft. Op welke wijze deze openbaring geschiedde, ook hiervan geen woord! Het kan echter niet anders dan een hoogst plegtig tooneel geweest zijn. Men stelle zich deze talrijke, onder den vrijen hemel vergaderde menigte van ware geloovigen voor, zoo als zij allen, op de heugelijkste wijze, opgewekt door de tijding, die uit Judea tot hen gekomen is, brandende zijn van verlangen om deze tijding nader bevestigd te zien. En ziet, eenslags, eer zij er op verdacht zijn, staat Hij zelf, die geheel hunne ziel vervult, in de heerlijkheid zijns nieuwen levens,

in hun midden, en begroet hen met zijnen gewonen liefelijken Paaschgroet. O, welke beteekenisvolle woorden zal Hij daar tot hen gesproken hebben, en hoe zullen aller aangezigten dáár van bovenaardschen glans hebben geblonken! Voorzeker, zoo de verdichtende en opsieringen voortbrengende verbeelding ooit eenig aandeel aan de zamenstelling der Nieuw-Testamentische Schriften had, zij zou dit tooneel niet zijn voorbijgegaan, zonder het op allerlei wijze op te sieren. Hier vond zij stof tot schilderen en schetsen, zoo als naauwelijks ergens anders. Doch hoe eenvoudig, hoe zonder allen tooi, ja hoe schier armelijk en ontdaan, wordt ons de grootsche en zielverheffende gebeurtenis berigt! In den eenvoudigsten kronijkstijl, zonder de minste bijvoeging van eenig dichterlijk denkbeeld, wordt zij ons medegedeeld, zoodat ieder het terstond klaar inziet, hoe hier niets anders bedoeld wordt dan een eenvoudig berigt te geven van wat men gezien en gehoord heeft. Dit strekt dan ook mede de Heilige Schrift, en in het bijzonder het Nieuwe Testament, tot de sterkste bevestiging in hare geloofwaardigheid. Ja, overal wordt ons, bij het lezen van haren inhoud, allereerst en boven alles de onafwijsbare indruk gegeven, dat wij in hare schrijvers met volkomen eerlijke en opregte mannen te doen hebben. Overal, uit iederen trek van hare berigten, ademt ons enkel de zuivere geest der onopgesmukte waarheid en eenvoudigheid te gemoet.

Zeker zou men kunnen vragen, om welke reden de Apostel dan van deze hoogst merkwaardige verschijning aan de meer dan vijf honderd broederen, niet iets verders en naders gemeld heeft, daar hij toch ongetwijfeld daartoe in staat was. Doch hierop dient tot antwoord, dat hij, zoo dikwijls hij de pen in handen nam, onder de leiding des Heiligen Geestes stond, die ten allen tijde alleen weet wat nuttig is, en die in alles de regte maat houdt. Met de uitvoerig verhaalde Paaschgeschiedenissen van de vier Evangelisten werd het oogmerk, om over de waarheid en vrucht van de opstanding van Christus het noodige licht te verspreiden, volkomen bereikt. Deze geschiedverhalen laten ons geen oogenblik in twijfel daarover, dat Christus wezenlijk, en wel in eene verheerlijkte ligchamelijkheid uit het graf is opgestaan. Zij brengen ons verder de

troostrijkste bewijzen, dat Christus ook nog in zijne majesteit door ons als dezelfde vriendelijke en tot ons nederbuigende beminnaar van zondaren, die Hij vroeger was, kan worden beschouwd, ja, dat Hij zijne geloovigen eerst nu, na de voltooijing van zijn verlossingswerk, met den vertrouwelijken en beloftenvollen naam van *Broederen* verwaardigt. Zij geven ons eindelijk de verzekering, dat Hij, zoo als Hij van ons is heengegaan, ook, ofschoon onzigtbaar, bij ons blijven zal tot aan het einde der dagen. Wat zouden wij dan nu verder behoeven?

In een opzigt echter kan ons, zwakgeloovigen, naauwelijks te veel gegeven worden, namelijk in de getuigenis en bezegeling van de geschiedkundige waarheid van het Paaschwonder. En omdat dit wonder den grondslag uitmaakt, die geheel het Christendom draagt en houdt, zoo is de Heilige Geest ook deze onze behoefte met bijzondere mildheid te gemoet gekomen, en heeft, om dit buiten allen twijfel te stellen, ik zou bijna zeggen het overbodige willen doen. En zoo dreef Hij ook onzen Apostel aan, om, bij wijze van nalezing, ons de gebeurtenis mede te deelen, van welke wij heden spreken. En inderdaad zet deze mededeeling aan alle bewijzen voor de werkelijkheid van de opstanding van Christus de kroon op. Omstreeks het jaar 54 na de geboorte des Heeren schreef Paulus zijnen eersten brief aan de Korinthiërs, en dat werkelijk hij, Paulus van Tarsen, en geen ander, de schrijver van dezen brief is, staat onwedersprekelijk vast, en wordt ook van de meest twijfelenden niet meer geloochend. En nu berigt deze man, die den stempel der opregtheid aan het voorhoofd draagt, openlijk voor de gansche wereld, dat zijn verrezen Zaligmaker eens aan vijf honderd broederen, van welke velen nog leefden en slechts sommigen ontslapen waren, op eenmaal verschenen is. Natuurlijk moest hij er zich op voorbereid houden, om, ten gevolge van deze zijne mededeeling, van vele zijden met de vraag bestormd te worden: waar deze getuigen te vinden waren? Doch tot zulke ophelderingen was hij dan ook te voren gereed, en ten allen tijde was hij gaarne bereid om de vragenden met nadere inlichtingen te dienen. En zoo zag dan een iegelijk, die soms mogt over-

hellen om Paulus en zijne mede-Apostelen, bij de erkenning hunner waarheidsliefde, toch van een weinigje dweeperij verdacht te houden, zich wegen genoeg geopend, om tot de volkomenste overtuiging van de historische waarheid van het Paaschwonder te geraken. Zulk eenen behoefde enkel navraag te doen bij al die menschen, die Paulus gaarne nader en naauwkeuriger zou aanwijzen, om ook uit den mond van de meest onbevangene en te gelijk geloofwaardigste menschen, de meest overeenstemmende verzekering te hooren: „Waarachtig leeft Hij weder, de Heer, die aan het kruis stierf! Wij zagen Hem met onze eigen oogen persoonlijk en ligchamelijk voor ons staan, en dit heeft Hij tot ons gesproken!" — Doch ik vermeen, dat reeds de Apostel zelf hier als een genoegzaam onbevangen en voldoend getuige optreedt. Want onmogelijk kan hij een dweeper zijn, die met alle kalmte en beradenheid zegt: „Wat ik zeg, is zoo, doch ik begeer niet, dat gij alleen mijn getuigenis gelooft. Er zijn nog andere getuigen: vijf honderd en meer nog in getal; gaat tot hen en vraagt hen, en zij zullen allen bevestigen wat ik u mededeele." Dit apostolisch beroep op die reeks van getuigen, als in het oogenblik waarin hij zich op hen beriep, nog meerendeels *levende* getuigen, moet ook bij *ons* de allerlaatst overgeblevene twijfeling aan de geloofwaardigheid van de grootste en aan gevolgen rijkste gebeurtenis der wereldgeschiedenis voor altijd wegnemen. De uitspraak van den Apostel is voor ons van niet minder gewigt, dan de bevestiging der vijf honderd zijn zou, wanneer wij ze persoonlijk om hun getuigenis hadden kunnen vragen; en niets is zekerder, dan dat er een zeer kwade wil toe behoort, om verder nog aan de opstanding van Jezus te twijfelen, en slechts een greintje waarheidsliefde, om het: *de Heer is opgestaan!* van de bijbelsche getuigen met een vrolijk: *Hij is waarachtig opgestaan!* te beantwoorden.

III.

De Apostel schrijft: *Sommigen* (namelijk van de aangehaalde getuigen) *zijn ontslapen.* Kennelijk bedient hij zich met opzet

en voorbedacht van dit troostrijk woord, in plaats van dat hardere woord: „Zij zijn gestorven." Hij duidt hiermede de kracht aan van de opstanding van Christus, en van de werking des geloofs aan die gebeurtenis. Door haar is de dood verslonden tot overwinning. De voorstelling van den dood als een *slaap* en van het sterven als een *ontslapen*, was tot hiertoe den Israëliten eene ongewone, eene vreemde voorstelling (*). Wij ontmoetten haar ofschoon ook door zijne vertrouwelingen nog niet verstaan wordende, in den mond van den Heer, toen Hem de dood van den broeder van Maria en Martha in Bethanië kenbaar werd, en Hij dit aan zijne discipelen te kennen gaf met de woorden: *Lazarus onze vriend slaapt.* De discipelen antwoordden, zonder het te weten, zeer zinrijk en eene groote waarheid uitdrukkende: *Indien hij slaapt, zoo zal hij gezond worden.* Op het berigt, dat het dochtertje van Jaïrus gestorven was, antwoordde de Heer met de grootste kalmte: *Het dochtertje is niet dood, maar het slaapt,* waarop de boodschapper, die beter meende te weten wat er geschied was, Hem belachte. Na het gebeurde op Paschen werd echter deze troostrijke spreekwijze in den kring der Christenen gewoon, en wel met volle regt. De beslissende bewijsgronden voor eene persoonlijke voortduring na den dood, begrenzen zich bijzonder in onze dagen (waarin de wijsgeerige oordeelkunde de zoogenaamde redebewijzen voor de onsterfelijkheid der ziel met zulk een goeden uitslag bestreden heeft), op het ééne bewijs, dat in het feit der opstanding van Christus gelegen is. Ook de Apostel is van hetzelfde gevoelen, en hij zegt het in de woorden: *Indien Christus niet is opgewekt, zoo is uw geloof ijdel;* want alsdan staan ook de dooden niet weder op. Dit eenige bewijs is dan ook overvoldoende om ons te overtuigen, dat het sterven slechts een ontslapen tot wederontwaking zij, tot een *zalig* wederontwaken, zeker alleen voor hem, die door het geloof met Christus één is geworden. Hier heet het

---

(*) Doch geene *onbekende* voorstelling. Reeds bij Jesaja (57: 2) lezen wij: *Hij zal ingaan in den vrede; zij zullen rusten op hunne slaapsteden, een iegelijk, die in zijne opregtheid gewandeld heeft.* VERT.

Zal het Hoofd niet tot zich trekken,
Wat tot ligchaamslid mag strekken?

En hier wordt het Apostolische woord vervuld: *Christus is de eersteling geworden dergenen, die ontslapen zijn; de Eersteling Christus, daarna die van Christus zijn.*

Wij allen gaan met haast het tijdstip te gemoet, waarin men tot ons zeggen zal: *In dezen nacht zal men uwe ziel van u eischen.* Hoe beklagenswaardig zouden wij zijn, indien wij alsdan Hem niet medebrengen, dien de meer dan vijf honderd broederen van aangezigt tot aangezigt aanschouwden, om van dat oogenblik alle hunne nachten, ook de laatste nacht niet uitgesloten, te zien lichten als de dag. Zonder Hem zouden ons, in de zwarte schaduwen van het dal des doods, enkel de schrikvolle, ja wanhoop barende vragen als zoo vele roodgloeijende bliksemstralen omgeven: „Waar ga ik heen, nadat nu de arme droom van mijn kort aardsch leven is uitgedroomd? Zal ik leven of bedreigt mij de vernietiging? En zoo ik leven zal, hoe zal ik bestaan in het oordeel? Hoe regtvaardig ik mij daarin, dat ik een in den grond van God vervreemd en aan beuzelingen overgegeven leven geleid heb, en waarmede ondersteun ik ook maar de minste aanspraak op de liefde van den met regte weegschalen wegenden Regter, en op de zaligheid van hen, die daarboven zijnen troon omringen?" O, dat zijn vragen van den meest zielsontroerenden aard, op welke de wijsheid dezer wereld, op de hoogte van hare vermeende helderziendheid, slechts uitwijkende spreekwijzen, of een diep radeloos stilzwijgen tot antwoord heeft. Zoodra Hij echter, die den dood de magt benomen heeft, als een welbekend Vriend voor het oog onzes geloofs treedt, zijn al deze verstand benevelende en zielsbeklemmende raadsels op de heerlijkste wijze opgelost. In Hem aanschouwen wij den Borg, die door zijne opstanding ons de onfeilbare zekerheid schenkt, dat de dood slechts eene verandering, het sterven slechts een ontslapen is. In Hem zien wij het Lam, dat onze zonde droeg en verzoende, en dat in zijne opstanding uit den dood in onze plaats van alle ONZE schulden Goddelijk vrijgesproken en geregtvaardigd werd. In

Hem vertroosten wij ons als met den onafwijsbaren Voorspreker en Borg, die met zijne ons ten goede verworven geregtigheid voor den Vader ons vertegenwoordigt. In Hem omarmen wij den Koninklijken Vriend, die de magt ontvangen heeft, om de zijnen, welke arme en onwaardige zondaren zij ook zijn mogen, in het Paradijs, als in zijne bijzondere erfenis in te leiden. En zegt nu, wat willen wij meer? Ons blijft niets over, dan met den Apostel te jubelen: *Dood waar is uw prikkel? Hel waar is uwe overwinning? Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus!*

Brengen wij dan den Heer der Heeren ons dankoffer toe daarvoor, dat Hij datgene, wat wij als zaligmakende waarheid met geheel ons hart moeten omvatten, voor ons op grondslagen stelde, die dezulken, die ook nu nog niet gelooven, geenerlei voorwendsel tot ontschuldiging overlaten. Het Evangelie hoofdschuddend te betwijfelen, is thans niets anders dan een honderdvoudig *ja*, waarmede de eeuwige God het bezegeld heeft, met een onnoozel of demonisch *neen!* te beantwoorden. Houden wij ons bovendien verzekerd, dat, wanneer ook aan ons eenmaal het slotwoord: *Geef bevel aan uw huis, want gij zult sterven!* zal gezegd worden, wij alle deuren voor ons gesloten en gegrendeld zullen vinden, wanneer de Heer een vreemde voor ons bleef, de Heer, die alleen de sleutels der hel en des doods, ja ook van de troonzaal Gods en van het Paradijs heeft. O, worde Hij dan ook voor ons de overste Leidsman, die ons als zijne kinderen tot de zaligheid leidt, en verhoore Hij ons genadig, wanneer wij biddend zeggen:

Vorst des levens! laat ook mij
Eens uw aangezigt aanschouwen,
Als mijn ziel, van banden vrij,
Al haar vleuglen mag ontvouwen.
Laat mij boven de Englenkooren
Dan uw stem, mijn Heiland! hooren,
Met dien Hemelvredegroet,
Die mij eeuwig juichen doet!

Amen.

XIV.

DE OPGESTANE CHRISTUS EN JACOBUS.

In den honderd achttienden Psalm prijst de koninklijke zanger den Heere voor de weldaden, hem bewezen, en bijzonder voor de overwinningen, die Hij hem geschonken heeft. Doch reeds bij eene oppervlakkige beschouwing kan het ons niet ontgaan, dat deze Psalm niet alleen eene beteekenis, welke veel verder strekt dan de natuurlijke aanleiding aangeeft, *toelaat*, maar zelfs *eischt*, waardoor hij tot een profetisch lied wordt gestempeld. Voor deze opvatting van den Psalm hebben wij ons op het hoogste gezag te beroepen, naardien Christus zelf dit lied als voorspelling van zijn Persoon en zijn lijden en verheerlijking aanhaalt. *Hebt gij nooit gelezen in de Schriften,* zoo vraagt Hij, Matth. 21: 42: DE STEEN, DIEN DE BOUWLIEDEN VERWORPEN HEBBEN, DEZE IS GEWORDEN TOT EEN HOOFD DES HOEKS, VAN DEN HEER IS DIT GESCHIED, EN HET IS WONDERLIJK IN ONZE OOGEN! Wij hooren in deze woorden het 22 en 23 vers van den 118 Psalm. En wanneer het juichend en palmenstrooijend volk den Heere Jezus onder anderen met den toeroep van het 26 vers van denzelfden Psalm: *Gezegend is Hij, die komt in den naam des Heeren!* naar Jeruzalem geleidt, dan wordt het uit deze bijzonderheden onmiskenbaar duidelijk, dat de Messiaansche beteekenis er van onder Israël buiten allen twijfel stond.

In hoe ver en in welke mate van helderheid de zanger zelf zich bewust was van deze hoogere beteekenis zijner bezielde

uitstorting des harten, is moeijelijk te bepalen. Later zal het hem echter niet ontgaan zijn, dat toen dat lied hem ontvloeide, de Heilige Geest hierbij werkzaam was, en aan zijne woorden de profetische gestalte gaf, welke hij, de zanger zelf, niet bedoelde of kon bedoelen er aan te geven. Dit is zeker, Paaschklanken ruischen door dit lied. In de zegepralen van David worden als met voorbeelden van minderen maatstaf, de groote en hoogheerlijke zegepralen van den toekomstigen Davidsspruit over wereld, zonde, dood en hel gevierd. In de veertig dagen, waarin de opgestane Heer nog op aarde wandelde, en zich nu hier dan elders aan de zijnen openbaarde, werd de inhoud van den Psalm van het 15 tot het 17 vers vervuld: *In de tenten der regtvaardigen was eene stem des gejuichs en des heils:* DE REGTERHAND DES HEEREN DOET KRACHTIGE DADEN. IK ZAL NIET STERVEN MAAR LEVEN EN IK ZAL DE WERKEN DES HEEREN VERTELLEN.

Reeds meermalen luisterden wij met instemming des harten naar den Paaschjubel der veertig dagen. Heden naderen wij de tent eens regtvaardigen, waarin het Paaschwonder, zij het dan ook eenvoudiger en stiller, nogtans te dieper en grondiger, gevierd wordt.

---

1 CORINTHE 15: 7.

Daarna is Hij gezien van Jacobus.

Wij vinden hier eene nieuwe verschijning van den opgestanen Heiland, slechts kortelijk aangestipt en niet uitgewerkt, en nogtans voor ons van het hoogste belang en gewigt. En dat is zij reeds op en in zich zelve, want hoe meer getuigenissen hoe beter. Te gelijker tijd is het echter ook een terugblik op den persoon, wien de verschijning ten deel is gevallen. Leeren wij

I. dien man van naderbij kennen, vervolgens
II. de verschijning waarmede hij verwaardigd werd, en
III. de vrucht, die zij gedragen heeft.

De Geest des Heeren leide ons ook nu in alle waarheid, en kroone ons hooren en spreken met eenen blijvenden zegen!

I.

De man, met wien wij ons allereerst hebben onledig te houden, is Jacobus, met den toenaam *de jongere*, want hij moet niet verwisseld worden met Jacobus *de oudere*, de broeder van den Apostel Johannes, en de zoon van den voortreffelijken visscher aan het meer Genezareth, Zebedeus, en zijne vrouw Salome, deze geestdriftige, hoogdenkende en tot alle opoffering bereidvaardige discipelin des Heeren. De laatste, een der beide discipelen, die de Heer eenmaal, niet in berispenden zin, maar ter aanduiding van hun vurig, snel besluitvaardig karakter, *zonen des donders*, noemde, werd, volgens Matth. 4: 21, reeds vroegtijdig van het vischnet tot de navolging van Jezus geroepen, en door den Heer, benevens zijn broeder Johannes en Simon Petrus, een bijzonder vertrouwen waardig geacht. Later ook, zoo als uit Matth. 10 blijkt, tot het Apostelambt afgezonderd, week hij niet meer van 's Heeren zijde, was hij ooggetuige zoowel van de verheerlijking des Heeren op den Tabor, als van zijnen zielestrijd in Gethsemané, antwoordde hij in eenen adem met zijnen broeder Johannes, op des Heeren vraag: *Kunt gij ook den drinkbeker drinken, dien Ik drinken zal, en met den doop gedoopt worden, waarmede Ik gedoopt worde?* met een mannelijk beslissend: *Wij kunnen*, en heeft voor zich zelven deze woorden met de daad bevestigd, en van al de Apostelen het allereerst zijne belijdenis verzegeld met zijn bloed. Als een uitstekend persoon onder de bestuurderen der belangen van de jeugdige kerk, ja beschouwd als hoofd der gemeente te Jeruzalem, trok hij geheel bijzonder den haat en toorn van koning Herodes Agrippa tot zich, en toen er in het jaar 44 eene bloedige

vervolging ontstond, werd ook Jacobus gegrepen, en, zoo als Handelingen 12 gemeld wordt, met het zwaard gedood. Met vasten tred trad hij naar de plaats zijner onthoofding, en achtte het voor eene hooge genade en eer, om de eerste uit den Apostelkring te mogen zijn, die met de martelaarskroon versierd, zijn loop voleinde. Eene overlevering, die wij reeds in de tweede eeuw ontmoeten, verhaalt ons het volgende. Toen de beschuldiger van onzen Apostel hem in heldenmoedige stemming, ja met opgewektheid tot den bloedigen toestel zag naderen, brak hij luide uit in de belijdenis: „Ik geloof ook aan den Zoon des levenden Gods en belijde Hem. Ik ben ook een Christen!" En toen hij, ten gevolge van deze onverschrokkene verklaring, eveneens veroordeeld en met Jacobus tot de plaats der gerigtsoefening geleid werd, en dezen innig om vergiffenis bad, gaf de Apostel hem dezelve niet alleen, maar bezegelde haar ook met den broederkus en met een hartelijk: „Vrede zij u, mijn Broeder!" Van dezen Jacobus, de Zebedeïde, hebben wij dus den Jacobus, waarvan de Apostel Paulus in onzen tekst spreekt, wel te onderscheiden. Deze Jacobus *de jongere*, wien reeds vroeg de eernaam van *regtvaardige* versierde, is de zoon van Alpheus, en wordt genaamd een broeder van Jezus. Joh. 7: 5, wordt nog van de broederen, dat is van de neven (*) van Jezus gezegd: *dat ook zij niet aan Hem geloofden.* Wij hebben dit echter geenszins als het verwijt van een beslist ongeloof, maar slechts als de aanduiding van het gebrek aan een regt verlicht en volledig geloof te beschouwen. Hadden ook zij in hunnen grooten Bloedverwant niet ten minste een met bovenmenschelijke krachten door God toegerusten profeet erkend, hoe zouden zij dan, zoo als zij in den tijd van hun zoogenaamd ongeloof werkelijk deden, zoo geestdriftig bij Hem aangedrongen hebben, dat Hij zich aan den stoet der feestgangers tot het Loofhuttenfeest te Jeruzalem moest aansluiten, om daar eindelijk den sluijer op te ligten, en zijne heerlijkheid te

(*) Met deze opvatting, als geheel Roomsch, kunnen wij niet instemmen. Het waren werkelijk de broeders van den Heer. VERT.

openbaren, opdat de geheele wereld zijne werken zien, en Hem niet langer de Hem verschuldigde hulde onthouden mogt? Om Hem echter reeds nu als den Zoon des levenden Gods, als den beloofden Zaligmaker der wereld, de Hem toekomende eer ten volle te geven, bleef voor hen langen tijd eene moeijelijke zaak, en wel daardoor, dat zij Hem van hunne kindschheid af in alle betrekkingen zoo geheel menschelijk, ofschoon dan ook onzondig, hadden zien ontwikkelen. Het woord van den Heer: *Een profeet is niet ongeëerd dan in zijn vaderland*, komt ons niet het minste raadselachtig voor, en vindt in de dagelijksche ondervinding zijne volle bevestiging. Onder dezelfde omstandigheden zou het bij ons niet anders geweest zijn dan bij Jezus maagschap, in wier midden Hij was opgegroeid.

Onze persoonlijke bekendschap met den Apostel Jacobus maken wij het eerst in de Handelingen der Apostelen. De Evangelisten noemen daar enkel zijn naam. Zoo veel echter weten wij van elders uit zijn vroegeren tijd, dat hij een onberispelijke, naar de wet levende, ernstige, vrome Jood was, die zelf de Nazireër-gelofte, die gelofte van de strengste onthouding en volhardende zelfverloochening op zich had genomen, zoodat hem juist daarom meermalen door het volk den eertitel van *den regtvaardige* werd gegeven. Doch juist deze Oud-Testamentische en wettische vroomheid, zou het hem moeijelijk gemaakt kunnen hebben, om in den beminnenden en beminnelijken Jezus, die op den Wetgever van Sinaï zoo weinig geleek, en in plaats van de wet, enkel genade en vrijheid predikte, den verwacht wordenden Messias te erkennen. Het moest echter als een groot gewin voor het Koningrijk Gods beschouwd worden, wanneer deze diep ernstige, karaktervaste, en met geheel zijne ziel naar het eeuwige gerigte man tot de banier des kruises werd aangetrokken. Zonder twijfel werd reeds gedurende de omwandeling van den Heer op aarde deze gewenschte omkeering in den discipel toebereid. Tot eene beslissing kwam het echter bij hem evenwel niet dan na 's Heeren opstanding, en wel in het oogenblik, hetwelk Paulus in dezen tekst voor ons bewaard heeft.

II.

De Opgestane Heer verscheen ook hem. Ongetwijfeld geschiedde dit in Galilea, en wel in een oogenblik, toen de discipel alleen was. Het zal een groot en beteekenisvol oogenblik geweest zijn, toen Jacobus Hem, den aan het kruis Gestorvene, eenslags weder levend, ja in den glans der bovenmenschelijke verheerlijking, voor zich staan zag. Was welligt de eerste indruk, dien deze onverwachte verschijning op hem maakte, meer eene heftige ontroering en verwarring, dan eene heldere blijdschap; zeer spoedig en wel toen de Heer tot hem gesproken had, begonnen de schellen der verblinding van zijne oogen te vallen, het prangend borstharnas, dat tot hiertoe zijn borst benepen had, los te gaan, en hart en mond vrij te worden tot de belijdenis:

> Ja, *Gij* zijt het, waar mijn hart,
> Met een ongekende smart,
> Reeds zoo dikwijls naar verlangde!

Jacobus was geen man van een ligt bewegelijk gemoed, maar bezag datgene, wat hij aannemen zou, eerst lang met rijp beraad; daarna echter wortelde het te vaster en dieper in zijne ziele, en het moest zeer sterk en krachtig zijn, wat het alsdan omverrukken kon. Zoo als het zich laat aanzien, heeft het dan ook een geruimen tijd geduurd, alvorens in Jacobus de *Jood* geheel en al voor den *Christen*, het kind des Nieuwen Verbonds, plaats maakte. Nogtans gelukte het eindelijk aan den zuurdeesem van het Evangelie, om het deeg zijner schroomvallige natuur geheel en tot op het allerbinnenste te doordringen, wat echter niet wegneemt, dat zijne geheele persoonlijkheid in eene hoogere mate dan die der Apostelen, den stempel en de kleur van het edele Israëlitische bleef aankleven, en de knielende eerbied voor de onmetelijke heiligheid Gods en van zijn gebod, het kinderlijk toeverzigt tot den Heer bij hem te boven ging, en den eigenlijken grondtrek van zijn geestelijk karakter vormde. En zoo was hij ge-

heel de geschikte man, om zijnen broederen naar het vleesch de brug van het Jodendom naar het Christendom te bouwen, te meer daar hij in het Christendom, en te regt, enkel de rijpe hemelvrucht zag, waarin zich de beloftevolle bloesem van het Jodendom had opgelost. Evenzoo was niemand geschikter dan hij, om in lateren tijd de reeds dreigende breuk tusschen Christenen uit de Joden en Christenen uit de Heidenen nog ter goeder ure te voorkomen, en tusschen deze beide rigtingen in de kerk van Christus den vrede te bewerken. Kennelijk was hij ook bij voorkeur door den Heere daartoe verkoren, en het is niet te verwonderen, dat hij ons later voorkomt aan de plaats van zijn naamgenoot, den onthoofden Jacobus, als de voorname bestuurder, ja als de schutsmuur, of, zoo als Paulus hem noemt, als de pilaar van de uit Israël voortgekomene Palestijnsche Christelijke gemeenten. Simon Petrus zag deze toekomstig uitnemende hoogheid van den zoon van Alpheus, reeds toen hij, volgens Hand. 12, met den Zebedeïschen Jacobus te gelijk gevangen genomen, maar na diens onthoofding, wonderlijk door een engel uit zijne gevangenis verlost was, en nu zijnen mededisciepelen den last opdroeg, zeggende: *Boodschapt dit aan Jacobus* (namelijk *den jongere*) *en de broederen.* Hand. 15, alwaar op de plegtige Apostolische vergadering het te doen was, om de bereids tusschen de Christenen en de Joden en Heidenen uitgebroken twist, en de scheuring tusschen het wettische vooroordeel van de eerste, en de evangelische geloofsvastheid van de andere bij te leggen en te vereffenen, treedt naast Petrus, als leider der vergadering, onze Jacobus op, en spreekt hetgeen de strijdvraag tot de gewenschte oplossing brengt; terwijl hij hun voorstelt, dat aan de geloovigen uit de Heidenen noch de besnijding, noch de levitische wetten zouden worden opgelegd, maar dat zij enkel zouden bezwaard worden met de inachtneming der zoogenaamde Noachitische geboden: de onthouding van hetgeen den afgoden geofferd is, van het bloed, van het verstikte en van de vleeschelijke zonden. Deze raad en dit voorstel, welke door de gemeente uit de Heidenen met blijdschap begroet, en ook door de geloovigen uit Israël opregtelijk gebillijkt

werden, rustten overigens niet op *leerstellige* beschouwingen en grondstellingen, maar hadden eene *zedelijke* beteekenis, en bedoelden de herstelling van den vrede tusschen de strijdende partijen. Overal ontmoeten wij Jacobus geheel en al op het geloofsstandpunt van den Apostel Paulus, en wanneer hier en daar Joodsche wetgezinde Christenen voor hunne stelling, dat het geloof in Christus van de besnijding en de betrachting der levitische wetten niet vrijmaakte, zich daartoe juist op denzelfden Jacobus beriepen, dan geschiedde dit uit een zeer groot misverstand, zoowel van het zekerlijk aan Jacobus eigen Israëlitische karakter, als van de bijzondere roeping, welke dezen Apostel tot bekeering der *Joden* ten deel viel. Jacobus legt daarom tegen deze miskenning, zijne ware meening en bepaald doel op de beslissendste wijze bloot, naardien hij dengenen, welke de gemeenten hebben diets gemaakt, dat de Apostelen op besnijding en op de voortdurende onderhouding der levitische wet aandringen, *menschen* noemt, *die de gemeenten in beroering gebragt en de zielen wankelend gemaakt hebben.*

Men heeft de aanmerking willen maken, dat er in geheel de persoonlijke geschiedenis van Jacobus, en bijzonder ook in zijne prediking, niet het minste spoor te ontdekken is, dat ook hij eenmaal met eene openbaring van den opgestanen Heer verwaardigd is geworden. Doch zoo hij den opgestanen Heer niet werkelijk ligchamelijk had aanschouwd, hoe zou hij, die anders geheel een discipel van Mozes was, tot de Nieuw-Testamentische vrijheid zijn doorgedrongen, en hoe treffen wij hem dan als met het hoogste aanzien bekleed, en zelfs geacht als een pilaar, in de gemeente van Christus, in de vergadering der Apostelen? Zeker is het waar, dat hij van de verschijning, die hem ten deele viel, nergens uitdrukkelijk melding maakt, zoo als hij ook van de opstanding van Christus nergens uitdrukkelijk spreekt. Doch in zijne, door Luther eenmaal in groote, ofschoon, naar zijne innerlijke beweegredenen, beminnelijke overijling, als „een brief van stroo" gekenmerkt geschrift, leidt hij zich zelven bij de gemeenten, aan welke hij schrijft, niet enkel in als de *knecht van den*

Heere Jezus Christus, maar kenmerkt hij ook het Christelijk geloof als een geloof *in Jezus Christus, den Heer der heerlijkheid*; spreekt hij van de wederkomst van Christus ten oordeel en gedenkt hij aan de kroon des levens, met welke Hij alsdan de geloovigen zal versieren. Straalt ons niet reeds in deze weinige trekken de volle naglans tegemoet van dat groote oogenblik, waarin de Paaschgroet van den Overwinnaar over wereld, dood en hel vol verrukking in zijne ooren drong? Bij het schrijven van zijn brief had Jacobus geene aanleiding, om op de opstanding van Christus en op het werk der verlossing in het algemeen terug te komen. De Christenen uit de Joden in de verstrooijing, aan welke de brief in de eerste plaats gerigt is, hadden niet zoo zeer behoefte aan eene leerstellige, dan wel aan eene practisch zedelijke teregtwijzing en onderwijzing. Zij stonden in gevaar het geloof van het leven te scheiden, terwijl het nogtans het volstrekte kenmerk van het waar en zaligmakend geloof is, dat het wederbarend, heiligend en verheerlijkend het geheele leven doordringt. Waar het dit niet doet, is het eene schaduw van het geloof en niet het geloof zelf. Dit is het wat de Apostel de gemeente nadrukkelijk voorhoudt, en zoo gebeurt het, dat hij in zijn betoog, eenige keeren, bij voorbeeld waar hij schrijft: *Ziet gij dan nu da de mensch uit de werken geregtvaardigd wordt en niet alleenlijk uit het geloof,* nabijkomt aan de grenzen der tegenspraak van de leer der regtvaardigmaking, zoo als zij anders in de Schrift, en bijzonder in de Paulinische brieven voorgedragen wordt. — Hoever het echter van Jacobus was om deze leer te ontkennen, of zelfs te verzwakken, blijkt overvloedig genoeg uit meer dan eene plaats uit zijnen brief. Het is klaar, dat hij, bij voorbeeld kap. 2: 23, op de beslissendste wijze betuigt, dat aan Abraham het geloof door God tot regtvaardigheid gerekend is, en dat hem uitsluitend, op grond van zijn geloof, de naam van een *vriend Gods* gegeven is, en even onmiskenbaar spreekt hij in het 24 vers enkel van het bewijs des geloofs, of van de regtvaardigmaking van de Goddelijke vrijverklaarden, niet voor God, maar voor menschen en voor *hunne* geschiedenis; en zeker *deze* regtvaardigmaking

wordt enkel door werken, dat is door een heilig leven en een onbestraffelijken wandel verkregen.

In welk eene mate Jacobus wezenlijk de kracht der opstanding aan zich zelven ondervonden had, toont ons zijn einde, waarvan wij wel niet door de Heilige Schrift, maar door den Joodschen geschiedschrijver Josephus, die een tijdgenoot van onzen Apostel was, en vervolgens door den cirka 180 jaren na Christus geboorte gestorven Hegesippus melding vinden gemaakt. Naar deze zeer geloofwaardige overlevering, zou Jacobus, die ook hier *de regtvaardige* heet, naardien hij zich geheel in de blijmoedigste en trouwste opoffering aan het moeijelijke werk der bekeering van zijn volk en stamgenooten wijdde, door den Hoogepriester Ananus gegrepen en vervolgens, op den eisch van het den Christenen vijandig volk, op het Paaschfeest naar de tinne des tempels gesleept, en daar opgeeischt zijn, om onverholen en luide voor de beneden verzamelde menigte te willen verklaren, wat hij van den persoon en de werken van Christus dacht. De Apostel, geen oogenblik onzeker wat hier te doen, riep met eene sterk, ver klinkende en voor allen verstaanbare stem, van zijn hoog standpunt naar de woelende menigte des volks: „Men ondervraagt mij over den Zoon des menschen. Hij zetelt daarboven ter regterhand der hoogste magt, en zal wederkomen met de wolken des hemels." Naauwelijks was dit geloofwaardig getuigenis gehoord, toen velen beneden een huldigend *Hozanna gij Zone Davids!* begonnen uit te roepen. De Farizeën en Schriftgeleerden daarentegen riepen: „Gij ziet dat ook de regtvaardige door den godslasterlijken waan is bevangen!" snelden vervolgens met hunne knechten naar de tinne des tempels, en stieten den trouwen getuige van de hoogte naar beneden, en aldaar neêrgestort, werd hij nog met steenworpen ontvangen en met een stuk hout doodgeslagen. Nadenkende gemoederen zagen in dezen moord het toppunt van de overtredingen Israëls en voorspelden het volk niets goeds. En inderdaad de maat der zonde van het halsstarrig wederspannig geslacht was nu tot overvloeijens toe vol. De laatste poging der reddende liefde in de getrouwe zorg van een der edelste

zonen uit Israël, was door dit volk met wrevel afgewezen en had op hunne hardnekkigheid schipbreuk geleden. En zoo *moest* dan nu de geesel der Goddelijke geregtigheid gezwaaid worden. De oordeelen kwamen. Weinige jaren later en Jeruzalem was een aschhoop, en de verbasterde zonen van Jacob werden als kaf geworpen in alle winden.

Zoo was dan onze Jacobus een Christen tot op de binnenste kern van zijn wezen, slechts met eene heerschende *zedelijke* rigting; een prediker van de oude onwankelbare wet, maar zoo als zij door den geest der liefde in het hart geschreven, tot eene wet der vrijheid wordt. Hij stond tot Paulus ongeveer zoo als Melanchton stond tot Luther, en tot Johannes even als tot Luther de man van het hart, de beschaver en bestuurder der Christelijke zeden, Calvijn, stond, wiens karakter even als dat van Jacobus, nog iets van de gestrengheid en den ernst van het Oude Verbond aan zich droeg, Menigvuldigheid — en toch eenheid — is het kenmerk in Gods Koningrijk op aarde.

Zijt daders des Woords en niet alleen hoorders, uzelven met valsche overleggingen bedriegende. Dit was het onderwerp en de doorgaande gedachte van de prediking van Jacobus, die daarom eene aanvullende en volledigmakende plaats in het veelstemmig koor der Apostelen inneemt. Terwijl de overige Apostolische brieven voornamelijk trachten aan te toonen, hoe uit den natuurlijken, ontaarden en verdorven boom, zoo als wij van nature zijn, een goeden en Gode welbehagelijken boom worden kan, brengt Jacobus ons de vruchten tot aanschouwing, welke de goede boom ook voor de wereld tot regtvaardiging verstrekken. Overigens kent ook Jacobus geen anderen wortel van den goeden boom, dan het levend geloof des harten aan den Christus, *die om onze zonden is overgegeven, en tot onze regtvaardigmaking is opgewekt.* Zoo staat dan de eenheid van het Apostolische Woord vast, en de volkomene overeenstemming der deelen met elkander; buiten allen twijfel en van elk afzonderlijk geldt, wat een kerkelijk liederendichter zong:

Heer! uw Woord alleen heeft magt:
Alles heeft het voortgebragt,
Alles moet het onderhouden, —
Zou het zelf dan ooit verouden?
Neen, het spreidt uw licht ten toon,
Altijd nieuw en altijd schoon.
Als eens zon en maan verdwijnen,
Zal het nog 't heelal beschijnen.

't Is ook mij de bron van licht:
'k Zie daarin uw aangezigt,
En het mij omringend duister
Wordt bedekt met hemelluister.
'k Zie daarin uw Heilands hart,
Meêgevoelend met mijn smart,
Dat het eigen heilig leven
Voor mij in den dood wil geven.

Ach, hoe dwaas is dan 't verstand,
En hoe onbedacht de hand,
Die uw Woord, o God! wil breken,
Die het anders wil doen spreken,
Dan uw mond het eenmaal sprak!
Ach, verpletterend moet het dak —
Door zijn hand de steun ontnomen,
Op zijn schedel nederkomen.

Amen.

XV.

DE VERSCHIJNING OP DEN BERG.

Wij lezen in onze vaderlandsche (*) geschiedenis van een vesting-kommandant, die, toen hij door de belegeraars opgeeischt werd, om de sterkte over te geven, omdat de koning overal verslagen was en zijn land verloren had, nogtans moedig op de bolwerken bleef, en den vijand terug liet zeggen: „In deze vesting zijn *wij* dan nog de koning; neem haar, zoo gij kunt." Met dat nemen echter had het de tijd.

Gedragen wij ons ook als deze bevelhebber, wanneer er in onze dagen stemmen tot ons doordringen, die ons aanraden tot het opgeven van de vesting des bijbelschen Christendoms, omdat zij door eene vooruitgaande wetenschap ondermijnd en onhoudbaar bevonden is. Verschrikken wij er niet voor, maar antwoorden wij met alle kalmte: Er is nog geen gevaar, wie tegen de rots, waarop wij staan, aanstormt, zal, zoo als Matth. 21: 44 te lezen staat, *verpletterd worden.*

Ja, wat zal ik zeggen? Gij, die ons, bij voorbeeld, het geloof aan de Godheid van Christus ontnemen wilt, vindt, wanneer gij slechts wilt opmerken, de krachtigste bewijzen voor de waarheid, welke gij bestrijdt, in uwen eigen boezem. Gij loochent Christus bovenmenschelijke magt en koningsheerschappij, en zie, ieder oogenblik doen zij zich in uw eigen binnenste gelden. Christus heerscht in uwe zedelijke bewust-

(*) Pruissische.

heid, welke eene wezenlijke andere bewustheid dan de u natuurlijk aangeborene bewustheid is, maar welke u, met *zijn* stempel voorzien, onuitroeibaar in de ziel is gedreven. Deze bewustheid heerscht in uw gescherpt en verfijnd geweten, dat u dikwijls aanklaagt over dingen, die uwe rede als geheel onschuldig tracht aan te wijzen, en gij krijgt het met uwen besten wil toch niet gedaan, om uwen regter in uw binnenste het zwijgen op te leggen. Christus heerscht over u, daar Hij u zoo vast aan de Christelijke zeden en gewoonten bindt, dat gij ze niet kunt beleedigen, zonder u het oordeel der verwerping zoowel van uw eigen hart als dat der openbare meening op den hals te halen. Ja, zij oefent eene oppermagtige heerschappij over u uit in uwe geheele wijze van beschouwing van het leven, van het doel des levens, van den dood, van de eeuwigheid en het toekomend oordeel. En gij bevindt u buiten staat, om u van deze eenmaal door u ontvangene en bij u doorgewerkte denkbeelden weder geheel te ontslaan. Altijd komen zij in stille uren van nadenken onafwijsbaar in uwe bewustheid weder op, en onfeilbaar zeker dán, wanneer de laatste vijand aan uwe deur klopt. Met zware zorgen en angsten achter zich, breken zij alsdan door alle bolwerken heen, waarachter gij u tegen hen meent verschanst te hebben, en spotten met de vrijgeestige ontkenningen, waarop gij u vroeger zoo magtig veel hebt laten voorstaan.

Reeds dikwijls is men er met allen ernst op uit geweest, om Christus en wat Hij in de wereld geplant heeft, om de kerk, den Zondag, het geheiligd huwelijk, het door Hem gestichte huiselijk leven, de overheid als ordening van God, en wat er al meer van Hem oorspronkelijk is, met wortel en tak uit te roeijen. Vergeefsche arbeid! Binnen zeer korten tijd had Hij, dien men eenen verdelgingsoorlog verklaard had, alles weder uit de puinhoopen opgehaald in een nieuw gebouw nog schooner dan te voren, en de moedwillige knapen stonden aan de kaak der openbare verachting te pronk. Men heeft aan de Christelijke zeden de hand gelegd, om ze te ondermijnen, om het vleesch vrij te maken en op den troon te plaatsen, om de zonde rein te verklaren, die door het

wetboek van Christus veroordeeld wordt, en deugden belagchelijk te maken, die door dat wetboek met Goddelijk gezag worden aangeprezen en geëischt; doch zij zijn te schande geworden met hunne afschuwelijke litteratuur, en hun blijft niets over dan in de donkere schuilhoeken, waarin zij zich weggeworpen zagen, even als die afvallige keizer, tandenknarsend uit te roepen: „Zoo hebt Gij dan toch overwonnen, Gij Galileër!" Men heeft gemeend in de plaats van het Evangelie, de humaniteit, dat is de denkbeelden der natuurlijke rede te plaatsen, en de Heer gaf in zijnen regtvaardigen toorn aan deze poging een tijdlang plaats. Toen woekerde het onkruid van den hoogmoed, der eigenliefde, der ongodsdienstigheid en der ongehoorzaamheid zoodanig voort, dat reeds lang weder, en altijd algemeener in kerk, school en huis de uitroep werd gehoord: O mogt slechts Christus weder de wereld regeren, want wie breekt de eigenbaat, wie boezemt Godsvrucht en liefde in, en wie plant de zaden van al het goede, edele en schoone dan Hij alleen?

Welke groote redenen hebben wij dan, om met ons geloof in Christus vast te staan, en door niets in de wereld ons te laten afbrengen van het Evangelie als eene kracht Gods. Uit het Paaschtafereel, dat wij, bij de voortzetting onzer beschouwingen, thans nader treden, zal ons hiervoor eene nieuwe volheid van krachtige opwekkingen en bemoedigingen toestroomen. Geve de Heere, dat zij bij ons allen eene goede plaats mogen vinden!

MATTHEUS 28: 16—20.

En de Elf discipelen zijn heengegaan naar Galilea, naar den berg, waar Jezus hen bescheiden had. En als zij Hem zagen, baden zij Hem aan, doch sommigen twijfelden. En Jezus bij hen komende, sprak tot hen, zeggende: *Mij is gegeven alle magt in hemel en op aarde. Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb. En zie, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.*

De veertig dagen spoeden ten einde. Het is die liefelijke tijd, waarin ons welligt een aanminnig voorbeeld en spiegelbeeld wordt voor oogen gesteld van dat verkeer en dien omgang, waarmede de Heer gedurende de duizend jaren, dat de satan gebonden zal zijn, de zijnen op aarde voornemens is te verwaardigen, terwijl Hij nu hier dan daar persoonlijk en zigtbaar met zijnen vredegroet tot hen komen zal. Deze voorlaatste openbaring of verschijning van den opgestanen Heer vóór zijne hemelvaart, die heden onze aandacht zal bezighouden, is onbetwistbaar de beteekenisvolste en verhevenste van allen van wege de woorden, welke Hij bij deze gelegenheid sprak.

Ik twijfel niet of gij zult mij met vreugde tot deze aanschouwing volgen, vooral in de donkere, gistingvolle en noodlottige tijden, waarin, bij de woelingen der verwoed strijdende partijen, en bij de verheffing van het eene volk en koningrijk tegen het andere, de wereld reeds begint aamechtig te worden bij de vreeze der dingen, die nog komen moeten. Ja, het zijn dagen, waarin zelfs de geloovigen, wien het niet onbekend is, dat de satan een kleinen tijd en een grooten toorn heeft, en dat hij zich toerust tot den laatsten beslissenden slag om de heerschappij der wereld, de vraag soms als met centenaarszwaarte op het hart valt: wien toch ten laatste de toekomst zal toebehooren: den vorst des afgronds of Christus, den Heere der heerlijkheid? In ons tegenwoordig Evangelisch verhaal ontvangen wij nu het laatst en alles afdoend antwoord op deze beangstigende vraag. Hier staat Hij voor ons, wien ontwijfelbaar, na alle verwarring en stormgewoel, de kroon als zijn eeuwig erfdeel toevalt; en wien in hemel en op aarde zoudt gij haar liever gunnen dan Hem? O, klonk slechts spoedig van den hemel de boodschap door geheel de wereld: *Ik heb mijnen Koning gezalfd over Sion den berg mijner heiligheid!*

Ons Paasch-Evangelie bewijst ons eene drievoudige, onzen dank vereischende dienst, terwijl het ons

I. over den persoon van Jezus tot klaarheid brengt;
II. de toekomst der wereld ons ontsluijert; en
III. de donkerheid der tegenwoordigheid ons verlicht.

Overtuigen wij ons hiervan nader, en late de Heer ons eene goede teug van versterking en bemoediging nemen uit de troostbron, die ook hier weder onuitputtelijk voor ons opwelt!

I.

De schouwplaats van ons verhaal is eene eenzame berghoogte in Galilea, en de verschijning des Heeren aldaar moet niet verward of verwisseld worden met die, welke onmiddelijk vóór zijne hemelvaart op den Olijfberg in Judea plaats vond, en ook niet met de reeds door ons beschouwde, met welke meer dan vijfhonderd broederen te gelijk in Galilea verwaardigd werden. De tegenwoordige verschijning of openbaring had plaats tusschen deze beide openbaringen in, en ik twijfel niet of de Apostel Paulus, toen hij 1 Cor. 15: 7 schreef: *Daarna is Hij gezien van al de Apostelen*, heeft juist onze thans te beschouwene openbaring van den Heer op het oog. De Heer had zijne elf vertrouwelingen uitdrukkelijk naar de genoemde plaats bescheiden, en wij kunnen ons voorstellen met welk eene hooge spanning zij zich dáár vereenigd zullen hebben. En ziet, daar stond de Heerlijke weder, als door den glans zijner zegepraal omgeven, in hun midden, en het aanschouwen en biddend nedervallen was bij deze zalig verraste discipelen eene en dezelfde zaak. Doch wat zegt de geschiedenis? *Sommigen*, zoo lezen wij, *twijfelden*. Dit bevreemdt ons, doch aan den anderen kant is het ons weder een getuigenis te meer voor de waarheid van onzen Evangelischen berigtgever. De versierende en verdichtende verbeelding zou den Apostelen, nadat deze den Heer reeds zoo menigmaal hadden gezien, nooit een vernieuwden terugval in onzekerheid en twijfeling hebben toegeschreven, en door deze tegenstrijdigheid van gelijktijdig de knie te buigen én te twijfelen, hun tafereel ontsierd hebben. De Evangelist echter verhaalt eenvoudig en opregt, even als een kronijkschrijver, die ooggetuige van de zaak was, wat er gebeurd is, en daarom is hij er ook volkomen onverschillig over, of zijn berigt tegenstrijdig moge voorkomen of niet. Doch staan wij hier niet

werkelijk vóór eene tegenstrijdigheid? Zeker, doch vóór zulk eene tegenstrijdigheid, zoo als zij ons in het werkelijke leven dikwijls voorkomt, ja niet zelden zich in ons eigen binnenste voordoet, wanneer wij ons, bij voorbeeld, gedrongen gevoelen, om met den vader van dat ongelukkig kind uit te roepen: *Ik geloof, Heere! kom mijne ongeloovigheid te hulp*, of zelfs wel met de woorden van Job moeten instemmen: *Indien ik roep, en Hij mij antwoordt, ik zal niet gelooven, dat Hij mijne stem ter oore genomen heeft.* Dat *sommigen* onder de Elven getwijfeld hebben, of zij inderdaad met de oogen huns ligchaams eene verheerlijkte gestalte voor zich zagen, of droomden, daartoe is geen grond van waarschijnlijkheid. Maar of de hier zoo plotseling zich aan hen openbarende, werkelijk hun Heer en Meester was dan wel een verschijnsel of engel uit de onzigtbare wereld? Deze vraag kon hen wel voor een oogenblik bezighouden, en dit te eerder, daar wij alle reden hebben te gelooven, dat de verschijning van den Vorst des levens, hoe meer zij het oogenblik zijner hemelvaart naderde, des te volkomener zich van al het aardsche ontkleed, en altijd meer verheerlijkt en vergeestelijkt zal hebben. De Heer echter haast zich, om de door zijne plotselinge geestgelijke verschijning eenigzins overrompelde discipelen van hunne dwaze inbeeldingen te genezen. Met zijne gewone minzaamheid zegt Hij zijnen in het stof gebogen discipelen weder op te staan, en opent vervolgens den mond, om den sluijer, die over zijn persoon en zijne bovenmenschelijke waardigheid en heerlijkheid tot nu toe nog gespreid lag, volkomen op te ligten. Alvorens Hij van hen scheidde, moest hun de laatste twijfeling worden benomen, *aan wie* zij zich hadden toevertrouwd en overgegeven. Ook bij ons, Geliefden! moet dit tot klare bewustheid komen, onze vrede hangt hier geheel van af. Het Christendom is geene leer, maar eene gebeurde verlossing. Het is de geschiedenis van de redding van den mensch, en rust als zoodanig geheel op den persoon van den Verlosser. De verlossing is alleen waar, wanneer de Verlosser waarlijk de regte, voor het groote werk in alle opzigten genoegzame man was, en als zoodanig werkelijk het werk ten uitvoer bragt.

Wel ken ik het vreemde standpunt van ontelbaren onzer tijdgenooten, die zeker hunne lippen niet zouden willen besmetten met de bewering, dat Christus niet meer dan een bloot mensch was, maar die nogtans de zich aan hen gedurig opdringende vraag: wie Hij dan toch wel was? met eene bijzondere schuwheid gedurig zoeken te ontwijken. Het is alsof zij den moed niet hebben, om de onvermijdelijke gevolgtrekkingen van hun protest tegen dat ongeloof, hetwelk Christus niet meer dan mensch doet zijn, in het open gelaat te zien. Zij vreezen hunne dobberende en wankelende bewustheid van Christus persoon te laten ontwikkelen tot de erkenning, dat, als Hij een hooger wezen dan sterfelijk mensch, de zoon van Adam is en toch ook geen engel, maar de Heer en Gebieder der engelen, Hij niet anders heeft kunnen zijn dan zelf God, dan de wezenlijke Zoon des eeuwigen Vaders. Voor dit begrip schrikken zij, als werden zij daarmede ik weet niet tot welk halsbrekend waagstuk in staat gerekend. Zoo zien zij wel van ver in het paradijs van het Christendom, en zien daarin den boom des levens liefelijk bloeijen; maar zij blijven buiten den ringmuur staan, en komen nooit tot het genot van de vruchten van dezen schoonen hof. Zij meenen, dat hetgeen tegen de rede inloopt, zich nu op geenerlei wijze laat aannemen. Doch wat zou er toch strijdigs met de rede zijn in de zeker het menschelijk begrip ver te boven gaande verborgenheid, dat de algenoegzame en ondoorgrondelijke God vóór de grondlegging der wereld in een uit zijn eigen wezen gegenereerd ander Ik, welke Hij, zonder zijne eigene volheid te kort te doen, zijne Goddelijke heerlijkheid medegedeeld heeft, zichzelven voorwerpelijk geworden is? En wat is er ondenkbaars in de verborgenheid der godzaligheid, dat Hij, die de Zoon van God van vóór de grondlegging der wereld was, in den persoon van Christus mensch werd, omdat deze wonderweg de eenige was, op welken de redding van het menschelijk geslacht van den eeuwigen ondergang mogelijk was?

Doch hooren wij Hem zelven, die van den hemel tot ons nederdaalde. Hij wil niet als een twijfelachtig wezen door ons heenzweven, maar vaste en klare omtrekken bij ons ver-

krijgen. Wie zich enkel met schemerachtige denkbeelden rondom zijn persoon beweegt, dien omzweeft ook het heil en de zaligheid zijner ziel, zonder dat hij die werkelijk deelachtig wordt. Hij, wiens moed zich enkel tot een onbepaald en begriploos maar gevoelvol „o gij heerlijke, bovenmenschelijke, onuitsprekelijke!" verheft, en niet tot de beslistheid van Thomas belijdenis: *Mijn Heer en mijn God!* dóórdringt, die zal ook nimmer den Thomaszegen verwerven. Doch hoort, hoe Hij zelf dus tot dezen geloofsmoed den weg bereidt. *Mij is gegeven*, zegt Hij, *alle magt in hemel en op aarde.* Wat zegt gij van deze betuiging? Bevat zij iets minder in zich, dan het manifest, de verklaring der troonsbeklimming van den Koning aller koningen, en de oppermagtige eisch, dat voor zijne majesteit alle knie in den hemel en op de aarde zich zal buigen? Heette het slechts onbepaald: „Mij is alle magt gegeven," of ook „alle magt op *aarde*," zoo zou dat woord altijd nog eene verzwakkende uitlegging toelaten, en de zin er van op den geestelijken invloed, welken Jezus door zijne leer zou uitoefenen, kunnen worden heengeleid. Nu echter blijft er voor eene verflaauwende en verwaterende uitlegging volstrekt geene gelegenheid over. Als eene rots staat thans het woord, aan welke zich al de aanvallen tegen de Godheid van Christus te berste moeten stooten. Een windhoos gelijk, werpt dit woord Babylonische torens van tegenwerpingen en twijfelingen omver. Zeker kan het ongeloof zich altijd nog achter de vraag willen verschansen: of dit getuigenis werkelijk uit den mond van Jezus is voortgekomen? Doch staat het dan alleen en eenzaam op zichzelven? Heeft de Heer niet in het wezenlijke op vele andere plaatsen hetzelfde gezegd? Hoorden wij Hem niet reeds Matth. 11: 27 zeggen: *Alle dingen zijn Mij overgegeven van mijnen Vader.* Betuigt Hij niet in zijn hoogepriesterlijk gebed, dat de Vader Hem *magt gegeven heeft over alle vleesch.* En zegt Hij iets minder, wanneer Hij, zoo als Hij bij herhaling gedaan heeft, dezelfde eere voor zich vraagt en aanneemt als die den Vader toekomt, en de toekomende opwekking uit de dooden, het houden des oordeels, de beslissing van het eeuwig lot aller stervelingen en de ver-

nieuwing van hemel en aarde tot *zijne* roeping en kroonregten telt? Meer regtstreeks en uitdrukkelijker en duidelijker heeft Hij echter nergens betuigd voor wien Hij gehouden wil zijn, dan in den afscheidsgroet, dien wij heden hooren: *Mij is gegeven alle magt in hemel en op aarde.* Zeker zegt Hij: „Mij is *gegeven*," en wil daarmede zeggen, dat die magt Hem is toegestaan als den Zoon des menschen, nadat Hij het groote Middelaarswerk voor ons in zegepraal heeft ten uitvoer gebragt. Toen kon Hem ook eerst *alle* magt gegeven worden. De overdragt der meest onbegrensde volmagt eens Vredekonings was van zijne offerande afhankelijk. Eerst na het volbrengen van dit werk bezit Hij die magt, kan Hij den satan binden, de koorden zijns koningrijks spannen van pool tot pool, den scheppenden adem van zijnen levendmakenden Geest over den doodsakker der menschheid laten waaijen, en daar waar Mozes, en met volle regt, veroordeelt, genade bewijzen, en arme zondaren den hemel openen. Hij heeft thans vrije hand. De eeuwige geregtigheid treedt Hem nergens meer in den weg. Hij zit met zijnen Vader in het bestuur, en het doel der wereldgeschiedenis is de onderwerping der wereld onder zijnen vredeschepter.

Hoe zal het den Elven te moede geweest zijn, toen dit groote woord hun uit den mond van den opgestanen Heer te gemoet klonk. Het bleef onvergeten. Wij vinden de geheele Apostolische kerk voor Jezus op de knieën. Over de vraag: of Christus al of niet moet aangebeden worden? is in den nieuweren tijd, de tijd der geloofsverflaauwing, bedenking gerezen. Ten allen tijde was dit voor zijne kerk eene uitgemaakte waarheid. De Elven, die gij ginds op den berg in Galilea voor Hem ziet nedervallen, maakten de eerste schakel uit van die onafzienbare keten van aanbidders, welke zich onafgebroken door de sedert verloopene achttien honderd jaren tot op dit oogenblik uitstrekt, en onder welke gij de beste, de verlichtste, de edelste aller menschen in alle tijden aantreft. O, ontbreekt ook gijlieden niet in deze keten, welke zich verliest in de wolke der getuigen, die de wereld niet waardig waren. Laat aan het getuigenis, dat gij heden verneemt, uw

donker vermoeden en uw half geloof zich eindelijk tot een klaar, mannelijk, vast toevoorzigt versterken. Erkent, dat gij genoodzaakt zijt, om met den Jood over Jezus als over den ergsten aller lasteraars den staf te breken, wanneer gij weigert om voor Hem als den Godegelijken Heer uit den hemel de knieën te buigen. Het eerste zult gij toch niet willen? welnu, zoo beslist gevolgelijk voor het laatste, en verheugt u van ganscher harte, vooral in eenen tijd als de onze, waarin de afschuwelijke geesten van den afgrond met elkander om de wereldheerschappij strijden, dat *alle magt in hemel en op aarde* bij Hem is, die Immanuel heet, en die als zoodanig in onzen tekst den laatsten sluijer van zich afwerpt.

II.

Ja, daarop rust de hoop der wereld, dat Jezus regeert. Zoo ik *dit* niet wist, zou ik twijfelen aan de toekomst der wereld, niettegenstaande mijn geloof aan het bestaan van een persoonlijk God. Want wat bleef alsdan Gode, als de heilige en regtvaardige Regter, anders over, dan de in zonden verzonkene en in vermetelen opstand tegen Hem en zijne heilige rijksorde zamengezworene menschheid in haren verderfelijken weg over te geven, en haar aan den geest der duisternis, aan wien zij zich verkocht heeft, in den eeuwigen dood over te laten? Nu ik echter weet, dat de akker van doornen en distelen dezer in nacht omhulde aarde aan Hem is overgedragen, wien de eeuwige Vader het groote werk der bemiddeling tusschen Hem en de zondaren toebetrouwde; nu ik in het met vloek beladen dal des doods Hem ontmoet, die tot mij zegt: *God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat Hij de wereld veroordeelen zou, maar opdat de wereld door Hem zou behouden worden;* nu zeg ik met den hoogepriester Jozua met fierheid tot hem, die rondgaat als een verscheurende leeuw: *De Heer schelde u, gij satan, ja, de Heer, die Jeruzalem verkiest, schelde u;* nu stuur ik het scheepje mijner hope getroost en moedig door de wereldzee en al het helsch geschreeuw en al de afgrondsrook der tegenwoordigheid, en ga ik in den geest aan de kust

eener toekomst ten anker, door welker hooge en vreugderijke heerlijkheid zelfs de glans van het Paradijs overstraald wordt.

Op zijn woord van majesteit laat de opgestane Heer een koninklijk bevel volgen. Hoort dit bevel: *Gaat dan* (namelijk omdat Mij alle magt gegeven is), *gaat dan henen, onderwijst* (letterlijk, maakt tot leerlingen of discipelen) *al de volken, hen doopende in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb.* Dit zijn weinige woorden, maar iets koninklijker en grootscher is op aarde nooit gehoord geworden. Welk een vorstelijk vertrouwen ademen deze woorden: welk eene overwinningszekerheid doet zich daarin zien! Zij bevatten het regeringsplan van den Overste van de koningen der aarde, geheel en al zoo als het zijns waardig en voor Hem volkomen gepast is. Men bedenke nu tot wien Hij deze woorden zegt. Daar staan de arme, ongeleerde, in de beperktste betrekkingen opgegroeide en van alle wereldsche geleerdheid ontbloote mannen, en aan *dezen* toont Hij de groote wijde wereld, met hare aan de magt der duisternis onderworpene millioenen, en geeft hun bevel om deze voor Hem te veroveren. Welk een bevel! En dat het Hem hiermede volle ernst is, wie zal het betwijfelen? Hemzelven komt ook dit bevel niet zoo reusachtig voor. Hoe zou Hij het anders zoo kalm en verzekerd uitspreken? Eene verhevenheid zonder wedergade spreekt in dat woord: *Gaat dan henen.* Welk eene zelfbewustheid schemert door dit *Voorwaarts* heen! Hij zelf stelt zich niet alleen voor, om de banier voor hen uit te dragen, maar ook het zwaard des Geestes in hunne hand te voeren. Zij zullen zegevieren, omdat Hij hen met zijne magt bekleeden, met zijne sterkte wapenen en toerusten wil. En hebben zij niet inderdaad gezegevierd? Zij gingen heen naar het woord des Heeren, deze onaanzienlijke zwakke getuigen. Voor hen lag het schepselen vergodende en van de betoovering der zinnelijke schoonheid geheel bevangen Griekenland; het ijzeren Rome met zijnen heerscherstrots en den hoogmoed zijner beschaving; het door de magtige priesterorden schijnbaar voor altijd in de natuurdienst geklonken Egypte, en welke door den diepsten nacht

omgevene landen waren het niet al meer, tot welke zij zich zagen heengewezen. Doch zij gingen heen, en hoe lang duurde het, toen vielen, even als het afgodsbeeld in den Dagonstempel vóór de Ark des Heeren, overal de afgoden der wereld voor den gekruisigden God, die door deze boodschappers verkondigd werd; en op de tinnen der meest trotsche afgodstempels en der meest beroemde scholen der wijsheid stond als banier der overwinning het verachtelijkste teeken dat de wereld ooit had gezien — het teeken des kruises.

Wij onthouden ons thans van eene meer uitvoerige uitlegging van de grootsche bevelwoorden des Heeren aan zijne discipelen, en ook nu afziende van de diepere beteekenis des doops, en ze alhier, enkel als het plegtige bedrijf der opneming in het koningrijk van Christus beschouwende, vergenoegen wij er ons mede, om des Heeren woorden naar hunne algemeene beteekenis op te vatten, als de Goddelijke marschorder tot de geestelijke verovering der wereld. En zoo zien wij dan op eenmaal de toekomst der wereld op de allervertroostendste wijze voor ons ontsloten. In het plan van Hem, in wien al de magt is, ligt de grondvesting van een rijk des vredes, dat de geheele wereld moet omvatten, en zóó groot moet dan ook dit rijk eenmaal worden, wat zich daar ook immer tegen verheffe. Niet zonder doel wil Hij de aarde in heeten kampstrijd voor zich veroverd hebben; zij moet zich tot een spiegel der heerlijkheid Gods, en tot een Eden verheerlijken, waarin de *goedertierenheid en waarheid elkander ontmoeten en de geregtigheid en vrede elkander kussen.* Het zal eenmaal geschieden, dat al wat adem heeft, zich voor den schepter van Immanuel zal buigen, en de koningen hunne kroonen aan zijne voeten zullen nederwerpen; dat de eigenliefde overal voor de reine liefde wijken, en alle heerschappij van Zion uitgaan zal, ja dat, nadat de satan in den afgrond zal zijn gesloten, de menschheid ééne kudde onder éénen Herder, en ieder huis tot een tabernakel Gods bij de menschen worden zal. Dit is de nieuwe aarde, van welke wij den Heer reeds door den Profeet Jesaja hooren zeggen: *Zij staan voor mijn aangezigt;* dit het hemelsch, het eeuwig Jeruzalem, dat van den hemel op de aarde neder-

daalt. Neen, het majestueus: *Gaat dan henen!* zwijgt nog niet. Veelmeer klinkt het in onze dagen met versterkten nadruk over de aarde. En Hij die het zegt, weet met zekerheid, dat de Vader Hem al zijne vijanden tot eene voetbank zijner voeten geven zal, en de wereld vol zal worden van de heerlijkheid des Heeren.

III.

Doch wanneer zal dat geschieden? De ure, de tijd heeft de Vader zich voorbehouden. Wanneer die tijd echter gekomen is, dan zal de Heer datgene wat er nog te doen is, *spoedig* weten te doen. En kunt gij het ontkennen, dat Hij, wien *alle magt gegeven is*, niet reeds nu en ten allen tijde bij zijn werk was en is? Hebt gij welligt uwen blik in eenigen duisteren hoek gevestigd, zoodat gij niet gewaar wordt, wat achter u omgaat. Dringen niet de kreten der zegepraal van de herauten en banierdragers uit de verre Heidensche landen u in de ooren? Is het niet reeds iets groots, dat er op dit oogenblik aldaar door reeds meer dan zes duizend met Christus Geest gedoopte getuigen op twaalf honderd zendingposten aan de heilbegeerige zonen der wildernis het woord des kruises gepredikt wordt? Dat zeker een millioen bekeerden, die nog voor weinige jaren in de duisternis der doodsschaduw nederzaten, thans aanbiddend met ons aan de voeten van het Lam nederliggen? Dat, naar eene matige berekening, alle jaren tien tot twaalf duizend zielen uit de Heidenen den Heere tot loon zijner smarten worden toegebragt? Dat de menigten der Heidensche kinderen, die in Christelijke scholen tot dragers van eenen schooneren dag der toekomst rijpen, naauwelijks meer te overzien zijn? en dat reeds groote landstreken en geheele eilanden, die kortelings nog door den afgrijselijken nacht der zonde en der onwetendheid bedekt waren, thans door het licht des Evangelies bestraald, als liefelijke tuinen Gods, uit hunne duisternis te voorschijn komen? En ziet gij voorbij, wat op dit oogenblik belangrijks in de eigenlijke kroonlanden van den ouden vader der leugenen, in China en Oost-Indië voorvalt? Hebt gij er niet van gehoord, hoe de Heer dáár, zeker door veelvuldige werktuigen, bressen maakt, loopgraven opent en doorgangen formeert, om een weg te berei-

den voor dat koningrijk, dat den storm, de aardbeving en het vuur, dat Hem is vooruitgegaan, met een zacht en liefelijk windgesuis zal achtervolgen? Zeker, onze naaste omgeving biedt ons minder vertroosting aan. Veel meer schijnt het, alsof het bij ons met de zaken van het koningrijk Gods achteruitgaat. Veel ten minste kan ons in verzoeking brengen, om aan het getuigenis: *Mij is alle magt gegeven!* te twijfelen. Doch zien wij slechts naauwkeuriger toe, en wij zullen ook in het woeste gedrang, waarin wij ons bewegen, den Bouwmeester uit de hoogte niet missen, en nu hier, dan daar, de lichtende voetstappen zijner onophoudelijke werkzaamheid ontmoeten. En hoe zou het ook maar een oogenblik mogelijk zijn, dat Hij van ons zou wijken, Hij die eens voor altijd aan al de zijnen, hetzij zij weinigen of velen zijn, met onbedriegelijken mond toeriep: *Vrees niet, gij klein kuddeke, want het is uws Vaders welbehagen, u het koningrijk te geven;* Hij die zeide en nog zegt: *Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleinding der wereld?*

Hoe veel gebeurt er juist in onze dagen, wat klaarblijkelijk ook bij ons de zegepraal van den Heere Jezus en van zijn Evangelie den weg bereidt. Hoe handtastelijk blijkt het op veelvuldige wijze, dat het Evangelisch Christendom, en nooit de alles loochenende en reeds door hare vruchten veroordeelde valsche verlichting, de eenige pilaar is, door welke de wet en de orde in de menschelijke maatschappij gedragen wordt. Hoe wordt het hoe langer hoe meer openbaar, dat al de beschaving, welke zich van het Evangelie losmaakt, hoe zij zich moge polijsten, slechts schijn er van is, en dat er van haar tot de barbaarschheid slechts ééne schrede is; dat de afval van Christus, zoo als hij thans bij ons in zwang is, niets minder dan het allengs dieper verval en den ondergang van alle ware zedelijke bewustheid tot onvermijdelijk gevolg heeft; dat de volken der aarde, nog slechts op éénen weg, en wel op dien, welke hen tot de banier van Immanuel terugvoert, den afgrond eener maatschappelijke en zedelijke oplossing kunnen ontloopen; dat wie de hand der geopenbaarde waarheid loslaat, onvermijdelijk in een tooverkring geraakt, waarin hij het goede en kwade niet meer weet te onderscheiden, en dat hij,

die over de grenzen van het Evangelie zich begeeft, op een gebied vervalt, waar hem niets overblijft dan het geloof aan een blind toeval, aan de vernietiging der menschelijke persoonlijkheid in den dood, en daarmede enkel hopeloosheid en wanhoop. Zietdaar de openbaringen, die wij aan den nieuwsten tijd te danken hebben, en die zich aan den gezigtskring van de meest blinden en meest verdorvenen niet meer onttrekken. Kan om hunnentwil niet reeds beweerd worden, dat de Heer nu en altoos tegenwoordig is, en dat Hij ook in ons midden de toebereidselen maakt tot eene nieuwe verheerlijking zijns naams? En komt ons niet, reeds ten gevolge dezer waarneming, zonder nog te spreken van het vele verheugende, dat zich in dezen tijd in kerk en godgeleerdheid opdoet, als op eens de nachtelijke donkerheid *onzer* tegenwoordigheid beloftenvol verhelderd voor?

Dat echter de Heer, overeenkomstig zijn woord, *al de dagen bij de zijnen is,* daarvan kunt gij, die Hem toebehoort, uit uwe eigene levensondervindingen de treffendste bewijzen leveren. Verhaalt slechts aan de ongeloovige wereld de gebedsverhooringen, die gij ondervondt, de hulp en uitreddingen, waarmede gij verrast werdt, spreekt haar van den troost en den vrede, dien de Heer, waar het noodig was, u in de ziel stortte, en van de krachten der toekomende wereld, waarmede Hij u drenkte. Toont aan de twijfelaars, hoe verblijd Hij u maakt in de hope, hoe geduldig in de verdrukking, en hoe uw geloof de overwinning is, waarmede gij de wereld overwint. Spreekt haar te gelijk van uwe vrienden, die reeds het stof van dit pelgrimsland van de voeten hebben geschud, hoe in vrede, ja, hoe zegevierend zij van hier zijn gegaan, opdat het allen openbaar worde, dat Hij niet alleen bij de zijnen is, maar ook blijft tot aan het einde. Uw dagboek is een der beste geloofsbrieven voor de waarheid van zijn groot beloftewoord. Ofschoon ook de gansche wereld rondom u loochende, dat Christus leeft en opgevaren is in de hoogte, *opdat Hij alle dingen vervullen zou,* gij houdt er aan vast. Het is uw eigendom, en geene kritiek en geene sofisterij zal in staat zijn, er u van te berooven, want uw getuige is uwe eigene dagelijksche ondervinding.

Daar nu de Heere Jezus waarlijk degene is, welke Hij zelf zegt te zijn, in het verheven woord, dat wij heden uit zijnen mond vernamen, wat aarzelen wij dan nog, om op onze knieën Hem onze hulde toe te brengen, en onszelven met ligchaam en ziel aan Hem over te geven? Hij heeft alle magt ten oordeel zoowel als tot redding; tot verdoemen zoowel als tot zalig maken. Doch zijn hart helt over tot zegenen en zaligen. Buigen wij ons dan onder zijn zacht juk, en worden wij Christenen met de daad, die hun Christendom niet enkel uitwendig op het ligchaam als zondagstooi of als een feestkleedij, maar als hun eigen innerlijk leven in hun hart dragen, ja, als iets dat even als de adem en de bloedsomloop onder alle hunne werkzaamheden van zelve voortgaat, en dat ook in hunne minste verrigtingen zich niet verloochent, zoodat men een Christen is, slapend zoowel als wakend, rustend zoowel als handelend, zwijgend zoowel als sprekend, en wij overal den liefelijken geur verspreiden van den Geest, met welken wij van boven gedrenkt worden. Zoodanig zijn de onderdanen, die de Koning aller koningen voor zich begeert, en die Hij tot zich verzamelen wil. Zij leven, doch niet zij zelven, maar Christus leeft in hen. O geve de scheppende genade, dat wij allen zoodanige onderdanen worden, en laat ons, opdat dit geschiede, den kerkelijken zanger naspreken:

Heersch, o Heer, ook in mijn hart.
Stil de vrees, de zorg, de smart:
Giet uw balsem in de wonden
Van mijn vele zware zonden.
Troost mij in mijn diepen rouw
Met uw liefde, met uw trouw.
Wil de droeve zorgen sussen,
Laat mij in 't geloof U kussen.

Eenmaal eindigt hier de strijd,
Ben ik gansch in U verblijd,
Zal geen vrees mijn rust verstoren,
Zal ik U geheel behooren,
Zal ik, door den dood gegaan,
Biddend, dankend voor U staan,
Zal ik enkel juichend vragen
Naar Gods eeuwig welbehagen.

Amen.

XVI.

DE HEMELVAART.

Welk een rijk feest is het feest der Hemelvaart onzes Heeren! Het is de kroon onzer kerkelijke feestvieringen. Reeds uit het leven en al de handelingen der Apostelen straalt u de heerlijkheid van dit feest te gemoet. Wat is er van deze mannen door den indruk van het wonder op den Olijfberg geworden! Zij behoeven voortaan niets meer, ofschoon de wereld hen ook alles, wat zij heeft aan te bieden, zou willen ontzeggen. Zij zien nu getroost de vlugt hunner levensjaren aan, want zij zijn zich bewust, waar zij heengaan. Met opgerigten hoofde gaan zij door de onweders en stormen der pelgrimschap, want hoe lang zal het nog duren? en eene zon verlicht hen, die nimmer bewolkt wordt en nooit ondergaat. Zij weenen als weenden zij niet, want welligt zijn zij morgen reeds daar, waar de laatste traan van hunne oogen wordt afgewischt. Zij bezitten, als bezaten zij niet, want wat van het aardsche hun toeviel, hoe verbleekt het voor hunne oogen in vergelijking met datgene wat zij overigens het hunne noemen! Vrij en welgemoed gaan zij hunnen weg, want ontroofd kan hun niets meer worden. Van alles wat veranderlijk is, heeft hunne ziel zich losgemaakt. De schatten, waarover zij zich werkelijk verheugen, zijn voor alle vijandige magten ontoegankelijk. Hun leven is beveiligd, want het is verborgen en met Christus geborgen in God. Van hunne vrienden scheidt hen niemand en niets meer, want zij weten zich voor de

eeuwigheid verbonden. Hun vrede is onverstoorbaar, want deze vrede rust niet meer op tijdelijke grondslagen. Hunne voeten wandelen nog wel in het dal des doods, maar hun hart verheft zich reeds in de lichtgewesten der onsterfelijkheid. Wel wiegt hun levensscheepje nog op de branding, maar hun anker is toch reeds op de reede der haven uitgeworpen. In de wolk van het doodsgevaar, welke hen omschaduwt, ontdekken zij enkel den Elia's-wagen, die ook zij zullen bestijgen, en zelfs de doodsklokken klinken hun naauwelijks anders in de ooren, dan als een harmonisch feestgeluid uit de naderende vaderstad. Die gelukkigen! Hoe kwamen zij tot dien benijdenswaardigen toestand? Hoort het antwoord op deze vraag Hebr. 16: 19, 20: *De voorgestelde hope, welke wij vasthouden, hebben wij tot een vast anker der ziel, hetwelk zeker en vast is, en ingaat in het binnenste van het voorhangsel, daar de Voorlooper voor ons is ingegaan, namelijk Jezus, naar de ordening van Melchizedek een Hoogepriester geworden zijnde in der eeuwigheid.* Hoort gij, hunne hope wordt gedragen door de Hemelvaart van hunnen Heer en Meester. Wij treden heden tot deze groote gebeurtenis in onze beschouwing. Laat ons de schoenen van de voeten trekken, want de plaats waar wij staan is heilig land.

MARKUS 16: 19. LUKAS 24: 50—52. HANDELINGEN 1: 9—11.

En Hij leidde hen buiten Bethanië, en nadat Hij tot hen gesproken had, zijne handen opheffende, zegende Hij hen. En het geschiedde, als Hij hen zegende, dat Hij van hen scheidde, en werd opgenomen in den hemel, daar zij het zagen, en eene wolk nam Hem weg voor hunne oogen, en Hij is gezeten aan de regterhand Gods. En zij aanbaden Hem. En alzoo zij hunne oogen naar den hemel hielden, terwijl Hij heenvoer, ziet, twee mannen stonden bij hen, in witte kleeding, welke ook zeiden: *Gij Galilesche mannen, wat staat gij en ziet op naar den hemel? Deze Jezus, die van u opgenomen is in den hemel, zal alzoo komen, gelijk gij Hem naar den hemel hebt zien heenvaren.* En zij keerden weder naar Jeruzalem met groote blijdschap van den berg, die genaamd wordt de Olijfberg, welke is nabij Jeruzalem, liggende van daar eene sabbatsreize.

Zoo staan wij dan vóór de groote gebeurtenis, die voor ons den kerkermuur van dit arme aanzijn heeft doen scheuren, en die de donkere poort van het graf tot eene met helderen zonneschijn bestraalde eerepoort verheerlijkt heeft. Door haar wordt ons, uitgestootenen uit het Vaderhuis, een „te huis" teruggegeven. Het is uit dit hartverheffend gezigtspunt, dat wij deze gebeurtenis nader willen betrachten. Wij zien

I. hoe de Heer ons in zijne Hemelvaart de hemelsche wereld van verre heeft getoond, en dan,
II. hoe Hij haar door zijn voorgang voor ons in bezit genomen heeft.

Moge Hijzelf ons persoonlijk nabij zijn, en bereide Hij voor de gelukzaligmakendste aller waarheden den weg tot onze harten!

I.

De schoone tijd der Veertig dagen is voorbij. De Elven zijn, naar het gebod des Heeren, uit Galilea naar Judea teruggekeerd. Wij treffen hen heden aan op de hoogte van den Olijfberg, werwaarts de Heer ze bescheiden had. Sluiten wij ons bij hen aan. Hier wacht ons een tooneel, dat eene der dringendste behoeften onzer ziel de overvloedigste bevrediging tot uitzigt geeft. Wat zal het dan voor ons ontsluijeren? Het Land, mijne beminden! naar hetwelk wij niet moede worden te vragen. Vooreerst zal zich ons aanwijzen de rigting, waarin wij dat Land te zoeken hebben, en vervolgens zoo veel van zijn wezen en zijne gesteldheid, als wij op aarde in staat zijn er van te begrijpen, en als overvloedig voldoende is, om ons onzen pelgrimsloop zalig in hope te laten voleinden. Immers sedert ons hart door den hemelschen magneet Christus is aangeraakt geworden, is het voor ons hier beneden niet zoo geheel natuurlijk meer te blijven. Sedert dien tijd verzelt ons een heilig verlangen, dat zich boven het tijdelijk gebrekkige verheffende, naar het volkomene uitstrekt, en ons dringt, om ons anker op andere kusten, dan die door eene aardsche zon

beschenen worden, uit te werpen. Wel kennen ook wij, vreemdelingen en gasten, reeds hier uren op den Tabor doorgebragt, uren van Goddelijke verkwikking, waarin wij met Petrus zouden willen uitroepen: *Het is goed dat wij hier zijn, laat ons hier tabernakelen maken.* Doch dit zijn slechts uren, en wij verlangen naar eeuwigheden van vreugde. Ja, reeds op aarde mag men ons, als reeds in den schoot der genade Gods gezeten, gelukkig prijzen. Doch alleen door het geloof weten wij ons hier zoo goed geborgen. Wij zijn echter zeer begeerig en dorsten naar de aanschouwing. Wij zijn reeds nu zoo gelukkig door de bewustheid, dat ons om Christus wil onze zonden niet meer kunnen verdoemen. Nogtans kleeft de zonde zelve ons nog aan en bezwaart ons, terwijl wij toch zoo gaarne voor den Heer en Hem ter eere wilden leven. Wel ontluiken reeds hier vele liefelijke bloemen in den omgang met de broederen, in de gemeenschap der heiligen; dan ach, de scheidingsuren hier, en de afscheidstranen elders, zijn vele. En buitendien zijn er hier beneden zoo velerlei misverstanden, en zoo vele onzalige oneenigheden onder gelijkgezinden om meeningen, en dikwijls alleen om vormen. Daarom verlangen wij zoo zeer naar het verkeer met de volmaakt regtvaardigen in het licht, in welke noch de zonde, noch de dood, noch de satan hunne schaduwen vermogen te werpen. Ja, er beweegt zich in ons iets, dat nu met een stil heimwee, dan met een onstuimig verlangen een land zoekt, waar de Heer niet meer in het donkere woont, maar de wisseling van dag en nacht heeft plaats gemaakt voor eenen eeuwigen vrolijken lentemorgen, waar geen grafheuvel meer de eindpaal onzer gelukkige echtvereenigingen, of van onze teederste betrekkingen, ja, van geheel onze levensvreugde is; waar veel meer de hand der eeuwige Liefde den laatsten zweetdruppel van onzen strijd en angst ons van het voorhoofd droogt en de laatste tranen van de oogen afwischt. Naar zulk een land vragen en zuchten wij. Is er zulk een land? Waar hebben wij het te zoeken? Komen wij er eenmaal? En wanneer zullen wij daar ten anker gaan?

Het is u niet onbekend, mijne vrienden! hoe vriendelijk de Heer ook bij deze verlangenvolle vragen van ons hart ons te

gemoet gekomen is. Wij hebben zijne verzekering, dat er zulk een land waarlijk bestaat. Hij spreekt tot ons van het Vaderlijk huis aan de andere zijde des grafs, waarin *vele woningen* zijn. Hij vertroost ons met een eenmaal zalig te huis zijn in deze hemelsche behuizingen. Doch deze algemeene verzekering, dat er een vaderland, zoo als wij het begeeren, werkelijk voorhanden is, mag ons arme stervelingen nog niet te vreden stellen. Wij verlangen nog duidelijker aanschouwingen, nog klaardere en bepaaldere begrippen van deze toekomstige wereld. Wij wenschten reeds gedurende ons ligchaamsleven in den geest daarin te treden. Alleen een regt bevattelijk beeld van het overzijdsche land zou aan onze wenschen voldoen. Wij wenschen er onze blikken in te werpen en bepaald te weten, niet alleen in welke streek of rigting dit land gelegen is, maar voor alles ook, of wij ons het leven daarin als een wezenlijk en persoonlijk leven, en niet als misschien eene wegvloeijing in eene oneindige groote zee, of als een schaduwleven zonder herinnering of herkenning, of zelfs wel als geheel zonder zelfbewustheid moeten voorstellen? En ziet, alle deze geheime begeerten van ons hart ontvangen op den Olijfberg de volkomenste bevrediging, en dit is de eerste reden, waarom wij het Hemelvaartfeest als een vreugdefeest van den eersten en allerhoogsten rang jubelend en juichend welkom heeten.

De Opgestane Heer is zoo even met zijn *Vrede zij ulieden!* in den kring der Elven getreden. Daar staat Hij in dit oogenblik nog op de schouwplaats zijns kampstrijds, zijner tranen. Doch de eerste zijn nu tot de heerlijkste zegepraal volstreden, en de laatste voor altijd van zijne oogen afgewischt. Hij spreekt nog tot de zijnen gewigtvolle woorden van troost en onderwijs. Hij herhaalt zijn bevel, dat zij in Jeruzalem bijeenvergaderd blijven, en op de beloftenis des Vaders, de uitstorting van den Heiligen Geest, wachten zouden. Te gelijk legt Hij hen den grootschen last op, om uit te gaan in de geheele wereld en de volken der aarde, predikende, tot dienaren onder zijne banier aan te winnen, en ze doopende, in zijn koningrijk op te nemen. Nadat Hij hen op deze wijze nog eenmaal zijn laatsten wil ter kennisse heeft gebragt, wat geschiedde er toen?

Hoogepriesterlijk breidt Hij zijne zegenende handen over den kring zijner uitverkorenen uit, en in deze beteekenisvolle houding, een hemel vol liefde en genade in het verheerlijkt aangezigt, verheft Hij zich, terwijl zij het zagen, verheft Hij zich voor de oogen der van verbazing overweldigde en in ontroering nedergevallene discipelen van de aarde omhoog, en zweeft in stille majesteit, zonder dat eenig geluid wordt gehoord, naar de hoogte des hemels. Niet als weleer Elia voer Hij in een etherischen vurigen wagen naar den hemel, en ook wordt Hij niet als Lazarus, na zijnen dood, op engelenhanden omhooggedragen. Overeenkomstig de waardigheid van den Zoon, stijgt Hij door zijne eigene kracht en zonder tusschenkomst van eenig middel, hoe ook genaamd, opwaarts. Met aanbiddend stilzwijgen zien de discipelen Hem na. Zij weten naauwelijks of zij hunne oogen durven gelooven. Dat er eene andere zijde des grafs, en dat er eene woning der zaligen is, wisten zij ook reeds te voren. Doch nooit was hen de andere wereld in zulk eene wezenlijkheid en heerlijkheid voor oogen gekomen, als nu in dit grootsche oogenblik, waarin zij hunnen Meester daarin ligchamelijk zagen overgaan. Nu beligchaamde zich voor hen het bovenaardsche, en ontving het toekomstige leven voor hen gedaante en zigtbaarheid. En hoe frisch, hoe bloeijend en levenskrachtig verheft zich thans in hen de liefelijkste hope, en hoe schijnt hen thans zoo op eens nabij gebragt, wat zij tot nu toe in zeer ver verschiet, in schemering en nevel voor hunne gedachte zagen zweven. Het kwam hen bijna voor, als voeren zij zelven met den ten hemel varenden Meester ten hemel. En wil het ons niet bij het aanschouwen van den ten hemel varenden Zoon des menschen en den Middelaar op dezelfde wijze te moede worden? Wordt alsdan ook niet ons de andere wereld regt wezenlijk en werkelijk? Wij overtuigen ons nu, dat de hemel niet misschien alleen in den spiegel van onze fantasie, maar ook in het bereik der werkelijke dingen eene bewoonbare en eene bewoonde ruimte is, geen nevelachtig gebied, dat als een droombeeld tot niets versmelt, zoodra men hetzelve nadert met den fakkel van het licht des dags, maar een werkelijk land, dat zijne grenzen heeft, en tot hetwelk

men heen kan gaan, even als men naar ergens eene plaats op aarde gaat. De Hemelvaart van Christus toont ons de rigting, in welke wij dat hemelsche Kanaän te zoeken hebben. Het ligt aan de andere zijde van die blaauwe lucht, van die uitgestrektheid, welke wij het uitspansel noemen, en de sterren daarboven zijn enkel de voorposten of voorsteden van het land der zaligheid, zoo zij niet de stations op den weg naar het vaderland zijn. Het is daarom niet zonder reden, dat wij bij onze gebeden de oogen opwaarts rigten; niet zonder waarheid, dat wij in stille kommervolle nachten, naar huis verlangende, met aandoening opzien naar de sterren als naar de lichten van het Vaderlijk huis. Ja, in zulk eene werkelijkheid bestaat het land der zaligen voor ons, dat, wanneer wij vleugelen hadden, die ons zoo ver droegen als ons verlangen zich uitstrekt, ook wij, even als de Heer, boven de sterren ons daarin konden verplaatsen. Gij zult deze voorstellingen van de bovenaardsche wereld handtastelijk en grof noemen, doch juist zulke voorstellingen hebben wij, arme stervelingen, tot overwinning van onze evenzeer niet ingebeelde, maar zeer vreeselijke verschrikkingen des doods noodig. En werkelijk geeft de zigtbare Hemelvaart des Heeren ze ons aan. Met dankbare vreugde eigenen wij ze ons toe, en laten gaarne aan anderen de valsche zich hoog voordoende vergeestelijking, welke de hemelsche wereld zoodanig tot éther maakt en verdunt, dat er niets dan een verdwijnende damp en nevel van overblijft.

Doch hebben wij dan waarlijk de zoogenaamde Hemelvaart van Christus als eene werkelijk gebeurde zaak op te vatten? Hoe, mijne vrienden! daaraan kunt gij nog twijfelen? Zeker ontken ik niet, dat de verzoeking tot twijfelen hier voor de hand ligt. Doch het kost niet veel, om het wankelend geloof hier te hulp te komen. Bedenkt slechts vooreerst, dat het verhaal van al de Evangelisten en Apostelen, welke gedeeltelijk zelf ooggetuigen van deze verhevene gebeurtenis waren, deels uit den mond van geloofwaardige en bevoegde getuigen verkregen, of enkel historisch vermeld, of, zoo als door den Apostel Paulus geschiedt, uitdrukkelijk bevestigd, of als algemeen bekend en erkend en boven alle tegenspraak

verheven ondersteld wordt. Laat vervolgens niet onopgemerkt, dat de Hemelvaart des Heeren niet minder dan zijne Opstanding uit de dooden, zoowel door Hem zelven als bereids door de oude Profeten herhaaldelijk en op ondubbelzinnige wijze voorspeld en afgeschaduwd was; eene omstandigheid, die er noodwendig toe bijdragen moet, om de zaak nader te brengen aan uw geloof. Overweegt verder, dat de Hemelvaart met dezelfde noodzakelijkheid en natuurlijke opvolging plaats heeft, als de ontvouwing der bloem, nadat bereids plant en steel, blad en knop voorhanden zijn. Want slaat het oog slechts op geheel den zamenhang van zijne komst en omwandeling op aarde, zoo als Hij door den Vader gezonden was, om als Godmensch het werk van middelaarschap en verzoening te volbrengen, en hoe Hij gehoorzaam, lijdende, bloedende en stervende, hetzelve werkelijk volbragt en alzoo aan den Hem opgelegden eisch volkomen beantwoordde, en oordeelt dan zelf, of het nu niet met zekerheid te verwachten was, dat de heilige regtvaardige Vader het volkomen volbragte werk van den Eeniggeboren Zoon daardoor zou bezegelen, dat Hij Hem niet alleen van de dooden opwekte, maar dat Hij Hem ook in zigtbare zegepraal derwaarts liet wederkeeren, van waar Hij was nedergedaald. De eene stap in het leven van Jezus vorderde en eischte de andere. Zonder de Hemelvaart ware zijn leven een afgeknot deel, een gedeeltelijk werk, een onoplosbaar raadsel. Neemt, gij twijfelende vrienden! ook dit hierbij in aanmerking, dat met uitzondering van den eenigen Johannes — die overigens ook met blijdschap daartoe bereid was — al de Apostelen hun geloof aan de Opstanding en aan de Hemelvaart van Christus blijmoedig met hun bloed bezegeld hebben. Hoe zouden deze helderdenkende, bezonnene en verstandige mannen daartoe hebben kunnen komen, wanneer beide gebeurtenissen hun niet even zeker geweest waren als hun eigen aanzijn? Voegt hierbij, dat de Opstanding des Heeren ook onbepaald tot de aanneming van zijne Hemelvaart noodzaakt. Want waar zou de Opgestane gebleven zijn, wanneer Hij niet tot zijn Vader teruggekeerd ware? Hij zou dan in zijne verheerlijkte ligchamelijkheid nog ergens op aarde vertoeven, of wat nog ondenkbaarder en tegen-

strijdiger zijn zou, ten tweeden male gestorven zijn, en wel op eene wijze, dat geen oog iets daarvan gewaar is geworden. Eindelijk echter en boven alles moet niet over het hoofd gezien worden, welk een magtig en door geheel de wereld schitterend zegel Hij zelf, op den tienden dag na zijnen heengang, in de uitstorting van den beloofden Heiligen Geest, der historische waarheid zijner Hemelvaart heeft ingedrukt. Wanneer iets geschikt ware, om van de Hemelvaart den laatsten twijfel op te heffen, dan is het de Pinksterdag.

Ziet echter nog eens in de berigten der Evangelisten, den historischen loop zijner Hemelvaart aan. Kunt gij den stempel der waarheid miskennen, die het op het voorhoofd draagt? Van de plaats zijner diepste vernedering verheft zich de Heer op den troon zijner heerlijkheid. Daar waar Hij als een worm in het stof liggende, tot verzoening onzer zonden den beker van zijn bitter lijden tot op de hef ledigde, wordt Hem door de hand des Vaders de eerekroon toegereikt, tot eene feitelijke verklaring, dat Hij die kroon ten gevolge van zijn bloedig Middelaarswerk tot welverdiend loon ontvangt. En hoe geschiedt nu de Hemelvaart zelve? Zoo zij verdicht ware, zouden wij haar ongetwijfeld in den vorm van een aandoenlijk afscheidstooneel hebben ontvangen. Doch hiervan bespeuren wij ook zelfs niet het geringste spoor. De Heer spreekt niet tot zijne discipelen als een, die afscheid neemt, maar veel meer, overeenkomstig zijne hooge persoonlijkheid en betrekking tot hen, als een zoodanige, die van nu aan eerst regt bij de zijnen zijn en op aarde zijne magt ontvouwen zou. Al wat ons van de Hemelvaart gezegd wordt, is trek voor trek zoo bijzonder eenvoudig, en in de eenvoudigheid te gelijk zoo verheven en zoo geheel in overeenstemming met de hooge beteekenis van dezen heengang, en zoo overeenkomstig het wezen en het karakter van den Scheidende, dat het volstrekt ondenkbaar is, dat hier eene andere pen dan die de volkomenste waarheid schreef, is gebruikt geworden. Met de hooge kalmte van een Overwinnaar aller vijandige magten en van de zegevierende toekomst zijner zaak volkomen zeker, breidt Hij zijne handen zegenend uit en zweeft voor hunne oogen opwaarts, totdat eene

wolk Hem aan hunnen gezigtskring onttrekt. Het doel van zijnen zigtbaren heengang was trouwens in dit oogenblik bereikt. De discipelen wisten waar hun Meester gebleven was, en daarom kon het opgeheven voorhangsel weder voor het sterfelijk oog nedervallen. „ Doch wordt ons hiermede niet iets te groot toegedacht, wanneer wij zulk een buitengewoon wonder als waarlijk gebeurd aannemen?" Het wonder der Hemelvaart van Jezus is niet grooter, dan geheel het leven van den Zoon van God. De redding der gevallene wereld was niets anders, dan om haar door middel van eene keten van wonderen tot stand te brengen.

Waar blijven echter, zoo vraagt gij, bij de Hemelvaart van Christus, de wetten der natuur? Welke wetten bedoelt gij? Gij denkt misschien aan de wetten der zwaarte; vervolgens aan den onmetelijken afstand reeds van de sterren, die door het menschelijk oog bereikbaar zijn; verder aan de natuur van de lucht boven den dampkring, de zoogenaamde éther, waarin geen mensch meer ademen kan. Doch laat u overtuigen, dat de wereld der verheerlijkte schepping hare eigene wetten heeft, en dat deze wezenlijk andere wetten zijn, dan die de sterfelijke wereld, tot welke wij nog behooren, beheerschen; en ziet niet voorbij, dat op dit hooger gebied van onze maatstaven van tijd en ruimte geen gebruik meer te maken is. Het lijdt geen twijfel, dat achter die wolk, welke den Heer aan de blikken zijner discipelen onttrok, de opvaart oneindig sneller is geschied, dan in den oogenblik, toen het den discipelen vergund was, deze opvaart mede te aanschouwen. Hoe snel doorijlt reeds een nog tot deze zijde der schepping behoorende lichtstraal of bliksemstraal de verste afstanden! Zou het niet kunnen zijn, dat eene verheerlijkte ligchamelijkheid, zoo als die van den Opgestanen Heer was, als met de vleugelen der gedachten vloog, en zijn niet vele der openbaringen van onzen Heer gedurende de Veertig dagen, zulk eene opvatting in hooge mate gunstig. Bij de vraag, of in deze of die luchtlaag nog een schepsel de geschiktheid hebbe om te ademen, hangt alles wederom af van het zamenstel des ligchaams. Ademt niet de visch in den diepsten golvenschoot, waar duizend andere schep-

selen terstond zouden sterven, en zingt niet de leeuwrik zijn morgenlied in eene luchthoogte, waar ons het bloed in de aderen spoedig zou bevriezen. Voor geesten bestaan al de begrenzingen, voorwaarden en verordeningen niet, waaraan de aardsche schepselen onderworpen zijn, en van de natuur eener geestelijke ligchamelijkheid kunnen wij, die ganschelijk in het aardsch stoffelijke ingesloten zijn, ons volstrekt geene voorstelling maken. Wat dus van het standpunt der natuur tegen de Hemelvaart moge ingebragt worden, is onontvankelijk. Wij zullen eenmaal komen tot de aanschouwing van een scheppingsgebied, van welks fijnere zamenstelling wij op aarde ook niet het minste vermoeden hadden.

II.

De Hemelvaart als werkelijk gebeurde zaak staat dus vast. Wat zal er nu aan de andere zijde der wolken, die den Opgestanen Heer voor het sterfelijk oog bedekten, gebeurd zijn? Ook dit bleef ons niet ten eenenmale een geheim. Op andere plaatsen der Heilige Schrift, en met name in de Openbaring van Johannes, wordt ons de sluijer opgeligt. Daar gaat onze blik ver boven die wolk uit, en welk eene heerlijkheid straalt ons daar te gemoet! Wij zien daar in den geest de schitterende engelenlegers onder huldigingsgezangen in het hoogste koor den binnentrekkenden Koning te gemoet ijlen, en het oude profetische woord wordt waar: *God vaart op met gejuich, de Heere met het geklank der bazuin.* De menigte der volmaakt regtvaardigen, die niemand tellen kan, zien wij op den dorpel der Godsstad aanbiddend voor den verheerlijkten Middelaar nedervallen, en hooren wij uit hunne in dank ontvonkte harten Hem hunne Halleluja's toejubelen. En met de vriendelijkste begroetingen wandelt Hij door hun midden heen naar den troon des Vaders. En in diens hand, in de hand van den Eeuwige van dage, rust een geheimvol inwendig en uitwendig beschreven boek, en een sterke engel treedt toe en roept met luider stem: *Wie is waardig het boek te openen* (het is het boek der raadsbesluiten Gods) *en zijne zegelen open te breken?* En nie-

mand wordt gevonden in den hemel noch op de aarde, die dit doen kan. Nu neemt een der vierentwintig ouderlingen, die voor den troon staan, het woord en zegt: *Ziet, de Leeuw, die uit den stam van Juda is, de wortel Davids, heeft overwonnen, om het boek te openen en zijne zeven zegelen open te breken.* En de Eeuwige Zoon, de waarachtige Hoogepriester, nadert en neemt het boek uit de regterhand Desgenen die op den troon zit, en nu vallen voor Hem, de Hoogepriester en het Lam in één persoon, de oudsten met hunne harpen en gouden wierookschalen aanbiddend neder, en zingen het nieuwe lied: *Gij zijt waardig het boek te nemen en zijne zegelen te openen, want Gij zijt geslagt en hebt ons Gode gekocht met uw bloed uit alle geslacht en taal en volk en natie, en Gij hebt ons onzen God gemaakt tot koningen en priesters, en wij zullen als koningen heerschen op de aarde.* En een koor van vele duizende engelen juicht, zulks bevestigend bij wijze van een Amen: *Het Lam, dat geslagt is, is waardig te ontvangen de kracht en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en heerlijkheid en dankzegging!* En als het ruischen veler wateren doorklinkt het Amen! Amen! de groote Godsstad, en ziet, Hij, den Zoon des menschen gelijk, neemt aan de regterhand des Vaders de Hem toekomende eereplaats in op den troon der wereldheerschappij, verbreekt de zegels van het wonderlijk boek, en het voornemen Gods gaat door zijne hand voorspoedig voort.

Hier treedt dus iets van hetgeen achter de wolk gebeurde binnen uwen gezigtskring. Zeker zien wij het in zinnebeelden ons voorgesteld, doch het is daarom niet minder werkelijk en wezenlijk, wat ons hier op menschelijk bevattelijke wijze wordt geschetst. Wij juichen bij het zien van deze verheerlijking van den Schoonste van de kinderen der menschen, vooreerst om Hemzelf, doch vergeten daarbij niet, in welk een boven alles verblijdenden zin ook wij deel hebben in deze zegepraal. Immers wij zien in den zoo hoog Verhoogde niet enkel den Zoon van God, maar ook den tweeden Adam, onze Voorspreker, Borg en Plaatsbekleeder. Niet enkel voor zich, maar ook voor ons, nam Hij op den dag zijner Hemelvaart den hemel in bezit. Herinnert u toch de geheimvolle betrekking, waarin Hij tot

ons is getreden. en den wonderlijken ruil, dien Hij met ons heeft aangegaan. Bij wijze van toerekening heeft Hij onze schulden even als onze verpligtingen op zich genomen. En nadat dit geschied was, was, zoo als van zelve spreekt, ook voor Hem *in deze zijne betrekking* de hemel toegesloten. Ook voor Hem stond thans de afwerende cherub aan de poort van het Paradijs, want ook Hij zag den ingang daarin aan de volstrekte voorwaarde verbonden, dat Hij, natuurlijk in onze plaats, onder duizend zware beproevingen, de eeuwige wet volkomen vervuld en te gelijk lijdende en stervende de zonde, om wier wil de vloek der wet op de menschheid rustte, verzoend had. Beide voorwaarden heeft Hij vervuld, toen Hij aan het kruis met den roep der zegepraal: *Het is volbragt!* zijn hoofd nederboog in den dood. Nu was iedere grens van Hem verwijderd, en de poort der Godsstad Hem weder opengedaan. Hij ging den hemel in, doch niet als de Eengeboren Zoon des Vaders, maar als de menschgeworden Borg, die betaald heeft, wat er te betalen was. Daar echter de verpligtingen, die Hij vervulde, de onze waren, zoo waren *wij* het ook, dien in Hem het regt tot den ingang in het koningrijk der heerlijkheid werd toegekend. Voor ons, zoo velen onzer het met Hem eens zijn geworden, voor ons nam Hij den hemel in bezit, en voor ons bewaart Hij den hemel, terwijl Hij zonder ophouden met zijne geregtigheid ons voor den Vader vertegenwoordigt.

Doch langs welk een weg komen ook wij eenmaal in het hemelsch Jeruzalem? O hierover behoeft geene zorg ons meer te drukken. Zeker gaat het door de donkere doodsvallei, maar ofschoon dan ook zonder menschelijk geleide, toch niet eenzaam en niet alleen gelaten. Gij weet toch, welk uitzigt de Heer in zijne afscheidsrede voor de zijnen opende. Nadat Hij hen verzekerd heeft, dat Hij heen zou gaan, om hun de plaats te bereiden, zeide Hij: *Wanneer Ik heen zal gegaan zijn en u plaats zal bereid hebben, zoo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt waar Ik ben.* En wat gebeurde den discipelen, toen zij van de hoogte van den Olijfberg met aanbiddende verbazing hunnen ten hemel varenden Heer nazagen? Toen, zoo vermeldt de historie, stonden twee mannen bij hen,

in witte kleederen (twee blinkende engelen), die tot hen zeiden: *Gij Galilésche mannen, wat staat gij en ziet op naar den hemel. Deze Jezus, die van u opgenomen is in den hemel, zal alzoo komen, gelijkerwijs gij Hem naar den hemel hebt zien heenvaren.* Zeker wezen deze woorden allereerst naar eene verre toekomst heen, en verkondigden eene eenmaal zigtbare wederkomst van den Vredevorst tot voltooijing van zijn rijk op aarde. Niettemin waren de discipelen echter geregtigd, deze belofte voor hunne laatste ure aan te merken, even als riep de Heer ons, gelijk eene op reis gaande moeder hare met droefheid nastarende kinderen vertroostend toe: „Ik ga niet voor altijd van u heen, maar ik kom terug en zal u zeer spoedig wederzien." En ongetwijfeld, geliefden! zal Hij tot ons komen, wanneer het ons allerbangst om het harte zal zijn, en dan zal Hij, ofschoon ongezien, nogtans op eene wijze, zoo als wij zijne tegenwoordigheid nog nooit te voren ondervonden hebben, zijne helpende nabijheid ons doen gewaar worden. Het kan zijn, dat aan den ingang der haven nog een storm ons geloof beproeft, doch hoe hevig het ook moge toegaan bij de scheiding van ligchaam en ziel, hoe zou het mogelijk zijn, dat wij niet zouden overwinnen, wanneer in dien laatsten strijd zijn groet ons tegenklinkt, en wij zijne hand voelen, die ons het klamme doodzweet van het voorhoofd droogt? En kwam het oogenblik, waarin rondom onze sponde onze dierbaren weenend tot elkander zeggen: hij is ontslapen, hij heeft uitgeleden en gestreden! o dan vingen wij ook reeds diezelfde schoone reis aan, die wij heden onzen grooten Voorganger zagen doen. En wanneer men hier onder in de aarde, onze leemen hut ter laatste rustplaats nederlegt, als een zaad van God gezaaid, om te rijpen tot den dag van den oogst, dan betreden wij reeds aan de hand van onzen Zaligmaker de gouden straten der eeuwige hemelstad. En wat dáár ons zal omringen, is niet zoo zeer eene vreemde en onbekende wereld, waarin wij ons als verlorene en verlatene kinderen gevoelen, maar wij komen aldaar op dezelfde wijze alsof wij van eenen vreemdeling tot vader en moeder, tot broeder en zuster terugkeerden. Even als wij bij onze geboorte in het aardsche leven in ieder opzigt reeds de plaats gereed vonden, die

wij zouden beslaan, terwijl ons wiegje ons wachtte, en voor onze woning, kleeding en voedsel gezorgd was, en vader en moeder ons hartelijk welkom heetten, op dezelfde wijze vinden wij daarboven ook reeds alles voor ons in gereedheid. Reeds lang zijn wij daar bekend geweest, reeds lang bij onzen naam genoemd, en met vreugde ingewacht. En gelooft het vrij, in die schoone wereld zonder nacht en zonde zal het ons veel beter te moede zijn dan het ons op deze aarde was, en op elke vreugde, die ons daar ten deel zal vallen, en in iedere betrekking, waarin wij ons zalig zullen gevoelen, zal een kostelijk woordje geschreven staan, het woordje *eeuwig*, en wij zullen dan niet meer moeten klagen:

Die smart bedroeft mij ziel en zin,
Dat ik U niet genoeg bemin.

Maar ons hart zal aldaar van liefde overstroomen, en het zal ons vergund zijn om tot lofverheffing van Hem, die ons zoo uitnemend lief gehad, en ons zoo uitnemend verhoogd heeft, zoo luide mede in te stemmen in het groote Halleluja onzer verheerlijkte medegezaligden en medehuisgenooten Gods, als wij daartoe begeerte, aandrang en opgewektheid gevoelen.

Ziet, mijne vrienden! dit zijn onze uitzigten in de toekomst. Terwijl ik van *onze* uitzigten spreek, mag ik natuurlijk alleen denken aan dezulken onder ons, die werkelijk tot de schaar der geloovigen behooren. Gij, anderen, gaat eenen anderen weg. Doch kunt gij op dien weg nog langer willen voortwandelen? Moeten onze wegen voor altijd uiteenloopen? O dat verhoede de Heer! Komt, sluit u aan ons pelgrimsgezelschap aan. Is de weg, dien gij met ons bewandelt, ruw en steil, toch is hij liefelijk, en hij leidt u onder de palmboomen der hope door. Schaart u met ons onder de banier des kruizes, huldigt met ons den verhoogden Vredevorst, en heft me ons het pelgrimslied aan:

Ik reis naar 't hemelsch vaderland,
Want niets houdt hier beneden stand;
  Ik moet en wil ook sterven.
Mijn Heiland kocht mij door zijn bloed
Een heerlijk onverganklijk goed, —
  Dat moet ik eens gaan erven.

Ik reis naar 't nieuw Jeruzalem,
Daar zie, daar hoor, aanbid ik Hem,
  Die voor mijn schuld wou lijden,
Die 't groote werk voor mij volbragt,
Waarin ik nu, na zonde en nacht,
  Mij eeuwig kan verblijden.

Amen.

XVII.

DE TIJD DES WACHTENS.

De hoop der regtvaardigen is blijdschap, zegt Salomo in zijne Spreuken (10: 28). Een vertroostend woord, wanneer wij den naam van *regtvaardigen* goed weten te verklaren. Hier is niet te denken aan regtvaardigen voor de wet; want waar zouden deze onder de kinderen van Adam gevonden worden? Maar aan geregtvaardigden door genade, die, nadat zij zich van ganscher harte aan God den Heer hebben overgegeven, en besloten hebben, om in ernst voor Hem te leven en te sterven, door God om Christus wil als onbestraffelijk beschouwd worden. Hoe geheel vertrouwelijk en gemeenzaam zij zich vertroosten mogen met de liefde des Heeren, zoo wordt hun daarom echter het *wachten* niet bespaard. Niet alles, waar zij naar verlangen en waar zij om bidden, valt hen zoo dadelijk in den schoot. Hoe lang moest een Abraham, bij al de volheid der Goddelijke beloften, die hem ten deel waren gevallen, zich oefenen in de lijdzaamheid en het geduld, alvorens ook maar eene der toezeggingen Gods zich vervullen wilde. Hoe vele zuchten en tranen offerde de vrome Hanna, de moeder van Samuel, alvorens haar de wensch haars harten gegeven werd. Gedenkt verder aan den zanger van den dertienden Psalm, aan den man naar het harte Gods, en aan zijne zoo dikwijls ten hemel opgehevene ziel met de vraag: „Hoe lang, Heere, zult Gij mij steeds vergeten, hoe lang zult Gij uw aangezigt voor mij verbergen?" Gij denkt

evenzoo aan Paulus, dat „uitverkoren vat" en zijn altijd herhaald en door den Heer schijnbaar niet opgemerkt smeeken, om wegneming van zijnen doorn in het vleesch en van den satansengel, die hem met vuisten sloeg. Deze allen echter wierpen daarom hun vertrouwen niet weg, maar wachtten en verbeidden, ofschoon niet zonder vreezen en beven. De Heer echter zal het geloof, al ware het ook het zwakste, *nooit* beschamen. Het einde van het vertrouwen dezer heiligen was *blijdschap*. Ja, dat zal het altijd zijn. Door eene hoopvolle verwachting eeren wij den Heere, verheerlijken wij zijnen naam voor de menschen, oefenen wij ons in de ootmoedigheid, deze hoofddeugd van den waren Christen, en stemmen wij, zonder dat wij er ons van bewust zijn, de harpsnaren van ons gemoed tot een slechts te veelstemmiger Halleluja tegen den tijd, waarin, bijaldien er geloofd en in het geloof volhard wordt, de vervulling niet uitblijven kan èn van onze Salomonische spreuk, èn van het bekende Psalmwoord: *Zij hebben op Hem gezien, ja, als een waterstroom op Hem aangeloopen, en hunne aangezigten zijn niet schaamrood geworden.*

Een kring van biddend wachtende lieden neemt ons ook heden binnen zich op, en zal, wat anders niet altijd geschiedt, het Salomonische woord uit eigene ondervinding kunnen bevestigen en bewijzen. Treden wij in den geest tot deze lieve menschen binnen, en o dat het den Heere behagen moge, onze harten met de hunne op gelijken toon te stemmen!

HANDELINGEN 1: 12—26.

Toen keerden zij wederom naar Jeruzalem, van den berg, die genaamd wordt de Olijfberg, welke is nabij Jeruzalem, liggende van daar eene sabbatsreize. En als zij ingekomen waren, gingen zij op in de opperzaal, waar zij bleven, namelijk Petrus, en Jacobus, en Johannes, Andreas, Filippus, en Thomas, Bartholomeus, Mattheüs, Jacobus de zoon van Alfeus en Simon Zelotes, en Judas de broeder van Jacobus. Deze allen waren eendragtelijk volhardende in het bidden en smeeken, met de vrouwen en Maria, de moeder van Jezus, en met

zijne broederen. En in dezelve dagen stond Petrus op in het midden der discipelen en sprak: (Er was nu eene schare bijeen van omtrent honderd twintig personen) *Mannen broeders! deze Schrift moest vervuld worden, welke de Heilige Geest, door den mond Davids, voorzegd heeft van Judas, die de leidsman geweest is dergenen, die Jezus vingen. Want hij was met ons gerekend, en had het lot dezer bediening verkregen. Deze dan heeft verworven eenen akker, door den loon der ongeregtigheid, en voorwaarts overgevallen zijnde, is midden opengebarsten, en al zijne ingewanden zijn uitgestort. En het is bekend geworden allen, die te Jeruzalem wonen, alzoo dat die akker in hunne eigene taal genoemd wordt* AKELDAMA, *dat is* EEN AKKER DES BLOEDS. *Want er staat geschreven in het boek der Psalmen:* ZIJNE WOONSTEDE WORDE WOEST, EN ER ZIJ NIEMAND, DIE IN DEZELVE WONE. *En:* EEN ANDER NEME ZIJN OPZIENERSAMBT. *Het is dan noodig, dat van de mannen, die met ons omgegaan hebben al den tijd, in welken de Heere Jezus onder ons in- en uitgegaan is, beginnende van den doop van Johannes, tot den dag toe, in welken Hij van ons opgenomen is, één derzelven met ons getuige worde van zijne opstanding.* En zij stelden er twee, Jozef, genaamd Barsabas, die toegenaamd was Justus, en Matthias. En zij baden en zeiden: *Gij, Heere, Gij, Kenner der harten van allen, wijs van deze twee éénen aan, dien Gij uitverkoren hebt, om te ontvangen het lot dezer bediening en des apostelschaps, waarvan Judas afgeweken is, dat hij heenging in zijne eigene plaats.* En zij wierpen hunne loten, en het lot viel op Matthias, en hij werd met gemeene toestemming tot de elf Apostelen gekozen.

Iemand heeft den Zondag (van ouds *Exaudi*, of verhoor mij genaamd), welke tusschen het Hemelvaart- en Pinksterfeest inligt, het *weeskind* onder de Zondagen van het kerkelijk jaar genoemd, en dit niet zonder alle waarheid. De Heer is ten hemel gevaren, en zijne Pinkster-openbaring ligt nog in de toekomst. Zoo staat dan deze Zondag tusschen die beide Zondagen eenzaam en arm; maar het weeskind draagt in zijn korfje een kostbaren schat, de belofte: *Ik zal van mijnen Geest uitgieten op alle vleesch.* En biddend en hopend zegt het: *Exaudi* (VERHOOR MIJ)! Dit *verhoor mij!* maakte ook eenmaal den grondtoon van de harten der geloovige discipelen gedurende dien tusschentijd uit. Wij gevoelen ons heden

tot hen bijzonder aangetrokken. Het is stichtelijk, vertroostend en leerrijk in hun midden te vertoeven. Welaan, sluiten wij ons in den geest bij hen aan, en rigten wij den beschouwenden blik:

I. op den innerlijken toestand van de beminnelijke discipelen;
II. op de toespraak van één uit hun midden; en eindelijk
III. op de handeling, die zij verrigten.

Nemen wij, met dankzegging tot den Heere, aan, wat ons op dezen schijnbaar armen Zondag op den weg onzer beschouwing aan geestelijk gewin en zegen ten deel wordt!

I.

De discipelen hebben gedaan, wat de Heer hun vóór zijne Hemelvaart geboden had. Zij zijn van den Olijfberg naar Jeruzalem teruggekeerd. Aldaar treffen wij hen aan in eene der opperzalen van de gebouwen, die den tempel omgeven, en die voor allen, welke zich tot het gebed of tot vrome zamensprekingen wenschten af te zonderen, dagelijks geopend waren. Welk eene vergadering valt ons daar in het oog! Zeker, naar het uiterlijk aanzien, is zij niet aanzienlijk, maar armelijk. Doch laat al de koningen en keizers der aarde, en daarenboven nog al de geleerden, wijzen, dichters en kunstenaars tot een congres te zamen komen, zij zullen toch nimmer eene vergadering zoo aanzienlijk, zoo rijk aan toekomst en beloften voor de ontwikkeling van geheel de wereld, als wij hier aantreffen, tot stand kunnen brengen. Daarom oordeele men nooit naar den schijn, en wachte zich vooral, om zich door de zoogenaamde majoriteiten (meerderheden) te laten bedwelmen. De in de tempelzaal bijeenvergaderden maakten slechts een kring van honderd twintig zielen uit, en nogtans, aan wie behoorde de toekomst? Aan die millioenen in Judea en Jeruzalem, die uit de hoogte

nederzagen op dit handvol der geringste en van alle uiterlijk aanzien ontbloote Galileërs? Hadden de laatsten niet in alle opzigten het regt aan hunne zijde, en ging niet de woelende en woedende menigte, hoe trotsch zij het hoofd mogt opheffen, gebonden met de banden des waans en der verblinding, in alle opzigten in het dwaalspoor? Het eenstemmig denken en gelijkluidend spreken in de wereld, dat wij gemeenlijk met den naam van den *heerschenden tijdgeest* of de *publieke meening* bestempelen, hoe dikwijls laat zich dit terugleiden tot zijn punt van uitgang of eerst ontvangen stoot, die ergens een enkel vastberaden man, door zijn stoutmoedig en krachtig uitgesproken woord, aan haar gegeven heeft. Alsdan gebeurt het, dat die ééne man een tijdlang de groote massa zijner tijdgenooten als hun geestelijke dwingeland tyranniseert, en zij in de beklagelijke en verachtelijke rol van zijne gedienstige napraters en slippendragers voorkomen. Ik voeg er echter met nadruk bij: *voor een tijd.* Wat zijn er alleen in de laatst verloopene eeuw, uit de bronnen der dwaling en der leugen ontsprongene wateren van wijsgeerige en staatkundige stelsels wederom verloopen en uitgedroogd, nadat zij een tijdlang de wereld overstroomd hadden. En twijfelt er niet aan, op zijn tijd verloopt ook weder die drabbige vloed, die onder den pronkerigen titel van *vooruitgaande wetenschap en beschaving* de tegenwoordigheid beheerscht. Het Evangelie echter *blijft* en komt uit alle stortvloeden, die over hetzelve zich uitstorten, weder ongedeerd te voorschijn. Waarom? Omdat het in het onuitdelgbaarste wat er in des menschen boezem zetelt, in zijn geweten, een onomkoopbaar bondgenoot heeft, en omdat het zich altijd op nieuw aan een iegelijk, die zich geloovig naar hetzelve toekeert, als eene kracht Gods, zoowel tot zaligheid als tot heiligmaking, kenbaar maakt. Daarom hebbe men voor het Evangelie niet de minste vrees. Het is waar, dat zich de geloovigen thans weder onder de minderheid bevinden. Doch wat zegt dit? In welk kamp is de Heer? Wij hebben zijn woord: *Waar twee of drie vergaderd zijn in mijnen naam, daar ben Ik in het midden van hen*, en immer en altijd heeft Hij deze zijne belofte in duizendvoudige blijken en bewijzen met zijn zegel bekrachtigd.

Onder de honderd twintig vereenigden te Jeruzalem stelt de heilige geschiedenis uitdrukkelijk de vrouwen op den voorgrond, zij, die van haren Heer en Meester tot aan zijn kruis en graf niet hadden afgelaten, en die door den heldenmoed harer liefde de mannen zoo diep beschaamden. De Heilige Geest rigt hier voor deze getrouwen eene nieuwe eerzuil op, opdat men van haar geloof en hare standvastigheid spreke tot aan het einde der aarde. Gelijk op dit Bijbelblad, zoo staan ook hare namen geschreven in het boek des levens. Hoe prijken zij reeds lang persoonlijk met de kroon der eere op het hoofd, in den hemel, voor den troon van God! O gij geliefde vrouwen, tot wie ik in dit oogenblik spreke, sluit u als gelijkgezinden bij deze discipelinnen aan. Gij kunt tot geene hoogere eere komen, dan die eere is, tot haar zusterkoor te behooren. Maria, de moeder des Heeren, wordt in ons Apostolisch berigt nog in het bijzonder onder de vrouwen gedacht. Ja, ook zij komt ons in den stillen kring te gemoet, doch thans niet meer als de smartvolle, die wij onder het kruis aanschouwden. Sedert Paschen en sedert den dag der Hemelvaart is de wond van het zwaard, dat door hare ziel ging, voor altijd genezen, en haar rouw over den zoon haars ligchaams in jubelende blijdschap over Hem, als ook *haren* Middelaar en Zaligmaker, veranderd. Want dat ook zij, niet minder dan al de anderen, zich bewust was voor God enkel eene arme zondaresse te zijn, is buiten allen twijfel. Zij is dan ook in de vergadering aanwezig, niet als iemand, die haar voorbiddend vooraangaat, maar veel meer om met al de anderen, in het stof, den aan de regterhand der majesteit Gods verhoogden eenigen en eeuwigen Hoogepriester om zijne voorbidding bij den Vader aan te roepen. Naar het schijnt is zij kort na den Pinksterdag in het Jeruzalem hierboven ingegaan. Welk een wederzien in den hemel zal dat geweest zijn!

Het middenpunt, de kern dezer bijeenvergaderde discipelen zijn de Elven, met welke de Heer zich vroeger als met zijne vertrouwelingen had omgeven. Wie schetst ons, hoe het deze mannen thans te moede is? O het is een golfslag van bid-

dende wenschen, van verheugende uitzigten, van grootsche verwachtingen, die door hunne harten gaat. Zoo als wij ze thans aantreffen, zijn zij reeds van veel dwaling en misverstand, waarin zij vroeger bevangen waren, allengs genezen geworden. Hunne voorstelling van de openbaring of de vorming van het koningrijk Gods op aarde onderging door den dood, de Opstanding en de Hemelvaart huns Meesters eene wezenlijke loutering. Ook over den persoon des Zaligmakers blijft hen naauwelijks eenige donkerheid meer over. Alleen is voor hun begrip de ware beteekenis van zijn nu voleindigd Middelaarswerk nog niet geheel klaar geworden. Eerst waren het vlugtige vermoedens, die hunne zielen hierover vervulden, en die te meer eene zuivering en opleiding tot juiste denkbeelden noodig hadden, omdat zij, als tot de Apostolische waardigheid geroepen, boven alle anderen, het werk der verzoening huns Heeren der wereld verkondigen moesten. Zij behoefden nog eene hoogere verlichting over de vraag, wat het zeide: „dat Christus den duivel zijne magt, den dood zijn prikkel ontnomen had, en tusschen de zondige wereld en den heiligen God als Middelaar verzoenend tusschen getreden was?" En in welk eene mate moesten zij nog eerst met moed, met kracht uit de hoogte en met eene volheid van andere gaven worden toegerust, zouden zij werkelijk zoo sterk worden, dat zij als zuilen van het nieuwe vrederijk op aarde konden dienen. Wel geleken hunne harten reeds op een goed toebereid land, dat echter nog dor en smachtend op den zonneschijn en regen van boven wachtte. Hadden zij vroeger de aankondiging van de hun toegedachte mededeeling des Geestes niet altijd met de behoorlijke opmerkzaamheid en gevoel van behoefte aangehoord, hoe diep gevoelen zij thans het gewigt dier belofte, en hoe vurig verlangen zij naar het oogenblik der vervulling. Geheel hunne ziele was gebed, en wie van hun geloof was, dien trokken zij met onwederstaanbaar geweld in hunne stemming mede. Dagelijks waren zij in het stille tempelvertrek te zamen, *eendragtig volhardende*, zoo als de geschiedenis uitdrukkelijk vermeldt, in het bidden en smeeken. O treffende vergadering, zwevende als op

adelaarsvleugelen over de hoogten der aarde. Men gevoelt het, dat de hemel zich boven hen zal openen. Wij zien reeds in hen het Goddelijk zaad eener nieuwe menschheid ontkiemen, en gevoelen, dat voor deze, alleen naar het eeuwige en onvergankelijke dorstende zielen, onmogelijk het door hen begeerde kan uitblijven.

II.

Terwijl deze kleine kudde in hooge geestelijke verwachting Dien, die komen zou, te gemoet zag, geschiedde het op een tijd, terwijl zij weder biddend vereenigd waren, dat één uit hun midden opstond, om aan de broeders een belangrijk voorstel te doen. Het was Simon Petrus. Diep getroffen herinnerde deze zijne medegeloovigen eerst aan het ontzettend einde van hunnen mede-Apostel Judas. Niet het allerminst zou het dien discipel, bij wien nog de tranen over eigene verloochening in de oogen stonden, ingevallen zijn, om van dien onzalige te gewagen, wanneer het niet noodig geweest ware, om hetgeen hij den broederen voor te stellen had, met de Schrift te bevestigen. *Deze Schrift moest vervuld worden!* Met die woorden begint hij, en denkt zeker voor het naast aan Ps. 41: 10: *Die mijn brood at heeft de verzenen grootelijks tegen mij verheven;* woorden, die immers de Heer zelf uitdrukkelijk op den verrader had toegepast. *Van Judas*, zoo gaat hij voort, *die de leidsman geweest is dergenen, die Jezus vingen, want hij was met ons gerekend en had het lot* (de roeping tot) *deze bediening* (namelijk van het Apostelschap) *verkregen. Deze dan heeft verkregen een akker, door den loon der ongeregtigheid* (dat is, hij heeft aanleiding gegeven, dat men voor het bloedgeld, waarvoor hij zijn Heer verried, het stuk gronds gekocht heeft, waar men na zijn dood zijn ligchaam begroef), *en voorwaarts overgevallen zijnde* (toen de strop, waarmede hij zich verhing, brak, en de boomtak, die hem droeg, als met huivering en afschuw deze met vloek beladene vrucht van zich afschudde), *is midden opengebarsten en alle zijne ingewanden zijn uitgestort.* Wij hooren uit deze woorden,

dat de akker, waarin men hem begroef, dezelfde plek was, alwaar de beklagenswaardige zichzelven doodde, zoodat hij die plaats met zijn nederstortend ligchaam bedekte, en dus letterlijk als zijne erfenis in bezit genomen heeft. Hij had het aardsche in plaats van het hemelsche gezocht. Nu bezit hij dat aardsche. Eene vreeselijke ironie der Goddelijke geregtigheid lag in deze duistere, noodlottige zaak. Petrus zegt verder tot de vergaderde discipelen en discipelinnen: *En het is bekend geworden allen, die te Jeruzalem wonen, alzoo dat deze akker in hunne eigene taal genoemd werd* AKELDAMA, *dat is,* EEN AKKER DES BLOEDS, tot herinnering aan het bloedig uiteinde des verraders en aan het onschuldig bloed, dat door hem verraden werd. Die akker lag in het door de Joden slechts met afgrijzen genoemde dal *Hinnoms*, in hetwelk eertijds den Moloch de kinderoffers gebragt waren, en dat als met den vloek des Almagtigen beladen werd aangezien. Vervolgens trekt Petrus zich op Psalm 69 terug, alwaar David, als het Oud-Testamentisch voorbeeld van den Messias, den vloek over diens vijanden uitspreekt, en bijzonder haalt hij vers 26 van dezen Psalm aan: *Zijne woonstede worde woest, en er zij niemand, die in dezelve wone.* Hij betrekt deze woorden op de ontzettende verlatenheid en woestheid van het gedeelte van den akker, waarin men Judas begroef. En hij grijpt nu in Psalm 109, die met den anderen van denzelfden inhoud, in vers 8 de woorden bevat: *Een ander neme het opzienersambt,* dat den verworpene van God was toevertrouwd. Met deze plaats gaf hij voornamelijk den grond aan van de noodzakelijkheid, dat het Apostelambt van Judas op een ander moest overgaan. Hier hebt gij weder gelegenheid, te zien, wat voor de Apostelen de Heilige Schrift des Ouden Testaments was. Een onderscheid tusschen de Schrift en het woord Gods kenden *zij* niet. Geheel de Schrift was voor hen Gods woord, en zij hielden zich aan de uitspraak huns Meesters, „dat de Schrift niet kon gebroken worden." O men ga slechts voort, om, zoo als tegenwoordig het geval is, der wereld luidkeels toe te roepen, dat *de Schrift* niet *Gods woord* is, maar dat aan het oordeel der menschelijke

rede dient overgelaten te worden om te beslissen, wat men in de Schrift voor het woord Gods en voor dat des menschen te houden hebbe. Maar al te spoedig zal de gewone mensch, en hij niet alleen, in juiste gevolgtrekking denken, dat Gods woord in de Schrift alleen datgene is, wat hij zelf daarin als Goddelijk kan laten gelden. Men ga slechts voort, in de wereld het gezag van den Bijbel te ondermijnen, en men zal binnen kort de menschelijke zamenleving met alle hare verordeningen en instellingen insgelijks ondermijnd zien, op eene wijze, dat niet weinigen de haren te berge zullen rijzen.

Nadat Petrus zijn voorstel genoegzaam met de Schrift ondersteund en bewezen heeft, doet hij dat voorstel met de volgende woorden: *Het is dan noodig, dat van de mannen, die met ons omgegaan hebben al den tijd, in welken de Heere Jezus onder ons in- en uitgegaan is, beginnende van den doop van Johannes tot den dag toe, in welken Hij van ons opgenomen is, één derzelven met ons getuige worde van zijne opstanding.* Men lette goed op deze woorden. Als eerste en volstrekte voorwaarde, aan welke het toebetrouwen van de Apostolische bediening afhankelijk wordt gemaakt, wordt hier uitdrukkelijk opgegeven, dat men oog- en oorgetuige moest zijn geweest van geheel het openbare leven des Heeren tot aan zijne glorierijke opneming. Hieruit kunt gij nu zien, op welk een vasten en zekeren grond dit geloof rust. Van de Apostelen, welke ons hunne schriften hebben nagelaten, beantwoordden Mattheus, Johannes, Petrus en Jacobus volkomen aan deze voorwaarde, en ook Paulus had althans den opgestanen en verhoogden Christus met ligchamelijke oogen gezien. Tevens bemerkt gij hier, welk een hoog gewigt de Apostelen aan de Opstanding des Heeren en de historische getuigenis van dit wonder hechtten. En zij deden dit met volle regt. Aan deze ééne gebeurtenis, wanneer zij namelijk, zoo als hier het geval is, ontwijfelbaar vaststaat, moet volstrekt alles schipbreuk lijden, wat ooit tegen de waarheid des Christendoms ingebragt is en ingebragt worden kan. Twijfelt er niet aan, onze kerk staat op eene rots gegrond, en de poorten der hel zullen

haar, gelijk het tot hiertoe niet is geschied, ook niet in eeuwigheid overmogen.

III.

De te Jeruzalem vereenigde discipelen keuren het voorstel van Petrus goed, daar, ingevolge het uitdrukkelijk voorschrift van den Heer, de Apostelen voor het naast aan de bekeering van Israël arbeiden, en naar het voorbeeld van de twaalf stamhoofden huns volks, de twaalf patriarchen van het nieuw geestelijk Israël uitmaken zouden. Zoo moest dan het twaalftal weder vol zijn. Ook Paulus was later Apostel, maar niet een van de twaalven. Deze vertegenwoordigden bij uitnemendheid de kerk uit het zaad Abrahams. Te gelijk lag ook in hun twaalftal eene verhevene belofte van eene nog verre toekomst. Overigens heeft Petrus zijne toespraak niet enkel tot de tien mede-Apostelen gerigt, maar bij het: *Gij, mannen broeders!* alle de in deze vergadering bijeen zijnde discipelen op het oog gehad. Deze allen te zamen stelden nu tot de hooge bediening voor *Jozef*, genaamd *Barsabas*, met den toenaam *Justus*, en *Matthias*, als de zoodanigen, die boven anderen door hunne beproefde godsvrucht en geestelijke begaafdheid daartoe de meeste geschiktheid hadden. Ongetwijfeld waren beide uit het getal der zeventigen. Wij zien dus reeds hier de gemeente als zoodanig eene kerkelijke handeling doen, waartoe zij zich, natuurlijk in een geordenden weg en op grond van een geloovig inzigt, goddelijk geregtigd en geroepen gevoelde. Nadat de voorstelling dezer personen had plaats gehad, vereenigde zich de geheele vergadering tot het gebed, dat aldus luidde: *Gij, Heere, Gij Kenner der harten van allen, wijs van dezen twee éénen aan, dien Gij uitverkoren hebt, om te ontvangen het lot dezer bediening en des Apostelschaps, waarvan Judas afgeweken is, dat hij heenging in zijne eigene plaats.* Dat de Heer, de Kenner der harten, geen andere was, dan de Heere Jezus, dien zij ook reeds bij zijne hemelvaart aangebeden hadden, is buiten allen twijfel, en even zoo is het buiten allen kijf, dat wie tot Jezus

nog niet kan bidden, Hem ook nog niet heeft gekend. Na het gebed werpen zij, met ootmoedige erkenning van de grenzen hunner bevoegdheid, het lot; want ook dit behoorde tot de waardigheid van een Apostel, dat hij door den Heer zelf onmiddelijk gekozen en afgezonderd was geworden. Het lot trof *Matthias*, en de Heer heeft later bezegeld, dat het lot in zijnen naam geworpen was. Matthias vervulde zijne apostolische bediening volkomen. Wel spreekt de Schrift er niet van, maar geloofwaardige overleveringen zeggen daarentegen veel goeds van zijne apostolische werkzaamheid, eerst in Judea en vervolgens in Ethiopië, in welk laatst gewest hij, met de martelaarskroon getooid, in de triomferende kerk inging.

Zeker hebben in den nieuweren tijd sommige uitleggers willen beweren, dat de discipelen door hunne apostelkeuze hunne bevoegdheid zijn te buiten gegaan en dat zij het oogmerk des Heeren eigenwillig vooruit geloopen zouden hebben, zoodat Hij hun de bevestiging hunner keuze van Matthias ontzegd en, in plaats van hem, Paulus, als den twaalfden, aan den Apostelkring toegevoegd zou hebben. Doch tot zulk eene opvatting is ook niet de minste aanleiding aanwezig. Veel meer stelt ons de heilige geschiedenis deze wijze van verkiezing als eene hoogst plegtige, heilige en daarom den Heer ontwijfelbaar welgevallige zaak voor. Het is trouwens ook ondenkbaar, dat de Heer zich niet betuigd zou hebben aan het goed gemeende oogmerk en aan de ootmoedige overgave en onderwerping, waarmede de discipelen Hem biddend de beslissing lieten doen. Indien Hij zijne toestemming geweigerd had, zoo zou Hij dit ongetwijfeld op eenigerlei wijze hebben te kennen gegeven, hetgeen Hij echter nergens gedaan heeft. Ook lezen wij nergens, dat het Paulus later, toen hij over de regtmatigheid zijner aanspraak op den titel van Apostel, met de Christenen uit de Joden veel te kampen had, ingevallen zij, om de keus van Matthias te bestrijden, en op de twaalfde plaats in den Apostelkring aanspraak te maken. Hij betuigt enkel, dat hij, zonder te kort te doen aan den voorrang van de allereerst tot grondlegging van het Koningrijk Gods verordende twaalf

Apostelen, óók een Apostel was, en dat hij met hen in de bediening, door Goddelijke roeping en toerusting, gelijk stond.

Zoo waren dan ginds te Jeruzalem de vaten toebereid, in welke de stroomen des nieuwen Goddelijken levens ongestoord zich konden uitstorten. Die biddende schare is ongetwijfeld van dag tot dag toegenomen, en toen de Pinksterdag aanbrak, ontbraken zeker ook onder hen die vijfhonderd niet, aan wie de Heer na zijne opstanding op eenmaal verschenen was. O, dat de ontvankelijkheid van deze biddende gemeente ook ons tot het Pinksterfeest mogt begeleiden! Gelooft het, mijne vrienden! In deze Jeruzalemsche bijeenkomst ziet gij niets minder, dan het ongelijk meer gezegend tegenbeeld van die veilig geborgenen, die eertijds door de Noach's ark over de golven van den zondvloed werden gedragen. Gij ziet in hen den kweekhof van het nieuwe Israëls Gods, dat blijven zal tot aan het einde der dagen. Slechts in vereeniging met de op Pinkster wachtende discipelen, zullen ook wij groeijen in de voorhoven onzes Gods. Mogt het dan den Heer behagen, ook ons mede in te binden in het bundelke der levenden, en verhoore Hij ons in genade, wanneer wij biddend met den zanger spreken:

Maak, o Heer! ons hart bereid,
Om uw Heilgen Geest te ontvangen.
Toon ons onze magtloosheid:
Leer ons naar zijn komst verlangen.
Ach, wat kan een akker zijn,
Zonder dauw en zonder regen,
Zonder uwen zonneschijn,
Zonder uwen hemelzegen?

Zulk een akker is ons hart.
't Is van vleesch, 't is van aarde;
't Kent slechts aardsche vreugde en smart,
't Kent geen hooger, heilger waarde.
Als uw Geest niet nederdaalt,
Om de zonden uit te drijven;
Als uw zon het niet bestraalt, —
Ach, het moet onvruchtbaar blijven.

Toon uw vriendlijk aangezigt;
Moet niet alles van U komen?
Zonnewarmte, zonnelicht,
Zachte dauw en regenstroomen,
Avond, nacht en morgenstond?
Toon uw gunstrijk welbehagen;
Maak ons hart tot vruchtbren grond, —
Doe ons *vele* vruchten dragen.

Amen.

XVIII.

HET PINKSTERWONDER.

Welk een heerlijk en aan beteekenis rijk feest is niet het feest van Pinksteren! Men tooije het met meiën en begroete het met jubelende lofzangen! Het is immers het feest der vereeniging van hemel en aarde; het feest der verloving Gods met de ontzondigde menschheid; het feest der geboorte der Nieuw-Testamentische kerk, en het feest van den oogst van het door Christus uitgestrooid en met zijn bloed besproeide zaad! Alle andere feesten onzer kerk, wat zouden zij zijn, zonder dit feest? Ze zouden alsdan boden zijn, die ons spraken van weldaden, die wij niet konden deelachtig worden; herauten, die ons tot de bruiloft noodigen, doch waartoe wij den toegang niet zouden weten te vinden. Het Pinksterfeest maakt de heerlijkheden, waarvan de andere feesten ons den sluijer opheffen, eerst tot een genot voor ons zelven. Het Paaschfeest zendt ons, om zoo te spreken, den schenker, die ons uit den hof van God de druiftros van Christus verdiensten uitdrukt in onzen levensbeker, en ons dien als geneesdrank toereikt. Wenschen wij dan elkander geluk met dezen vreugdevollen oogstdag des Nieuwen Verbonds, en stemme de Heer de snaren onzer ziel heden tot dank en lof, in den hoogsten toon!

De oude profeten, en bijzonder Jezaja (43: 19) stelden der wereld in hunne voorspelling een- en andermaal tot uitzigt iets *nieuws*, dat de Heer scheppen zou. Wat hen hiermede

voor oogen stond, was niet enkel in het algemeen, de vestiging van het Nieuwe Verbond als van een verbond der genade, maar voornamelijk datgene, wat op den dag van heden het voorwerp onzer feestviering uitmaakt: het Pinksterwonder met zijne onmetelijke zegenrijke gevolgen. Doch waarin bestaat dit wonder? Wat gebeurde er op dien grooten Pinksterdag te Jeruzalem, dat eene wereldhistorische beteekenis heeft? Op zulke vragen moeten wij heden het antwoord zoeken. Moge de Heer ons het regte antwoord laten vinden.

Over alle onze andere Christelijke feesten zijn wij immers allen min of meer tot klaarheid gekomen. Ieder hunner brengt zijne eigenaardigheid en nieuwheid mede. Is het Kersfeest het feest der openbaring Gods in het vleesch, zoo luidt het thema van den lijdenstijd: *Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons.* De goede Vrijdag verkondigt ons de volkomen bevrediging van ons geweten door ééne offerande. Op Paschen zien wij Hem, die om onze zonden werd overgeleverd en opgewekt om onze regtvaardigmaking. Op den dag der Hemelvaart vaart diezelfde Heer ten hemel, als ons Hoofd en onze Voorlooper, om ons de wereld der heerlijkheid te ontsluiten, haar voor ons in bezit te nemen en ons daarin plaats te bereiden. En het Pinksterfeest? Gij zegt: „Op den Pinksterdag kwam de Heilige Geest." Zeer goed. Maar moet de Heilige Geest eerst *komen?* Zeide niet reeds David: *Neem uwen Heiligen Geest niet van mij?* Wat *nieuws* gebeurde er op den Pinksterdag? Nu, wat er juist toen eigenaardig gebeurde, hebben wij in dit uur met allen ernst te onderzoeken.

HANDELINGEN 2: 1—13.

En als de dag van het Pinksterfeest vervuld was, waren zij allen eendragtelijk bijeen. En er geschiedde haastelijk uit den hemel een geluid, gelijk als van eenen geweldigen, gedrevenen wind, en vervulde het geheele huis, waar zij zaten. En van hen werden ge-

zien verdeelde tongen als van vuur, en het zat op een iegelijk van hen. En zij werden allen vervuld met den Heiligen Geest, en begonnen te spreken met andere talen, zoo als de Geest hun gaf uit te spreken. En er waren Joden, te Jeruzalem wonende, Godvreezende mannen van allen volke dergenen die onder den hemel zijn. En als deze stem geschied was, kwam de menigte zamen, en werd ontroerd, want een iegelijk hoorde hen in zijne eigene taal spreken. En zij ontzetteden zich allen, en verwonderden zich, zeggende tot elkander: *Ziet, zijn niet allen deze, die daar spreken, Galileërs? En hoe hooren wij hen een iegelijk in onze eigene taal, in welke wij geboren zijn? Parthers, en Meders, en Elamieten, en die inwoners zijn van Mesopotamië, en Judea, en Cappadocië, Pontus, en Azië, en Frygië, en Pamfylië, Egypte en de deelen van Lybië, hetwelk bij Cyrene ligt, en uitlandsche Romeinen, beiden Joden en Jodengenooten, Kretensers en Arabieren, wij hooren hen in onze talen de groote werken Gods spreken.* En zij ontzetteden zich allen en werden twijfelmoedig, zeggende de een tot den ander: *Wat wil toch dit zijn?* En anderen, spottende, zeiden: *Zij zijn vol zoeten wijns.*

Dit is nu de Pinkstergeschiedenis, zoo wonderlijk rijk van inhoud, als eenvoudig en zonder eenig sieraad in voorstelling of vorm. Zij herinnert ons aan de scheppingsgeschiedenis, — en is zij niet ook werkelijk eene scheppingsgeschiedenis? Inderdaad, zij berigt ons niets minder dan de grondlegging eener nieuwe zedelijke wereld. Komt, treden wij nader tot de geschiedenis van den intogt des Heiligen Geestes.

I. Hoe doet Hij zijn intogt?
II. Wie is Hij, die zijn intogt doet, of, in welken zin kan het gezegd worden, dat Hij eerst in het Pinksterwonder gekomen is? en
III. Hoe worden wij persoonlijk zijne heilzame invloeden en werkingen deelachtig?

Tot beantwoording dezer vragen vergunne de Heer ons het geleide van zijn licht en van zijne waarheid!

I.

Grootsche aankondigingen gingen, sedert eeuwen, den Pinksterdag vooraf. De eene Profeet na den anderen vertroostte de geloovigen in Israël met eenen tijd, waarin dezelfde Geest, die bij de schepping broedend over de wateren zweefde, zich op eene tot nu toe ongekende wijze op aarde werkzaam betoonen zou. De voorlooper, Johannes, had dezulken, die zich door hem met water lieten doopen, een ophanden zijnden wonderdoop met vuur aangekondigd, en hoe herhaald en nadrukkelijk de Heer zelf de belofte uitsprak van „den anderen Trooster," dien de Vader in zijnen naam zenden zou, is u bekend. Wat wonder daarom, dat de discipelen met groote gemoedsbeweging de ure te gemoet zagen, waarin het aan hen geopend uitzigt zich verwezenlijken zou.

Het is in den vroegen morgen van den vijftigsten dag na Paschen, het is op een Zondag, dat wij de discipelen en discipelinnen van Jezus weder gaan zien. De heilige stad, vervuld van vreemdelingen en pelgrims van nabij en van verre, prijkt in den feesttooi van haar oogstfeest. De kleine kudde komt ons daar weder voor oogen als eendragtelijk, het oog gerigt op iets, dat niet van deze wereld is, in eene der ruime tempelzalen tot gebed en smeeking vereenigd. Allen gevoelen met gelijke kracht de behoefte naar eene bewerking en toebereiding van boven, zonder zich evenwel in vollen omvang bewust te zijn van hetgeen hen eigentlijk nog ontbreekt. Zij wachten, en wachten weder op nieuw. Wat geschiedt? Bij eene klare, wolkelooze lucht laat zich plotseling hoog boven de stad, geweldig als het loeijen van den storm, eèn vreemd gedruisch hooren, dat ons bijna herinnert aan de nederdaling van Jehova op den berg der wetgeving, zoo als die door Mozes wordt geschetst, welk gedruisch met een langzamen, majestueusen gang voorttrekt, en vervolgens, — terwijl het volk in ontroering uit hunne huizen naar buiten ijlt, — den tempelberg nadert, en dáár nederdaalt in het vertrek, waar de biddende discipelenschaar zich bevindt. Deze, aanvankelijk niet weinig verschrikt, doch met de Goddelijke wonderentaal

reeds eenigzins gemeenzaam, begrijpen spoedig wat er in aantogt is, en laten verder allen twijfel hierover vallen, toen het gedruisch, aan dat van den sterk gedreven wind gelijk, een blinkend zaad van tonggelijke vlammen vuurs uitstortte, en zich boven ieder hunner eene vlam zwevende vertoonde, om een oogenblik daarna in hen te verdwijnen. In dat zelfde oogenblik toch ontbrandde in hun hart een heilige gloed van gewaarwordingen, zoo als zij tot nu toe niet gekend hadden. O! welk een hemelsch, krachtig vuur was het, dat hunne gemoederen ontvonkte! Welk een wonderlijke stroom van liefde, licht en blijmoedigheid golfde door hunne harten! De geschiedenis zegt: *Zij werden allen vol des Heiligen Geestes.* En zoo was het ook. Met een jubelenden toon des lofs en der dankzegging beantwoorden zij den eersten zegengroet en mededeeling van kracht, welke hun in dit oogenblik van hunnen ter regterhand Gods verhoogden Meester ten deele viel, en treden nu, eene onwederstaanbare begeerte om getuigenis af te leggen volgende, tot het volk, dat het geheimvol bruisen als een klokgelui van den hemel, dat hen te zamen riep, beschouwde, en met de meest gespannen verwachting van de dingen die komen zouden, tot aan den tempelberg gevolgd was.

En wat hooren wij thans? De Apostelen openen den mond, en beginnen met hooge geestdrift de duizenden om hen heen zich bewegende bewoners der heilige stad, benevens de vrome pelgrims uit alle oorden der wereld, de groote daden Gods in het werk van 's menschen verlossing te prediken. En in welke woorden verkondigen zij deze dingen? Aanschouw de verbazing, ja de ontroering en ontzetting, waarmede de menigte hunne woorden toehoort. *Ziet,* zoo spraken zij tot elkander, *zijn niet allen dezen, die daar spreken, Galileërs? En hoe hooren wij hen een iegelijk in onze eigene taal, in welke wij geboren zijn?* En nu noemen zij de volken, onder welke zij wonen en welker talen zij aangeleerd hebben, en gaan voort met te zeggen: *Wij hooren hen in onze talen de groote werken Gods spreken.* Het verhaal voegt er bij: *Zij ontzetteden zich allen, en werden twijfelmoedig, zeggende de een tot den ander:* WAT WIL TOCH DIT ZIJN? Enkelen echter, waarschijnlijk inwoners van Jeruzalem,

die door eene voortgezette kwaadwillige wederspannigheid jegens de magt der waarheid, allengs tot het oordeel der verharding vervallen waren, dreven hunnen spot er mede, en zeiden: *Zij zijn vol zoeten wijns.* „Doch spreken de met den Heiligen Geest gedoopte discipelen werkelijk de talen van al de verschillende volkstammen, die hier worden opgenoemd?" Hoe kan men hieraan nog twijfelen? Wij lezen immers, dat ieder der aanwezige vreemdelingen zijne eigene taal hoorde spreken. De Mediër hoorde Medisch, de Egyptenaar Egyptisch, de Romein Latijn, de vreemdeling uit Klein-Azië Grieksch spreken. Doch *meenden* zij welligt alleen hunne moedertaal te hooren spreken? In dit geval zou hetgeen hier onze verbazing wekt, in de ooren der hoorders hebben plaats gehad, en het wonder zou daarheen verplaatst, maar niet ter zijde gesteld zijn. Dat echter de heilige geschiedschrijver het voorstelt, als door den mond der *sprekers* geschied, is buiten twijfel. „Doch hoe konden de ongeleerde visschers en tollenaren zoo plotseling hunne gedachten in spraakvormen kleeden, die zij niet alleen nooit geleerd, maar ook ten deele nooit gehoord hadden?" Zeker hebben wij hier, om zich aan het ons medegedeelde berigt niet te ergeren, het geloof noodig aan het bestaan van den met onbegrensde magt over de wereld regerenden persoonlijken en levenden God. Doch wie geen Godloochenaar is, hoe zou deze de uitdrukkelijke verzekering van Christus: *Bij God zijn alle dingen mogelijk*, durven tegenspreken? Het Pinksterlijk wonder der talen was geen grooter wonder dan al de overige wonderen; doch in zijne uitwerking was het zeker slechts een oogenblikkelijk en voorbijgaand wonder. Ten minste wijst niets ons aan, dat de Apostelen voortdurend al die talen magtig geweest zijn. Doch wat is er dan met dat wonder bedoeld? Velerlei op eens. Vooreerst gaf het een iegelijk op in het oog vallende wijze de scheppende magt des Heiligen Geestes, die thans gekomen was, te kennen. Vervolgens diende het tot een handtastelijk aanschouwbaarmaken van de waarheid, dat van nu aan de scheidsmuur, die tot nu toe het Israëlitisme van geheel de overige wereld afgesloten had, afgebroken, en de tijd der roeping aller volken

tot het koningrijk Gods gekomen was. En eindelijk was het eene grootsche, zinnebeeldige voorstelling van de overgave der sleutels van geheel de wereld in de handen der Apostelen, en een profetische heenwijzing op de ontwijfelbaar te wachten toekomst, waarin alle knie zich zou buigen in den naam van Jezus, en alle tong belijden zou, *dat Jezus Christus is de Heer tot heerlijkheid Gods des Vaders.* Hooren wij nu ook de zinverwanten van de Joodsche libertijnen met het Pinksterwonder spotten, zoo gelukt het hun echter niet, ons daarin te blinddoeken, dat zij achter hunnen spot enkel hun verkropten nijd en hunne geheime wanhoop zoeken te verbergen. Zij gevoelen de hooge, profetisch zinnebeeldige beteekenis van dat Pinksterwonder zeer wel, en kunnen het zich niet ontveinzen, dat voor het rijk van den vader der leugenen, onder wiens vaandel zij dienen, van nu af het ergste te wachten zij.

II.

Zoo was dan onder de zinrijke teekenen en beelden van den *wind*, die zuiveraar der lucht, en van het *vuur*, die louterende en verwarmende hoofdstof, de beloofde Heilige Geest gekomen. „Doch wie is de Heilige Geest?" Houden wij ons niet op, bij hetgeen de tegenwoordige wereld in, aan eigene schuld te wijten, verblinding onder den naam van *Heiligen Geest* gewoon is te denken. De *Heilige Geest* is geheel iets anders dan wij onder heilige *geestdrift* verstaan. Ook geheel iets anders dan de *geest der gemeente*, met welke uitdrukking men de eigenaardige gezindheid, denk- en handelwijze der Christelijke kerk bedoelt. Ook is het wezen des Heiligen Geestes nog niet erkend, wanneer Hij enkel als eene van God uitgaande, verlichtende en levendmakende of bezielende *werking* beschouwd wordt. Hij is meer dan eene onpersoonlijke kracht. Hooren wij, welk eene opening de Heilige Schrift ons van zijn wezen geeft.

Zoo als u bekend is, kondigde de Heere Christus den Heiligen Geest aan als eenen *anderen Trooster*, die door Hem en zijnen Vader gezonden, na zijn heengaan tot den Vader, zijne plaats bij de zijnen vervullen, hen in alle waarheid lei-

den, al wat Hij, de Heer, tot hen gesproken had herinneren, de wereld van hare zonde en behoefte tot verlossing overtuigen, den Schoonste onder de kinderen der menschen verheerlijken, en alles hervormen en nieuw maken zou. In het Doopformulier stelt de Koning der waarheid den Heiligen Geest met gelijk gezag en waardigheid naast den Vader en zich, den Zoon. Waar de Apostelen der gemeente den zegen van God toebidden, daar bidden zij dien af van den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest, en onderscheiden de verhevene Drie uitdrukkelijk van elkander, terwijl zij even uitdrukkelijk hunne éénswezendheid verkondigen. Niet minder duidelijk en beslist onderscheiden zij den Heiligen Geest en diens werkingen en gaven. Onder anderen lezen wij in den Eersten Brief aan de Corinthen: *Er is verscheidenheid der gaven, doch het is dezelfde Geest.* En wederom: *Deze dingen alle werkt een en dezelfde Geest, deelende aan een iegelijk in het bijzonder gelijkerwijs Hij wil.* Verder: *De Geest onderzoekt alle dingen.* Elders: *Niemand kan Jezus den Heer noemen, dan door den Heiligen Geest.* En: *De Geest bidt voor de heiligen naar God, als zij niet weten wat zij bidden zullen.* De Heilige Geest wordt ons derhalve in de Schrift als een Gode evengelijk persoonlijk wezen voorgesteld. Alleen de uiterste verblinding of de ergste kwaadwilligheid zou dit vermogen te ontkennen.

Zoo staan wij dan hier voor de verborgenheid der Heilige Drieéénheid, welke den grondslag van geheel het Christendom uitmaakt. Wanneer de een of ander onder ons, in het eerste oogenblik, hiervoor verschrikt mogt terugdeinzen, willen wij hem dit niet al te hoog aanrekenen, daar zeker geene leer zoo ver boven den kring onzer natuurlijke redebegrippen gaat, als juist deze. Men hoede zich echter voor misverstand en valsche uitlegging. De Schrift legt ons nergens iets met de rede strijdigs te gelooven voor, dat het geval zijn zou, wanneer zij ons gebood te gelooven, dat *een* te gelijk *drie* en *drie* te gelijk *een* zij. Naar het getal zijn zij zekerlijk drie, maar naar het wezen zijn deze drie wederom één. Niet zóó, als ware de Vader een God, en de Zoon een God, en de Heilige Geest een God, en als bestonden er aldus drie Goden; neen, God, dat is: het

Goddelijk wezen of de Goddelijke natuur, is de Vader, is de Zoon, is de Heilige Geest. De gelijkheid der drie is echter ook niet, tegen de Schrift in, te overdrijven. Zijn de Zoon en de Heilige Geest, naar de Goddelijke natuur en het Goddelijk wezen, den Vader evengelijk, zoo is nogtans de Vader juist met opzigt tot zijn Vaderschap van de anderen onderscheiden, naardien de Zoon door den Vader gegenereerd, en de Heilige Geest van den Vader en den Zoon uitgegaan is. Deze drie zijn nu echter één drieëénig God, zoowel door de liefde, die hen vereenigt, als krachtens de gelijkheid van hunne majesteit, van hunnen wil en van hunne werkingen. In de wereld is er niets, dat met deze betrekking eenigzins overeenkomstig zijn zou. Men heeft wel, om deze waarheid nader aan het menschelijk begrip te brengen, van ons gevraagd, dat wij ons een uitstekend begaafd en hoogstbekwaam kunstenaar zouden voorstellen, wien het gelukte, om al wat als verheven, heilig schoon en idealistisch zijne fantasie vervulde, en waarin geheel zijne geestdriftige ziel leefde en zich bewoog, in één kunstwerk en meesterlijk gewrocht beeld uit te drukken. Vervolgens moesten wij ons voorstellen, dat dit uit des kunstenaars hand gekomen beeld plotseling leven ontving, en de bekwaamheid om liefde te ontvangen en liefde te beantwoorden. Wanneer dit geschiedde, dan zou de groote meester immers in zijn beeld, als in zijn ander ik, aanschouwelijk en voorwerpelijk geworden zijn, en ook hier zouden twee zijn, die slechts één zijn. In deze vergelijking komt zeker dit ééne, maar ook dit alleen voor, dat de eeuwige algenoegzame God, in welken geene bewegingloosheid, maar beweging, geene eigenlievende afgeslotenheid *in*, en terughouding *van* zichzelven, maar van eeuwigheid af een drang van liefderijke mededeeling van zichzelven moet gedacht worden, vóór de schepping van eenig ding, uit de volheid zijner Godheid, als zichzelven voortbrengend, als het eenig waardig voorwerp zijner liefde en zijns welbehagens, een levend toonbeeld liet uitgaan, in hetwelk Hij alleen alle zijne aanbiddelijke eigenschappen wezenlijk en waarlijk uitdrukte, en dit persoonlijk afschijnsel der Goddelijke heerlijkheid was de Eeniggeboren Zoon.

De uitgang van den evenzeer persoonlijken Heiligen Geest van den Vader en den Zoon heeft daarentegen niets overeenkomstigs in de aardsche natuur. Zoo blijft dan de Heilige Drieéénheid, ofschoon zij ook niets tegenstrijdigs in zich bevat voor ons menschelijk begrip (ik zeg niet voor onze ondervinding) een ondoorgrondelijk geheim. Het is ons echter door God geopenbaard, en wel door den Heiligen Geest zelf, die ook de diepten der Godheid onderzoekt. Het werd ons echter niet geopenbaard, om er ons vruchteloos in te verdiepen, maar opdat wij het ons tot onze zaligheid zouden toeëigenen. Genoeg, dat wij, verlicht door de *werking* des Heiligen Geestes, als arme zondaren geloovig den Zoon omvatten, en door den Zoon tot den Vader komen. Ter loops worde hier nog opgemerkt, dat de leer van de Drieéénheid Gods niet alleen, ofschoon enkel schemerend, ook reeds in het Oude Testament, maar ook zelfs, in welk eene verminkte gedaante dan ook, in de godsdienststelsels van meest alle de oude volken voorkomt. Deze leer behoorde ongetwijfeld tot de oorspronkelijke Goddelijke openbaringen, die wel door de zonde vervalscht en verbrokkeld, maar door Christus weder in hunne oorspronkelijke zuiverheid hersteld zijn.

„ Hoe kon echter van den Heiligen Geest gezegd worden, dat Hij op den Pinksterdag eerst gekomen is? Was *Hij* het niet, die reeds van het begin der wereld af zich werkzaam betoonde, terwijl Hij de openbaringen Gods aan de wereld mededeelde, de helden Israëls toerustte en aandreef, en Israëls profeten bezielde en verlichtte, zoodat van hen gezegd kon worden: *Zij hebben gesproken, gedreven door den Heiligen Geest?*" Zeker ja. En evenwel hooren wij den Apostel Johannes in het zevende hoofdstuk van zijn Evangelie verklaren: *De Heilige Geest was nog niet, want Jezus was nog niet verheerlijkt.* Zoo komt dan ligt de vraag bij ons op: „ Of de Heilige Geest, die zich reeds in het Oude Verbond werkzaam betoonde, een wezenlijk andere Geest zij, dan die, welke op den Pinksterdag zijn intogt bij ons hield?" Doch deze vraag is beslissend met *neen!* te beantwoorden. Het was dezelfde Geest, die slechts, nadat het werk der verzoening door Christus voltooid was, in

eene zoo veel meer vertrouwelijke, inniger en te gelijk werkzamere betrekking tot de verloste zondaars trad, zoodat wij met hetzelfde regt, met hetwelk wij den ook reeds in de dagen des Ouden Verbonds op aarde verschenen Zoon des menschen, eerst met zijne menschelijke geboorte moeten beschouwen als in de wereld gekomen, — ook van den Heiligen Geest kunnen zeggen, dat Hij met Pinkster zijn intogt gedaan heeft. Overeenkomstig de Goddelijke rijksordening, kwam Hij *toen* voor het eerst, om in hoedanigheid van zedelijk Wereldbestuurder eene blijvende woning bij ons te maken. Bewees Hij zich in het Oude Testament meer als den *Stedehouder Gods* bij de menschen, zoo komt Hij in het Nieuwe Testament bijzonder voor als den *Stedehouder der verzoende menschheid* bij God. Had *toen* zijne werkzaamheid voornamelijk den bouw van het rijk des lichts en der waarheid in zijn geheel en in het *groot* tot doel, zoo is zijne werkzaamheid hier meer op de geestelijke vorming, verzegeling en bewaring van de enkele, door het bloed des Lams gekochte *individuen* gerigt. Werd Hij eerst, als ik het zoo zeggen mag, als door de eerste beweegreden, door het rijksontwerp en het *raadsbesluit des Vaders* geleid, thans beweegt Hem boven alles de *liefde tot ons,* bij wie de Goddelijke vrederaad in Christus vervuld is. Was Hem *toen* datgene wat Hem aan het harte lag, gelegen in de opvoeding der menschheid tot het heil, dat nog *komen* moest, thans ziet Hij zijne taak daarin gesteld, om de wereld van zondaren geheel de door Christus Middelaarschap *verkregene* volheid des heils deelachtig te maken. Hoe veel en hoe veel groots ontbrak nog aan de geloovigen in de dagen der wet. Hun ontbrak nog het *voleindigd* geweten. Niet minder behoorde de regtvaardigmaking uit het geloof tot die bezittingen, die zij in het gunstigste geval eerst van verre begroetten. Zij konden nog niet in volle waarheid met den Apostel zeggen: *De liefde van Christus dringt ons, als die dit oordeelen, dat indien een voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn.* Het vertrouwelijk gebed in den naam van Jezus behoorde nog niet tot hunne godsdienstoefeningen. Zelfs het heiligdom berustte voor hen nog onder digte sluijers, en de weg daarheen was hun,

volgens Hebr. 9: 8, nog niet openbaar gemaakt, en hoe ver waren zij er nog van verwijderd, om hetzelfde van zich te kunnen betuigen, wat Paulus getuigde: *Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.* Tot het volbrengen van zulk een doortastend, scheppend verlossingswerk in het binnenste des menschelijken gemoeds was de Heilige Geest nog niet.

Eerst nadat op het altaar des kruises (*) het groote offer was aangebragt en Christus verheerlijkt was, begon deze doortastende, wederbarende en vernieuwende werkzaamheid des Heiligen Geestes. Thans was het zoowel overeenkomstig de Goddelijke rijksordening, als ook mogelijk, dat Christus door den Heiligen Geest in zijne leden verheerlijkt werd, en dat Hij hun de natuur van den Zone Gods deelachtig maakte. Wilt gij het onderscheid tusschen de werking des Geestes onder de Wet en onder het Evangelie handtastelijk tot klaarheid brengen, zoo vergelijkt personen met personen, Mozes, Elia en zelfs David met een Johannes, Petrus en Paulus. Allen staan voor u als godvruchtige mannen, als mannen naar het harte Gods, en toch welk een verschillenden stempel draagt de een, en draagt de ander! Gij ziet een nog veel meer geheiligd, in God verdiept, en te gelijk rijker en zelfstandiger, inniger leven bij de laatsten dan bij de eersten. Gij gevoelt het terstond, dat het op de Oud-Testamentische heiligen nog van geene toepassing kan zijn, wat wij den Heer, met het oog op *zijne* verlosten, hooren zeggen: *Wie aan Mij gelooft stroomen des levenden waters zullen uit zijn binnenste vloeijen. Dat*, zoo merkt de Evangelist bij deze plaats op, *zeide de Heer van den Geest, dien ontvangen zouden, die in Hem gelooven; want de Heilige Geest was nog niet.*

Thans zal het u ook duidelijk zijn, wat de bedoeling des Heeren was, toen Hij een van de beide donderzonen op hun:

(*) Het is een verkeerde, uit de Roomsche voorstelling ontsprotene gewoonte, het kruis het *altaar* van Christus, te noemen. Immers, dan zou het kruis meer zijn dan Christus, want het altaar is meer dan het offer en heiligt het. Matth. 23: 19. Neen, de *Godheid* van Christus is het altaar, op hetwelk Hij in zijne *menschheid* zijne zelfofferande volbragt. De Schrift zelve zegt het, door Christus voor te stellen als Dengene, *die door den eeuwigen Geest zichzelven Gode onstraffelijk opgeofferd heeft.* Hebr. 9: 14. De Vert.

Heer wilt Gij dat wij zeggen, dat vuur van den hemel neder-dale en dezen verslinde, gelijk ook Elia gedaan heeft? bestraffend antwoordde: *Gij weet niet van hoedanig een Geest gij zijt.*

III.

Genoeg over de natuur des Heiligen Geestes en over zijne Pinksterlijke intrede in de wereld. Thans zult gij begeeren zijne werkzaamheden ook in het leven te ontmoeten, en te vernemen hoe men zijne werkingen persoonlijk gewaar wordt? Zijne wonderwerken zijn, zoo als gij weet, velen. Wij stellen slechts drie er van op den voorgrond, waarvan de beide eerste reeds tot de geschiedenis behooren, terwijl het derde echter tot op dit oogenblik onafgebroken voortduurt. Daar is vooreerst de schepping der Heilige Schrift, de vestiging van het Woord van God. O, welk een gebouw, dat zich hier voor onze oogen opdoet! Meer dan duizend jaren werden er aan zijne voltooijing besteed; en nogtans, welk een eenheid van plan, dat hetzelve ten grondslag ligt, van den geest, die het doorademt, en van gedachten, aanschouwingen en onderwijzingen, die het in zich bevat! Men trede slechts met een aandachtig gestemd gemoed binnen, en spoedig zal men zich gedrongen gevoelen, om met den aartsvader uit te roepen: *Hoe vreeselijk is deze plaats! Dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des hemels!* Men is hier aan alle lagere levenskringen onttogen, en men ademt hier in eene lucht, zoo als nergens elders ons tegenwaait. Hoe feestelijk wordt het ons hier in het harte! Men gevoelt zich in de stemming der tempelstilte verplaatst en als nabij den troon van God. En nu kome men tot dat wonderlijk Boek met de groote levensvragen der menschheid, en hoore de even heldere als het hart bevredigende antwoorden, die het daarop te geven heeft. Van waar het heelal? God schiep de zigtbare dingen uit dingen, die niet gezien worden? Van waar de zonde? De zondeloos en vrij geschapen mensch viel door eigen schuld. Vanwaar de ellende in de wereld? De zonde heeft haar voortgebragt. Welke is des menschen bestemming?

Gelijkvormigheid aan God. Hoe komt de mensch tot dat doel? God heeft geholpen, en Hij helpt omdat Hij een levend God en de liefde zelf is. Hoe hielp en helpt Hij? Hij zond een Middelaar en den Geest der wedergeboorte. Wat is de uitgang en het einde van den wedergeborene? Zij verwisselen het pelgrimskleed van het sterfelijk ligchaam met het kleed der hemelsche verheerlijking. Doorwandel geheel de wereld en klop aan de deuren van al de wijsheidscholen, en waar vindt gij eene oplossing van al deze groote raadsels, die zoo volkomen het verstand en het hart tevreden stellen, als dit heilige Boek ze u geeft? Nergens. En dit Woord zou een werk van *menschen* zijn? Het zou het voortbrengsel van een naauwelijks in de wereld opgemerkt, door de wetenschap en kunst van Grieken en Romeinen zoo ver overstraalde, en daarbij van natuur zoo onwijs, zoo halsstarrig en steeds tot afgoderij geneigd volk aan den Jordaanstroom zijn? Onmogelijk. Van welke zijde gij het bijbelwoord beschouwen moogt, overal draagt het, helder in de oogen vallend, den stempel van een Woord van God aan zich. Het is een Woord des Heiligen Geestes, en de menschen, die het gesproken en geschreven hebben, betuigen allen met volle, innige waarheid van overtuiging: *Wij hebben niet ontvangen den geest der wereld, maar den Geest, die uit God is, opdat wij zouden weten de dingen, die ons van God geschonken zijn, welke wij ook spreken, niet met woorden, die de menschelijke wijsheid leert, maar met woorden, die de Heilige Geest leert, geestelijke dingen met geestelijke dingen zamenvoegende*, dat is: vergelijkende en verklarende.

Wilt gij dat ik u een ander wonderwerk des Geestes toone? Zoo aanschouwt de menigte der discipelen van den Pinksterdag, en vergelijkt hunnen toestand, waarin gij ze thans ziet, met dien, waarin gij ze vroeger aantrof. Zelfs nog op den dag der Hemelvaart zijn zij kinderen in het verstand, vol dwaze gedachten over des Meesters werkelijk plan, als ook over hunne eigene roeping; en daarbij hoe onzelfstandig nog en in welk eene hooge mate moedeloos! Menschelijker wijze was van hen naauwelijks iets te verwachten. Zoekt echter

de arme visschers en tollenaars weder op, nadat zij den Pinksterdoop ontvangen hebben. Herkent gij ze nog? Daar staan zij als lichttorens der wereld, als pilaren van het Koningrijk der hemelen, verstandiger dan de grootste wijzen der wereld, moediger dan de dapperste helden, van welke de geschiedenis gewaagt; door de overmagt van hunnen geest de wederspannigsten aanwervende tot de banier des kruises, en van eene liefde, overgegevenheid, wereld- en doodsverachting doordrongen en bezield, zoo als zij op aarde nog nimmer gezien werden. Men verklare nu eens dezen plotselingen omkeer uit natuurlijke oorzaken! De Apostelen zijn *wonderteekenen*, zoo als in het Oude Testament eene enkele maal de profeten genoemd worden. Zij verheerlijken met alles wat aan en in hen is, de scheppende kracht des Heiligen Geestes, en zijn diens wandelende en ver gezien wordende gedenkzuilen en organen.

Doch met het toestemmend beschouwen van de werken des Heiligen Geestes zijn wij nog niet geholpen. Wij moeten zijne wonderwerking ook in ons zelven gewaar worden. In de kleine werkplaats van het hart moet de Heilige Geest ons tegenkomen. En dat zou kunnen geschieden? Het kan en het moet geschieden. Hoort nogmaals de Apostel: *Wij hebben niet ontvangen den geest der wereld, maar den Geest die uit God is.* Gelukkige Paulus! Mogten wij allen hetzelfde van ons kunnen zeggen. Van natuur hebben wij enkel den geest der wereld, die niet anders is dan de ons aangeboren natuurlijke denk- en handelwijze, de natuurlijke gezindheid en neiging des harten, waarmede men zeker een naar den maatstaf der wereld geheel zedelijk, oppassend en daarbij beschaafd mensch wezen kan, doch met het orgaan of zintuig van het Goddelijke, ontbreekt ons de geheiligde innerlijkheid, ja alles wat in de Schrift *de verborgen mensch des harten* heet, *welke kostelijk is voor God.* Het hoofd is vol dwaling, het hart is van het onkruid der kwade begeerlijkheden bedekt, het geweten slaapt, en de wil staat in dienst van het vleesch. Uit zuivere liefde tot God doet men niets, en toch wil men ook niets van de vervreemding van God weten, waarin men ver-

keert; men heeft geen besef van de heiligheid Gods in zijn Wezen en werken, en verstaat in den grond der zaak niets van het Woord van God. Men geeft eene verkeerde uitlegging aan het woord van Petrus: *Ik verneem in der waarheid, dat God geen aannemer des persoons is, maar in alle volken, die Hem vreest en geregtigheid werkt, is Hem aangenaam.* Men vreest niet voor Gods oordeel, en men waant, dat God het zoo naauw niet nemen zal. Men toornt, men haat, men benijdt, men is begeerig naar allerlei ijdele eer, men hangt afgodisch den mammon aan en volgt zijne zinnelijke lusten, en dat alles, zonder dat het iemand invalt, zich zelven daarover te oordeelen, of zich een geweten daaruit te maken. Ziet, dat zijn trekken van het beeld van een mensch, in welken nog geen andere geest regeert dan de natuurgeest, de geest dezer wereld. Zijt gij nog zulk een mensch, zoo kan, eer gij er op bedacht zijt, iets wonderlijks met u gebeuren. Het zij bij het lezen of hooren van het Woord Gods, het zij onder zware beproevingen, die u treffen, of wanneer en op welke wijze dit ook geschiede, plotseling kan het u als schellen van de oogen vallen. Uwe verschoonbare zwakheden komen u dan voor als strafbare zonden; uwe goede daden als vruchten door uwe eigenliefde besmet; uw leven tot nu toe als een zoo niet aan louter nietigheden verspild, dan toch in den grond alleen voor uzelven doorgebragt, en uwe hope op eene toekomstig gunstige uitspraak uit den mond van den regter der wereld, als eene door niets waar te maken inbeelding van uwen verblinden geest. Gij ontdekt, dat gij tot hiertoe buiten alle gemeenschap met God geleefd hebt. Eene stille, meer en meer toenemende droefheid legert zich rondom uwe ziel. Gij begint te dorsten naar genade, naar eene kinderlijke betrekking tot God, naar eene bevrijding van de banden, waarmede gij u gebonden gevoelt, en iets dergelijks wordt er in uw binnenste gehoord, gelijk de verzuchting van Paulus: *Ik, ellendig mensch, wie zal mij verlossen van het ligchaam dezes doods?* En nu komt allengs meer de Heere Jezus u voor den geest, en wel in een licht, zoo als gij Hem nog nooit te voren gezien hebt. „Ja," zoo roept uw heilbegeerend hart, „Gij zijt

het! Gij zijt mijn Helper, mijn Verlosser, mijn eenige Zaligmaker!" Met verlangen neigt gij u naar Hem heen, en met vertrouwen geeft gij u aan Hem over. En wat gij nu ondervindt, daarvan kwam nog nimmer het minste vermoeden bij u op. Dat behoort ook tot een gebied, hetwelk voor het natuurlijk oog digt omsluijerd is, en in welker verborgenheden alleen de persoonlijke ondervinding ons inleidt. Het wordt u zeker, en altijd zekerder, dat de Man van smarten, dien gij aanschouwt, uw Helper, uw Verlosser is. Gij verstaat Hem thans, verstaat zijn woord: *Komt tot Mij, gij belasten, Ik zal u ruste geven!* Met onbepaald vertrouwen werpt gij u met al uwe behoeften op Hem. En wat gewordt u dan? Uit kracht van zijn Middelaarschap, en op grond van zijne onbedriegelijke verzekering, ziet gij thans in God een verzoend God en Vader, en een nieuw leven is voor u opgegaan: een leven der liefde Gods, der vrijheid van de slavernij der zonde, der genezing van de oude blindheid en van eenen wandel in den hemel, op grond der meest voldoende en blijmoedigste verwachtingen, die u ten deele vielen. En deze doortastende verandering, welke gij ondervindt, is het werk des Heiligen Geestes in uwe kleine harte-wereld. Gij hebt begonnen Pinksteren te vieren, en viert het nu onophoudelijk voort, naardien de Heilige Geest opvoedend, onderwijzend, waarschuwend, tot alle goed u aandringend en bekwaam makend, over u zweven, ja in u wonen blijft.

Aangeroerd en *beademd* door den Heiligen Geest zijn wij meer of minder allen, die in den schoot der Christelijke kerk geboren zijn en den heiligen doop ontvingen. Zonder het te weten, hebben wij reeds zeer veel door den Heiligen Geest, namelijk: eene meer fijn ontwikkelde zedelijke bewustheid dan bij den meest beschaafden Heiden gevonden wordt, en juister begrippen van 's menschen waarde en van zijne hoogere bestemming. Doch het zegt nog niets, dat wij ons op enkele zijner gaven kunnen beroemen. Hij zelf moet woning in ons maken, en met zijne wederbarende en vernieuwende kracht geheel onzen inwendigen mensch doordringen. Wij moeten met den Apostel kunnen zeggen: *Wij hebben niet ontvangen*

den geest der wereld, maar den Geest die uit God is, opdat wij zouden weten de dingen, die ons van God geschonken zijn. Zijn wij echter zoo ver gekomen, dan maken wij ook met verrukking, op grond onzer tegenwoordige levendige ondervinding, het ander apostolisch woord tot het onze: *Hetgeen het oog niet heeft gezien, en het oor niet heeft gehoord, en in het hart des menschen niet is opgeklommen, heeft God bereid dien, die Hem lief hebben.*

O, mogt dan ook ons een waarachtig Pinksteren worden ingeluid! Mijne Vrienden! het gebed trekt hier aan het koord der klok, die heil en zegen aankondigt. Dat wij dan uit grond onzes harten instemmen met de zielzucht van den Zanger tot den Heer der gemeente:

Trooster der bedroefden!
Zoo wij nog vertoefden,
Om tot U te gaan, —
Leer ons vurig bidden:
Dat Gij in ons midden
Met uw Geest wilt staan.
Geef aan uw gemeente,
Nu den waan ten roof,
't Hemelsch keurgesteente
Van een vast geloof.

Laat de vlammenstralen
Van het eeuwig licht
Op haar nederdalen;
Laat zij, 't oog gerigt
Op uw bloedig lijden,
Tegen 's afgronds magt
Altijd feller strijden,
Strijden in uw kracht.

Kom in ieders harte
Wonen met uw Geest.
't Is een huis van smarte,
Ach, tot nu geweest.
Maak het, groote Koning!
Tot uws Vaders eer,
Tot een vreugdewoning,
Nu, en altijd meer!

Amen.

XIX.

DE PINKSTERPREDIKING.

Wij zijn Gods medearbeiders, zegt de Apostel, 1 Cor. 3: 9, en is zich zelven wel bewust, welk eene hooge waardigheid hij hiermede zich zelven en zijne medegenooten in de bediening toekent. Verhevene bewustheid, van met den Heer der wereld één werk te doen, zijne belangen ter harte te nemen, zijn rijksontwerp te dienen! Dat vervult geheel de ziel met blijdschap en geeft eene innerlijke geruststelling, die naauwelijks andere steunsels en voedingsbronnen meer noodig heeft. De verborgene lusteloosheid en mismoedigheid, die zoo dikwijls het deel is van millioenen van stervelingen, en die gewoonlijk het sterkst hunne zielen aangrijpt, wanneer zij uit het gewoel der verstrooijing in de eenzaamheid en stilte terugtreden, heeft in de meeste gevallen zijn laatsten grond en uitgangspunt in het, ofschoon dan ook nog niet als zoodanig erkend gevoel, dat zij, naauwkeurig bezien, doelloos in de wereld zijn, of althans enkel doeleinden bejagen, die in geene overeenstemming staan met de waardigheid en ware bestemming van den mensch. Bij velen komt, bij deze oorzaak hunner ontstemdheid, nog de onderdrukte aanklagt huns gewetens, dat zij zich niet enkel met bloote ijdelheden hebben onledig gehouden, maar zelfs met de geheele rigting huns wezens tegen God hebben gestreden, en met woord en daad, daar, waar de Eeuwige bouwde, afbraken, en zijn heilig voornemen belemmerend, ja ware het mogelijk verijdelend tegenwerkten.

O, die beklagenswaardige menschen, die zich moedwillig reeds hier eene verborgene hel toebereiden, terwijl zij zich in een voorsmaak van den hemelschen vrede konden verheugen, wanneer zij deel namen aan de werken des Almagtigen, wier gevolgen verzekerd zijn, en zich bij de bouwlieden aan de muren van zijn geestelijk Sion wilden aansluiten.

Niets maakt meer gelukkig dan, in welk eene geringe mate, en in welk eene zwakheid het ook zij, zich te weten een *medearbeider Gods* te zijn. Dat stelt ons, wat ons anders ook moge voorbijgaan, voor alles schadeloos, terwijl het immers één is met de verhevene bewustheid, dat men zijne plaats onder de levenden vervult, het menschelijk bestaan niet gansch onwaardig zij, en niet als bloote woekerplant aan de takken van den boom der menschheid een gelijk vonnis heeft te wachten, als dien vijgeboom in de Evangelische gelijkenis trof, die wel in weelderigen bladerendosch stond te prijken, maar die de vruchten, welke de Heer van den hof achter de bladeren zocht, jaar op jaar schuldig bleef: *Houw hem uit, waartoe beslaat hij ook onnuttelijk de aarde?*

Heden ontmoeten wij een medearbeider Gods, wiens werk wij zeker op geenerlei wijze zullen nadoen. De Heer echter ziet op de opregtheid van den wil en van de poging, en niet op de hoegrootheid van het werk, en de gevolgen liggen in zijne hand, en niet in de onze.

HANDELINGEN 2: 14—41.

Maar Petrus, staande met de elven, verhief zijne stem, en sprak tot hen: *Gij Joodsche mannen, en gij allen, die te Jeruzalem woont! dit zij u bekend, en laat mijne woorden tot uwe ooren ingaan. Want dezen zijn niet dronken, gelijk gij vermoedt; want het is eerst de derde ure van den dag. Maar dit is het, wat gesproken is door den profeet Joël:* EN HET ZAL ZIJN, IN DE LAATSTE DAGEN, ZEGT GOD, IK ZAL UITSTORTEN VAN MIJNEN GEEST OP ALLE VLEESCH; EN UWE ZONEN EN UWE DOCHTEREN ZULLEN PROFETEREN, EN UWE JONGELINGEN ZULLEN GEZIGTEN ZIEN, EN UWE OUDEN ZULLEN DROOMEN DROOMEN. EN OOK OP MIJNE DIENSTKNECHTEN EN OP MIJNE

DIENSTMAAGDEN ZAL IK IN DIE DAGEN VAN MIJNEN GEEST UITSTORTEN, EN ZIJ ZULLEN PROFETEREN. EN IK ZAL WONDEREN GEVEN IN DEN HEMEL BOVEN, EN TEEKENEN OP DE AARDE BENEDEN, BLOED EN VUUR EN ROOKDAMP. DE ZON ZAL VERANDERD WORDEN IN DUISTERNIS EN DE MAAN IN BLOED, EER DAT DE GROOTE EN DOORLUCHTIGE DAG DES HEEREN KOMT. EN HET ZAL ZIJN, DAT EEN IEGELIJK, DIE DEN NAAM DES HEEREN ZAL AANROEPEN, ZALIG ZAL WORDEN. *Gij Israëlitische mannen! hoort deze woorden: Jezus den Nazarener, eenen man van God, onder ulieden betoond door krachten, en wonderen, en teekenen, die God door Hem gedaan heeft in het midden van u, gelijk gij ook zelven weet. Dezen, door den bepaalden raad en voorkennis Gods overgegeven zijnde, hebt gij genomen en door de handen der onregtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood, welken God opgewekt heeft, de smarten des doods ontbonden hebbende, alzoo het niet mogelijk was, dat Hij van denzelven dood zou gehouden worden. Want David zegt van Hem:* IK ZAG DEN HEERE ALLEN TIJD VOOR MIJ; WANT HIJ IS AAN MIJNE REGTERHAND, OPDAT IK NIET BEWOGEN WORDE. DAAROM IS MIJN HART VERBLIJD, EN MIJNE TONG VERHEUGT ZICH, JA OOK MIJN VLEESCH ZAL RUSTEN IN HOPE. WANT GIJ ZULT MIJNE ZIEL IN DE HEL NIET VERLATEN, NOCH ZULT UWEN HEILIGE OVERGEVEN OM VERDERVING TE ZIEN. GIJ HEBT MIJ DE WEGEN DES LEVENS BEKEND GEMAAKT: GIJ ZULT MIJ VERVULLEN MET VERHEUGING DOOR UW AANGEZIGT. *Gij mannen broeders! het is mij geoorloofd vrij uit tot u te spreken van den patriarch David, dat hij beide gestorven en begraven is, en zijn graf is onder ons tot op dezen dag. Alzoo hij dan een profeet was, en wist, dat God hem met eede gezworen had, dat hij uit de vrucht zijner lendenen, zoo veel het vleesch aangaat, den Christus verwekken zou, om Hem op zijnen troon te zetten, zoo heeft hij, dit voorziende, gesproken van de opstanding van Christus, dat zijne ziel niet is verlaten geweest in de hel, noch zijn vleesch verderving heeft gezien. Dezen Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuigen zijn. Hij dan, door de regterhand Gods verhoogd zijnde, en de belofte des Heiligen Geestes ontvangen hebbende van den Vader, heeft dit uitgestort dat gij nu ziet en hoort. Want David is niet opgevaren in de hemelen; maar hij zegt:* DE HEER HEEFT GESPROKEN TOT MIJNEN HEER: ZIT AAN MIJNE REGTERHAND, TOTDAT IK UWE VIJANDEN ZAL GEZET HEBBEN TOT EENE VOETBANK UWER VOETEN. *Zoo wete dan zekerlijk het gansche huis Israëls, dat God Hem tot eenen Heer en Christus gemaakt heeft, namelijk dezen Jezus, dien gij gekruist hebt.* En als zij dit hoorden, werden

zij verslagen in het hart, en zeiden tot Petrus en de andere Apostelen: *Wat zullen wij doen, mannen Broeders?* En Petrus zeide tot hen: *Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden, en gij zult de gave des Heiligen Geestes ontvangen. Want u komt de belofte toe, en uwen kinderen, en allen, die daar verre zijn, zoo velen als er de Heer, onze God, toe roepen zal.* En met veel meer andere woorden, betuigde hij, en vermaande hen, zeggende: *Wordt behouden van dit verkeerd geslacht!* Die dan zijn woord gaarne aannamen, werden gedoopt, en er werden op dien dag tot hen toegedaan, omtrent drie duizend zielen.

Onze Zon- en feestdagen zijn de lichten des jaars, groote lichten en kleine, die den dag en die den nacht regeren. Hoe donker zou het jaar zijn zonder hen! Hoe woest en ledig zou het leven zijn, wanneer niet het bestaande uitspansel onzer feesten zich daarover uitbreidde! Een van onze heerlijkste feesten is het Pinksterfeest. Het gedachtenisfeest eener nieuwe schepping, eener *geestelijke* schepping, ja, maar die eens tot schitterende ligchamelijkheid worden zal. De Schepper is de Heilige Geest. Wij hebben van zijn wezen en zijne werkzaamheid reeds veel vernomen. Van de laatste hooren wij heden iets meer, terwijl wij de Pinksterprediking van den Apostel Petrus beschouwen. Wij rigten

I. den blik op den inhoud dezer prediking, en dan
II. op hare gevolgen.

Moge onder onze overweging, de hooge Trooster zich zelf aan ons betuigen!

I.

Wij bevinden ons te Jeruzalem op den tempelberg. Eene onoverzienbare, in onstuimige beweging gebragte volksmenigte omgolft ons. Voor hen staat de visscher Petrus, een man, die tot hiertoe veelzins gedwaald, en van het werk des Heeren en het doel zijner zending nog maar weinig begrepen

had. Hij zelf zou het uiterst moeijelijk gevonden hebben te verklaren, hoe hij aan den eernaam Cefas, dat is *rots*, gekomen was. Doch de Heer herkende in hem reeds van het begin af, het enkel wedergeboorte en heiligmaking behoevende waarlijk sterke karakter, en meende daarom ook hem het eerst en het veiligst aan het louteringsvuur in het hoogepriesterlijk paleis bloot te stellen, en, zoo als *wij* zeggen zouden, hem daarbij te kunnen wagen, Thans heeft zijne aangeborene besluitvaardigheid hare Goddelijke wijding ontvangen. Vast, stoutmoedig en zeker van zijne zaak, treedt hij uit den Apostelkring, en verheft hij zijne stem luide als eene bazuin. En geeft nu wel acht op het fijn gebreide, en, wanneer ik het zoo noemen mag, als logisch kunstwerk waarlijk bewonderenswaardig preeknet, dat de man weet zamen te stellen, die door geene wereldsche beschaving ooit was aangeroerd, ten einde het woord zijns Meesters waar te maken: *Van nu aan zult gij menschen vangen.* De Heilige Geest leert ook de regte rede- en spraakkunst, en geeft zijnen herauten en tolken met den inhoud hunner verkondiging ook den daaraan meest passenden vorm. Om voor alles eerst gehoor te verkrijgen, begint Petrus zijne prediking met vriendelijke woorden, en leidt, nadat hij de duizenden, tot welke hij het woord rigt, als *mannen broeders* begroet had, zijne rede in met de bede: *laat mijne woorden tot uwe ooren inguan.* Gij herinnert u, hoe hij vroeger gewoon was zoo terstond, bij de minste aanleiding, waardoor hij zich gekwetst gevoelde, in drift te ontsteken. Hoe zou hij in dien tijd tegen de spotters zijn uitgevaren, die zich vermeetten, om hem en de andere met den Heiligen Geest gedoopten van dronkenschap te beschuldigen. Thans ontvalt hem geen scheldwoord, noch een woord van dreiging. Veel meer is hij thans zoo ver meester over zijne gemoedsstemming, dat hij zich er toe bepaalt, om de uitgesprokene nietswaardige beschuldiging in eenen zachtmoedigen geest enkel terug te wijzen met de eenvoudige opmerking, dat het nu nog slechts de derde ure van den dag, dat is, negen ure des morgens was, op welken tijd het niemand invalt, wijn te drinken. „Neen," (dat wil hij zeggen),

// van dronkenschap kan hier geene sprake zijn. Wat gij heden hoort en ziet is geheel iets anders. Het is datgene, wat een uwer grootste profeten verhaald en op de ondubbelzinnigste wijze voorspeld heeft." En nadat hij dit gezegd had, herinnert hij hen de bij alle Israëlieten welbekende profetie van den bij hen bijzonder hooggeschatten Joël: *En het zal zijn in de laatste dagen, zegt God, Ik zal uitstorten van mijnen Geest op alle vleesch*, en zoo als de woorden verder luiden. Onder de *laatste dagen* verstaat de Heilige Schrift het eindtijdperk van het koningrijk Gods en van de tegenwoordige wereldordening. Dit tijdperk neemt, naar de beschouwing en voorstelling der Schrift, met de voltooijing van zijn verlossingswerk in de uitstorting des Heiligen Geestes op den Pinksterdag zijn begin, omdat sedert dien tijd het verlangen der wereld -- bij de onderstelling, dat zij aannemen wil, wat voor haar geschied en volbragt is — tot rust kwam; en bij de wederkomst van Christus ten oordeel en in de vernieuwing van hemel en aarde vindt dit tijdperk zijn slot. De menschheid leeft dus nu reeds achttien eeuwen in den laatsten tijdkring, en wat zij nog beleven zal, is enkel de voortzetting van het *einde*. Wezenlijk nieuws geschiedt er onder de zon niet meer, maar al wat ons groots en heerlijks nog te wachten staat, is enkel uitwerking en gevolg van datgene wat reeds geschied is. Het koningrijk Gods is eens voor altijd geplant, en ontwikkelt zich meer en meer door strijd en zegepraal tot zijne laatste voltooijing. Zoo staan in het Bijbelsch vergezigt dikwijls begin en einde digt naast elkander, ofschoon er ook misschien nog duizende jaren tusschen liggen. Ook Joël de profeet, en met hem Petrus, verbindt onmiddelijk aan de aankondiging van het Pinksterwonder de komst van den grooten en doorluchtigen dag des Heeren, op welken onder geweldige gebeurtenissen, majestueusche wonderen en natuurverschijnselen, het oordeel over de aarde zal gehouden worden.

Nadat Petrus aldus het volk had gezegd, dat hetgeen zij hoorden en zagen juist datgene was, wat hun door den profeet Joël was voorzegd, haalt hij de profetie letterlijk aan:

Het zal zijn in de laatste dagen (zegt God): Ik zal uitstorten van mijnen Geest op alle vleesch, en uwe zonen en uwe dochteren zullen profeteren, en uwe jongelingen zullen gezigten zien, en uwe ouden zullen droomen droomen. En ook op mijne dienstknechten en op mijne dienstmaagden zal Ik in die dagen van mijnen Geest uitstorten en zij zullen profeteren. En na deze woorden, die met betrekking tot de deelneming aan den beloofden zegen Gods alle beletselen en schaduwen van ouderdom, kunne en stand uit den weg nam, en een volkomen gelijk regt van allen vaststelde, laat hij nu ook, terwijl zich voor zijne oogen het verschiet tot aan het einde der dagen opent, de aan donderslagen gelijke woorden hooren: *En Ik zal wonderen geven in den hemel boven, en teekenen op de aarde beneden, bloed en vuur en rookdamp. De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed, eer dat de groote en doorluchtige dag des Heeren komt.* Diep ontroerd hoort het voor hem staande volk deze profetische woorden aan. De spreker onthoudt hun echter nu ook het slot der profetische uitspraak niet, en roept hun in het regte oogenblik met versterkten nadruk toe: *En het zal zijn, dat een iegelijk, die den naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden.*

Met deze laatste woorden arbeidt Petrus nu verder aan de zielen dergenen die hem hooren. Op de lippen zijner hoorders ligt thans natuurlijk de vraag: „Wie is de Heer, wiens naam aangeroepen moet worden, wanneer wij het oordeel zullen ontvlieden?" Petrus houdt echter zeer verstandig, nog het regtstreeksch antwoord op deze vraag terug, en laat het aan henzelven over, den Heere, die hen alleen voor den schrik van het oordeel kan beveiligen, te ontdekken. Hij vergenoegt er zich nu nog mede, om hun het aan wonderen zoo rijk leven van Jezus te herinneren, waarvan zij zelven gedeeltelijk persoonlijke getuigen waren, geeft het hen zelven te bedenken, of Jezus wel zijne groote daden en teekenen zou hebben kunnen verrigten, wanneer niet de almagtige God met Hem geweest ware. „Zou dan Jezus werkelijk de aan te roepen Heer zijn?" zoo denken de hoorders bij zichzelven. Petrus zwijgt hierop, maar doet een nieuwen stap

voorwaarts naar zijn doel, terwijl hij eerst aan het bloedig einde van den geheimvollen man, dien zij in hun midden hadden zien wandelen en handelen, herinnert. Doch hij gaat hierbij met groote behoedzaamheid te werk. Hij vermijdt nog op de zorgvuldigste wijze alles wat hen kan verbitteren, en is er te gelijk op bedacht, om het aanstootelijke, dat er in het vreeselijk levenseinde des Heeren voor hen liggen moest, uit den weg te nemen, en de bedenking bij hen te gemoet te komen, of iemand, die aldus zijn leven geëindigd had, de Heer uit den hemel zijn kon. Hij zeide: *Dezen, door den bepaalden raad en voorkennis Gods overgegeven zijnde, hebt gij genomen en door de handen der onregtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood,* Dit verzachtte eenigzins de tegen de Joden in deze woorden ingebragte zware beschuldiging, zonder er nogtans voor hun geweten den prikkel van af te breken, want altijd moesten zij toch zeggen: „ Wij zijn het, die Hem gedood hebben." Te gelijk drong zich thans de gedachte bij hen op, dat God het lijden en sterven van Jezus als volstrekt noodzakelijk moet hebben geacht, tot voleinding van het doel, dat Hij met de zending zijns Zoons wilde bereiken. Men verlieze hierbij niet uit het oog, met welk eene klaarheid dezelfde discipel, die eens met geweld den Meester van den weg naar Jeruzalem en het kruis wilde afhouden, nu de hooge beteekenis van het kruis van Christus zich klaar bewust is. Wie werkte dat in hem, wie wijdde hem zoo op eens in tot de groote verborgenheid, dan juist de Heilige Geest, die ook hem in alle waarheid leidde?

De menigte zijner hoorders, altijd nadenkender geworden, hoort den sprekende met altijd meer gespannen aandacht aan, en menigeen mogt wel van hem, even als weleer van den Meerdere dan hij, denken: „ Hij spreekt, ofschoon in den eenvoudigsten en van alle opsiering ontblooten vorm, *als magthebbende en niet als de schriftgeleerden.*" Petrus gaat voort en zegt zoo veel als: „ Ja, de man van God werd aan het kruis gehecht en gedood, maar de onregtvaardigen, die Hem aan het kruis gehecht hebben, hebben hun oogmerk toch niet bereikt, want *God heeft Hem opgewekt, de smarten des doods*

ontbonden hebbende." Hoe verbaasd zal de menigte gestaan hebben bij deze boodschap! Werkelijk opgestaan? zoo vragen zij in hunne harten. Is dat zeker? Doch was Hij de man van God, hoe kwam het dan, dat Hij eerst den dood sterven, en eerst toen weder door een wonder uit den dood moest opgewekt worden? Terwijl deze en soortgelijke vragen en gedachten door hunne zielen gingen, komt het hen — zoo stel ik mij de zaak voor — reeds als in schemering voor den geest, hoe vele uitspraken er in de profeten zijn, krachtens welke de toekomstige Messias ook lijden, zijn leven tot een schuldoffer geven, en dan door God uit het oordeel weggenomen en verhoogd worden zou. Wat hun echter aanvankelijk in schemerachtig licht voor den geest zweefde, dat werd nu door Petrus bij hen tot volle klaarheid gebragt, naardien hij uit de daarop heenwijzende profetische uitspraken, en bijzonderlijk uit de Psalmen, enkele uitneemt, en bovenal nadruk legt op die profetie, in welke de koninklijke zanger David profetisch spreekt van eenen grooten Toekomstige, dien hij zijn *Heer* noemt, en die zekerlijk sterven, maar de verderving niet aanschouwen, noch in het graf blijven, maar in heerlijkheid daaruit weder opstaan zou. De opgewektheid der toehoorders stijgt van oogenblik tot oogenblik En nu gaat de sprekende met verheffing van stem voort: „Ja, van Jezus van Nazareth heeft uw koning David door Gods Geest in zijne Psalmen geprofeteerd. Jezus draagt al de daarin opgegevene kenmerken klaarblijkelijk aan zich, want Hij stierf, en God heeft Hem opgewekt, *waarvan wij allen getuigen zijn.* Inderdaad, de hooge blijmoedigheid en geestdrift, waarmede Petrus deze woorden sprak, en waarmede al de discipelen voor het volk stonden, was getuigenis genoeg, dat hun geloof aan de Opstanding huns Meesters geene inbeelding was, maar op een rotsvasten grond rustte. In de van vreugde blinkende aangezigten dezer mannen stond het onwedersprekelijk geschreven, dat Hij, die dood was, waarlijk weder leefde en de sleutels had van hel en dood.

En nog meer dan opgestaan — zoo getuigt de Pinksterprediker verder — is de man, dien gij niet wildet kennen.

Hij is *door de regterhand Gods verhoogd.* En ook dit is overeenkomstig de voorspelling van David, die in den honderd tienden Psalm zegt: *De Heer heeft gesproken tot mijnen Heer:* ZIT AAN MIJNE REGTERHAND, TOTDAT IK UWE VIJANDEN ZAL GEZET HEBBEN TOT EENE VOETBANK UWER VOETEN. Doch zou dit verheven woord werkelijk van Jezus gezegd zijn? Petrus zegt zoo veel als: dat dit geenen anderen geldt dan Hem, tast gij dat niet met uwe handen? Hier is het bewijs met de daad zelve. *Hij dan door de regterhand Gods verhoogd zijnde* — zoo roept de Apostel het tot den hoogsten graad van aandacht en gemoedsbeweging gekomen volk toe — *en de belofte des Heiligen Geestes ontvangen hebbende, heeft dit uitgestort, dat gij nu ziet en hoort.* Getroffen, ja, ontroerd en ontsteld, staat daar de bijeenvergaderde menigte. Hoe kunnen zij tegen deze bondige bewijsredenen, dat Jezus de Heer van den hemel, de beloofde Messias zij, nog verder strijden? „Zeker, Hij is de Heer, Hij moet de persoon zijn, dien God aan de wereld als een Zaligmaker zenden zou. En hoe heeft men met Hem gehandeld?" In den geest zien zij zichzelven ook reeds veroordeeld en tot eene voetbank zijner voeten gesteld. Als een sterk gewapend leger stormen de gedachten, zich onder elkander aanklagende en verontschuldigende, door hun binnenste. Petrus heeft de bedoelde en afgebedene vangst in zijn net, en hij heeft nog enkel noodig het boven hen toe te trekken. En dit geschiedde. *Zoo wete dan zekerlijk het gansche huis Israëls* — zoo roept hij uit — *dat God Hem tot eenen Heer en Christus gemaakt heeft, namelijk dezen Jezus, dien gij gekruist hebt.* Gij ziet, nu treedt hij met de volle bloote waarheid vrijmoedig te voorschijn, en loopt er storm mede op hunne harten.

Zietdaar dan nu de Pinksterprediking van Petrus; zij is zoo treffend als kort, zoo rijk aan inhoud als eenvoudig, zoo verlichtend als overtuigend. Is deze predikatie niet zelve een feitelijk bewijs, dat de Heilige Geest waarlijk gekomen is?

II.

Maar een nog meer in het oog loopend bewijs voor de komst des Heiligen Geestes biedt de *uitwerking* en het gevolg van Petrus prediking ons aan. Merkt op de gemoedsbeweging, die de geheele menigte heeft aangegrepen; aanschouwt de uitdrukking van de diepste getroffenheid en verslagenheid op aller gelaat. *Als zij dit hoorden*, zoo wordt er gezegd, *werden zij verslagen in het hart.* Zij werden er door geschokt tot in den diepsten grond huns wezens, en verpletterd, naardien het hun de geheele grootte hunner bloedschuld voor oogen stelde. Dat woord deed hen beven en sidderen bij de gedachte aan den regterstoel van Hem, die gezegd heeft: *Mij is de wraak, Ik zal vergelden.* MANNEN BROEDERS! zoo roepen zij bekommerd en naar heil en verlossing dorstende, Petrus en de andere Apostelen toe: WAT ZULLEN WIJ DOEN? En het antwoord? Het is kort, maar wederom enkel getuigende van de hooge verlichting desgenen, die sprak en die in zoo weinige lettergrepen geheel de Goddelijke orde des heils wist uit te drukken. Het luidde aldus: *Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden, en gij zult de gaven des Heiligen Geestes ontvangen. Want u komt de belofte toe en uwen kinderen, en allen die daar verre zijn, zoo velen als er de Heer, onze God, toe roepen zal.* Nog menig ander woord werd door Petrus gezegd, dat hier niet vermeld wordt, en toen sloot hij met de vermaning: *Wordt behouden van dit verkeerd geslacht!* dat is, van de groote menigte, die zich hardnekkig toesluit voor het geloof, en het licht niet zien wil, al schittert het hun ook in de oogen.

En zij willen zich laten helpen. Drie duizend hunner nemen het woord met vreugde aan, laten zich doopen en geven zich daarmede naar ligchaam en ziel, in leven en in sterven over aan den eenigen Verlosser en Zaligmaker. Drie duizend zielen met één trek in het Evangelienet opgetrokken en met den Geest uit de hoogte gedrenkt! O Petrus, hoe volkomen waar had de Heer gesproken, toen Hij u verzekerde: *Van nu aan zult gij menschen vangen!*

Wat was er nu echter op den grooten Pinksterdag uit deze drie duizend menschen werkelijk geworden? Een wedergeboren geslacht, een stam van wezenlijk nieuwe persoonlijkheden; nieuw, wel niet naar het ligchaam, maar naar zin en gemoed; volmaakt, niet reeds in de ontwikkeling, maar in aanleg en kiem, welke de zekerheid der allerheerlijkste ontvouwing in zich droeg. De kerk van Christus was gegrondvest. O, kondet gij deze drie duizend in het binnenste hunner harten gezien hebben, hoe verbaasd zoudt gij gestaan hebben over de verandering, die zoo plotseling met hen is voorgevallen. De klove tusschen hen en zelfs de edelste der menschen, die echter nog slechts in hunnen *eigenen geest* staan, is eene groote, ja onafmetelijke klove. Zij beschouwen thans alles met andere oogen dan de wereld; want zij beschouwen ze thans in betrekking tot God, zijn bestuur en koningrijk. Zij beoordeelen thans alles anders dan te voren; want de maat, waarmede zij nu alles meten, is Gods Woord. Alles wat zij thans ter hand nemen, verrigten zij anders, want de liefde van Christus dringt hen en leidt hen. Zij verheugen zich over alles anders dan de wereld, want zij verheugen zich, rustende in den schoot der genade met een onbezwaard, vrij en vrolijk geweten. En hoe lijden en verdragen zij op andere wijze, daar zij weten, dat zij enkel dien beker drinken, die het welbehagen, de liefde en de zorgdragende wijsheid Gods voor hen heeft ingeschonken! Zoo beminnen zij ook op andere wijze; want zij beminnen nu God, met eene liefde, die zich over de broederen ontfermen wil. Zij hebben andere doeleinden, om er naar te streven; hunne doeleinden zijn verheven en heeten heiligmaking, gelijkvormigheid aan God, vereeniging met God. Wat zij nog leven, leven zij den Heer. Wat hen drukt, werpen zij op den Heer. Hun wandel en burgerschap is, ofschoon niemand het aan hen ziet, in den hemel. Met stille vreugde hooren zij het sabbatsklokje van de overzijde luiden, en de dood wenkt hen met de kroon der voleinding in de hand. Zoodanig zijn de Pinksterkinderen, wel nog in den strijd hier beneden, maar in eenen heiligen strijd; zoodanig de scheppingswerken van den Heiligen Geest

Gods; het zijn geheiligde persoonlijkheden, wel nog omsluijerd, maar naar hunne innerlijkste wezenstrekken reeds in Christus beeld verheerlijkt. Ware de wereld vervuld van zulke menschen — gij zult het beseffen — er woonde vrede op aarde, en de aarde ware weder als een paradijs. En wij allen kunnen zoodanige menschen worden, en wij *moeten* zoodanige menschen worden, zullen wij onze zielen behouden en onze toekomst verzekeren. De weg naar het doel is ons aangewezen, en zoo hij ons niet aangewezen ware geworden, zoo zou hij heden voor ons ontdekt zijn. Met *water* gedoopt zijn ook wij reeds. Doch velen onder ons dragen hunnen doop nog enkel, gelijk de overloopers in het leger nog het koninklijk naamcijfer op hunne bandelieren dragen, het brengt enkel hunne schande en veroordeelenswaardigheid aan het licht. Laat de doop, dien wij eenmaal ontvingen, bij ons tot waarheid worden, door over te gaan tot het besluit, om ons onvoorwaardelijk en onbepaald met hart en ziel over te geven aan onzen Heere Jezus Christus. Dan neemt terstond de zedelijke Wereldbeheerscher, die op Pinksteren zijne intrede hield, ook bij ons zijne plaats in, en doet er zijn werk, en wat zou het verhinderen, of Hij brengt ook *ons* zoover, dat wij, ten minste in onze mate, met den Apostel blijmoedig kunnen zeggen: *En wij allen met ongedekte aangezigte de heerlijkheid des Heeren als in eenen spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid als van des Heeren Geest.* O, daartoe helpe God ons allen, uit enkele genade! En Hij zal het doen. Klinken er slechts eerst in ons gemoed toonen als die, welke uit het lied des Dichters tot ons overzweven:

Doe mij, dierb're Heiland! zien,
Dat ik zonder uw genade,
Niemand dan mij zelven dien,
Tot mijn eeuw'ge zieleschade:
Dat ik zonder uwen Geest,
Enkel leef in 't aardsche leven,
Dat voor dood en oordeel vreest,
En in 't eind mij moet begeven.

Doe mij bidden dag en nacht,
Met het innigst zielsverlangen,
Naar *uw* leven, naar *uw* kracht,
Om den Heil'gen Geest te ontvangen.
Laat Hij, welk een schuld Hij vindt,
Door zijn troost mij overtuigen,
Dat Gij nogtans mij bemint, —
Dan moet hart en knie zich buigen.

Amen.

XX.

DE PINKSTERTROOST.

Ik zeg u de waarheid, het is u nut, dat Ik wegga, want indien Ik niet wegga, zoo zal de Trooster tot u niet komen, maar indien Ik heenga, zoo zal Ik Hem tot u zenden. Zoo spreekt de Heer (Joh. 16: 7) tot zijne discipelen, toen hun hart, van wege den hun zoo even aangekondigden nabijzijnden heengang huns Meesters, vol droefheid was. Zegt de Heer uit den hemel: *Het is u nut,* en paart Hij dit tevens met de voorafgaande verzekering: *Ik zeg u de waarheid,* zoo moet het inderdaad iets groots en heerlijks zijn, wat Hij hen te verwachten geeft. En inderdaad, iets kostelijkers kon hun niet beloofd worden, dan de zending des Heiligen Geestes. Wordt deze ook hier allereerst alleen voorgesteld als Dengene, die de wereld zou *overtuigen van zonde, van geregtigheid en van oordeel,* zoo is hiermede nog maar alleen zijn voorbereidende arbeid aangewezen, welke enkel daartoe dient, om voor de stroomen des heils, der vertroosting en des vredes, waarmede de Geest de menschheid komt zegenen, de leidende kanalen te openen. Het behage den Heere, om ons ook heden uit deze stroomen met eene ruime teug te verkwikken! En het zal geschieden, zoo Hij ons vindt onder de dorstigen, tot welke uit den mond des Allerhoogsten de noodiging komt: *Alle gij dorstigen, komt tot de wateren, en gij, die geen geld hebt, komt, koopt en eet, ja, komt, koopt zonder geld en zonder prijs, wijn en melk!*

HANDELINGEN 2: 16—18.

Maar dit is het, wat gesproken is door den profeet Joël. *En het zal zijn in de laatste dagen (zegt God): Ik zal uitstorten van mijnen Geest op alle vleesch, en uwe zonen en uwe dochteren zullen profeteren, en uwe jongelingen zullen gezigten zien, en uwe ouden zullen droomen droomen. En ook op mijne dienstknechten en op mijne dienstmaagden zal Ik in die dagen van mijnen Geest uitstorten, en zij zullen profeteren.*

Zoo liefelijk als in ieders ooren de naam van *Pinksteren* klinkt, omdat zich met dit feest de verrukkelijke voorstelling van de in vollen bruidstooi prijkende lente verbindt, zoo moeijelijk is het, om tot de gemeente, in haren tegenwoordigen toestand, algemeen bevattelijk en verstaanbaar over de beteekenis van den heiligen Pinksterdag te spreken. Om welke oorzaak? Ach! omdat er in de gemeenten zoo weinig van den Heiligen Geest aanwezig is, en het maar al te waar blijft, wat de Apostel zegt: *De natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn, want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden.* „Zoo zou het dan ten laatste het raadzaamst wezen, om op Pinksteren van de beteekenis van Pinkster geheel te zwijgen?" Dat zij verre! Want vooreerst bedient de Heilige Geest zich van het woord der prediking, om daar, waar nog een zweem van ontvankelijkheid voor het hemelsche aanwezig is, de hoorders van dat Woord het verstand ten opzigte van zijn (des Geestes) eigen wezen te openen, en vervolgens zullen *eerstelingen* des Geestes in eenige gemeente naauwelijks geheel ontbreken. En zoo hope ik dan, dat ten minste voor uw aller gemoed de beteekenis, en bijzonder het troostrijke van den grooten Pinksterdag nog grooter moge worden dan tot hiertoe het geval was, wanneer ik u naar aanleiding van het door Petrus aangehaalde profetische woord, een vlugtigen blik in het nieuwe tijdperk van het koningrijk Gods op aarde, dat van het wonderlijk Pinksterfeest dagteekent, doen laat. En wat zult gij dan aanschouwen?

I. De grenzen van het koningrijk Gods uitgebreid tot aan de einden der aarde;
II. De Heilige Geest verordend tot Herschepper der wereld;
III. De geheele menschheid aan Hem overgegeven, tot hemelsche verheerlijking;
IV. Een nieuwe familieband onder de kinderen Adams door Hem gevlochten;
V. Een algemeen priesterschap der geloovigen gegrondvest.

Beschouwen wij deze zaken achtervolgens van meer nabij, en moge de Geest der waarheid zich ook in dit uur niet onbetuigd laten!

I.

Ik behoef u het indrukmakend tooneel niet te schetsen, waarbij de Apostel Petrus de profetische woorden, die wij zoo even uit den mond van Joël vernamen, als nu naar hunnen hoofdinhoud vervuld, aanhaalt. Gij bevindt u nog met uwe gedachten binnen den grootschen kring der Apostelen en des volks, en deelt in de verbazing van die duizenden ginds op den tempelberg over het wonderteeken van den geheimvollen stormwind, der gedeelde vuurvlammen boven de hoofden der honderd twintig met den Heiligen Geest gedoopte discipelen, alsook over de vreemde talen op hunne lippen, en nog veel meer over de zalving en de wegslepende magt, waarmede gij ginds die arme visschers en tollenaars op eens de groote daden Gods, huns Heilands, hoort verkondigen. De diepste ontroering en ontsteltenis overmeestert hen; toen, terwijl alles van rondom in den uitroep der meest gespannen bewondering uitroept: *Wat wil toch dit zijn?* eenigen uit het volk de laagheid hunner gemoedsgesteldheid uitspraken in het spotwoord: *Zij zijn vol zoeten wijns.* En hoe neemt uw eerbied voor de heilig bezielde discipelen toe, als één uit hun midden, nadat hij de smadelijke beschuldiging, getroffen maar

met verhevene kalmte had afgewezen, even zoo kalm en duidelijk aan de vergaderde menigte de ware beteekenis van hetgeen zij zien en hooren te kennen geeft, en aanvangt met de woorden: *Dit is het wat gesproken is door den profeet Joël:* EN HET ZAL ZIJN IN DE LAATSTE DAGEN, dat is: in het voleindingstijdperk van het koningrijk Gods, hetwelk met den Pinksterdag aanving, (ZEGT GOD) IK ZAL UITSTORTEN VAN MIJNEN GEEST OP ALLE VLEESCH. Hoort gij: *op alle vleesch.* Hier hebt gij het eerste *nieuwe*, dat thans een aanvang genomen heeft. Tot hiertoe strekten zich de grenzen van het koningrijk Gods niet verder uit, dan over één uitverkoren volk. In Israel alleen was de openbaring Gods, en volbragt de Heilige Geest zijn formerend en opvoedend werk. Al de overige volken liet God, zoo als het in de Schrift heet, *wandelen in hunne wegen.* In deze volken moest de menschelijke natuur hare eigen kracht beproeven, en op deze wijze de proef leveren, hoe ver zij het in kennis der waarheid en in zedelijke zelfvolmaking brengen kon. Gedurende duizenden van jaren heeft zij hare pogingen aangewend, en wie zal het loochenen, dat het haar, niettegenstaande hare ontaarding gelukt is, in meer dan eene betrekking, en bijzonderlijk in de werken van verstand en genie, zich, ik zou bijna zeggen, als een geslacht van gevallen koningen te betoonen. Of door welke onzer wijzen naar het vleesch wordt de Heiden Plato overtroffen? door welke onzer staatsmannen de Heiden Perikles? door welke onzer redenaars de Heiden Demosthenes? door welke onzer kunstenaars de Heiden Phidias? en door welke onzer dichters de Heidenen Homerus en Sophocles? Door niemand. En nogtans hebben zich ook de meest ontwikkelde en beschaafdste volken zoo weinig vermogend getoond, om zich ook maar eenigzins uit hun godsdienstig en zedelijk verval op te heffen, dat, ten tijde toen de groote Pinksterdag aanbrak, de niet-Israëlietische wereld een volslagen zedelijk bederf nabij was. Hunne ellende riep ten hemel. Tot de openbaarwording van zulk eene algemeene behoefte aan heil en hulp moest het ook eerst komen, opdat het aan de wereld toegedachte heil niet op enkel toegesloten harten zou afglijden. Die hulp kwam. Op den Pinksterdag brak

God de heining rondom Israël af, en wierp Hij het meetsnoer zijns koningrijks over de polen der aarde. Naar alle landen heen zou de nu ontzegelde bron van zegen hare stroomen uitzenden en overal de woestijn doen bloeijen. Het geschiedde, en het zal nog verder geschieden, en onze bezorgdheid voor de toekomst der wereld en van ons geslacht is in zoo ver weggenomen, als wij weten, dat hetgeen niet in den dood wil blijven, leven zal.

II.

Hooren wij van het liefderijk oogmerk onzes Gods nog iets naders. *Ik zal uitstorten van mijnen Geest* (zoo spreekt God in het woord zijner belofte) *op alle vleesch.* Hoe troostrijk luidt zulk een woord! Doch het schijnt, als werd hier alleen de mededeeling van enkele geestelijke krachten beloofd. De *persoonlijkheid* van den Heiligen Geest schijnt hier meer op den achtergrond te treden. Doch wij weten het reeds, hoe veel klem op die persoonlijkheid in andere plaatsen der Schrift gelegd wordt. Ik behoef u niet nogmaals te herinneren, noch aan het woord des Heeren, Joh. 14: 16: *Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u eenen anderen Trooster geven;* noch aan het andere woord: *De Trooster, de Heilige Geest, welke de Vader zenden zal in mijnen naam, die zal u alles leeren, en zal u indachtig maken alles wat Ik u gezegd heb;* noch aan het woord, Joh. 16: 8: *Wanneer die zal gekomen zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u in al de waarheid leiden;* noch aan dat andere woord: *Want Hij zal van zichzelven niet spreken, maar zoo wat Hij zal gehoord hebben, zal Hij spreken en de toekomende dingen zal Hij u verkondigen. Die zal Mij verheerlijken, want Hij zal het uit het mijne nemen, en zal het u verkondigen.* Even min behoef ik u andermaal de bekende Apostolische uitspraak in herinnering te brengen, waarin de Heilige Geest op de ondubbelzinnigste wijze van den Vader en den Zoon onderscheiden wordt, Hem persoonlijk werken en werkzaamheden toegeschreven, en dezelfde eer en waardigheden toegekend worden, die den Vader en den Zoon toekomen. Wanneer niet de Goddelijke openbaring den

Heiligen Geest volstrekt onmiskenbaar als een persoonlijk, Gode evengelijk Wezen voorstelde, hoe zou dan de Christelijke kerk er toe gekomen zijn, om de Driepersoonlijkheid der Godheid, opdat ik mij van deze uitdrukking bedien, tot grondslag van geheel het Christendom te stellen? Zekerlijk is hier enkel sprake van eene zaak des geloofs. Doch ons wordt niets te gelooven gegeven, hetgeen wij niet in den weg onzer persoonlijke ondervinding onmiddelijk kunnen gewaar worden. Genoeg, nadat Christus het groote werk der verzoening volbragt had, is de Heilige Geest, die toen scheppend over het woeste en ledige der zedelijke wereld zweefde, even als Hij in het begin der dagen over de wateren der nog vormlooze aarde zweefde, tot ons nedergekomen, om zich in den naam van Christus met het volbrengen der verhevenste taak, namelijk, met de wedergeboorte en nieuwe schepping der ontaarde menschheid te belasten. En welk eene troostvolle gedachte is dit! Wij weten, er heerscht ook nog een andere geest dan de Heilige Geest op de aarde, welke zich ook de menschheid heeft uitgekozen als de stof, waarin hij zichzelven en zijn wezen in afdrukken wil. Het is ook een persoonlijke geest, wel een schepsel, maar toch van groote magt en van groote list en schranderheid. Hij is de gevallen morgenster, eens de uitstekendste onder alle geesten, die uit de hand van God zijn voortgekomen; thans Gods meest besliste vijand, en de bitterste tegenstander van het koningrijk Gods en van al het goede. Zijne heerschappij is zoo uitgestrekt en groot, dat de Schrift hem niet alleen den titel van een *vorst* of *overste*, maar ook dien van *god dezer wereld* toekent. Satan is zijn naam. Wat zou er uit ons worden, stonden wij tegenover hem en zijne legioenen van engelen alleen, en aan onze eigene weerbaarheid overgelaten? Doch Gode zij de dank! Nu strijdt met hem een Sterkere, die met zijne magt en list den spot drijft, en onfeilbaar het veld behouden zal. De Pinkstergeest, deze Mededeeler van hemelsche krachten aan ons sterfelijke menschen, deze Levenschepper en Bandenbreker werd van den Pinksterdag af tot Leidsman, Formeerder en Opvoeder van geheel het menschelijk geslacht

gesteld. Wat willen wij meer? Met welke verwachtingen mogen wij thans de verdere ontwikkeling van ons geslacht te gemoet zien? Hij zal uit het verbasterde menschdom wel iets tot heerlijkheid Gods te maken weten. Pinksteren geeft moed. Ofschoon ook nog somwijlen leugen, bedrog, wreedheid en goddeloosheid de aarde bedekken als water den bodem der zee, het Pinksterfeest weert het beangst zijn en het wanhopen. Als een geheel gaan wij niet berg-afwaarts maar berg-opwaarts. Jeruzalem wordt gebouwd. Gelijk een nieuwe hemel, zoo zal er eene nieuwe aarde komen, waarin geregtigheid woont. Niets is zekerder dan dit. De heerschappij van den Pinkstergeest waarborgt het ons.

III.

Ik zal uitstorten van mijnen Geest op alle vleesch. Waarom bedient de Heer zich in zijne belofte juist van deze uitdrukking? Deels, om daarmede de volheid der werkzaamheden aan te duiden, waarmede de Heilige Geest zich ten tijde van het Nieuwe Verbond onledig houden zou, en deels, om daarmede aan te wijzen, dat, gelijk de regen en dauw de plantenwereld, zoo de Geest van boven des menschen geheele natuur bezielend en verheerlijkend doordringen zou. Wij weten reeds, dat de Heilige Geest onder het Nieuwe Verbond anders werkt, dan onder het Oude Verbond. Gij werd reeds op het verschil tusschen zijne napinksterlijke en vóórpinksterlijke werkingen oplettend gemaakt. Gij zult toestemmen, dat menschen, zoo geheel het oude afgestorven, zoo tot in de kern huns harten geheiligd, zoo reeds in den hemel wandelende als een Johannes of als een Petrus na den Pinksterdag, of als een Paulus, u in de dagen der wet nergens tegenkomen. Overigens werkt de Heilige Geest door het woord, en nooit zonder het woord. Zijne eerste werkingen zijn zekerlijk van pijnlijken aard. Hij begint zijn werk met het te niet doen van veelvuldige geliefkoosde verbeeldingen en zelfmisleidingen, waarin wij ons zelven vastgesponnen hebben. Eer zijne kweekelingen er om denken, wordt hun *de lieve God* tot eene hoogheilige majesteit, zijn *troon*, waarop hij als de Vader van alle menschen

zetelt, tot een regterstoel, die van enkel vuurvlammen brandt; zijn *schoone hemel* tot een allerheiligste, waarin enkel voor heiligen en regtvaardigen de toegang openstaat. Zijne Wet, waarmede men zonder eenige moeite in het effene meent te kunnen komen, tot een onverbiddelijk aanklager, daar waar deze wet, ook slechts in een enkel opzigt, hetzij met de daad, of ook slechts in eenige verborgen lust en begeerte overtreden wordt. Alsdan gaat hun over hunnen waren toestand een schijnend en brandend licht op, zoo als zij dat nooit te voren zagen. Hunne rust is weg. Siddering grijpt hen aan bij de gedachte aan den dag der rekenschap. Doch nu voert de Geest zijn werk verder in hen uit, naardien Hij hun Christus verkondigt en Hem heerlijk en dierbaar bij hen maakt, de schatten der ontferming die in Hem verborgen zijn, voor hen ontsluit, hen leert gelooven aan de verzoenende kracht van zijn bloed, en hunnen geest getuigenis geeft, dat ook zij op grond van het Middelaarschap huns eeuwigen Hoogepriesters kinderen Gods zijn. En met den vrede des geloofs ademt Hij hun de *liefde* in het harte, de kinderlijke liefde tot God den Heere, en tot alles, wat Godes is, en met de liefde plant Hij in hen de *hope*, door welke zij de wereld, graf en dood onder hunne voeten zien, met adelaarsvleugels hoog boven de hoogten der aarde zweven, en de plaats tegemoet juichen, die hen daarboven bereid is. Zoo gaan zij hunnen weg als Gods pelgrims, en toch burgers zijner stad, blijmoedig in de dienst des Heeren, volbrengende wat hun is opgelegd, en zich verheugende in de vrolijke uitzigten, die zij voor zich geopend zien. Tot zulke voor den Heer levende menschen verheerlijkt de Heilige Geest al de arme kinderen van Adam, die zich vertrouwelijk aan zijne leiding en opvoeding overgeven, en Hij laat voortaan niet meer van hen af, maar blijft bij hen, helpt hunne zwakheid op, rust hen toe tot strijd en zegepraal met en over alle magt der duisternis, maakt hun hart vrij, ruim, warm, vurig tot het gebed, en bewijst hun in duizend geheime wenken, betrekkingen, aanwijzingen, waarschuwingen, vermaningen en bestraffingen onophoudelijk de heerlijkste diensten, geeft hun daarbij de magtigste ondersteuning, en dit alles

dikwijls zelfs zonder dat zij het vermoeden of bemerken. Dit is de verheerlijking, welke de Pinkstergeest reeds hier zijne voedsterlingen deelachtig maakt.

IV.

Aan wien openbaart zich echter de Geest op deze wijze? In de dagen des Ouden Verbonds waren het in den regel enkel de pilaren en waardigheidbekleeders in het koningrijk Gods, met welke de Heilige Geest zich in gemeenschap stelde, door hen te verlichten en hun zijne lastbrieven te overhandigen. Sedert zijne Pinksterlijke intrede in de wereld, heeft Hij zich met zijne liefdezorg zonder onderscheid tot alle zondaren gewend, even als ook voor allen des Middelaars bloed vergoten is. Verrassend moest in de ooren van de lieden onder het Oude Verbond de verzekering van God bij Joël klinken: *Uwe zonen en uwe dochteren zullen profeteren, uwe jongelingen zullen gezigten zien, uwe ouden zullen droomen droomen, en ook op mijne dienstknechten en op mijne dienstmaagden zal Ik in die dagen van mijnen Geest uitstorten, en zij zullen profeteren.* Dat beteekende wel niet, dat zij allen onmiddellijk openbaringen Gods zouden ontvangen, maar het zeide: „De Geest zal ze allen bearbeiden, en overeenkomstig zijn oogmerk hun een nieuw leven deelachtig maken." En zoo zien wij het thans vervuld. Ouden en jongen, geleerden en ongeleerden, aanzienlijken en geringen, heeren en knechten, vrouwen en dienstmaagden ondervinden zonder onderscheid, eene nieuwe geboorte, die zich over hunne gezindheid, moed, verstand, hart en wandel uitstrekt; en blijven ook nog altijd de uiterlijke perken van meerderheid en ondergeschiktheid naar Gods wil en instelling op aarde bestaan, innerlijk en naar den geest, worden rangen en trappen van beschaving volkomen gelijk gesteld. Er is een nieuwe adel ingesteld, een ongelijk hooger adel, dan die eener ligchamelijke afkomst en geboorte. Ik ontmoet menschen onder de gedoopten door den Heiligen Geest, in het werkmanspak gekleed, maar die waar het op daden aankomt, als menschen worden bevonden, die de wereld

hebben overwonnen. Bij hen is eene beschaving, die al de dingen dezer wereld veel juister en grondiger weet te beoordeelen dan vele geleerden; is een verstand, waarin men meer diepe aanschouwing aantreft dan bij de grootste wijsgeeren, voor zoover deze enkel uit de bron van hunnen eigen geest scheppen, en die zeden hebben, die een veel fijner en teederder gevoel aanwijzen, dan dezulken eigen is, die slechts van wereldsche manieren kennis dragen. Wie den Heiligen Geest vrije ruimte bij zich laat, wordt door Hem op eenen trap van veelzijdige innerlijke veredeling opgeheven, waarop geene menschelijke kunst of wetenschap in staat is, zich te verheffen. Ik ken menschen in de hoogste rangen der zamenleving, die, omdat zij zelven den Heiligen Geest deelachtig zijn, zich nader en inniger verwant gevoelen aan hunne bekeerde dienstbaren, dan aan al huns gelijken in stand en beschaving naar het vleesch. En dit gevoel van verwantschap maakt zich geldend bij alle ware Pinksterkinderen. Zoo knoopt dan de Heilige Geest onder de kinderen van Adam een nieuwen familieband, welke zich altijd meer verwijdt, en eindelijk de gansche menschheid als ééne kudde onder één Herder omvatten zal. Wij zijn, zegt de Apostel, 1 Kor. 12, terwijl hij al de ware geloovigen met zich op eens omvat: *door éénen geest tot één ligchaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij dienstknechten, hetzij vrijen; en wij zijn allen tot éénen Geest gedrenkt.* En Colosse. 3: 11: *Waarin niet is Griek en Jood, dienstknecht en vrije, maar Christus is alles en in allen.*

V.

De gaven des Heiligen Geestes zijn van menigerlei aard. Wij behoeven ze niet *allen* te bezitten om zalig te worden. Velen dezer gaven, zoo als de gave des woords, die van het opzienersambt, die van het kerkbestuur, en soortgelijken meer, dienen tot opbouw van het koningrijk Gods. In het Oude Testament waren zij aan bepaalde bedieningen verbonden. Thans deelt de Geest ze mede aan wie in de gemeente van Christus Hij wil. *Doch aan een iegelijk* (zoo zegt de Apostel)

wordt de openbaring des Geestes gegeven tot hetgeen oorbaar is. Hiermede wordt het algemeen priesterschap der geloovigen gegrond. Zonder inbreuk te doen op de van God ingestelde ordeningen en bedieningen in de gemeente, ja, zich daarin voegende, en zich aan dezelve dienstbaar makende, zijn zij allen geroepen en gemagtigd, een iegelijk naar de mate zijner gaven, aan de uitbreiding van het koningrijk Gods mede te werken. Niemand is er onder hen, die er niet toe bevoegd, en die het ook niet gegeven zou zijn, om met zijne voorbede voor anderen, voor den troon Gods te verschijnen, door het overtuigende woord zijner lippen, hoe eenvoudig het ook zijn moge, zielen voor den Heer te gewinnen, en door het stil schijnend licht van zijnen voorgang en voorbeeld dwalenden en van de regte baan afgewekenen, op den weg naar de Goddelijke haven van behoudenis voor te lichten. *Die in Mij gelooft, stroomen des levenden waters zullen uit zijn binnenste vloeijen.* Welk eene belofte is dit! De waarlijk geloovigen zullen niet alleen zelf gezegend zijn, maar overal waar zij zijn, onophoudelijk stroomende en nooit opdroogende bronnen van zegen voor hunne omgeving zijn. Zij zullen zwijgend of sprekend, rustend of handelend, altijd werkzaam, altijd bezig zijn, nu opwekkend, dan verkwikkend, nu verlichtend, dan geruststellend en vertroostend. Zij zijn gelijk aan de boomen, geplant aan waterbeken, die hunne vrucht geven op hunnen tijd, en wier bladeren niet afvallen, maar tot genezing der Heidenen dienen. En dit alles zullen zij zijn door den Heiligen Geest, die in hen woont, die hen tot zijne vaten en werktuigen verkozen heeft. Zijn wij, mijne Geliefden! zulke priesterlijke menschen nog niet, zoo ligt het niet aan den Heiligen Geest, dat wij dit niet reeds lang zijn konden. Wij zijn allen geroepen het te zijn. Reeds sedert lang staat de Hooge Trooster met zijne wonderbare zalving ook voor de deur van ons hart. O lieten wij Hem maar in, en vergunden wij Hem eene volle, onberperkte speelruimte! Spoedig zou zich dan ook onze atmosfeer met Goddelijke heel- en levenskrachten vervullen, en al zijn het ook geene bliksemen, stemmen en donderslagen die van ons uitgaan, zoo zou toch ons geheele

leven iets van zich uitademen, dat het dorre weder groen maakt, het moede oprigt en het kwijnende een nieuw leven geeft. Och, wanneer zal het geschieden, dat er ook in ons midden een einde komt aan de algemeen heerschende geesteloosheid, dat er aan de algemeene onmagt des geloofs eene doortastende hulp te beurt valt, en over het wijd uitgestrekte veld van doode beenderen de scheppende roepstem Gods klinke: *Gij Geest kom aan van de vier winden en blaas in deze gedoodden, opdat zij levend worden!* Wanneer zal het ook eenmaal van onze gemeenten heeten: *Zie, de winter is voorbij, de plasregen is over, hij is overgegaan. De bloemen worden gezien in het land; de zangtijd genaakt, en de stem der tortelduif wordt gehoord in ons land.* O dit zou zeer spoedig geschieden, wanneer onze zielen er slechts regt naar hongerden en dorstten, en op het altaar onzer harten de vlam des gebeds niet werd uitgebluscht, terwijl met den dichter in diepe zelfverootmoediging gezegd werd:

Ik kan het niet bevatten,
Dat God zijn eigen Zoon
En Geest, met al zijn schatten,
Mij toezendt van zijn troon.
God zou zich zelven schenken
Aan mij, die Hem verliet?
Ik poog het in te denken, —
Bevatten kan ik 't niet.

Gods Geest zou in mij wonen
Daar ik mijn zonden ken?
In mij, die steeds moet toonen
Dat ik een zondaar ben?
Hoe zou Hij kunnen toeven
In zulk een huis vol schuld?
Of heeft Hij voor ons, droeven,
Een eindeloos geduld?

O leer het mij gelooven,
Gij, Heilge Geest van God!
Dat niets uw vlam kan dooven
In 't hart dat niet meer spot,
Maar angstig en verslagen,
En bevend voor de straf,
Der zonden rouw wil dragen
Tot aan, tot in het graf.

Dát harte wilt Gij troosten
  Met Jezus dierbaar bloed,
Totdat het eeuwig oosten
  Den morgen dagen doet,
Waarop de dag zal volgen,
  Waarin de zonde en pijn
Voor eeuwig zijn verzwolgen,
  En wij — *behouden* zijn.

Amen.

XXI.

DE PINKSTERGEMEENTE.

Ik ben eenzaam, zoo klaagt David, Ps. 25: 16. Hij sprak de waarheid, en ook weder niet. Hij was eenzaam naar zijn gevoel, maar ons gevoel bedriegt ons menigmaal. Werkelijk eenzaam was hij niet. De Heer was bij hem, ofschoon ook verborgen achter den muur. *Ik ben eenzaam,* dit is eene klagt, die veelvuldiger dan eenige andere in de tenten der regtvaardigen wordt aangeheven. Men moest hiermede niet zoo haastig zijn. Men bedenke, dat zulk eene klagt, wanneer men hiermede niet bepaald aan eenzaamheid van menschen denkt, God tot een leugenaar zou maken, daar er geschreven is: *De Engel des Heeren legert zich rondom degenen, die Hem vreezen,* en ook den Heere Jezus, die gezegd heeft: *Ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleinding der wereld.* Gelijk Hij de Alpha is, zoo is Hij ook de Omega, en gelijk Hij de Eerste is, zoo is Hij ook de Laatste. Menigeen klaagt, met het oog op zijn lot, en op de wegen die hij betreden moet: *Ik ben eenzaam.* Doch indien het werkelijk zoo ware, dat de Heer u op eenen weg leidde, die geen tweede van uw's gelijken ging, zou het nog geen ongeluk zijn. Ik meen, dat, wanneer *Hij* ons leidt, het ons genoeg moest zijn. *Zal ook het maaksel tot dengene, die het gemaakt heeft, zeggen: Waarom hebt gij mij alzoo gemaakt?* En het leem tot den pottebakker: Wat doet gij? En toch kan ook, betrekkelijk den weg, op welken hij geleid wordt, niemand met volle regt zeggen: *Ik ben eenzaam;*

want velen, zeer velen gaan, zonder dat wij het weten, denzelfden weg. Ziet slechts in de Schrift, en gij zult zeker daar bij nadere beschouwing ook onder uwe medepelgrims iemand vinden, in wiens levensleiding gij de uwe herkent. En zeker is het vertroostend en bemoedigend, om onder de heiligen Gods broederen te ontmoeten, die in het volgen van den Heer hunne ondervindingen met ons deelen. *Ik ben eenzaam*, zoo klaagt menigeen, ook met betrekking tot het geloof, dat hij belijdt, en waarin hij leeft. Ik geloof dingen — zoo denkt hij bij zich zelven, — die door millioenen menschen reeds lang als ijdele sprookjes verworpen zijn, zoo als: de Godheid van Christus, de verlossing door Christus bloed, zijne teekenen en wonderen, en wat dies meer zij. En aan deze waarneming hecht zich dan de twijfel, of hij wel met zijn geloof alleen de waarheid heeft, en dat die andere millioenen allen in dwaling verkeeren. O gij, die door deze twijfeling gekweld wordt, weet: zeker dwalen alle deze millioenen, en gij, al waart gij ook de eenige die van dat geloof zijt, gij hebt de waarheid, want uw geloof rust op het woord van God en het hunne niet. Doch gij ziet deze zaak ook weder te somber aan, wanneer gij meent, dat er nog maar weinigen in datzelfde geloof staan. Er zijn van dezulken, die hunne knieën niet voor den Baäl hebben gebogen, nog ongelijk meer op aarde, dan gij u, kleingeloovige, voorstelt. En houd dan ook op, om het geslacht der stervelingen, dat u omgeeft, voor de *geheele* wereld der redelijke wezens, en de aarde, dien druppel van den emmer, voor Gods *geheele* schepping te houden. Heft uwe oogen omhoog, en zie, of gij werkelijk eenzaam zijt. Aanschouw de tienmaal tienduizenden, die voor den troon des Almagtigen staan, en de scharen der volmaakt regtvaardigen, die niemand tellen kan, in hunne witte kleederen en met hunne gouden harpen in de hand. En deze allen zijn uwe medegenooten, die getuigenis geven van uw geloof, en u en uwe zaak vertegenwoordigend, dag en nacht aanbiddend met u roepen: *Het Lam, dat geslagt is, is waardig te ontvangen de kracht, en rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en eer, en heerlijkheid, en dankzegging!* Doch zoo als gezegd is, reeds hier beneden ontbreken

zij niet, die met u van hetzelfde geloof zijn, denzelfden Heer dienen, dezelfde wegen gaan, en met u strijden en lijden, en, zonder u te kennen, u in hunne voorbiddingen op het harte dragen. En wees verzekerd, zij zijn de edelste dergenen, die op aarde leven: haar licht en haar zout. Geloof aan de gemeenschap der heiligen. Gij denkt welligt: „Och dat er nog ergens in de wereld eene gemeente bestond, gelijk de eerste, door den Heiligen Geest gedoopte, Jeruzalemsche gemeente!" Welnu, ook deze is nog niet verdwenen. Van haar spreken wij in dit uur.

HANDELINGEN 2: 42—47.

En zij waren volhardende in de leer der Apostelen, en in de gemeenschap, en in de breking des broods, en in de gebeden. En eene vreeze kwam over alle zielen, en vele wonderen en teekenen geschiedden door de Apostelen. En allen, die geloofden, waren bijeen, en hadden alle dingen gemeen. En zij verkochten hunne goederen en have, en verdeelden dezelve aan allen, naardat elk van noode had. En dagelijks eendragtelijk in den tempel volhardende, en van huis tot huis brood brekende, aten zij te zamen met verheuging en eenvoudigheid des harten, en prezen God, en hadden genade bij het gansche volk. En de Heere deed dagelijks tot de gemeente die zalig werden.

Welk eene liefelijke aanschouwing komt ons hier te voren, en niet op het gebied der verdichting, maar op dat der werkelijkheid. De Christenheid ziet in haar het beeld van hare geestelijke jeugd. Zoo zag zij er uit, toen zij als Pinkstergemeente onder den scheppenden adem des Heiligen Geestes in het leven trad. Of zij zich zelve heden nog in dit beeld herkent, of beschaamd en ontsteld voor dezen spiegel terugtreedt? Ik zeg niet, dat deze gemeente van de aarde is verloren gegaan. Neen, deze liefelijke gemeente-tempel zou zich ook heden nog uit de voorhanden, ofschoon dan ook ver van elkander verspreide bouwstoffen, wel weder op nieuw laten zamenstellen. De Christelijke kerk is echter deze tempel niet

meer, en naauwelijks zou er ook eene gemeente te vinden zijn, welke *als gemeente*, bij de eerste gemeente te Jeruzalem te vergelijken ware. Doch deze eerste gemeente is en blijft het toonbeeld, naar welke iedere andere gemeente zich in het wezenlijke vormen moet. Het kan dus niet dan van het hoogste belang voor ons zijn, om de oorspronkelijke, en tot voorbeeld gestelde geboorte der Christelijke kerk eenige oogenblikken met opmerkzaamheid te beschouwen. Zien wij dan op deze gemeente

I. in hare wezenlijke karaktertrekken, en
II. in haren invloed op de haar omringende wereld.

Moge het aanminnige beeld ons tot ernstige en ijverige navolging trekken! En zegene de Heer ook deze beschouwing!

I.

Hoe de gemeente, voor welke wij thans staan, ontstond, weet gij. Wie had kunnen denken, dat uit zulk eene schrale en tegenstrevige stof, als het toenmalig Israël was, eene zoo edele schepping zou hebben kunnen te voorschijn komen? Gij zaagt op den Pinksterdag het bekende gezigt van den profeet Ezechiël tot eene waarheid worden: een veld vol geestelijke doodsbeenderen lag voor u. Tot dezen ging de roepstem uit: *gij dorre beenderen, hoort des Heeren woord!* Toen profeteerde Petrus naar des Heeren woord, en nu begon het op den grooten, wijden akker te ruischen en zich te bewegen, en toen nu den Geest geboden werd: *kom en blaas in deze gedoodden, opdat zij weder levend worden*, toen kwam de adem in hen, en zij rigtten zich op en werden levend, en er groeide op hen aderen en vleesch, zoodat zij eene gedaante verkregen en het was eene groote menigte. Drie duizend waren er. Dit is een wonder, en wel van de meest vertroostende en meest aan beloften rijke beteekenis. Zoo spoedig kan het, nadat de Heilige Geest zijne intrede gedaan heeft, ook met het verdraaidst en verkeerd geslacht tot den verrassendsten en

heerlijksten omkeer komen! Hoe wordt ons hierdoor het gezigt op de wereld verhelderd, en hoe verlevendigt het onze hoop voor de toekomst! De drie duizend nieuw aangeworven leden sloten zich met de geloovigen, die te Jeruzalem reeds waren, tot één ligchaam te zamen, en zoo stond, prijkende in levenskrachtige, jeugdige schoonheid, de eerste Christelijke gemeente voor ieders oogen, als het toonbeeld van al de gemeenten, die nog verder zouden ontstaan. Deze gemeente nu wordt ons in hare wezentlijke karaktertrekken nog nader geschetst. Wij hooren spreken van haar geloof, van hare gemeenschap, van hare hemelschgezindheid, van hare blijmoedige belijdenis en van de onder hare leden heerschende gemoeds- en zielsgesteldheid. *Zij bleven*, zoo lezen wij eerst, *volstandig in de leer der Apostelen.* Hoe gelukkig waren zij, onder de onmiddelijke onderwijzing der heilige Apostelen, het veld hunner Christelijke kennis te kunnen bebouwen! Doch hierin staan wij naauwelijks beneden hen. Wat hun *mondeling* werd verkondigd en ontsloten, dat hebben wij *schriftelijk* in de Apostolische brieven voor ons. Het geloof der eerste Christenen aan de leer der Apostelen is ons echter veel waard. Het werpt een groot gewigt in de schaal onzer eigene overtuiging. Immers de Apostelen predikten hun hetzelfde, wat hun mond ons nog heden verkondigt: de Godheid van Jezus Christus, de algenoegzaamheid van zijn Middelaarschap, de regtvaardigmaking uit genade, op grond zijner verdienste, en wat er al meer tot de leer des heils behoort. En dat de geloovigen voor deze Apostolische blijdschap hunne harten met twijfelloos vertrouwen openden, zij, die grootendeels den Christus, tot welken zij thans met al hunne behoeften waren heengewezen, persoonlijk gekend en ligchamelijk in hun midden hadden zien wandelen, — dit stelt het immers buiten allen twijfel, dat zij van zijne persoonlijkheid zelve indrukken ontvangen hadden, die, met hetgeen zij groots en heerlijks van Hem en het doel zijner verschijning op aarde thans vernamen, in de volkomenste overeenstemming stond, ja, ze enkel bevestigden en verzegelden. „Hoe toch zou het mogelijk zijn — zoo konden zij bij zich zelven denken — dat

wij het niet alleraannemenswaardig zouden vinden wat zijne vertrouwelingen van het wezen, de waarde en de werken van den Zoon des menschen ons heerlijks en verhevens verkondigen. Men kon het aan Hem zien, dat Hij werkelijk zulk een persoon moest zijn, als gij ons Hem voor de oogen schildert, en dat Hij zoo groote en wonderlijke dingen tot stand brengen zou. *Ook wij hebben zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als des eeniggeborenen van den Vader, vol van genade en waarheid.*" Dat echter zij, de tijdgenooten van Jezus, en de oog- en oorgetuigen zijner daden en woorden, zoo bij zich zelven dachten, moet bij ons wezenlijk daartoe bijdragen, om hetgeen bij ons aan schroomvalligen twijfel nog overig is, voor altijd weg te nemen. Hun geloof ondersteunt het onze, ja is daartoe berekend, om het ongeloof in het algemeen elk steunsel en elk voorwendsel te ontnemen.

De *gemeenschap* der eerste Christenen wordt geroemd. Het woord van den grondtekst heeft eene dubbele beteekenis. Het beteekent wederkeerige handreiking door het mededeelen van ligchamelijke gaven, tegen verwisseling van geestelijke gaven, en tegelijk eene innige verbroedering en hartelijken omgang, in wederzijdsche zuivere liefde. De duivel had toen nog niet de zaden van nijd en twist in den akker der kerk gezaaid, die hem thans, helaas, zoo wijd en zijd woest en dor maken. Welligt dat ook toen reeds eene menigvuldigheid van Christelijke aanschouwingen en opvattingen zich openbaarde. Doch in al de grondwaarheden, zoo als van de Godmenschelijkheid des persoons van Jezus Christus, van zijn verzoeningswerk, als den eenigen grond van alle zaligheid, van den weg des heils door het geloof alleen, echter door een geloof dat niet alleen blijft, maar de heiligmaking des levens tot een onuitblijvelijk gevolg heeft, en van de Bondzegelen, als onschatbare Goddelijke heil- en genademiddelen — was men het volkomen eens. En deze in aller hart en ondervinding wortelende overeenstemming was overvloedig voldoende, om de opregtste en gemeenzaamste vriendschap en liefde onder hen te oefenen en aan te kweeken. Zij wisten zich allen door één bloed gekocht, door éénen Geest gedrenkt, en tot ééne erfenis der heiligen in het licht geroepen. Hoe zouden zij zich dan niet hebben moeten

gevoelen, als een op de innigste wijze verbonden, en voor de eeuwigheid bij elkander behoorend huisgezin, waarvan de verhoogde en verheerlijkte Heer het Hoofd is!

Aan dit gevoel gaven zij daardoor eene feitelijk zinnebeeldige uitdrukking, dat zij dikwijls in wederkeerige kleine kringen, in hunne huizen en hutten met elkander het brood braken, dat is, gemeenschappelijk met elkander maaltijd hielden, en aldus den geheiligden maaltijd van Jezus met zijne discipelen vernieuwden. Zoo als van zelve spreekt, geschiedde dit na de hitte en last van den dag. Want men moet niet denken dat zij lediggangers geweest zijn. Gij weet, hoe de discipelen, na de opstanding des Heeren, gedurende den korten wachttijd, terstond weder naar hunne netten grepen, en dat Paulus, terwijl hij bij dag predikte, een gedeelte van den nacht aan den weefstoel doorbragt, om het eigenverdiende brood te kunnen eten. Het is zoo, bij hunne vertrouwelijke maaltijden ontbrak nu de Heer; maar in den liefelijken vrede, in de innerlijke hemelsche vreugde, en in de broederlijke liefde, die Hij in hunne harten had uitgegoten, hadden zij Hem, ofschoon niet zigtbaar, nogtans wezenlijk bij zich. En nog meer nabij, en nog meer tegenwoordig was Hij hen, in de beteekenisvolle feestviering, welke zich gewoonlijk aan het liefdemaal aansloot, en het eigenlijke doel dezer gemeenschappelijke maaltijden was. Ik bedoel in de voor het gemis zijner tegenwoordigheid hen rijkelijk schadeloos stellende gemeenschap, door het genot van de door Hem zelf gezegende bestanddeelen van het Heilig Avondmaal, van het brood en den wijn, die zegels zijner genade, die onderpanden zijner persoonlijke tegenwoordigheid. O hoe zweefden zij toen reeds over de hoogten der aarde, en hoe ondervonden zij de waarheid van het woord zijner belofte: *Waar twee of drie vergaderd zijn in mijnen naam, daar ben Ik in het midden van hen.*

En laat het u niet verwonderen, noch bevreemden, wanneer u verder van de leden dier gemeente berigt wordt: *Zij hadden alle dingen gemeen, en zij verkochten hunne goederen en have, en verdeelden dezelven aan allen, naardat elk van noode had.* Het Christelijk gevoel van gemeenschap was zoo krachtig in hen, dat zij het zich niet anders konden voorstellen, dan dat

hetgeen een iegelijk onder hen aan tijdelijk goed ten deel gevallen was, den armen broederen, die de meerderheid der Christelijke gemeente uitmaakten, mede toebehoorde, en zoo hemelsch was hunne gezindheid, dat hun bij de geestelijke genadeschatten, tot welke zij in Christus gekomen waren, alle aardsche bezitting eene zaak scheen te zijn, die naauwelijks der moeite waard was, om er van te spreken. Hun hart was er ganschelijk van losgemaakt. Nu moet gij u zeker de zaak niet zoo voorstellen, als ware de gemeenschap van goederen eene wet, of eene bestemming voor de gemeente geweest. Neen, ieder gaf vrij, en ieder behield voor zich vrij, wat hij wilde. Ook was het niet de bedoeling, om de gelijkmatigheid van bezit enkel uiterlijk en werktuigelijk tot stand te brengen. Veel meer wordt het ons uitdrukkelijk berigt, dat de bezittingen werden uitgedeeld, naardat elk van noode had, dat is, waar en wanneer de behoefte dit eischte. Niet minder hebben wij wel op te merken, dat niemand in de gemeente aanspraak maakte, en niemand vraagde, maar enkel ieder, die iets bezat, zich tot mededeeling aan de broederen gedrongen gevoelde, zoodat de aldaar beoefende liefdadigheid eene beslissende tegenstelling uitmaakte met datgene, wat wij in onzen tijd gewoon zijn met den naam van *communisme* te noemen. Eindelijk moest ook de bijzondere vorm en wijze, waarop de bezielde liefde der eerste Christenen zich werkzaam betoonde, niet voor het vervolg tot een wettelijk rigtsnoer van alle Christelijke gemeenten dienen. Immers deze wijze van wel te doen, vinden wij later, zelfs in de Apostolische gemeente, nergens terug. De Heilige Geest echter, die te Jeruzalem, uit innerlijken vrijen drang, zich in dien vorm inkleedde, is en blijft het onmisbaar kenmerk van het ware Christendom tot op dit uur. In zuivere, werkdadige, en tot alle opoffering blijmoedig gereed zijnde broederliefde, moeten wij de eerste Christenen evenaren, en blijven wij daarin bij hen ten achter, dan is niets zekerder, dan dat ook hun geloof en hunne hemelschgezindheid nog niet de onzen zijn.

Het geloof, waarin zij zoo zalig waren, ook openlijk voor de gansche wereld te belijden, en dat allereerst met de daad, was hun eene dringende behoefte. Het was hun niet genoeg,

om enkel hun vol hart, zoo als zij gedurig deden, in de verborgenheid van de binnenkamer voor den Heer uit te storten, zij gevoelden zich ook gedrongen, om voor dezulken, die den Heere nog niet kenden of nog niet kennen wilden, een sprekend getuigenis van Hem, die hun een en alles was, af te leggen. Naar de gewoonte van de godvruchtigen onder hun volk, kwamen zij dagelijks in den tempel te zamen tot het gemeenschappelijk gebed, en wel tot het gebed in den naam van Jezus. Immers de tempel was nu gelijk vroeger, nog altijd het huis Gods, ja, naar de natuurlijke orde had de Jeruzalemsche tempel zich tot de eerste Christelijke Domkerk moeten laten verheerlijken. En dit zou ook geschied zijn, wanneer geheel Israël in hoofd en leden Hem had gehuldigd, in wien de schaduwen en zinnebeelden des tempels hunne vervulling gevonden hadden. Thans echter was het der verwoesting gewijd. Zoo lang de tempel echter nog stond, bleef hij echter ook voor de Christenen nog eene heilige plaats, die verheffend op hunne zielen werkte, en alwaar zij ook nog vooreerst konden rekenen, de voor het Evangelie meest ontvankelijke gemoederen aan te treffen. De Heer stelt, zoo als ons bekend is, op de vrijmoedige en besliste belijdenis van zijnen naam een hoogen prijs, en dit met volle regt. Waar het aan deze belijdenis ontbreekt, men zegge wat men wil, daar meent men het nog niet in vollen ernst met het Christendom. Belijdenis is echter iets anders, dan Christelijk woorden uit te spreken. Het is de uit vrijen boezemdrang ontspringende en op rotsenvaste overtuiging steunende, en juist daarom onverholen en rondborstige kennisgeving, tot welke banier men gezworen heeft te willen behooren; het is de ontblooting van het heilig teeken en zegel, dat Christus ons als zijne discipelen op het voorhoofd heeft gedrukt, eene ontblooting, tot welke men ook daar, ja dáár voornamelijk zich innig gedrongen gevoelt, waar het zwijgen zou gelijk staan aan toegeven aan de wereld, en waar het spreken gevaar loopt met hoon en spot, ja met nog erger soms beantwoord te worden. O, die lafhartige terughouding, o, dat zwakke zwijgen! Hoe dikwijls maken zich onze Christenen daaraan schuldig, en hoe strekt het de zaak des Heeren, welke men

voorstaat, tot een smaad, en de broederen in Christus, die men vertegenwoordigt, tot eene diepe droefheid!

Wanneer het nu ten laatste van de eerste Christenen heet: *zij aten met verheuging en eenvoudigheid des harten*, dan wordt ons hiermede een blik in de heerschende stemming huns gemoeds geopend. Geheel vrij van iedere zweem van eenen afgedwongen, pijnlijken ernst, of zelfs wel van eene sombere monnikachtige wijze van doen, waren zij veelmeer waarlijk opgeruimde, helderdenkende en blijmoedige menschen. En hoe zouden zij dit niet geweest zijn, daar zij door Christus bloed en Geest een vrij geweten hadden van God en geheel de wereld, en die zich zelven bewust waren, kinderen te zijn uit het huis van den hemelschen Vader, die als pelgrims wandelden naar het Jeruzalem dat boven is? Niets gemaakts, gedwongens, gekunsteldst was aan hen te zien, maar alles wat aan hen was, droeg den stempel van het oorspronkelijke, eigenaardige en ware. Nooit onzeker in hun doen, maar met die greep, die de Heilige Geest geeft te doen; altijd het regte punt treffende, betoonden zij zich te behooren tot die regtvaardigen, aan welke geene wet gegeven is, omdat hun de wet van God in het hart geschreven is. En ofschoon ieder hunner, in de bewustheid zijns hemelschen rijkdoms, met den blik op de aardsche dingen, den Apostel kan naspreken: *Ik heb geleerd vergenoegd te zijn in hetgeen ik ben, beide verzadigd te zijn en honger te lijden, beide overvloed te hebben en gebrek te lijden* — zoo kon echter ook de minste ligchamelijke weldaad, waarmede zij zich gezegend zagen, hen op de innigste wijze kinderlijk vrolijk stemmen, omdat zij daarin weder een nieuwen liefdegroet van God herkenden, die hen met ligchaam en ziel voor zijne rekening had genomen, en die de haren huns hoofds allen geteld had. Daarom *aten zij te zamen met verheuging en eenvoudigheid des harten*, zonder eenigen angstigen schroom voor hetgeen hun geoorloofd of niet geoorloofd mogt zijn, en zij gevoelden zich niet enkel op den berg Moria, maar ook in hunne huizen en hutten, ja overal — *in den tempel des Heeren*.

Ziet, mijne Vrienen! zoo stond de eerste Christengemeente voor ieders oogen. Had zij zich over de gansche wereld uit-

gebreid, zoo zult gij toestemmen, dat er alsdan geene gevangenissen, geene armhuizen en zelfs geene geregtszalen noch andere inrigtingen van dien aard meer op aarde zouden te vinden zijn. Alsdan zou het staal onzer zwaarden enkel de gedaante onzer ploegscharen dragen, en het metaal onzer vuurmonden dat onzer kerkklokken. Goedheid en trouw zouden elkander ontmoeten, en zoo ver de wolken gaan *geregtigheid en vrede elkander kussen.*

II.

Dat eene gemeente, zoo als wij haar zoo even in hare grondtrekken aanschouwden, met eene magtige uitwerking ook in de aan het geloof nog vervreemde wereld moest schitteren, kunt gij u ligt voorstellen, *zij hadden genade*, zoo wordt er van de leden dezer gemeente gezegd, *bij het gansche volk.* Dat zegt veel. Dat verbaast ons. Den geloovige van onze dagen valt over het geheel zulk een gunstig lot niet te beurt. Waarom niet? Op deze vraag kan velerlei geantwoord worden. De tegenwoordige wereld, opdat ik eenige oorzaken opnoeme, ziet de belijders van het Evangelie meest met mistrouwen aan, omdat hun in dien kring zoo menigeen tegenkomt, die zich niet bewijst een echt Christen, maar veelmeer zulk eenen te zijn, die wel de woorden der waarheid, maar niet de waarheid der woorden heeft, omdat velen zich als Christenen voordoen, alleen om menschen te behagen, of ter liefde van een heerschenden toon, of uit staatkundige redenen, omdat het Christendom conservatief (behoudend) is, of uit gehechtheid aan de partij, tot welke zij zich verbonden hebben, en die ook het positief geloof in hun programma opgenomen hebben. Verder zijn onder de ware geloovigen, helaas! dezulken altijd zeldzamer geworden, die geheel zijn, wat zij zijn, en die zich van menigerlei ziekelijke uitwassen, hetzij van een regterlijken geest, of van eene hoogmoedige zelfverheffing, of onder den schijn van nederigheid, van een verborgen streven naar ijdele eer, of van eene gemaakte, onware zalving, zoo niet van eene ganschelijke onopregtheid in hunne woorden hebben vrijgehouden. Waren al de ge-

loovigen gezind zoo als de Geesteskinderen te Jeruzalem waren; ademde alles wat zij spraken en deden enkel nederigheid en liefde; predikte hun leven even luide als hun mond de heerlijkheid van het Evangelie, voorzeker ook hun zou de achting van allen en de liefde van velen volkomen verzekerd zijn en ook zij zouden, gelijk hunne gindsche voorbeelden, niet alleen als lichttorens tot welkome wegwijzers dienen voor dezulken, die op mastelooze vaartuigen op de zee des levens rondzwerven, en ergens een toevlugtsoord zoeken, maar zij zouden ook door hunne geheel geheiligde en enkel vrede ademende verschijning eene onwederstaanbare aantrekkingskracht uitoefenen op dezulken, waarin nog eene ontvankelijkheid voor het zedelijk edele, schoone en verhevene aanwezig was. Voorzeker bij hunnen aanblik zou alsdan, gelijk te Jeruzalem geschiedde, ook zonder wonderen, eene vrees komen over vele zielen, doordien zij voor den spiegel van zulk een uitgelezen geslacht, uit hunne gerustheid opgeschrikt worden, en van wege hunne eigene Godvervreemding en verwereldlijking, in hun binnenste zich geoordeeld en veroordeeld gevoelen zouden. Dit zou echter niet verhinderen, dat zich aan de geloovigen van dien tijd zou vernieuwen, wat van de door den Heiligen Geest gedoopte eerstelingen van het koningrijk Gods gezegd wordt: *Zij hadden genade bij het gansche volk, en de Heer deed dagelijks tot de gemeente, die zalig werden.* O, dat zij ergens weder opstond die liefelijke Pinkstergemeente, die als *gemeente* ons, tot in dit uur, enkel haar aanminnig beeld heeft achtergelaten! Dat wij ten minste van ergens eene plaats op aarde met blijdschap konden hooren zeggen: „Ga daarheen, wanneer gij begeert te zien wat waarachtig en levend Christendom is!" Op dit oogenblik staat ons echter daartoe niets ter hand, dan om voor dezulken, die zulk eene begeerte koesteren, enkele persoonlijkheden uit alle plaatsen der wereld te nemen, en zij bij elkander, tot een geheel, of ééne gemeente te voegen. Doch eenmaal zal het anders zijn. De historische verschijning der oorspronkelijke Christelijke gemeente was te gelijk een profetisch voorbeeld en eene Goddelijke belofte voor de toekomst. De belofte van den Ziener Joël is slechts aanvankelijk vervuld. Een nieuw Pinksterfeest,

naar den grootsten maatstaf, staat ons nog te wachten. O, dat spoedig in den nacht onzer tegenwoordigheid het morgenrood gezien worde van den vurig verlangden tijd, waarin Immanuel de alleenheerschappij op de aarde aanvaardt, de Satan in den afgrond gebonden, de menschheid ééne kudde onder éénen Herder, en het van iedere gemeente in volle waarheid zijn zal, wat geschreven staat: „Gij zijt in alles overvloedig in geloof, en in woord, en in kennis, en in alle naarstigheid, en in liefde en in alle gave, enkel wachtende op de openbaring van onzen Heere Jezus Christus."

Hoe lang zal de aarde, in 's vijands hand,
Aan de eb en vloed gelijken?
De zee nog woeden langs het strand,
De dammen doen bezwijken?
Hoe lang zal nog aan de aardsche kust,
De mensch den mensch bestrijden?
Wie geeft ons vrede, wie ons rust,
Na zoo veel leed en lijden?

Gij, Jezus, Koning van 't heelal!
Die door uw lijdend sterven,
Ook de aarde ophief uit haar val,
En eens haar zult beërven.
Uw Geest, die alles voorbereidt,
Vervult, aan 't eind der dagen,
Heel de aarde met uw heerlijkheid,
En doet U de eerkroon dragen.

Daar komt Gij, eeuw'ge Vredevorst!
Op 't wagenspan der wolken,
Uw lijdensteeken op de borst,
Tot Isrel en de volken.
O heil'ge Jezus, kom, ja kom,
Herschep uw kroon van doornen:
Maak de aarde tot uw heiligdom,
En ons — tot uw verkoornen!

Amen.